

Ex Bibliotheca Car. Reg. ad Stum Florianum Ab. 18

ALBERTI DVRETI

CLARISSIMI PICTORIS ET

Geometrae de Symmetria partium hu-
manorum corporum Libri qua-
tuor, è Germanica lingua,
in Latinam versi.

Adami Germanni Notarij Publicij

PARISIIS,
In officina Caroli Perier, in vico Bellouaco,
sub Bellerophonte.

1 5 5 7.

ALBERTI DAREI

OPUSCULUM PICTORIS ET

SCULPTORIS

LIBRI PRIMI

DE PICTURA

LIBRI SECUNDI

AEQVIS ET STUDIO SIS BO- NARVM ARTIVM LECTORIBVS.

I quid de pictura hoc loco dicendum duxissem, non tam laudibus illam quam de ploratione fueram celebraturus. Cui enim vestrum ignota esse possunt laudatissima artis encomia? Me verò & florentis amissionē, & repullulantis neglectionem, quis daturus vitio sit ac non arbitraturus potius debuisse dolore & lacrimis prosequi? Sed mihi cōsiliū non fuit de arte nunc quidem verba facere, de artifice authore huius libri, deque opera nostra, necessitate quadam non nihil disputaturo. Ac illū quidem confido virtute meritisque innotuisse, nō suā modo patriā, sed exteris etiam nationibus. Satisque intelligo non expectare laudes ipsius nostra præconia, præsertim cum eximia opera sempiterna gloria auctum ornatūque relinquunt: conueniens tamen iudicauimus, cum quòd illius inuenta ederemus, tum quòd occasio data esset mandandi literis præclari viri nobisque amicissimi vitam ac mores, pertexere quæ partim sermonibus aliorum, partim præsentibus de ipso cognouissemus, habitura prædicationem aliquam dexteritatis & ingenij singularis & artificis & hominis, atque etiam allatura voluptatis non nihil legentibus. Albertum nostrum è Pannonia oriundum accepimus: sed cuius maiores in Germaniam commigrarint. De origine igitur & natalibus illius copiosæ orationi locus non erit: qui & si fuere honesti, ab eo tamen maiorem splendorem accepisse cōstat quàm tribuisse. Dederat huic natura corpus compositione & statura cōspicuum, aptūque animo specioso quem contineret, vt iustitiæ suæ quam solet extollere Hippocrates, & iam in hoc non oblita fuerit, quæ vt ridiculæ animato simiæ ridiculum quoque corpus texuit, ita præclaris mentibus conuenientia corpora circumdare cōsuevit. Erat caput argutum, oculi micantes, nasus honestus, & quem Græci *πρόρυπον* vocant: proceriusculum collum, pectus amplum, castigatus venter, femora neruosa, crura stabilia: sed digitis nihil dixisses vidisse elegantius. Sermonis autem tanta suauitas atque is lepor, vt nihil esset audientibus magis contrarium quàm finis. Literarum quidem studia nō attigerat, sed quæ illis tamen traduntur, maximè naturalium & mathematicarum rerum scientiæ, fere didicerat. Aequè is præcipua vt intelligebat, & re explicare nouerat, ita & oratione sciebat declarare. Testantur hoc scripta eius Geometrica, in quibus quid de illa sciētia possit requiri, quatenus quidem tractandam sibi iudicauit, nō video. Ferebatur autem magno quodam ardore animi ad omnem honestatem morum & vitæ complectēdam, quam ita præstitit vt vir optimus merito haberetur. Non tamen erat aut tristi seueritate aut grauitate odiosa, quin etiam quicquid ad suauitatē hilaritatēque facere putatur, neque ab honesto nec recto alienum, & ipse per ætatem non neglexerat, & probabat etiam senex, cuiusmodi sunt Gymnasticæ & Musicæ reliquiæ. Sed præ cæteris eum ad picturam natura finxerat: quare & illius studiū totis viribus complexus, & vbique gentium laudatorum pictorum opera, & rationum illorum cognoscendi, & imitandi quæ probasset, cura tenebatur. Inter quæ & maximè regū ac principum, ipsiusque adeo Maximiliani & huius nepotis Caroli A V G G. & benignitatem expertus & fauorem consecutus est, affectus ab illis non aspernando salario. Sed vbi iam habuit illius manus, vt ita loquar maturitatem, tum maximè de operibus intelligeres ingenium sublime & virtutis amans: talia enim omnia faciebat grādia & laudabilis argumenti. Extant encomia Maximiliani, extant & historiæ astronomicæ opera in mortalia de quibus quæ memorauimus æstimare licebit, vt alia non dicam, quorū est nullum quod non vel ex veteribus aliquis, vel nostra ætate quacunque in gente pictor suum dici optaturus videatur. Est autem nulla profecto certior neque verior naturæ vniuscuiusque indicatio quàm quæ ab operibus fit, quæ quisque pro artificio suo effecit. Quorum duo genera, quo reliquis longius præstant & quasi ex ipsius naturæ officina prodeunt, hoc in eo quod diximus magis possunt pollētque. Ea sunt quæ *μιμητικά* & *ποιητικά* vocantur, id est representate rerum similitudines vel oratione vel manu: quorum illa propriè poëtica nominantur, hæc nescio an generalem appellationem habeant, sed quadrifariam fere intelliguntur, statuarum picturæ, sculpture, & plastices. Nunc verò de pictura loquamur, vt propositum fert, quæque ipsa inter quatuor illa laudatissima est, & ab aliquo Græcorum Poëtice vocalis nuncupata. Tales igitur esse pictores profus, quales ipsorum opera sint, verè

EPISTOLA.

arbitrabimur, non secus ac poëtas. Polygnotū pinxisse ampliora omnia, Pausona minorā, tradunt. Quis non ex hoc intelligit & illum fuisse ingenio altiore, & hūc humiliore? Martialis negat se Maronē quidem, sed Marsum tamen futurū, si Mœcenatē fortitus sit, de quo ipse viderit: nā illud nemo sperauerit, qui modo eius legerit versus egregios in eo genere in quo epigrāmata insunt, sed quibus non solū infirmę ad maiora vires, verū aliena ab illis quoque omnia prodūtur, plarāque etiā fœda & deformia. Quapropter nō possum sine risu recordari Catullianę sententię huius, castū esse decere pium poëtā ipsum, versiculos nihil necesse esse. Et quod ille alter probare voluit mores distare à carmine suo. Sed poëtas nūc dimittamus. Quot autē fuere, ac potius quis non fuit pictorū inquā omniū qui non declararet operibus naturā suam? Non iam veterū mentionem faciam, nostrorū temporum exemplis cōtentus. Cui autem obscurum est, nō paucos laudē & admirationē vulgi quæsiuisse obscenitate pingendi, dū quæ nō nisi occultè fieri honestè nequeāt, imo quæ ne occultè quidē facta nefario scelere & probro vacent tabulis expressa publicarūt: hos ne pudicos quisquam credet, quorū mens & dextra talia fuerit molita? Vidimus etiā multorū minutulas & bene sane coloratas picturas, quibus quidē nō nihil ingenij & gnauitatis declararetur magistri, sed ars requiretetur. Hoc igitur loco optimo iure admirabimur Albertum sanctimonię & pudoris diligētissimum custodē, & grāditate picturarū proferentē se cōscium nimirum sibi viriū suarum: sic tamē vt ex minoribus quoq; operibus ipsius sperni nihil debeat: in quibus nullā lineam inuenias ductā temerē aut peruersē, nullū superuacū punctum. Quid ego de manus constantia & certitudine loquar? Iurares regula normāue aut circino perscripta, quæ nullo adiumento vel penicillo vel sæpe calamo aut pēna deducebat, ingenti cum admiratione spectātium. Quid memorem qua dextrā cum animi conceptibus congruentia, sæpe in chartas statim calamo aut penna figuras quarumcunque rerum coniecerit, siue vt ipsi loquūtur, collocarit? In quo hoc profectō legētibus incredibile futurum prospicio, distātissimas nō solū argumenti sed & corporū partes instituisse nō nunquam quæ cōiunctæ ita inter se cōuenirent, vt aptius fieri nihil potuisset. Nimirum ita mens artificis singularis instructa omni cognitione & intelligentia veritatis consensūsque inter se partiū, ipsa moderabatur ac regebat manum, iubebatque sibi absque vllis adminiculis fidere. Similis erat promptitudo peniculū tenentis, quo minutissima quæq; in linteo tabellāue perscribat, nulla designatione præmissa, sic vt non culpari modò posset nihil, sed laudē etiam omnia summā inuenirent. Maximè admirabile fuit hoc laudatissimis pictoribus quibus in illa re versatis plurimum, difficultas nō esset ignota. Hoc loco non possum silentio præterire quod inter hunc & Ioannem Bellinū accidit. Erat is Venetię, inque Italia tota huius artis fama excellens, quò cum Albertus venisset, facilēque cum illo se cōiunxisset, atque, vti fit, mutuæ operum iam ostentationes existerent, admirante Alberto candide, & magni faciente Bellini omnia, Bellinus & ipse ingenue cum alia, tum pilorum subtilitatem præcipue in Alberti operibus cōprobauit forte accidit, vt de arte inter se colloquerentur, quibus sermonibus finitis, facies ne, inquit Bellinus, Alberte benigne, & gratificabere in re non magna amico? Senties inquit Albertus, si quidē quod præstare valeam à me petieris. Tū Bellinus, Cupio à te ferre, inquit, dono vnum è penicillis tuis quibus capillamēta deducere soles. Ibi Albertus nihil moratus, cū plurimos similes aliorum & qualibus Bellinus quoque vteretur, protulisset, eligere iussit qui maxime placerēt, nisi auferre mallet vniuersos. Sed Bellinus falli se ratus Nō enim hos, inquit, aiebam, sed quibus crines & pilos vnico ductu complusculos exprimere consueuisti, quos sparsulos & latiusculo discrimine esse oportet: aliter enim in maxima sæpe lōgitudine tāta æquabilitas flexuum & distantię seruari nequeat. Non alijs, inquit Albertus, quem his vtor, quod vt tibi probē licet cōtemplere. Et arrepto vno ex propositis penicillo, lōgissimos & flexulos crines quales mulierū maxime sunt, constātissimo ordine & ratione, inspectante & stupente Bellino produxit: qui postea multis confessus fuit, nullius mortalium sermonem, eius rei quā oculis vidisset, fidem sibi facere potuisse. Tribuit hoc idem illi ingenuitate spectabili Andreas Montegna, qui Mantue floruit reuocando ad seueritatem quandam & legē picturam, quā quidem primus laudem meruit, dum disiectas & fractas statuas eruit & in exemplum artis proponit. Cuius quidem sunt omnia dura & rigida, scilicet manu nō affuefacta sequi animi intelligentiam & promptitudinem. Sed illis nihil putatur in arte melius neque perfectius. Is ergo cum Mantuæ decumberet & Albertum in Italia esse audiisset, curauit sceleriter ad se accersī, Instructurus facilitatem eius & certitudinem manus rerum cognitione & arte. Non enim raro in sermonibus familiaribus questus fuerat, quòd vel sibi non

EPISTOLA.

contigisset illa, aut Alberto scientia sua. Nihil moratus Albertus, post habitis rebus omnibus, ubi nuntium accepit, statim itineri se accinxit: sed prius decesserat Andreas quam Mantuam potuisset peruenire, neque quicquam dicere solebat in vita sibi tristius accidisse. Quamuis enim Albertus summus esset, tamen aliquid animo suo magno & excelso supra concupiscebat semper. Nos viri barbata imaginem, ita ut diximus, in linteo statim ipso penicillo nullis antea dispositis, ut assolet, delineationibus ab eo expressam quasi attoniti spectauimus. Pili sunt barbæ ferme cubitales, ita exquisitè & solerter ducti, ita ubique discrimine & modo simili, ut quo quis melius artem intelligeret, hoc magis cum admiraretur, tum incredibile duceret in illis effingendis nulla alia ope manum adiutam fuisse. Cæterum nulla spurcicies, nullum dedecus in ipsius operibus extat, refugietibus scilicet talia omnia castissimi animi cogitationibus. O dignum tali successu artificem. Iam expressiones viuæ vultuum, quæ contrafacta nunc vocantur, quam similes conficiebat, quam infallibiles, quam veras? Quæ omnia eo consequebatur, quod ad artem & rationem usum reuocaret, ignotam hactenus & inauditam pictoribus nostratibus saltem. Quis enim illorum fuit, qui operis sui, quo maximam quoque famam adeptus esset, rationem explicare posset, ut magis scientia quam casu laudem inuenisse crederetur? Sed Alberto parata, certa inque promptu erant omnia, quod picturam in viam præceptionum induxerat & reuocaret ad rationem doctrinæ, sine qua, ut Cicero scripsit, etiam si quid bene fit adiuuante natura, tamen id quia fortuito fit, semper paratum esse non potest. Hæc sibi ipsi primum elaborauit, mox, ut erat liberalissimus & candidissimus explicare in scriptis libris Clarissimo ac doctissimo viro Vuilibaldo Pircamero aggressus est, cui & elegantissima epistola illos dicauit, quam nos Latine reddere intemerata illius natia quasi facie, cum supra vires nostras esse sentiremus, intactam reliquimus. Sed priusquam absoluere omnia & correctam edere, ut cupierat, posset, morte est ereptus, placida illa quidem & optabili, sed profecto, nostro quidem iudicio, præmatura. Erat autem, si quid omnium in illo viro quod vitij simile videretur, vnica infinita diligentia, & in se quoque inquisitrix sæpe parum æqua. Hunc igitur mors ab incepta editione operis sustulit, quam tamen consummarunt amici ex illius percriptione. De qua nunc deinceps, & de nostra versione, pauca dicimus. Ipsum quidem opus geometrico quodam modo elaborari ab illo ceptum, paulo ut non perpolitum & expertum tincturæ literarum, rudiusculum videtur: sed hoc facile ipsius rei bonitate compensatur. Hoc ipse ut se elimante etiam Latinum facere vellere, paucis ante quam fato suo fungeretur diebus à me petierat. Neque ego grauatim detuleram illi operam & studium meum, sed hanc ei curam & elimandi operis facultatem, quæ fert omnia, mors abstulit. Postea amici non solum precibus sed autoritate sua, cum opus edidissent, à me obtinuerunt, ut vertendum in linguam latinam susciperem, hancque operam receptam viuo Durero, nauarè mortuo. Equidem non ignorabam quantum oneris suscipere in tractanda re, nec satis mihi perspecta, neque in cuius tractione haberem in Lingua latina quicquam quod pro exemplo ponere imitarique possem. Non etiam fugiebat me quanto difficilior labor futurus esset, mortuo auctore, quam fuisset & viuo, & quod maxime contrarium esset, occupatus aliis ordinariis negotiis, videbam non posse me tantum diligentie & assiduitatis huic conuersioni impendere, quantum & cuperem, & ipsa mereretur. Sed quid agerem? Et mortui amicissimi mihi hominis respectu, & amicorum illius cum voluntate erga me, tum quasi quodam iure imperandi mihi rapiebar contra omnes difficultates, ad ingrediendum iter, neque planum neque expeditum mihi. Itaque libris duobus totius voluminis tantum tribui, quantum quidem potui otij subtrahere occupationibus necessariis meis, & conatus sum quomodoque Latine docere, de quibus ille in Teutonica lingua optime præceperat. Cuius facti confido me veniam apud vos bonos & studiosos artium facile inuenturum, quod neque ego defendere aut velim aut possim, quo minus audax videar. Sed non modo ignosci alicubi audaciæ, verum succurri etiam oportere censeo. Quod si cognouero industriam & studium hac in parte meum gratum vobis fuisse animabor & ad id quod reliquum est Alberti de pictura præceptionum Latinum faciendum, non paulo quam hæc ut exquisitius ita etiam operosius. Non autem expectabitis modò in hoc argumento scripta illius, sed etiam cum Geometrica tum tichismatica, in quibus vrbium munitiones, ut horum temporum ratio ferebat, descripsit. Hæc autem ferè sunt de quibus libros ille composuit. Nam quod audio quosdam in vulgus promittere, vel scriptis vel sermonibus suis, Libellum Alberti de symmetria partium in equorum corporibus, equidem miror, unde post mortem illius allaturi sint quæ viuis nunquam perfecere. Et si me clam non est Albertum in hoc etiam generationem cepisse exquirere veritatis, neque nihil mensurationum confecisse: verum quicquid fuerit effectum, amisisse scio quorundam

EPISTOLA.

perfidia, per quos factum sit ut commentarij surriperentur auctori, itaque ille nunquam postea de integro voluit illam rem aggredi. Neque non suspicabatur vel potius compertū habebat, vnde in suos labores fuci inuolassent, sed optimus vir maluit dissimulare cū detrimento & dolore suo, quàm in illis perfequendis mansuetudinis & lenitatis obliuisci. Huius igitur quicquid erit non patiemur in Albertum auctorem cōferri, futurum, ut apparet, illo tanto artifice indignum. Exierunt etiam ante aliquot annos pauculae quaedam chartae Teutonicae, commendatas & in conuenientes ferè præceptiones illa de re continentes, de quibus in præsentia verba facere non fert animus: sed nisi admodum fallor, nō semel pœnituit auctore editionis. Ceterum illa, quorum fecimus paulo antè mentionem, quæ non modò quia editioni comparauit ipse, sed etiam quia eximia sunt, facile probantur Alberti esse, non paulo hinc, ut arbitror, quàm aliunde meliora accipietis: non quòd sint apud nos paratiores ab eruditione & doctrina quàm alibi, sed quia in officina illius hæc interpretantes, & inter chartarum *ωπγράφων* augmenta & corectiones exemplorūque varietates, quasi in luce multotum versantur, quæ aliis quamuis doctis, obscura videri necesse est. Ostēdet hoc Geometricus illius liber, quem iam doctissimus vir in manibus habet emissurus propediem ornatiorem & explicatiorem quàm nunc legitur multipliciter: non enim minus viginti sex *σχμάτων* seu figurarum additionem habebit: corectiones autem vel castigationes priorum innumerabiles ita ipse relegēs emissa iā in vulgus meliora locupletioraque reddiderat, & quasi diuinans se iterū non editurum, præscripserat quid publicaturis de scriptura de que figuris faciendum esset. neque non etiam in Teutonica lingua, ut ab auctore est volumen confectum, vbi primum poterimus, curabimus typis excudendum. Hęc equum fuerit vobis accepta esse, referentibus hanc gratiam & auctoris singularis viri ardentissimi studiis ad publicam aliquid vtilitatem conferendi, inuentionum suarum, & nostris laboribus ac cupiditati, illa que vni duntaxat nationi scripta videntur, propagandi in omnes.

In libros *συμμετριῶν* Alberti Dureri *πελεχόμενα* ad Cristophorum Colerum V. C. & doctis.

Cū tuo maximè impulsu hos libros Alberti charissimi tibi amicorum, transferendos in linguam Latinam suscepissem, conueniens visum fuit de tota conuersione nostra rationem tibi reddere, ut & tuo iudicio commendaretur lectoribus, & ego quasi te duce huius editionis viam minus timidè ingrederer. Cū igitur intellexissem nostram operam, quam in transferendo sumpsissem, tibi non displicere, placuit illas rationum quasi tabulas hoc loco exponere, ut à te quæ gessissem comprobara ostenderem, fieretque hoc modo speciosius opus. Allaturum etiam non nihil hoc vtilitatis lectoribus sperabam, communicatione quadam animi & cogitationum nostrarum, quibus si quid hac in parte gratæ à nobis operæ nauatum fuerit, id omne tibi vir claris. debebunt referre acceptum, qui non modo auctor mihi extiteris, sed etiam impulsor.

CRISTOPHORO COLERO V. COS.

Cū tuo suafu vertendi Durejanos libros de pictura prouinciam ceperim, quid in toto opere maximè appellandis rebus secuti essemus, placuit exponere tibi ante editionem, de tua sententia vel retenturi illa, vel mutaturi.

Quod auctor exquisiuit in aptis & concinnis corporibus effingendis, quam longè, quæ partes à quibus distare deberent, quæ elegās & venusta membrorum cōpositio pulchritudo est, ideo nos interpretantes titulum, Symmetriam in his libris doceri prænotauimus. Hanc picturæ dedit, ut Plinius ait, primus Parrasius: vsurpauit autem plurimum Euphranor, qui & volumina de ipsa composuit. Latinum nomen etsi habere negatur, nos tamen interpretemur commensum commensurationemue. Atq; ita arte, quæ naturā sequitur ratio vestigatur qua quicquid tale fiat in exprimendis rerū formis, quale re vera fuisset. Dimentionarum autem, partium in corporibus cū duplex sit via, vna altitudinis, altera latitudinis, ut scis, hanc bifariam accepimus. Nam quum in obliquis etiam imaginibus ut in plano notaretur satis intellectum iri putabam hanc densitatis esse, si ad soliditatem corporis respectū esset. Eodem pertinet & quæ profunditatem vocant, cum à dextris partibus retro quasi ceditur, ut in obliquo capite, verbi gratia, ab oculis ad aures. Altitudinis quidē

ratio longitudinis est. Sed in pede seu calce peculiariter considerauimus: nam ille transfuersus longus est, ita obliquo designatio datur perpendiculariter altitudinis. Neque te fugiat, si quando nominentur à nobis simpliciter partes, illarum initia seu summitates accipiedas, sicut ferè adiecimus, cum nõ fuerit, vt opinor, necesse, alicubi, etiam superuacuum, nobis tamen vt in alieno opere non nimium audendum duximus. Quis autem requirat cum sinciput dicatur summi adiectionem præsertim hac voce facta è summo capite, nisi fallor? Cæterum cum autor curiosa penè diligentia exquisuerit partium in corpore humano nomina, quo mensurationes certiores essent, quibusdam etiam noua imposuerit, confido fore vt studiosi versionis vel hac in parte difficultatem intelligant: nam reliqua præterea quæ & ipsa non possint facilia videri fuisse, cum in hoc genere quod imitemur, antiquorum extaret nihil. Cõquisiuimus autem & nos non mediocri cura neque modico tempore nomina quibus Latinè reddere Dureriana possemus, quæ quàm apposita sint, nõ nos quidem præfari decuerit, sed legentium erit iudicium. Quæ velim tu qualia sint perpendas, cui si satisfecero, bona erit & de aliorum iudicationibus spes. Quos tamen æquum fuerit, vt arbitror, erratorum etiam nobis cum tali voluntate gratiam libèter facere, atque hæc nostra emendant ipsos aliquid melius proferre: quod quidem non solùm nõ offendet nos sed etiam voluptatem cum vtilitate nobis afferet. Nequid autem dissimularem, subiecimus appellationes partium in humano corpore Latinas, quibus addidimus Teutonicas Dureri, vt perspiceretur quid equo fecissemus.

PARTIVM HVMANI CORPORIS NOMINA quarum in his Libris mentio fit.

Sinciput Græci vocāt *βρέγμα*, intelligenda est capitis summitas pro qua veteres verticem posuere. Die schaytel.

Vertex vbi in media calua capilli girantur. Der hinderst vuirbel.

Occiput & occipitiũ. Hinden der kopff ob dem genick.

Radices capilli. Haruuachs. Accipiuntur autem supra frontem & tempora.

Frons. Die stiern.

Supercilia. Augpraen.

Palpebræ. Augschedel.

Nasus. Die nase.

Nares. Naslocher.

Bucca. Munde. Sic enim visum in ore nominare coniunctionem labiorum, id est, vt græci vocant, *εωαρμογήν* vel *συμβολήν*.

Genæ siue malæ. Itẽ bucce. Die packen.

Tempora. Neben das haubt.

Collum. gula. guttur. ceruix. Der hals.

Scapulæ. Schulterflaysch.

Humeri. Achsel. Ibidemque notantur extare humeri ossa, id est capita inserta.

τῆ ἀμοκτύλη, id est acetabulis. Die achselbain.

Iugula & iuguli. Halsgrublein. Intelligenda autem est *ισφαγή*, id est lacuna in medijs iugulis. Iugulum etiam latini dixere.

Pectus. Die pruste.

Ala siue Axillæ. Vchsen. Notantur autem in aduerso & auerso corpore.

Mamæ. Pruste. Papillæ. Die tutlein.

Infra mammas. Vndern prusten. Ibidemque nominatur alicubi *im*us thorax.

Lumbi. latera. sub costis. vbi præcingimur. Cinctus. Die vwaychen.

Sinus coxarum, quod supra illas concauitates extat, in quas coxæ caput inseritur quæ sunt *ιστύλαι*, id est acetabula. Græci vocant planè *ισχία*. Der huft art.

Summum femur seu coxa. Der huft ende. Alicubi coxendices diximus. Quas tamen ferè posuimus pro capitibus coxæ, id est, Die peyn in huften.

Aluus. End des pauchs.

Verenda. pudèda. pubes Die scham. huc pertinet glans & scrotum & virgula & testiculi. Sed in mulieribus initiũ pubis diximus pro naturæ initio, id est, *σχίσματος*. & imam pubem vbi desineret id tamen non nusquam interpretantes, his verbis. vbi corpus bifidum sit. Den spaldt des vveybs.

Extremæ nates. Vnd des hyndern.

Femur. Das ober peyn.

Feminum fulci. Einpeisung des peins.

Supra genu. Ob dem knie. Supra genu interius. poplites.

Medium genu. In der mitte.

Infra ipsum. Vnder dem knie.

Sura. vvadem. Est & illa notata, *media* & *ima*. Itẽmque exterius & interius.

Tibia. Schinpein.

Tali. Die knorren. gemini & ipsi interius & exterius.

Mons pedis siue conuexus pes. Des fueß rit.

Planta. Die solen.

Calcem diximus. Den fueß.

Calcaneum. Die fersen. Brachiū. Arm.
Humeri. Achsel. Ale. Vchsen.
Musculi, id est tori. Die mausc.
Nexus cubiti qui Græcis est ἀγκών, vbi cu-
bitus in obliquū flectitur. Der elnpogen.
Iunctura manus Græcis κάρπος. Das ge-
lengk der hand.
Manus. Hand.

Palma Die offen hand.
Digiti. finger vnd zehen.
Articuli. Gelenk.
Hęc sunt de quibus quasi referre ad te vo-
luimus, quę tu diligenter vir clariss. confi-
derabis & voluntatem erga nos studiāque
nostra tuam conseruabis.

Io. Ca. Qu.

H. EOBANVS HESSVS HAEC QVO-

que Durero faciebat.

Nunc noua nobilibus symmetrica ducta parergis
Plurima in exiguo codice, letor, habes.
Quæ dum fortè leges, simul hoc quoque fortè notabis
Pictoris tantum non habuisse manus.
Omnia iudicio certo cognouit, & acri
Ingenio, nihil hunc quod latuisset erat:
Sive mathematicas res esset agenda per artes,
Nemo hoc iudicio dexteriore fuit:
Sive forent aptis cingendæ moenibus vrbes,
Durero potuit pingere docta manus.
Nec tantum pinxit, docuit quoque, qualia bello
Sape etiam clari non potuere duces.
Non tamen illius hic locus est describere laudes,
Quas alio scriptas carmine vulgus habet.
Tu modo Durero decora immortalia, lector,
Qui sapias, eximij muneris instar habe.
Illius & patriæ grates age Noridos vrbi,
Tradita per quam sunt hæc monumenta tibi.

Et hæc,

Quanta suæ monumenta reliquerit artis Apelles,
Testantur varijs vtraque scripta locis:
Illius at nullum superest quod dicere possis
Artificis pictum nobilis esse manu.
Fallor an hæc etiam Durero fama futura est,
Et potuerunt tanti facta perire viri?
Non equidem credo, quoniam quæ perdidit illum
Hunc eadem ratio viuere posse facit,
Viueret non poterant quæ plurima scripsit Apelles,
Quod calamo tantum scripta fuere leui.
Nos nitido plures conscribimus ære libellos,
Quos fati series perdere nulla queat.
Pauca, vt credibile est, exempla reliquit Apelles,
Perdere quæ potuit quælibet hora nocens.
Nos damus exiguo tot milia tempore, quot nec
Per tres vlla manus scribat Olimpiades.
Hæc mihi nullo alios Durero posse per annos
Viueret conditio spem facit esse ratam.
Quamuis arte sua sibi iam monumenta pararit,
Quæ sine digna libris ne morerentur erant.
Namque quis hoc melius pingendi calluit artem?
Quis fuit ingenio promptior atque manu?
Omnibus ille prior fuit, omnes ille reliquit.
Quique coæui aderant, quique fuere prius.
Sicut in hunc mihi scripta docent, Epicedia, veris
Facta magis tanti laudibus apta viri.

ALBERTI DVRERI
 CLARISS. PICTORIS ET
 Geometræ. De Symmetria,
 Liber primus.

Regula
 Vertex.

EPICTVRVS humanam effigiem, hanc rationem sequitor. In propositâ regulam quæ effigiem quam facere vis longitudine sua excedat, lineam ducito, eius cuius picturam esse placuit altitudinis. Sic vt lineæ primus punctus verticem, extremus calcem describat, próque diuersitate formarum, vt illas longas aut breues in animo concepisti, singulis suas lineas accommodato, easdémque singulatim partitor. Quare quotiescunque in sequentibus partiũ numeros audies, eos petendos scias,

ex statura totius altitudinis à vertice ad calcem vsque eius cuius effigies instituta sit, cuius vnica illa linea diligentia summa distinguenda est, quæ distinctio perueniat à duabus partibus ad partes aut quinquaginta, aut centum, aut quotcunque tandem partibus vsus sit. Eas partes omnes suis numeris notatas ad illam longam in regula ductam lineam referes, sic vt cum eius primo siue initiali puncto consentiant, deinceps verò pro sua quæque diuersitate discrepent, vt necesse est. Atque hac via paucioribus numeris longiores partes notabimur & contra pluribus breuiores, fiet autem de tota lōgitudine, dimidium lineæ. 2. pars tertia. 3. pars quarta. 4. atque ita consequenter. Quas etiam ipsas hoc modò notatas partes si res poposcerit vltcrius pro tuo arbitrio, dimidiato in alios siue pares siue cōminutionem defertur. Quod à me factũ postea apparebit sæpe enim duplices, sæpe triplices numeros collocatos videbis, magnos, medios, pares, impares, quibus proximè ad veritatem rei pertingere posse visus sum. Cæterum numerorum eorum qui à me designati sunt, compositio, mutari & pro alterius ingenio aliter vsurpari poterit. Vt autem omnia quæ & dicta hæcenus à nobis sunt & postea dicentur melius intelligantur. Illam regulam cum suis partibus, & partium notis quomodo facere docui hic appingam. ante enim omnia huius rectitudinē constare oportet absque quo immensus labor & temporis infinitas, vix omnium partium nominatas longitudines in totius longitudinis statura à vertice ad calcem vsque perquæsitura videatur.

Alberti

NVnc quomodo institutam effigiem metiri possis ostendam. Sit autem verbi causa prima effigies virilis depingēda hominis bene habiti & agrestis, cuius stature caput septimæ sit partis. Lineam rectā transversam ducito, in eam perpendicularares lineas tres imposito, eius spatij cuius effigiem futuram proposuisti. Harum autem linearum trium prima obliquæ imagini tribuetur, altera aduersæ, Tertia, auersæ. His lineis paralelis hoc quo dixi modo dispositis, Mensuram adhibeto altitudinis membrorum, id est partium notabilium à summo capite vsque ad imam plantam. Eaque ratione animaduertes in exemplis nos per lineas perpendicularares transversas æqualiter siue directè ductis, peruestigatam membrorum altitudinem, suisque numeris distinctam notasse, vbique ad mensuram partis numero adiecto quo intuenti statim innotesceret totius huiusce rationis certitudo, præcipuas verò transversarum linearum has inuenies, sæpe tamen plures sæpe pauciores, nominari. Primo & summo loco verticem, proximā infrā hanc lineam fronti locus, Infrā hanc superciliis, in inferiore, naso, in hac etiā inferiore, mento. Atq; hoc pacto descendetur ad summos humeros, ad iugula, ad pectus, alas, scapulas, mamas, infrā mamas, lumbos vbi incingimur, vmbilicum, sinus coxarum, coxendices, aluum, pubem, extremā glandem, extremas nates, fœminum sulcos, suprā genu, suprā poplites, medium genu, infrā poplites, imum suræ exterioris, imum suræ interioris, montem pedis, imum tali exterioris, plantam.

Hæc nomina suo loco in exemplis perpendicularibus lineis addemus quibus membrorum longitudo indicetur, Quo huius rationis quam in toto opere secutus sum euidentiā constet.

His sic ordinatis, ita longitudinem membrorum metieris.

A syncipite quod bregma dicitur vsque ad mediij iuguli summitatem vna pars esto decima & vna vndecima. Ad summos humeros duæ partes. 11. Ad imum mentum vna pars. 7. Summitas verticis media est inter synciput & frontem. A mento vsque ad radices capilli vna decima.

Hanc si partitus fueris in tria æqualia spatia, primum frontem, secundum oculos & nasum, tertium os & mentum designabit. A iugulo vsque ad summum pectus vna. 30. Sub alas vna. 13. Ad mamas vna. 10. Infrā mamas vna 8. lumbos duæ. 11. A lumbis ad vmbilicum vna. 40. Sinus coxarum vna. 30. Imas coxendices vna. 10. Pudenda vna. 8. extremam glandem, vna. 6. Imas nates vna decima & vna. 11. Ab imis natibus vsque vbi fœmina quasi sulcantur, id est ad medium femur vna. 18. A planta ad imum talum vna. 28. A planta ad montem pedis vna. 20.

Atque ita corporis longitudinem dimensus ad imum vsque femur, superest vt genu quoque suo loco collocetur. Quod vbi factum erit de tota corporis statura tres inæquales mentiones existent. Nempe à summitate mediij iuguli ad imum vsque femur vna & longissima, ab imò fœmore ad medium vsque genu, altera & quidem minus longa, à medio genu ad imam vsque tibiam tertia & breuissima. Superiora enim membra, quod in homine obseruatu per est facilè, longiora & firmiora esse consuevere. Corpus, quod nomen sæpe audis, accipe ex partibus compositam & aptam longitudinem, compotem motionis. Nunc ad illas tres mensiones redeo, eas scito inter se certa proportione conuenire oportere, sit vt qua proportione corporis longitudo congruat cum longitudine coxæ, ducta ratione à summo fœmore ad genu medium, ea proportione hæc cum tibia comparetur.

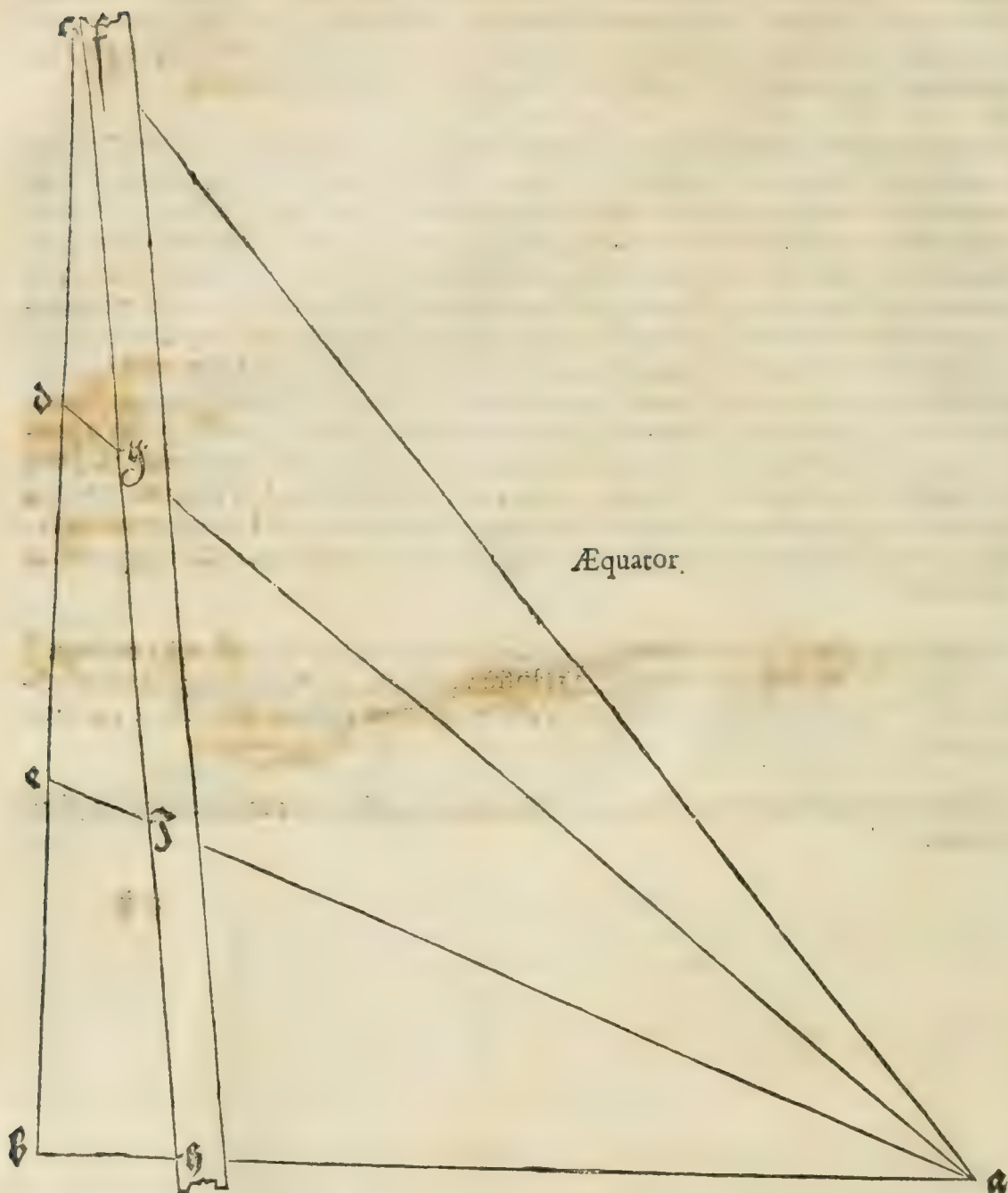
Cæterum hoc, quod equidem non vbiq̄ sequor ita constitues. Triangulum ducito a. b. c. a. b. latus esto transfuersum. b. c. rectum sic vt. b. rectum angulum faciat mox rectum latus. b. c. diuides punctis duobus. d. e. in tria equalia spatia. Et ab angulo. a. duces lineas duas rectas ad puncta. d. e. quibus proportionem eam quam dixi crues hoc modo.

In regula duobus punctis designabis totius corporis longitudinem, inter medium iugulum & imum femur. Similiter inferius imum talum sub tibia notabis, punctum autem iuguli ascribes. f. imi fœmoris. g. imi autem tali. h. postea regulam sic applicabis vt punctum g. tangat lineam. a. d. supra memorati trianguli, & istud punctum ne utiquam à dicta linea dimouebis. Regulam tamen super ea linea tantisper versabis dum punctum. f. pertingat ad lineam trianguli. a. c. & dum infimum punctum. h. pertingat ad transfuersam lineam. a. b. Quibus ita perfectis secabit lineam. a. e. regulam inter. g. h. & ad. d. punctum. I. ascribes inueniesque designatas cum corporis longitudine tres mensiones analogicas. Quæ enim est proportio spatij. f. g. ad spatium. g. I. ea est à spatio. g. I. ad spatium. I. h. de puncto autem. f. f. umitatem medij iuguli intelliges, de puncto. g. imum femur de puncto. I. mediũ genu de puncto. h. imum talum sub tibia, inter hæc animaduertes regulam ad triangulum applicatam inflectendam esse cum puncto. f. f. sursum versum rectè stans latus. e. b. Talem triangulum licet æquatorem nomines, & hanc rationem contrariam cum aliquid inuertere voles facere poteris. Sanè plurimam ad multarum rerum effectum vtilitatem rectè vsurpantibus suppeditabit.

Atque ita constituto genu loco suo in proposita imagine, quæ super sunt, ita metiere. E genu medio vsque suprâ illud esto vna. 21. Infrâ verò vna. 40. Atque ita genu concluditur, medio, & quod supra & quod infra est. Ad imam suram exterius duæ sunt. 19. Interius vna. 8.

Sed prius quàm in hoc opere pergam subiiciam trianguli, cuius mentionem feci, figurationem.

Post hac deinceps peruenitur ad brachij mensuram: ita vt subiecimus.
 Ab humero enim vbi illius caput ad iugulum annectitur ad cubitum vsque, duæ. 11.
 Caterum ab humero ad imos musculos vna. 10.
 A cubito ad extremos vsque digitos vna. 4.
 Ab extremis digitis retro ad extremam manum vna. 10. Et si in vnam. 9. produci non est
 inconcinnum si cui fortè ita libeat.

Atque ita sese habet omnium membrorum altitudinis mensura. Nunc latitudinem de transuersis lineis ductis per obliqua effigiet membra, indicabimus.

Caput per verticem infra sinciput diduces in vnam nonam.

Per summam frontem. 14. & 15.

Per palpebras vnam. 7.

Per nasum vnam. 8.

Per mentum ac imum collum similiter. 8. vnam.

Per collum ipsum vnam. 12.

Per iugula vnam. 9.

Per summum pectus duas. 13.

Per alas vnam. 6.

Per mammas vnam similiter. 6.

Infrà mammas vnam. 12. vnamque. 13.

Per lumbos vbi præcingimur vnam similiter. 12. & 13.

Per sinus coxarum vnam. 6.

Per femur summū siue coxendicem perque aluum ac nates vnam. 11. & 12.

Per pudenda similiter vnam. 11. & 12.

Per summa fœmina sub natibus vnam. 7.

Per media fœmina vnam. 14. & 15.

Supra genu vnam. 10.

Per medium genu vnam. 12.

Infrà genu vnam item. 12.

Per mediam suram vbi latissima est vnam. 20. & 21.

Per imam suram vnam. 13.

Per talum vbi cum calce tibia connectitur vnam. 13.

Pedem ipsum siue calcaneum ad vnam. 6. produces.

Post hæc brachiū obliquum per partes suas ita densabis.

Humerum duabus. 21.

Sub alis vna. 13.

Nexum cubiti vna. 18.

Musculos cubiti vna. 18.

Iuncturam manus vna. 32.

Ipsam manum sic dependentem vna. 30.

Cæterum in exemplis brachiorum mensura separatim à corporibus demonstrabitur, quo planior res minúsque inuoluta sit.

Ac nūc deinceps de latitudine aduersorum membrorum singulatim præcipiemus.

Atque hac ratione & via altitudine & latitudine omnium huius corporis membrorum tripliciter descripta, consequenter delineationis habitus & figuram inscribes pro tuo quidem ingenio quam appositissimè. Neque est parum vtile, id quod libenter soleo facere, vt ille delineationes & figura secundum propositam viui hominis similis staturæ. Imaginem inducantur, ita cadent aptius ac venustius, quam si temerè exarentur.

Capitis per verticem latitudo sit vna. 10.

Per frontem vna. 8.

Per palpebras vna. 9.

Per aures vna. 8.

Per nasum vna. 10.

Ipsius sub mento colli latitudo vnam. 12. habeat.

Per iugula vna. 5.

Per pectus tres. 10.

Intra alas spatium vnam. 5. habeat.

Intra mammas duas. 15.

Per lumbos vnam. 5.

Per sinus coxarum vnam. 9. & duas. 19.

Per femur vnam. 4.

Vbi & coxendices notabūtur distantes quidem inter se vna. 6.

Per pubem vnam. 4.

Per sub ipsis statim natibus femur duas. 17.

Per medium femur vnam. 10.

Hoc loco illum quasi, vt diximus sulcum, id est, interius notabis.

Supra genu vnam. 12.

Per genu vnam. 14.

Sub genu duas. 26.

Per mediam suram vnam. 22. & vnam. 24.

Per imum suræ interioris vnam. 14.

Per tibiā supra talum vnam. 27.

Per talos vnam. 22.

Ipsū per extremos digitos pedē dilatabis in vnam. 15.

Iam brachium deinceps huius formæ ita describes.

Per alas vna. 18. erit.

Supra cubiti nexum vna. 21.

Infrà vna. 16.

Per cubitum ante iūcturam manus vna. 25.

palmam ipsam explanabis vna. 15.

Postremò ad tertiam lineam effigiem auersam per scapulas, id est intra alas, latam facies, vna. 4.

Ipsū podicem intra nates fissum designabis altitudine vnus octauæ.

Calcaneum latum facies vna. 24.

ALBERTI DVRETI

Post hæc describemus effigiem mulieris crassulæ valentulæque ac agrestis cuius forma sit superius demonstrate virilis maximè consimilis, ponaturque & huius altitudo ipsius capitum septem. Igitur superius traditam rationem sequere, secundum quam etiam huius corporis partes dimeriare. Cæterum in exemplis placuit latitudinum lineas transversas deinceps omittere, solóque numeros illius latitudinis indices inscribere, notatis tamen locis omnibus punctulis appositis, quod quidem ideo putavi faciendum, ut odium crebritatis in lineationibus vitaremus. Membra ergo talis muliebris corporis ad talem commensurationem formabis.

Inter synciput & summos humeros esto vna decima & duæ vigesima tertiæ.
 Atque hoc item & inter iugula duæ. 11.
 Atque hoc etiam inter & imum mentum vna. 7.
 Inter mentum & verticem vna. 8.
 Inter mentum sursum & summam frontem vna. 10.
 Quam quidem decimam diuides in partes æquales treis quarum summa habeat.
 Frontem, media nasum, oculos, aures, ima buccam & mentum.
 Cæterum sub mento carnosum quasi palear circum duces.
 Inter iugula & lumbos vna. 5.
 Inter iugula & vsque infra mammas vna. 7.
 Inter iugula & papillas vna. 9.
 Hæcque ipsa inter & axillas vna. 15.
 Hæcque item inter & pectus vna. 28.
 Hoc loco obseruabis alarum posteriores partes, id est quæ à tergo sunt demissiores esse prioribus.
 Inter lumbos & vmbilicum vna. 22.
 Inter lumbos & coxendices siue summum femur vna. 9.
 Eisdem inter & imam aluum vna. 8.
 Inter eosdem item & imam pubem duæ. 11.
 Item inter eosdem & extremas nates vna. 5.
 Inter plátam & cóuexitatem pedis vna. 20.
 Eam ipsam inter & talũ exteriorem vna. 28.
 Inter imum talum & medium genu duæ. 9.
 Vel sanè facies hæc, quo modo fieri per æquatores solere ostendimus. Tum quidem genu paulo quam prius stabit inferius, sed tu sequare vtramlibet rationem licet.
 Inter medium genu & imam suram vna. 8.
 Cæterum calces longos facies vnam. 6.
 Deinceps longitudinem brachij à summo humero vsque ad cubitum extendes duabus. 11.
 A cubito vsque ad extremos digitos vna. 4.
 Inde vero retro vsque ad manus iuncturam vna. 10.

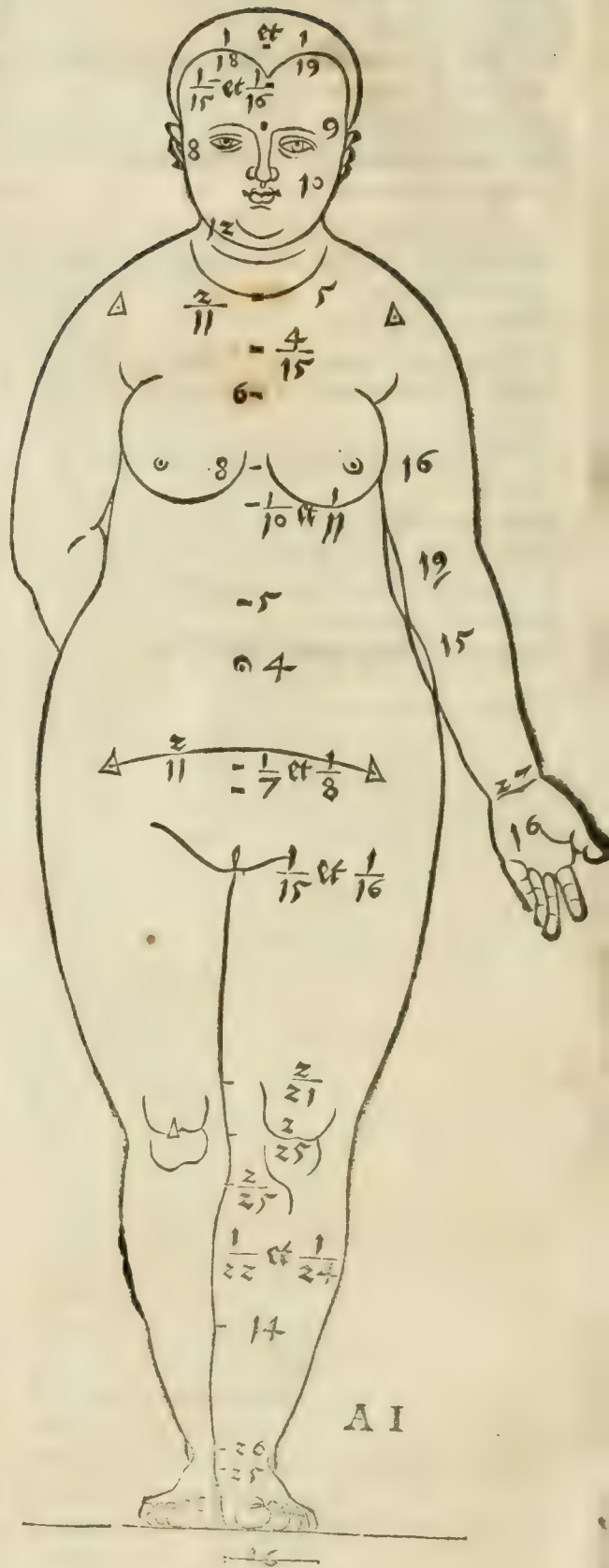
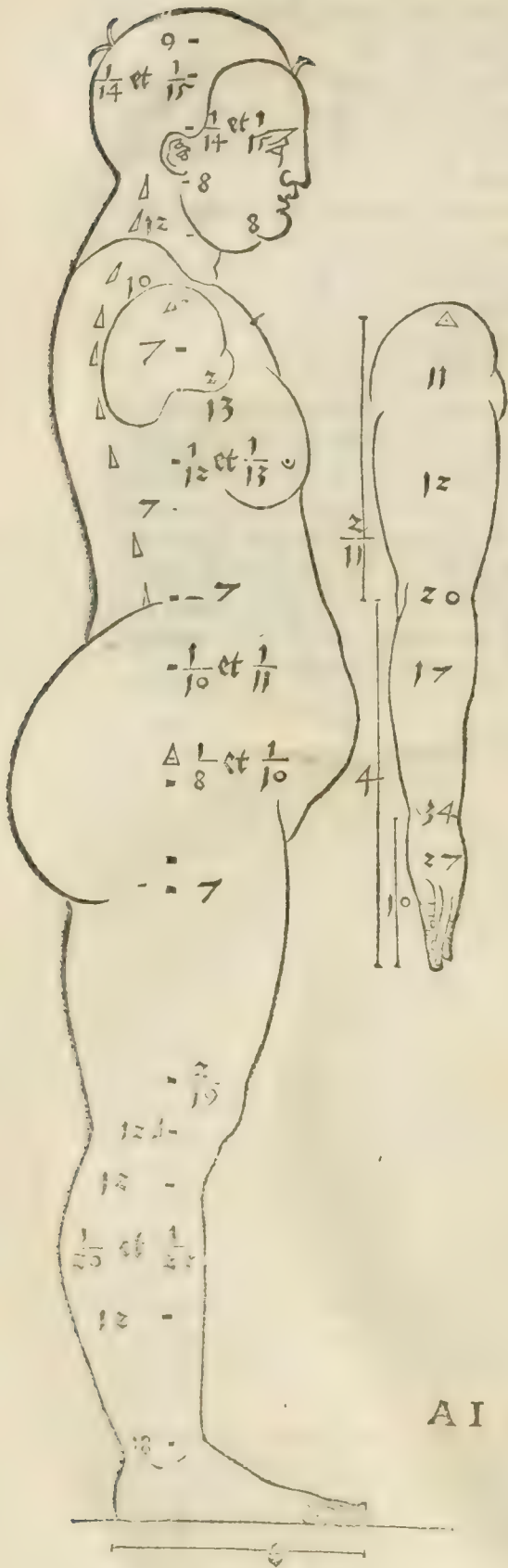
Atque ita designata membrorum altitudine, consequenter latitudinem notabis, Et quidem primum obliqui corporis hoc modo.
 Caput obliquum per verticem addensabis vna. 9.
 Cum verticem vel quam aliam partem nomeno in exemplis, fac ad illarum puncta respicias ita res tibi erit plana.
 Per frontem vna. 14, & 15.
 Per supercilia similiter vna 14, & vna. 15.
 Per nasum vna. 8.
 Per mentum & ceruicem vna. 12.
 Per iugula esto latitudo vnus. 10.
 Per pectus, id est supra mammas vnus. 7.
 Per axillas duarum. 13.
 Per papillas vnus. 12, & vnus 13.
 Per imas mammas vnus. 7.
 Per lumbos, id est infra costas vbi præcingunt vnus similiter. 7.
 Per vmbilicum vnus. 10, & vna. 11.
 Per coxendices vnus. 8, & 10.
 Ipsum statim sub natibus femur vnam. 7. latum sit.
 Suprà genu latitudo esto duarum. 19.
 Per medium genu vna. 12.
 Infra genu similiter. 12. vna.
 Per mediam suram vna. 20, & vna. 22.
 Per imam suram vna. 12.
 Per imam tibiam vna. 18.
 Ac deinceps brachij latitudinẽ ita notabis.
 Per humeros ut sit vna. 11.
 Per musculos vna. 12.
 Per nexum cubiti vna. 20.
 Per musculos cubiti vna. 7.
 Per iuncturam manus vna. 34.
 Per ipsam dependentem manum vna. 27.
 Postea similiter latitudinem muliebris aduersæ formæ ita facies.
 Caput per verticem latum vnam. 18, & vnam. 19.
 Per frontem vnam. 15, & 16.
 Per supercilia vnam. 9.
 Per aures vnam. 8.

- Per nasum vnam. 10.
 Per gulam sub mento vnam. 12.
 Per iugula vnam. 5.
 Vbi subsunt humeri ossa siue acetabula inter se distantia duas. 11.
 Per pectus quatuor. 15.
 Per summas mammas intra alas vnam. 6.
 Infra papillas vnam. 8.
 Per imas mammas vnam. 10, & 11.
 Per lumbos, id est infra costas vbi præcingunt vnam. 5.
 Per umbilicum vna. 4.
 Per summum femur vnam 7, & vnam 8.
 Atque ibidem intra coxendices facies duas. 11.
 Per femur iuxta imam pubem vnam. 15, & 16.
 Supra genu duas. 21.
 Per medium genu duas. 25.
 Per mediam suram vnam. 22, & vnam. 24.
 Per imam suram vnam. 14.
 Per imam tibiam vnam. 26.
 Per talos vnam. 25.
 Ipsum pedem per digitos dilatabis vna. 16.
 Et calcaneum vna. 28.
 Iam auersam muliebrem effigiem per quidem scapulas, id est intra alas latam facies vnam. 5. in podice fissura obtinebit spatium vnus. 6.
 Verum brachiū aduersum per humeri musculos addensabis vna. 16.
 Per nexum cubiti vna. 19.
 Per musculos cubiti vna. 15.
 Per iuncturam manus vna. 27.
 Ipsam palmam vna. 16.
 Atque ita commensuratis omnibus partibus corporis formam aptam ac conuenientem delineabis ac inscribes. Ita vt in exemplo à nobis factitatum videre potes, diligenter expressis omnibus flexibus & congruis ductibus delineationum pro loco vbique suo, Sicque confecta etiam muliebri effigie exemplum similiter notabis, veluti suprà, vt verbi causa. A. I.

ALBERTI DVRERI

Altitudines membrorum Muliebrium.

Sinciput summū
Vertex.
Frons.

Supercilia.
Nasus.
Mentum.

Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Alæ.
Mammæ.
Infra mammæ.
Lumbi vbi incin-
gunt.

Vmbilicus.
Coxendices.
Ima alius.

Ima pubes.

Extremæ nates.

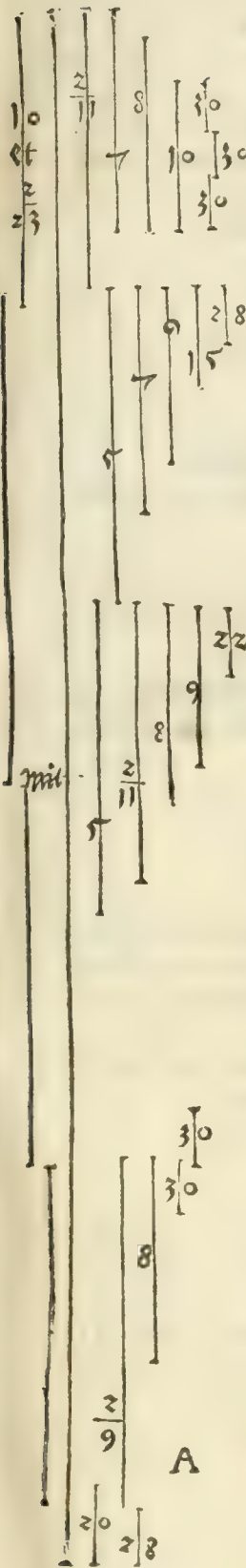
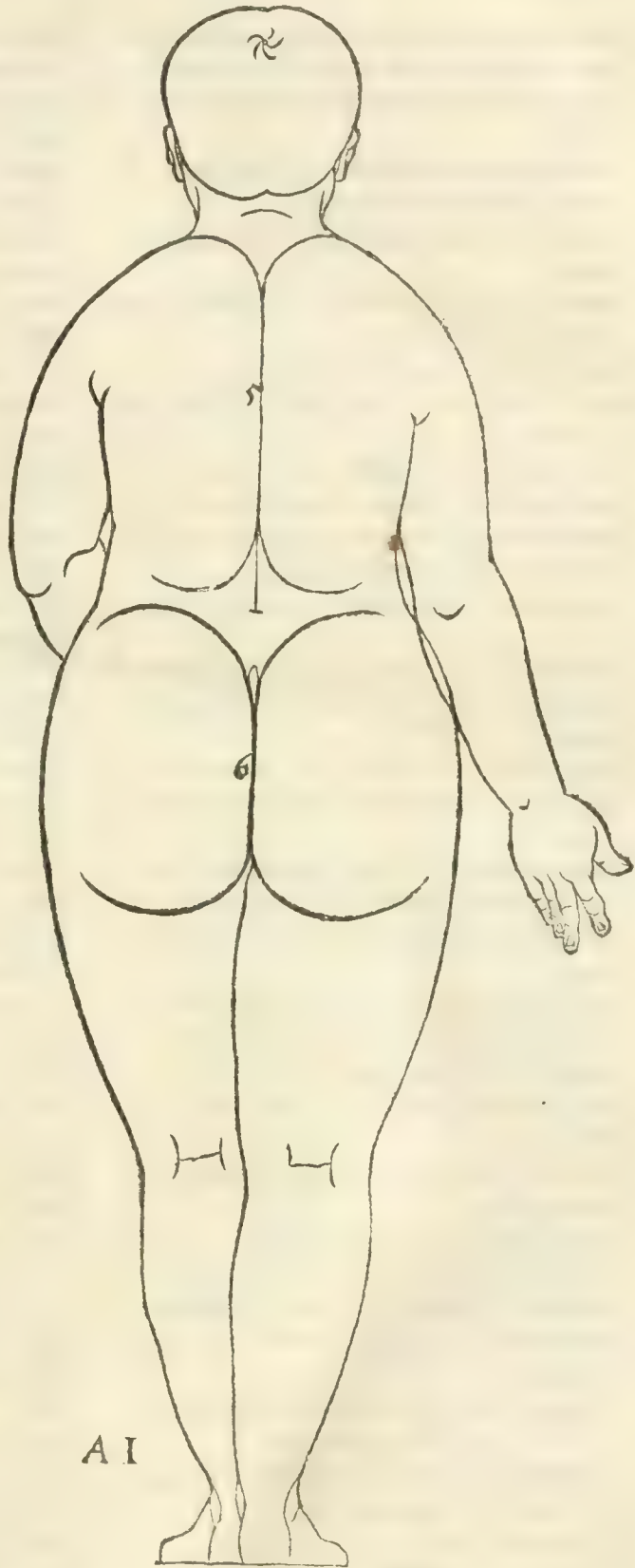
Supra genu.

Medium genu.

Infra genu

Imum suræ exte-
rioris

Mons pedis.
Imum tali.
Planta.

ALBERTI DVRERI

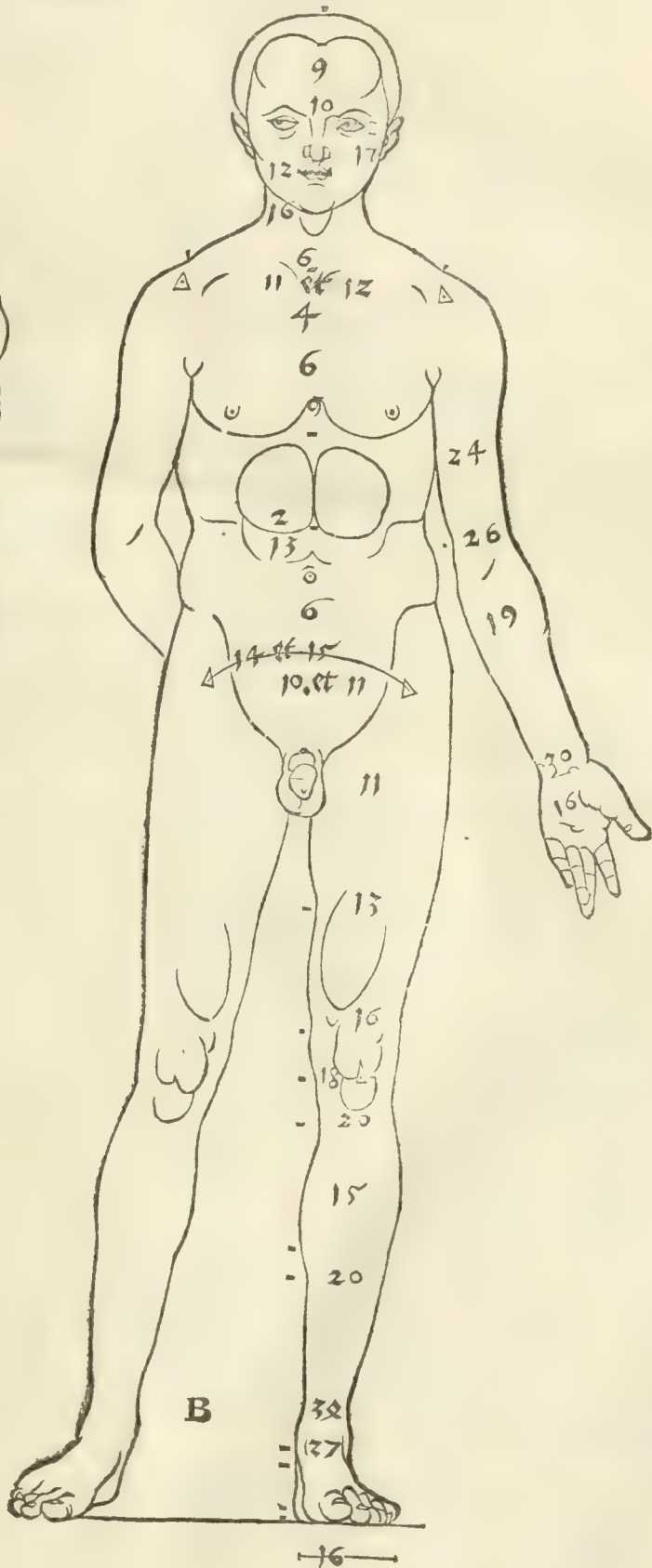
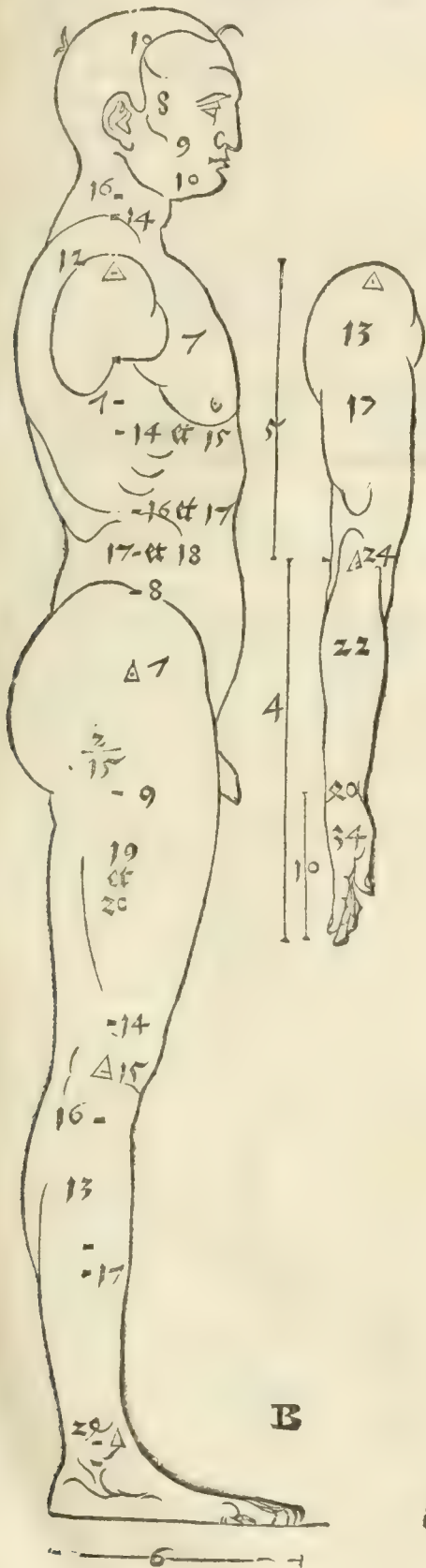
Sequitur commensuratio membrorum virilis corporis, cuius altitudinis caput sit partis octauæ. Vbi simili via procedes, ita vt altitudinem membrorum instituas isto modo.

- Inter synciput & iugula erit spaciū vnus. 6.
 Inter synciput & mentum imum vna. 8.
 Inter imum, mentum, & summam frontem vna. 10.
 Per hanc decimam, faciem in tres partes diuides, vt supra est ostensum.
 Inter synciput & lumbos vbi præcingimur vna. 3.
 Inter iugula & alas vna. 14. ceterum à tergo alæ sunt demissiores.
 Inter iugula & mammas vna. 10.
 Inter synciput, & vbi in pedes corpus finditur vna. 2.
 Inter lumbos & vmbilicum vna. 29.
 Inter lumbos & sinus coxarum vna. 18.
 Inter eosdē & coxēdices vna. 20, & vna. 18.
 Inter item illos & pubem duæ. 13.
 Intérque eosdē & extremas nates vna. 10, & 11.
 Inter extremas nates & imū scrotū vna. 40.
 Indéque etiam vsque ad medium femur vna. 15.
 Inter plantam & exteriorem talum vna. 27.
 Inter talum & vbi pes cōuexus fieri incipit vna. 21.
 Intérque eundem & medium genu vna. 4.
 In genu etiam cōstituēdo superius demonstratam per æquatorem rationē sequi poteris.
 Inter medium genu, & supra genu vna. 30.
 Inter medium genu & infra genu vna. 30. atque his partibus genu includetur.
 Inter medium genu & imum furæ exterioris vna. 9.
 Inter medium genu & imum furæ interioris. 15, & 16.
 Atque ita ad brachium transibis.
 A summo humero ad cubitū vsque vna. 5.
 A cubito vsque ad extremos digitos vna. 4.
 Ab extremis digitis ad iuncturam manus vna. 10.
 Deinceps obliquæ formæ latitudinem aggrederere hoc modo.
 Per verticem latam caput facies vna. 10.
 Per supercilia facies vna. 8.
 Per nasum vna. 9.
 Per mentum & collum vna. 10.
 Ipsum verò infra mentum collum vna. 16, & paulò inferius vna. 14.
 Corpus per iugula vna. 12.
 Per pectus vna. 7.
 Per mammas vna. 7.
 Infra mammas vna. 14, & 15.
 Per lumbos vna. 16, & 17.
 Per vmbilicum vna. 17, & 18.
 Per sinus coxarum vna. 8.
 Per coxendices vna. 7.
 Per pubem seu nates & femur duabus. 15. ipsum sub natibus femur in vnam. 9. addensabis.
 Per medium femur vna. 19, & 20.
 Supra genu vna. 14.
 Per medium genu vna. 15.
 Infra genu vna. 16.
 Per mediam furam vna. 13.
 Per imam furam vna. 17.
 Supra montem pedis vna. 24.
 Ipsum calcem in vnam. 6. produces.
 Deinceps obliquū brachium sic dilatabis.
 Per humerum vna. 13.
 Infra alas vna. 17.
 Per nexum cubiti vna. 24.
 Per musculos cubiti. 22.
 Per manus iuncturam vna. 10.
 Per ipsam ita manum pendentem vna. 34.
 Post hæc aduersæ formæ latitudinem notabis isto modo.
 Caput per frontem dilatabis vna. 9.
 Per supercilia vna. 10.
 Per aures duabus. 17.
 Per nasum vna. 12.
 Ipsius colli sub mēto latitudo erit vnus, 16.
 Truncum per iugula latū facies vna sexta. ibique inter humerorū ossa pars erit vna. 11, & vna. 12.
 Pectus humerósque facies latos vnam. 4.
 Spatium intra alas erit vnus. 6.
 Intra mammas vnus. 9.
 Per lumbos duarum. 13.
 Per sinus coxarum vnus. 6.
 Per summum femur vnus. 10, & 11. Atque ibidē distabunt. Coxēdices inter se vnus. 14, & 15.
 Ipsum sub natibus statim femur vnus. 11. latitudine facies, mediū id est sulcos vnus. 13.
 Supra genu vnus. 16. erit.
 Medium genu vnus. 18.
 Infra genu vnus. 20.
 Media fura vnus. 15.
 Imma fura vnus. 20.
 Imma tibia vnus. 34.
 Per talos latitudo erit vnus. 27.
 Pedis verò per extremos digitos vnus. 16.
 Atque ita pergens ad brachium, per musculos illud infra alas addēsabis in vnam. 24.
 Supra cubitum vnam. 26.
 Per cubiti musculos vnam. 19.

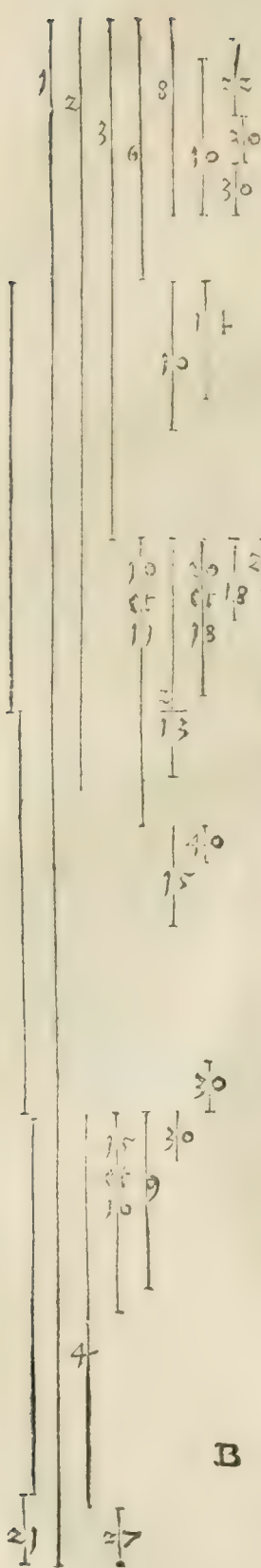
Per iuncturam manus vnam. 16.
 Palmæ latitudo esto vnius. 16.
 Auersam formam per scapulas latam facies
 vnam. 5.
 Rima podicis erit vnius. 10.
 Calcaneus patefcet vna. 28.

Quibus obseruatis per commensurationes
 effigiè exquisitè describes, vt quidem nos
 in exemplo fatuere studuimus.
 Quod vt A. superius, sic litera B. poteris si-
 gnare.

ALBERTI DVRERI
 Altitudines membrorum virilium.

Sinciput summū
 Frons.

Palpebræ.
 Nafus.
 Mentum.

Iuguli.

Alæ.
 Mammæ.

Lumbi vbi incin-
 gimur.
 Umbilicus.
 Sinus coxarum.

Coxendices.

Pudenda.
 Rima podicis.
 Extremæ nates.
 Imum scrotum.

Fœminum fulci.

Supra genu.

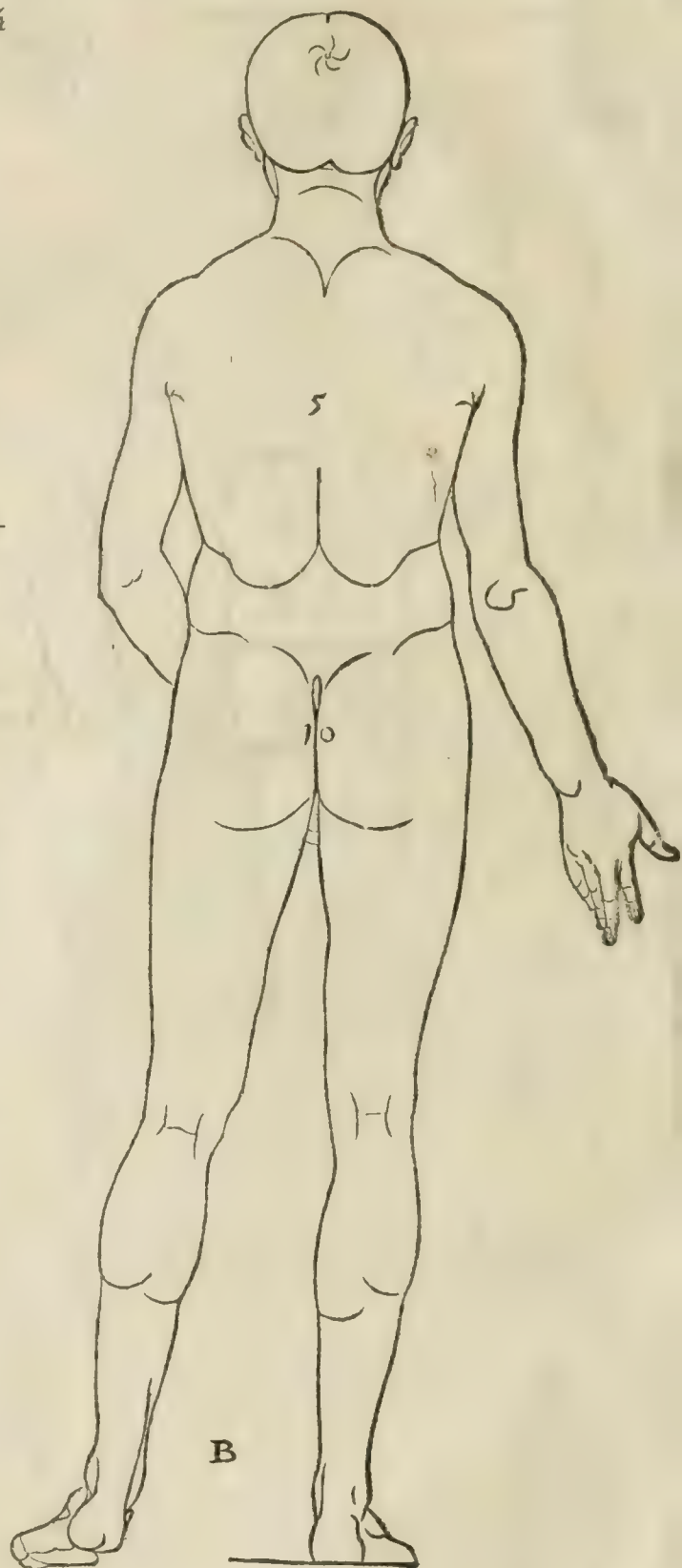
Medium genu.

Infra genu.

Sura exterior.
 Sura interior.

B Mons pedis.
 Talus.

Planta.

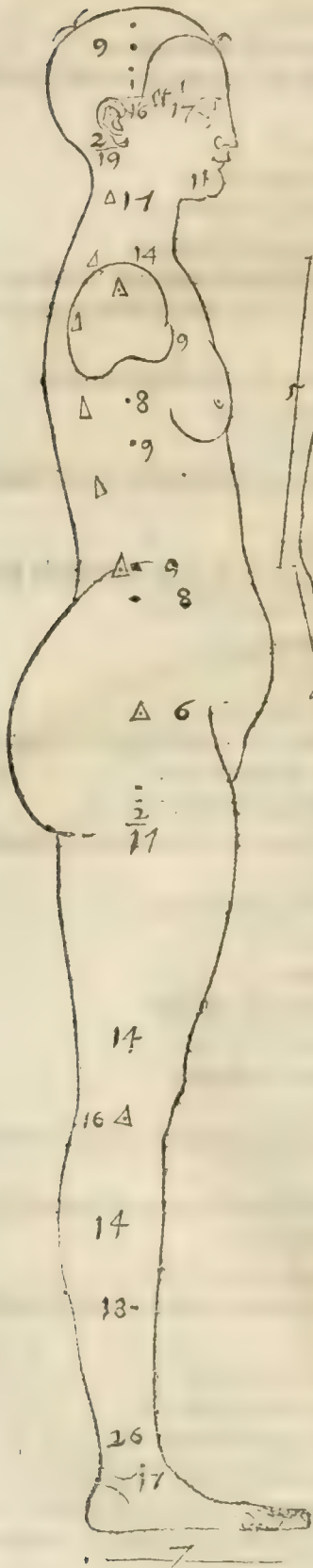
Hic virili formæ adiiciemus, sicut ante quoque fecimus consimilem muliebrem, cuius sit item altitudinis caput partis octauæ. Eam igitur ita institues.

- A summo capite vsque ad iugula altitudo erit vnus. 6.
 Atque item inde ad imum mentū vnus. 8.
 A mento sursum versus ad summam frontem vnus. 10. Quam quidem decimam vti est supra ostensum in tria æqualia spacia diuides quæ tribuantur fronti, naso, mento.
 A iugulis ad lumbos vnus. 5.
 Atque inde ad alas vnus. 16.
 Itémque inde ad mammas vnus. 11.
 Indéque etiam vsq; infra mammas vnus. 9
 A lūbis ad extremas nates vnus. 11, & 12.
 Indéque ad imam pubem vnus. 13, & 14.
 Atque inde ad summum femur siue coxam vnus. 10.
 Indéque etiam ad vmbilicum vnus. 40.
 A planta sursum versus ad talū vnus. 30.
 Atque inde item ad conuexitatem pedis vnus. 21.
 Itémq; inde ad medium genu vnus. 8, & 9.
 Vel sanè genu per æquatorem impones, vt est traditum.
 A medio genu vsque supra genu vnus. 26. atque ibi incipit genu existere.
 A medio genu ad imam suram vnus. 8.
 Post hæc ad brachium accedes, sic vt inter humerum & cubitum longitudo sit vnus partis. 5.
 A cubito ad extremos vsq; digitos vnus. 4.
 Ab extremis digitis vsque ad iūcturam manus vnus. 10.
 Atque ita per latitudinem obliquæ formæ muliebris membra metieris.
 Ea erit per frontem vnus. 9.
 Per supercilia vnus. 16, & 17.
 Per nasum duarum. 19.
 Per mentum & ceruicem vnus. 11.
 Ipsum sub mento collum addensebis in vnam. 17.
 Per iugula vnus. 14.
 Per pectus siue supra mammas vnus. 9.
 Per papillas vnus. 8.
 Infra mammas vnus. 9.
 Per lumbos siue infra costas vbi præcingūt vnus. 9.
 Per vmbilicum vnus. 8.
 Per summum femur siue coxam vnus. 6.
 Per femur statim sub natibus duarum. 17.
 Supra genu vnus. 14.
 Per medium genu vnus. 16.
 Per mediam suram vnus. 14.
 Per imam suram vnus. 18.
 Per imam tibiam vnus. 26.
 Per talos vnus. 17.
 Ipsius calcis longitudo erit vnus. 7.
 Brachium autem per humeros latum facies vnam. 14.
 Infra alas vnam. 18.
 Supra cubitum vnam. 26.
 Per musculos cubiti vnus. 24.
 Per iuncturam manus vnam. 40.
 Ipsam ita propendētem manum vnam. 36.
 Postea aduersæ formæ latitudinem exquires, hoc modo.
 Per frontem latitudo erit duarum. 19.
 Per supercilia vnus. 10.
 Per nasum vnus. 12.
 Collum sub mento addensebitur in vnam. 17.
 Per iugula vnus. 7.
 Vbi paulò inferius notabis acetabula humeri distantia inter se vna. 7.
 Per pectus vnus. 9, & 10.
 Intra alas vnus. 7.
 Intra papillas vnus. 10.
 Per lumbos, id est vbi præcingunt vnus. 7.
 Per vmbilicum duarum. 11.
 Per summum femur vnus. 9, & 10.
 Vbi quidem impones coxendices distantes inter se vna. 7.
 Per foemina infra pubem vnus. 10.
 Supra genu vnus. 15.
 Per medium genu. 18.
 Per mediam suram vnus. 16.
 Per imam suram vnus. 19.
 Per imam tibiam vnus. 34.
 Per talos vnus. 29.
 Infra talos, id est, per cōuexum pedē vnus. 31.
 Ipsius quidem calcis erit per extremos digitos latitudo vnus. 20.
 Tum brachium sic exequere.
 Per humeri musculos latitudo habebit vnā. 24.
 Supra cubitum vnam. 28.
 Per musculos cubiti vnam. 22.
 Per iuncturam manus vnam. 34.
 Ipsa palma explanabitur in vnam. 20.
 Postremò auersam formā per scapulas, hoc est, intra à tergo alas latam facies duabus. 13.
 In podice fissura erit vnus. 9.
 Calcaneus patefcet vna. 30.

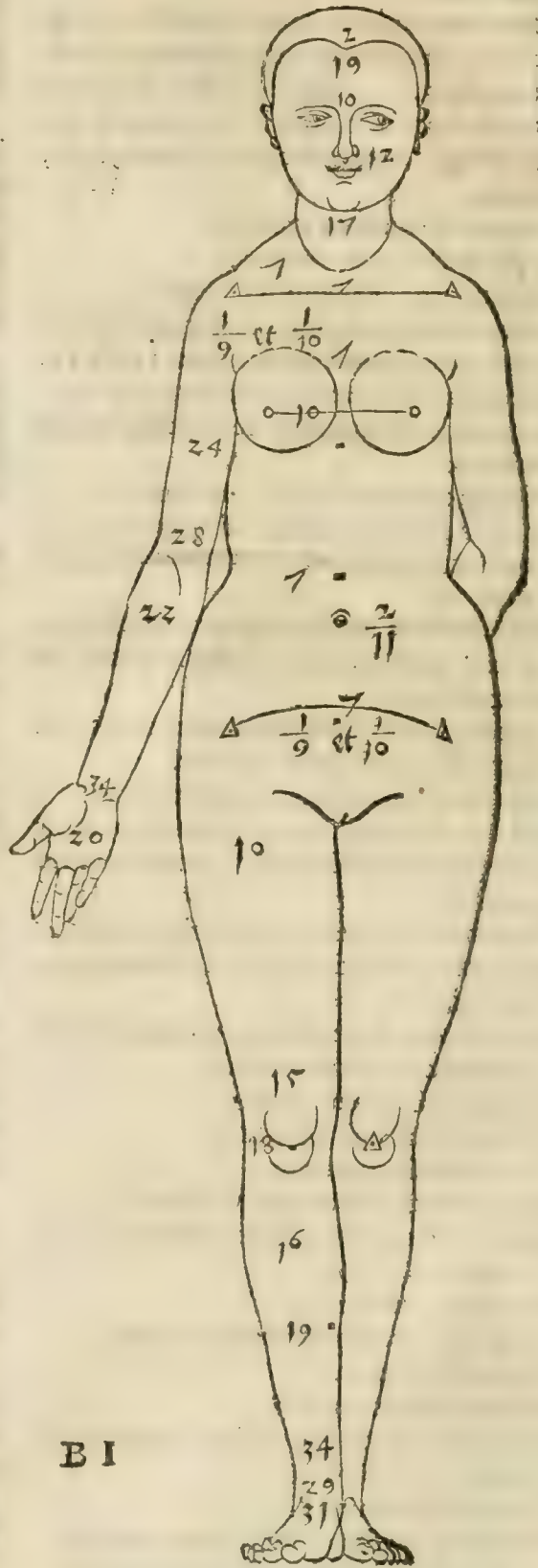

ALBERTI DVRERI

Atque ita effinges apte omnium membrorum ductus perfequendo etiam hanc figuram, ita vt nos studuisse in exemplo cernere potes. quod quidem esto. B.I.

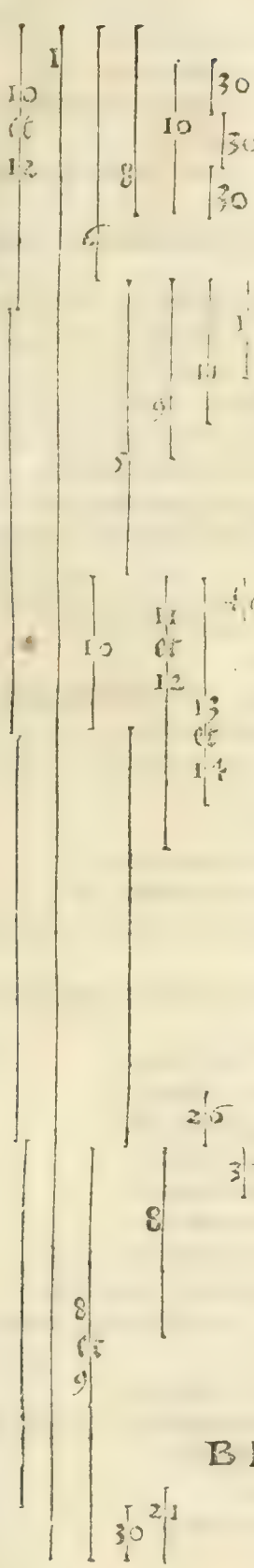
B I

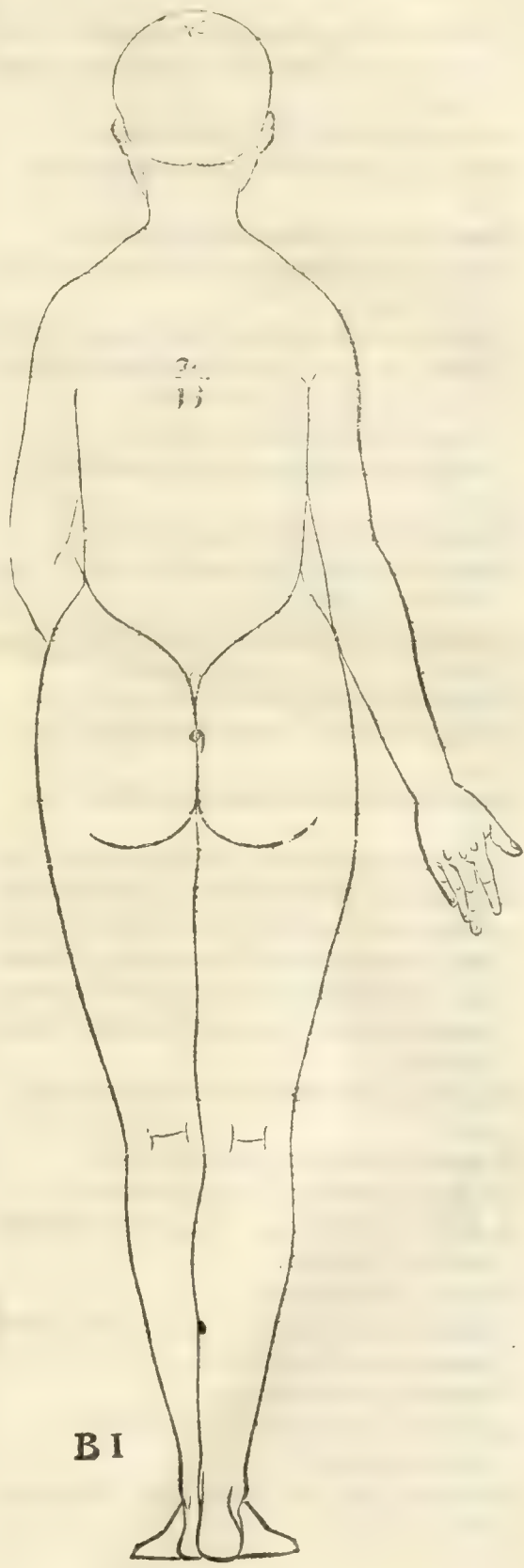
B I

Altitudines membrorum Muliebrum.

- Sinciput summū
- Frons.
- Palpebrae.
- Nasus.
- Mentum.
- Iuguli.
- Alae.
- Mentum.
- Infra mammas.
- Lumbi vbi incinguntur.
- Vmbilicus.
- Summum femur.
- Ima pubes.
- Extremæ nates.
- Supra genu.
- Medium genu.
- Infra genu.
- Ima fura.
- Mons pedis.
- Imus talus.
- Planta.

B I

B I

30

b iij

ALBERTI DVRERI

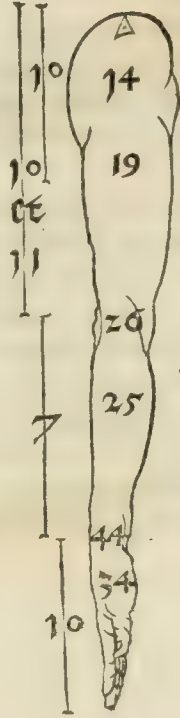
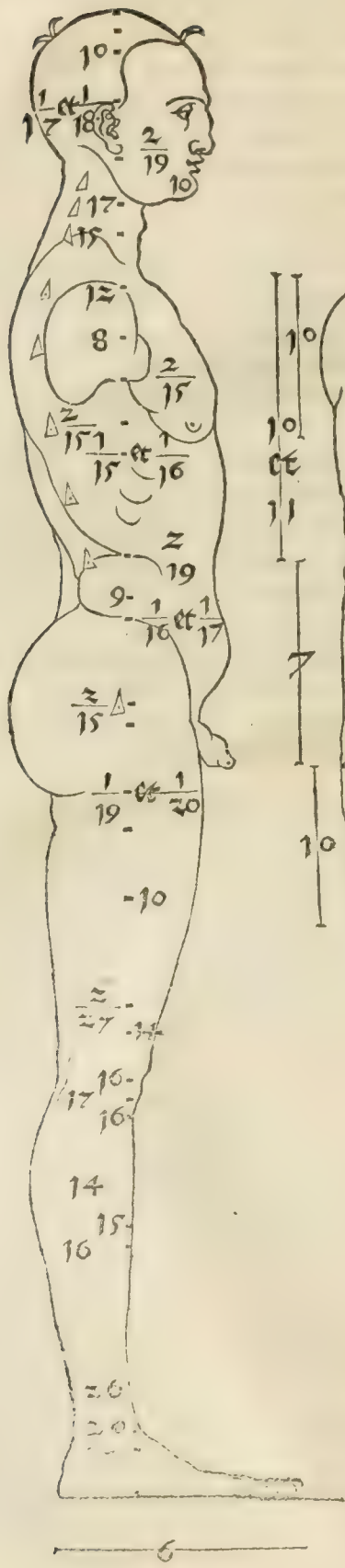
Licet etiam has proximas descriptas effigies alicubi mutes quo quidem modo sequitur.

- Ac primum quidem viri vsque vbi in pedes corpus finditur altitudinem facies vnus. 2.
- Inter synciput & iugula duarum. 11.
- Inter synciput & summos humeros vnus. 7.
- Inter idem & imum mentum vnus. 8.
- Inter imum mentum & summam frontem vnus. 10.
- Quod quidem spatium in tria æqualia diuides, ad frontem, nasum, & mentum, vti aliquoties iam est ostensum.
- A iugulis ad lumbos duarum. 11.
- Indèque item vsque infra mammas vnus. 9.
- Itémque inde ad mammas vnus. 11.
- Atque etiam inde ad alas, id est vsque supra mammas vnus. 19.
- A lumbis ad extremas nates vnus. 12, & 13.
- Itémque inde ad pubem vnus. 17, & 18.
- Indèque etiam ad summum femur vnus. 10.
- Atque inde item ad sinus coxarum vnus. 24.
- Atque etiam inde ad vmbilicum vnus. 35.
- Ab extremis natibus vnus 40, sulcatúrque peculiariter femur ibi sub natibus. Cæterum ab extremis natibus vnus 14, altitudine ille in medio fœminæ, id est interius sulcus notabitur, cuius sæpe iam est facta mentio.
- Ad planta ad conuexitatis initium vnus. 22.
- A planta ad imum talum vnus. 32.
- Ab imò talo ad medium genu vnus. 4.
- A medio genu vsque supra genu exterius quidem vnus. 20.
- Verum interius vnus. 30.
- Similiter à medio genu vsque infra genu exterius quidem vnus. 80.
- Verum interius vnus. 40.
- A medio genu vsque ad imum suræ exterioris, vnus. 10.
- A medio genu ad imum suræ interioris vnus. 9.
- Longitudo calcis erit vnus. 6.
- Longitudo autem brachij talis.
- A iugulis vbi illis humerus annectitur ad cubitum vnus. 10, & 11.
- A nexu cubiti vsque ad iuncturam manus vnus. 7.
- A iunctura manus ad extremos digitos vnus. 10.
- Post hæc latitudinem etiam membrorum paulo diuersiore modo notabis, ac primum obliquæ formæ.
- Per frontem quidem vnus. 10.
- Per supercilia vnus. 17, & 18.
- Per nasum & tempora duarum. 19.
- Per mentum & ceruicem vnus. 10.
- Ipsius sub mento colli latitudo erit vnus. 17.
- Per humeros vnus. 15.
- Per iugula vnus. 12.
- Per pectus vnus. 8.
- Per alas, id est supra mammas duarum. 15.
- Per mammas duarum item. 15.
- Infra mammas vnus. 15, & 16.
- Per lumbos duarum. 19.
- Per vmbilicum vnus. 9.
- Per sinus coxarum vnus. 16, & 17.
- Per summum femur duarum. 15.
- Ipsium sub natibus femur latum esto vnam. 19, & 20.
- Per medium femur, id est sulcum fœminis vnus. 10.
- Supra genu exterius vnus. 27.
- Supra genu interius vnus. 14.
- Per medium genu vnus. 16.
- Infra genu exterius vnus. 17.
- Infra genu interius vnus. 16.
- Per mediam suram vnus. 14.
- Per imum suræ exterioris vnus. 16.
- Per imum suræ interioris vnus. 16.
- Per imam tibiam, id est supra conuexitatem pedis vnus. 26.
- Per conuexitatem vnus. 20.
- Tum brachium resumens, facièsque per humeros latum vnam. 14.
- Infra alas vnam. 19.
- Per nexum cubiti vnam. 26.

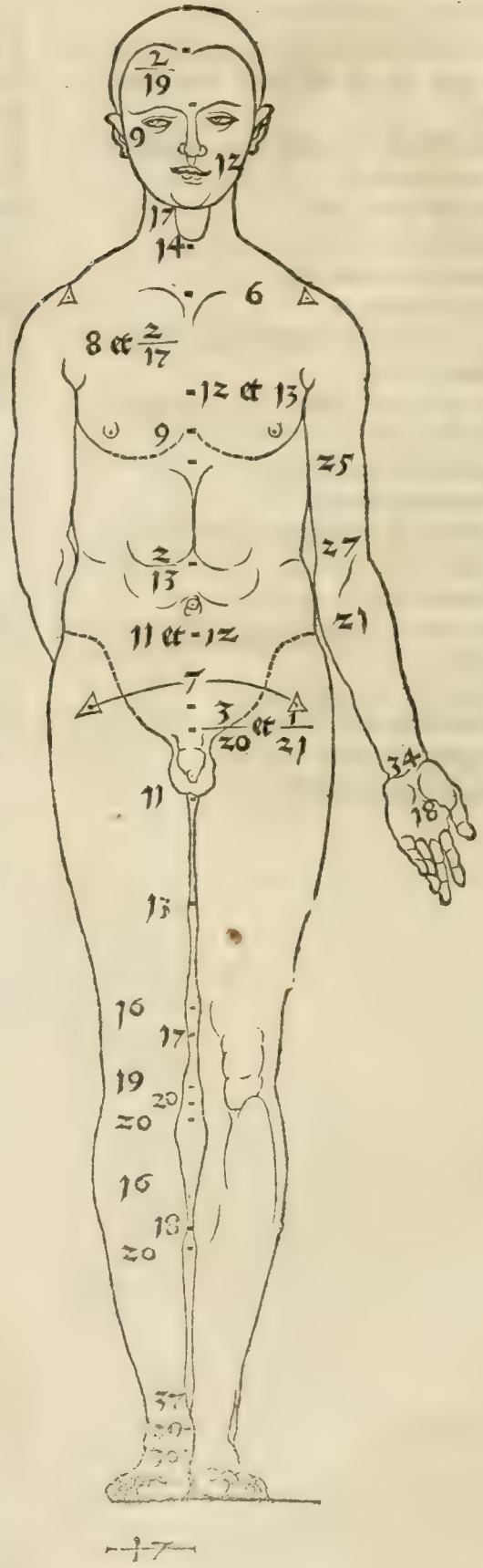

- Per musculos cubiti vnam. 25.
 Per iuncturam manus vnam. 44.
 Ipsam ita dependentem manum vnam. 34.
 Atque ita ad effigiem aduersam accedes.
 Illam facies per frontem latam duas. 19.
 Per aures vnam. 9.
 Per nasum vnam. 12.
 Per collum sub mento vnam. 17.
 Supra iugula vnam. 14.
 Per iugula vnam. 6.
 Vbi paulo inferius humeri ossa inter se distabunt vna. 6.
 Infra iugula per pectus & humeros vna. 8, & duabus. 17.
 Intra alas vna. 12, & vna. 13.
 Per mammas, vna. 9.
 Per lumbos vbi incingimur duabus. 13.
 Per sinus coxarum vna 11, & vna. 12.
 Per fœmora tribus. 20, & vna. 21.
 Ibique coxendices inerunt distantes inter se, vna. 7.
 Per femur infra nates vna. 11.
 Per illum fœmoris sulcum vna. 13.
 Supra genu exterius vna. 16.
 Supra genu interius vna. 17.
 Per medium genu vna. 19.
 Sub genu exterius vna. 20.
 Sub genu interius vna item. 20.
 Per mediam suram vna. 16.
 Per imum suræ exterioris vna. 18.
 Per imum suræ interioris vna. 20.
 Per imam tibiam vna. 37.
 Per talos vna. 29.
 Sub talis vna. 30.
 Latitudo extreme calcis per digitos vna. 17.
 Brachium aduersæ imaginis sic mutabis.
 Per musculos latum esto vna. 25.
 Ante nexum cubiti vna. 27.
 Post nexum vbi latissimus est cubitus vna. 21.
 Per iuncturam manus vna. 34.
 Palmam ipsam latam facies vnam. 18.
 Auersam imaginem hætenus demutabis, vti intra alas lata sit duas 11. Vtque podicis rima habeat longitudinem vnus. 11.
 Calcem facies latam vna. 33.
 Quibus confectis diligenti studio lineas formationis inscribes vt supra monui.
 Atque harum omnium rationum exemplo subiecta sunt.

C

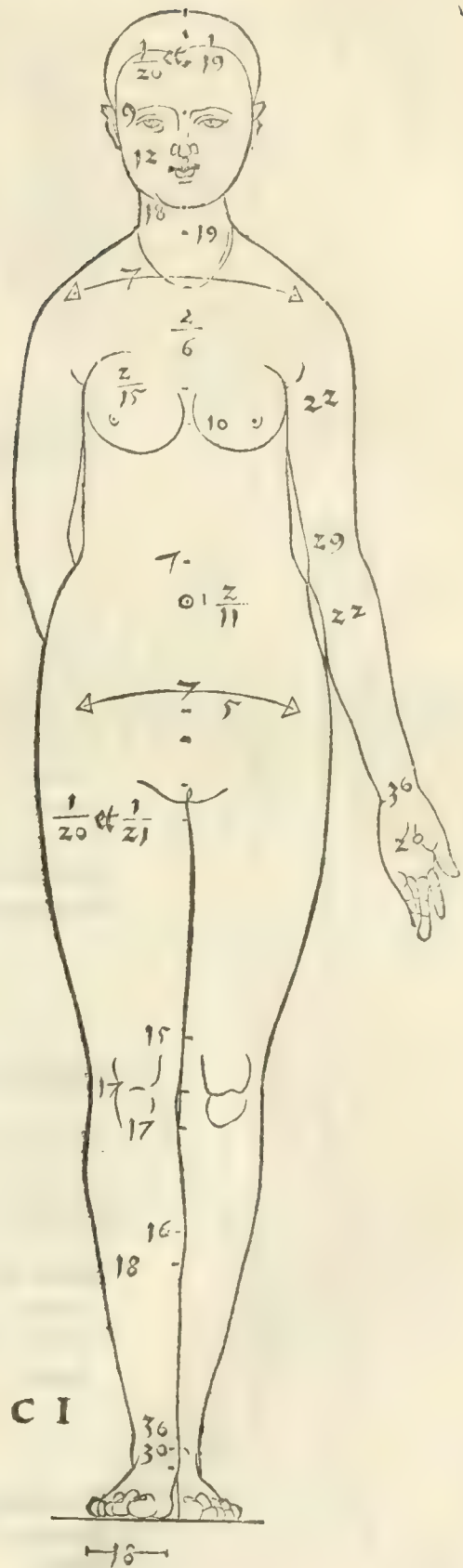
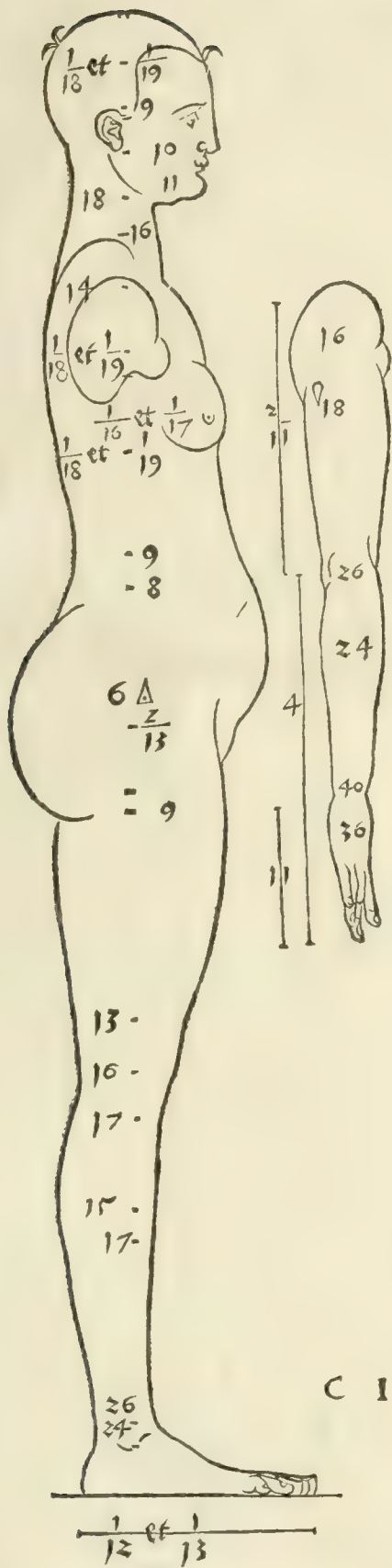

ALBERTI DVRETI

- Sed muliebrem effigiem ita mutabis.
- A** syncipite vbi capilli discernuntur vsq; ad iugula erit altitudo duarum. 11.
- Ad scapulas vnus. 7.
- Ad imum mentum vnus. 8.
- Ab imo mento vsque sursum ad verticem vnus. 9.
- Ab eodem ad frontem vsque vnus. 10.
- Atque hanc. 10. distribues secundū demonstratam supra rationem, pro positu oris, siue faciei.
- A** iugulis infra alas vnus. 17.
- Ad mammas vnus. 11.
- Infra mammas vnus. 9.
- Ad lumbos vbi incingunt duarum. 11.
- Inde vsque ad umbilicum vnus. 40.
- Ad femur vnus. 10.
- Ad imam aluum duarum. 17.
- Ad pubis initium vnus. 7.
- Ad imam pubem duarum. 13.
- Ad imas nates vnus. 11, & vnus. 12.
- Præterea ab ima planta sursum versus ad montem vsq; pedis altitudo erit vnus. 23
- Ad talum vnus. 35.
- Ad medium genu vnus. 4.
- Poteris etiam beneficio æquatoris genu suo in loco constituere.
- A** medio genu, vsque supra illud vnus. 25.
- Infra genu, vnus. 36.
- Ad imam suram anteriorem vnus. 11.
- Ad imam suram posteriorem vnus. 9.
- Longitudo pedis esto vnus. 12, & vnus. 13.
- Sequitur brachiū illud longū esto à summo humero vsque ad nexum cubiti duarum. 11
- A** cubiti nexu vsque ad extremos digitos vnus. 4.
- Hic retro vsq; ad iuncturā manus vnus. 11
- Sequitur mutata effigies muliebris per latitudinem. Primū quidem obliqua, ea esto lata per frontem vna. 18, & vna. 19.
- Per supercilia vna. 9.
- Per genas & nasum vna. 10.
- Per mentum & gulam vna. 11.
- Collum sub mento latum esto vnam. 18.
- Per summas scapulas esto latitudo vnus. 16
- Per iugula vnus. 14.
- Per mammas vnus. 18, & vnus. 19.
- Per papillas vnus. 16, & vnus. 17.
- Infra mammas vnus. 18, & vnus. 19.
- Per lumbos vbi incingunt vnus. 9.
- Per umbilicum vnus. 8.
- Per femora vnus. 6.
- Per aluum duarum. 13.
- Femoris sub natibus vnus. 9.
- Supra genu vnus. 13.
- Per medium genu vnus. 16.
- Infra genu vnus. 17.
- Per mediam suram vnus. 16.
- Per imum suræ interioris vnus. 17.
- Tibiam supra calcem facies latam vna. 26.
- Per montem pedis vna ducetur. 24.
- Obliquæ imaginis brachium aliter quàm supra demonstratum est ita licet facias.
- Sub alis latum esto vnam. 18.
- In cubiti nexu vnam. 26.
- Proximè hunc per cubitum vnam. 24.
- Per manus iuncturam vnam. 24.
- Palma latitudinem habeat vnus. 36.
- Sed aduersæ formæ hæc ostēdatur mutatio.
- Caput aduersum per frontem latum esto vna, 19, & 20.
- Per aures vna. 9.
- Per nasum vna. 12.
- Gulam sub mento dilatabis in vnam. 18.
- Per summas scapulas vna esto. 19.
- Ossa humerorū siue acetabula iuxta iugula inter se disuncta sint vna. 7.
- Per pectus & humeros latitudo esto duarum. 6.
- Intra alas duarum. 15.
- Intra mammas vnus. 10.
- Per lumbos vbi incingunt vnus. 7.
- Per umbilicum duarum. 11.
- Per coxas siue femur summum vnus. 5.
- Atque ibidem inter se distantes coxendices facies vna. 7.
- Femur sub natibus latum esto vnam. 20, & vnam. 21.
- Supra genu latitudo ducatur vnus. 15.
- Per genu medium vnus. 17.
- Infra genu similiter. 17. vnus.
- Per imam suram anteriorem vnus. 16.
- Per imam suram posteriorem vnus. 18.
- Per imam tibiam vnus. 35.
- Per conuexum pedem & talum vnus. 30.
- Calcis extremitas, id est, digiti occupet spacium vnus. 18.
- Brachium verò secundum hanc rationem sub alis quidem dilatabis in vnam. 22.
- Supra nexum cubiti vnam. 29.
- Infra eundem per cubitum vnam. 22.
- Per iuncturam manus vnam. 36.
- Sed manus ipsa lata esto vnam. 20.
- Postremò aduersam huiusmodi effigiem intra alas latam facies vnam. 6.
- Podicis rima longa sit vna. 9.
- Calcaneus vnus. 34. latitudinem obtineat.
- Atque ita institutam imaginem formabis omnibus in partibus suis conuenienti delineatione. Exemplum etiā nostrum subiecimus.

Sequitur commensuratio corporis virilis, cuius longitudinis totius caput sit nona pars. Eius similis ratio tradetur atque sumus in superioribus secuti. Nam huiusmodi imaginem ita per partes suas metieris, primúmque longitudinis.

A syncipite summo vsque ad imum métum altitudo esto vnus. 9.
 Hinc sursum versum vsque ad frontē vnus 10. Atque hæc ipsa altitudo erit verticis quoque. In hancq; item. 10. faciem distribues secundum supra ostensam rationem.
 A syncipite vsque ad summas scapulas altitudo esto vnus. 15, & vnus. 16.
 Atque item inde vsque ad iugula vnus. 6.
 A iugulis ad vsque summum pectus vnus. 28.
 Infra alas vnus. 14.
 Ad mammas vnus. 12.
 Infra mammas duarum. 19.
 Ad lumbos vbi incingimur vnus. 6.
 Hinc verò vsque ad vmbilicum vnus. 26.
 Ad sinus coxarum vnus. 22.
 Ad summum femur siue coxas vnus. 9.
 Ad extremum ventrem vnus. 8.
 Ad pubem vnus. 7.
 Ad extremas nates vnus. 6.
 Ab extremis natibus vsq; ad fœminum sulcos vnus. 11.
 A planta vsque ad conuexitatem summam pedis vnus. 23.
 Atque item inde vsque ad talum vnus. 35.
 Ab imo talo ad medium genu vnus. 4.
 A medio genu vsque supra ipsum exterius vnus. 20.
 A medio genu vsque supra ipsum interius vnus. 30.
 A medio genu vsque infra ipsum exterius vnus. 80.
 A medio genu vsque infra ipsum interius vnus. 40.
 Itémque à medio genu vsque ad imam suram anteriorem vnus. 10.
 Itémque illinc vsque ad imam suram posteriorem vnus. 9.
 Calcis verò longitudo sit duarum. 13.
 Post hæc brachij longitudinem notabis sic vt ea ducatur ab humero vsque ad cubiti nexum duarum. 11.
 A nexu cubiti vsque ad extremos digitos vnus. 4.
 Ab extremis digitis retro ad iuncturam manus vnus. 10.
 Designata autem partium altitudine latitu-

dinem quoque notabis. Primúmque obliquæ imaginis hoc modo.
 Caput per frontem latum esto vnam. 12.
 Per supercilia vnam. 9.
 Per nasum vnam. 10.
 Per gulam & mentum ducito duas. 23.
 Per collum sub mento vnam. 18.
 Per summas scapulas vnam. 17.
 Per iugula vnam. 12.
 Per summum pectus vnam. 8.
 Iuxta alas vnam. 15, & vnam. 16.
 Per mammas vnam. 8.
 Infra mammas vnam. 16, & vnam. 17.
 Per lumbos vbi incingimur vnam. 18, & 19.
 Per vmbilicum vnam. 18, & vnam. 20.
 Per sinus coxarum vnam, 18, & vnam. 19.
 Per coxas siue summum femur vnam. 15, & vnam. 16.
 Per extremum ventrem & nates vnam. 8.
 Per pubem vnam. 16, & vnam. 17.
 Ipsum femur sub natibus vnus. 10. habeat latitudinem.
 Atque inferius per fulcum vnus. 11.
 Supra genu exterius latitudo sit vnus. 15.
 Supra genu interius duarum. 31.
 Per medium genu vnus. 18.
 Infra genu exterius vnus. 19.
 Infra genu interius vnus. 18.
 Per mediam suram vnus. 15.
 Per imam suram exterius vnus. 16.
 Interius vnus. 18.
 Imæ tibie vnus. 28.
 Per montem pedis vnus. 24.
 Sequitur descriptio brachij obliquæ imaginis.
 Per humeros brachium latum acito vnam. 15.
 Sub alis vnam. 20.
 Per nexum cubiti vnam. 26.
 Supra illum vnam. 25.
 Per manus iuncturam vnam. 48.
 Ipsa palma dilatetur in vnam. 38.
 Sed aduersæ imaginis latitudines sic notabis.
 Per frontem vnus. 11.
 Paulóque inferius vnus. 10.
 Per supercilia vnus. 11.

ALBERTI DVRETI

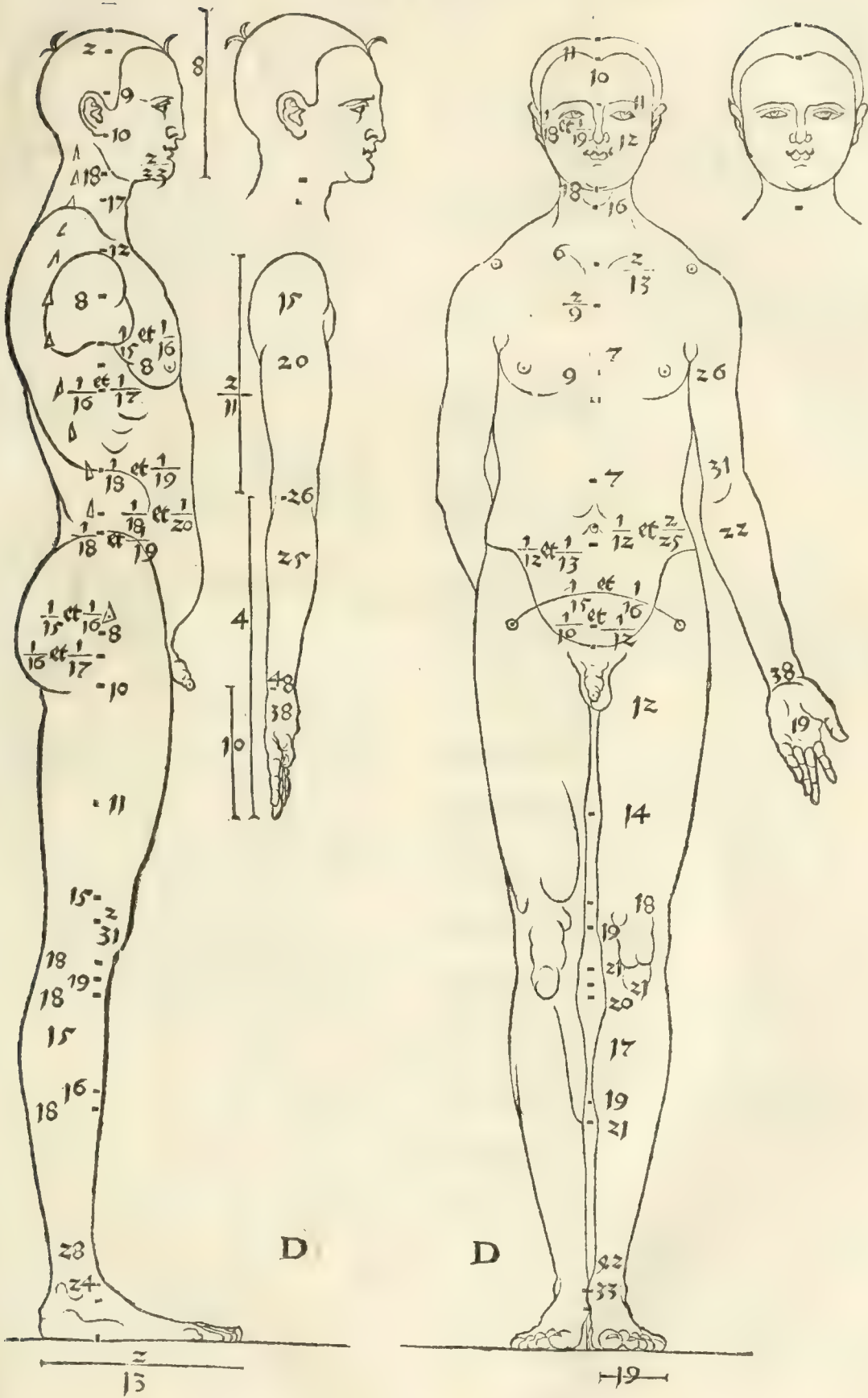
Per aures vnus. 18, & vnus. 19.
 Per nasum vnus. 12.
 Per collum sub mento vnus. 18.
 Per summas scapulas vnus. 16.
 Per iugula vnus. 6.
 Sub quibus ossa humeri inter se distabunt
 duabus. 13.
 Per pectus & humeros latitudo esto dua-
 rum. 9.
 Intra alas vnus. 7.
 Intra mammas vnus. 9.
 Per lumbos vbi incingimur vnus. 7.
 Per vmbilicum vnus. 12, & duarum. 25.
 Per sinus coxarum vnus. 12, & vnus. 13.
 Per summa femora seu coxas vnus. 10, &
 vnus. 12.
 Atque ibidem designentur coxendices di-
 stantes inter se vna. 15, & vna. 16.
 Femur sub natibus habebit latitudinē vnus
 12.
 Idēque per sulcum fœminis vnus. 14.
 Supra genu exterius latitudo erit vnus. 18.
 Interius vnus. 19.
 Medium genu vnus. 21.
 Infra genu exterius vnus item. 21.
 Interius vnus. 20.
 Per mediam suram vnus. 17.
 Per imam suram exterius vnus. 19.
 Interius vnus. 21.
 Per imam tibiam vbi est coactissima vnus.
 42.
 Per talos vnus. 33.

Per digitos pedis, id est, extremam calcem
 vnus. 19.
 His adiungatur latitudo brachij aduersæ
 imaginis.
 Erit igitur illud sub alis latum vnam. 26.
 Supra nexum cubiti vnam. 31.
 Infra illum per cubitum vnam. 22.
 Per iuncturam manus vnam. 38.
 Per palmam vna ducetur. 19.

Postremò effigiem auersam intra alas in
 vnam. 6. dilatabis. Ipsum calcaneū in vnam.
 35. Rimæ autem podicis erit vna. 11. Atque
 his spatiis, ita vt ostensum est, pūctis nume-
 rīsq; designatis formam consequenter ima-
 ginis propositæ congrua delineatione ex-
 primes. Cuius rei exemplum subiecimus no-
 tatum litera D.

Quod si fortè caput huius effigiei maiuf-
 culum & altiufculum facere collibitum tibi
 fuerit, licet sumas totius longitudinis à ver-
 tice vel quo rectius vt hoc in argumento lo-
 quar, à syncipite vsque ad plantam, partem
 octauam, & secundum illam caput à mento
 sursum eminētiusculum facias, reliquis om-
 nibus immutatis. Sic autē fiet vt verticis lo-
 cus ea in altitudine inueniatur qua erat prio-
 ris capitis synciput. Conueniētque in obli-
 qua effigie frontem supra supercilia promi-
 nentiufculam describere. Atque hoc modo
 erit huius corporis tota lōgitudo ferè octu-
 plex caput. Quod & ipsum subiectis exem-
 plis declaratur.

c ij

HVic virili corpori addatur conueniens muliebre, cuius & ipsius altitudinis sic caput pars nona. Quam per partes ita metieris.

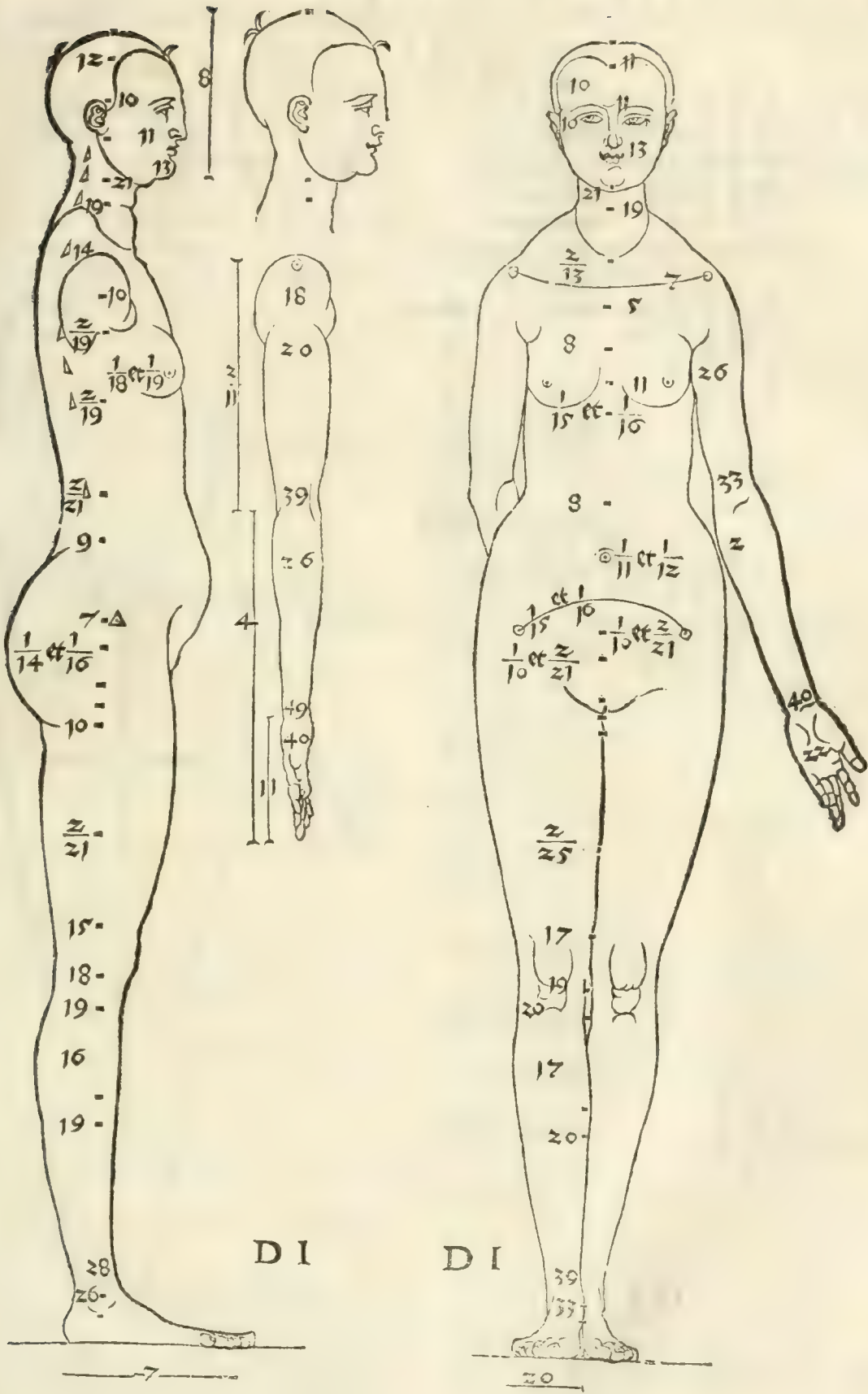
A Sincipite summo vsque ad imum mentum longitudo esto vnus. 9.
 Ab imò mento sursum versum vsque ad summam frontem vnus. 10.
 Ab hac 10. tria illa æqualia spatia pro ore siue facie petes, vt sæpe ostensum est.
 A sincipite vsque ad summam scapulas esto altitudo vnus 15, & vnus. 16.
 Ab eodem vsque ad iugula vnus. 6.
 Atque ab his vsque ad pectus vnus. 30.
 Sed vsque infra alas vnus. 16.
 Ad mammam vnus. 11.
 Infra mammam vnus. 9.
 Ad lumbos vbi incingunt duarum. 11.
 Illinc verò vsque ad vmbilicum vnus. 26.
 Vsque ad summum femur siue coxam vnus. 10.
 Ad imam aluum duarum. 17.
 Ad pubis initium vnus. 7.
 Ad imam pubem vnus 12, & vnus. 13.
 Ad extremas nates vnus 11, & vnus 12.
 Inde verò vsque ad medium femur vnus. 12.
 A planta vsque ad montem pedis vnus. 42
 Atque inde vsque in medium genu vnus. 4.
 E medio genu vsque supra illud vnus. 26.
 E medio genu vsque infra illud vnus. 30.
 Ad imum suræ exterioris vnus. 11.
 Ad imum suræ interioris vnus. 9.
 Calcis verò ipsius longitudo esto vnus. 7.
 Brachij verò longitudo à summo humero ad nexum vsque cubiti erit duarum. 11.
 E nexu cubiti vsque ad extremos digitos vnus. 4.
 Hinc verò retro vsque in iuncturam manus vnus. 11.
 Imaginem verò obliquæ formæ ita per sua membra dilatabis.
 Caput per frontem habeat latitudinem vnus. 12.
 Per supercilia vnus. 10.
 Per nasum vnus. 11.
 Gula & mentum vnus. 13.
 Collum sub mento vnus. 21.
 Summæ scapulæ vnus. 19.

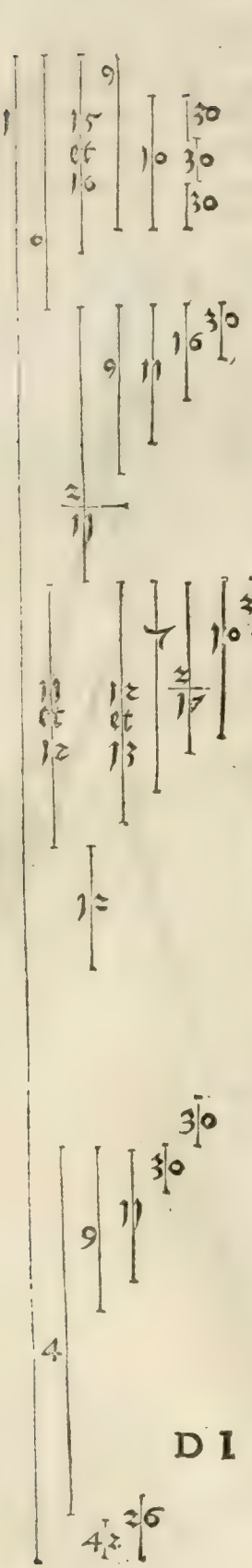
Iuguli vnus. 14.
 Pectus vnus. 10.
 Iuxta alas spatium sit duarum. 19.
 Per papillas vnus 18, & vnus. 19.
 Infra mammam duarum. 19.
 Per lumbos vbi incingunt duarum. 21.
 Per vmbilicum vnus. 9.
 Per summum femur siue coxam vnus. 7.
 Per imam aluum perque nates vnus 14, & vnus. 16.
 Per femur sub natibus vnus. 10.
 Per medium femur duarum. 21.
 Supra genu vnus. 15.
 Per medium genu vnus. 18.
 Infra genu vnus. 19.
 Per mediam suram vnus. 16.
 Per imam suram interiorem vnus. 19.
 Per imam tibiam vnus. 28.
 Per montem pedis & talum vnus. 26.
 Hisque adiciet brachij quoque obliqui latitudines illudque facies per humerum latum vnam. 18.
 Sub alis vnam. 20.
 Per nexum cubiti vnam. 39.
 Infra eundem per cubitum vnam. 26.
 Per iuncturam manus vnam. 49.
 Palma autem occupabit vnam. 40.
 Sed aduersam effigiem sic facies.
 Summam frontem latam vna. 11.
 Mediam vna. 10.
 Per supercilia vna. 11.
 Per aures vna. 10.
 Per nasum vna. 13.
 Per collum sub mento vna. 21.
 Per summam scapulam vna. 19.
 Per iugula duabus. 13.
 Sub hoc loco ossa humeri notabis inter se distantia vna. 7.
 Per pectus vna. 5.
 Intra alas vna. 8.
 Intra papillas vna. 11.
 Infra mammam vna 15, & vna 16.
 Per lumbos vbi incingunt vna. 8.
 Per vmbilicum vna 11, & vna 12.
 Per summum femur siue coxam vna 10, & duabus. 21.

ALBERTI DVRETI

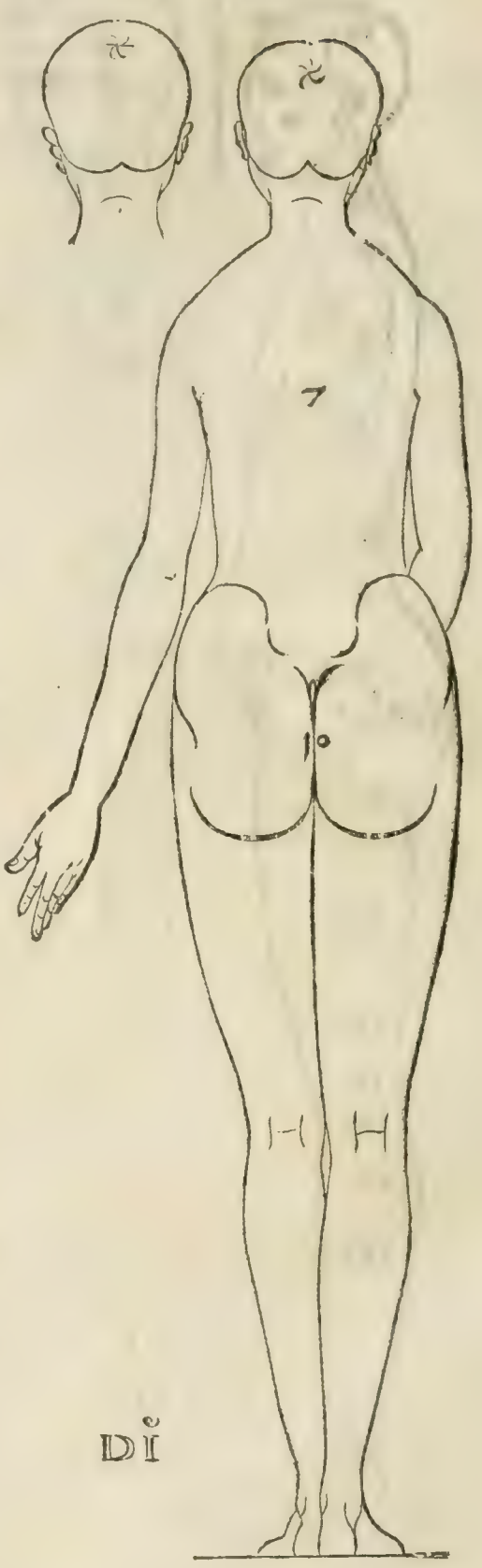
- Atque ibidem designentur coxendices distantes inter se vna 15, & vna 16.
 Per imam aluum vna 10, & duabus. 21.
 Per femur sub natibus duabus. 21.
 Per medium femur duabus. 25.
 Supra genu vna. 17.
 Per medium genu vna. 19.
 Infra genu vna. 20.
 Per mediam suram vna. 17.
 Per imum suræ interioris vna. 20.
 Per imam tibiā vna. 39.
 Per montem pedis & talos vna. 31.
 Calcis per extremos digitos latitudo esto vnus. 20.
 His accedat, & consimile brachium.
 Sub alis quidem latum vnam. 26.
 Supra nexum cubiti vnam. 33.
- Infra illum per cubitum vnam. 23.
 Per manus iuncturam vnam. 40.
 Palma autem lata erit vnam. 22.
 Cæterum auersum corpus intra alas latum facies vna. 7.
 Rimam vero podicis vnus. 10.
 Calcaneus autem patefcet vna. 37.
- Atque ita omnibus membris notabis formam describes conuenientem vt sæpe monuimus & in subiecto exemplo cernere est à nobis factitatum, quod quidem signetur litera D.i.
- Iam si lubet caput grandiusculum huiusmodi corpori imponere, in proxima ante hanc effigie demonstratam rationem sequere.

Synciput vbi crines discernuntur.
 Frons.
 Supercilia.
 Nafus.
 Mentum.
 Summæ scapulæ.
 Iuguli.
 Summum pectus.

 Alæ.
 Papillæ.
 Infra mammas.

 Lumbi vbi incingunt.
 Umbilicus.

 Summum femur siue coxa.
 Ima aluus.
 Initium pubis.
 Ima pubes.
 Extremæ nates.

 Medium femur.

 Supra genu.

 Medium genu.

 Infra genu.

 Imum suræ exterius.
 Imum suræ interius.

 Mons pedis.
 Imum tali.
 Planta.

DI

DI

V Nam adhuc proponam gracilem & productioris staturæ effigiem cuius longitudinis sit caput vna. 10.

Virile autem corpus prius facere docebo, illius altitudo talis erit.

A Syncipite vsque adimum mentum esto vna. 10.

Inde verò sursum versum vsque ad summam frontem vna. 11.

In hoc spatium oris siue faciei forma inscribetur.

A syncipite vsque ad summam scapulas duæ. 17.

Ad iugula vna 13, & vna. 14.

Vsque ad humeros vna. 6.

Ab humeris vsque ad summum pectus vna. 25.

Sub alas vna. 17.

Ad mammas vna. 13.

Infra mammas duæ. 21.

Ad lumbos vbi præcingimur duæ. 13.

Hinc verò vsque ad umbilicum vna. 30.

Vsque ad sinus coxarum vna. 21.

Ad summum femur ceu coxam vna. 8.

Ad pudenda vna 14, & vna. 15.

Ad extremum scrotum duæ. 13.

Ad extremas nates duæ. 11.

Hinc verò vsque ad sulcum fœminis vna. 11.

Inter extremas nates & plantam medium genu impones.

A planta sursum versum ad imum talum vna esto. 35.

Inde etiam vsque ad montem pedis vna. 26

A medio genu supra genu vna. 30.

Infra verò vna. 40.

A medio item genu vsque ad imam suram exterius vna. 10.

Interiorius vna. 9.

Calcis ipsius longitudo erit vnus. 7.

Brachij autem longitudines deinceps ita metieris.

Ab humeri nexu vsque ad cubiti nexum duas facies. 11.

Longitudinem quæ est à nexu dupliciter notabis. Vel enim facies à nexu totam vsque ad extremos digitos quæ sit 4. vnus, & ab extremis digitis retro vsque ad iuncturam manus vnam duces 11. Vel à nexu vsque ad extremos digitos duces 11.

tres, & ab extremis digitis retro vsque ad iuncturam manus duas. 21.

Post hæc latitudines quoque primùmque effigiei obliquæ notabis iuxta puncta altitudinis tali via.

Per frontem latitudo esto vnus. 13.

Per supercilia vnus. 11.

Per nasum & tempora vnus. 11.

Per buccam & ceruicem vnus. 13.

Per mentum & gulam vnus. 14.

Per collum sub mento vnus. 22.

Per summam scapulas vnus. 20.

Per iugula vnus. 13.

Per summos humeros vnus. 11.

Per summum pectus duarum. 17.

Iuxta alas vnus. 8.

Per mammas vnus similiter. 8.

Infra mammas duarum. 17.

Per lumbos vbi præcingimur vnus. 11.

Per umbilicum vnus itidem. 11.

Per sinus coxarum vnus. 10.

Per summum femur vnus 17, & vnus. 18.

Per pudenda vnus. 9.

Ipsum sub natibus femur addensatur in vnam. 11.

Femur medium, id est sulcus in vnam. 12.

Supra genu esto latitudo vnus. 17.

Per medium genu vnus. 19.

Infra genu vnus. 20.

Per mediam suram vnus 32, & vnus. 34.

Per imam suram exteriorem vnus. 17.

Per imam suram interiorem vnus. 19.

Supra montem pedis vnus. 32.

Per summum montem vnus. 29.

Per eundem medium, id est infra talum vnus. 23.

Brachium autem obliquum hanc mensuram habebit.

Per humerum vnus. 17.

Sub alis vnus. 21.

Per nexum cubiti vnus. 30.

Infra illum vnus. 28.

Per iuncturam manus vnus. 50.

Ipsa palma erit, vnus. 42.

Sequitur latitudo aduersæ imaginis. Eam latam facies.

Per frontem vna. 14.

ALBERTI DVRERI

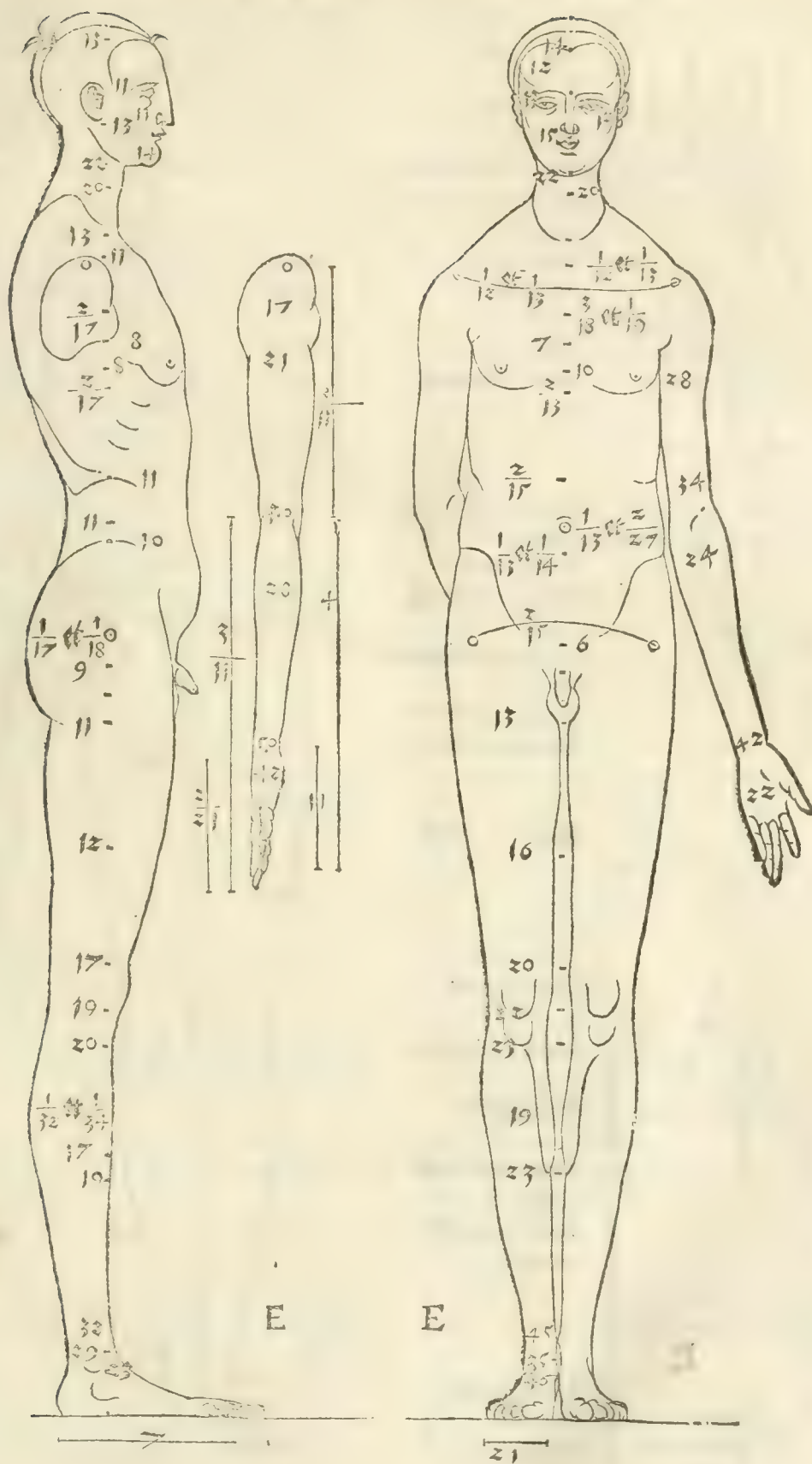
Per summa tempora vna. 12.
 Per supercilia vna. 13.
 Per aures vna. 12.
 Per nasum vna. 15.
 Per collum sub mento vna. 21.
 Per summas scapulas vna. 20.
 Per humeros vna 12, & vna. 13.
 Ibidemque infra notabuntur ossa humero-
 rum distantia inter se vna 12, & vna. 13.
 Per pectus & humeros tribus 18, & vna. 19.
 Intra alas vna. 7.
 Intra mammam vna. 10.
 Infra mammam duabus. 13.
 Per lumbos ubi incingimur duabus. 15.
 Per umbilicum vna 13, & duabus. 27.
 Per sinus coxarum vna 13, & vna. 14.
 Per summum femur vna. 6.
 In hoc spatio distabunt coxendices inter se
 duabus. 15.
 Femur sub natibus latum esto vna. 13.
 Per sulcum foeminae vna. 16.
 Supra genu latitudo sit vnus. 20.
 Per medium genu vnus. 22.
 Infra genu vnus. 23.
 Per mediam suram vnus. 19.
 Per imam suram interius vnus. 23.
 Per tibiam vnus. 45.
 Per talos vnus. 35.
 Infra talos vnus. 46.

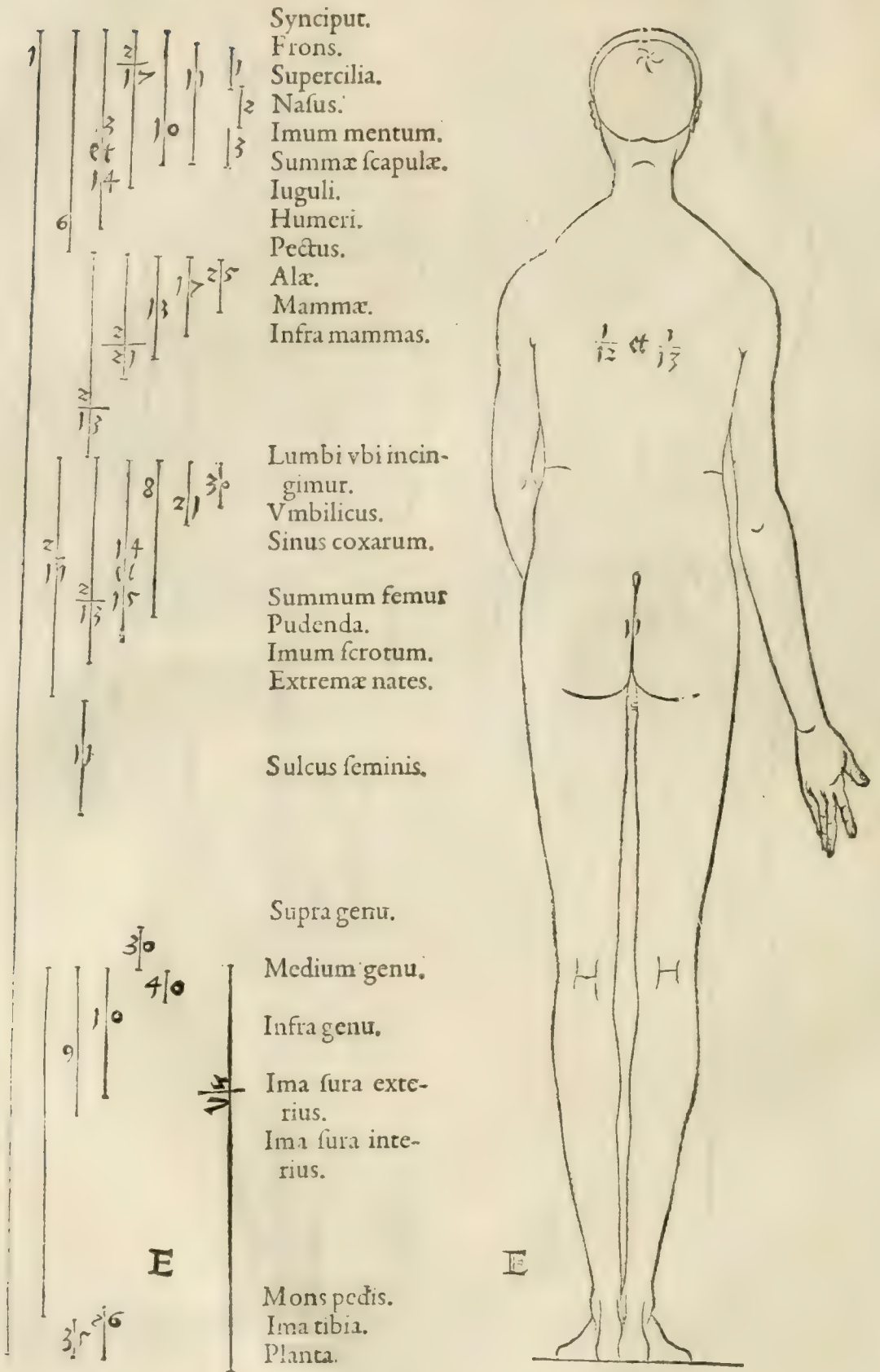
Latitudo calcis per extremos digitos vnus.
 21.
 Brachium vero aduersum sub alis latum fa-
 cies vna. 28.
 Supra nexum cubiti vna. 34.
 Infra hunc per cubitum vna. 24.
 Per iuncturam manus vna. 42.
 Palma lata esto vnam. 22.
 Auersa autem imago intra alas lata esto
 vnam 12, & vnam. 13.
 Podicis rima occupet spatium vnus. 11.
 Calcaneum pandes vna. 37.

Atque ita dispositis omnibus partibus,
 delinationibus congruis has imagines ef-
 finges vt nos in exemplis studuisse face-
 re cernere potes.

Cæterum si fortè libuerit huius corporis
 grandiusculum caput efficere sumes par-
 tem vnam 9, eiusque punctum inferius
 facies esse menti, & superius synciput, ita
 altitudo capitis aliquantulum excrescet,
 Quam consequetur quoque vt par est
 maiuscula latitudo. reliqua autem facies
 in demonstrata forma remanebit. Quod
 nos & ipsum in exemplis expressimus. ve-
 rum tum non magis erit staturæ huius
 corporis caput vnus 10, sed ferme vnus
 9. Esto huius imaginis nota. E.

Consequenter exponam commensurationem muliebris corporis conuenientis descriptæ imagini virili. Illius igitur altitudo erit talis.

- A** sincipite vbi crines discernunt vsque ad imum mentum vnus. 10.
 Hinc verò vsque ad summum frontem vnus. 12.
 Inque hanc 12, facies vel positus totius oris distribuetur, vt sæpe est ostensum.
A sincipite vsque ad illud quasi palear sub mento vnus 8, & vnus. 19.
Ad summas scapulas vnus. 8.
Ad iugula duarum. 13.
Ad humeros vnus. 6.
Ad humeros ad summum pectus vnus. 22.
Infra alas vnus. 16.
Ad papillas vnus. 11.
Infra mammas vnus. 9.
Ad lumbos vbi incingunt duarum. 11.
 Hinc verò ad vmbilicum vnus. 40.
Ad summum femur vnus. 10.
Ad imum aluum duæ ducantur. 17.
Ad pubis initium vna 13, & vna. 14.
Ad imam pubem vna 12, & vna. 13.
Ad extremas nates vna 11, & vna. 12.
 Hinc verò vsque ad medium femur vna. 12
A planta vsque sursum ad medium genu duæ sunt. 7.
Vsque ad imum talum vna, 38.
A medio genu vsque ad montem pedis vna. 4.
Vsque ad imam suram interius vna. 9.
Exterius vna. 10.
Infra genu, vna. 30.
A medio ite genu vsque supra illud vna. 30.
Longitudo autem calcis vnus 14, & vnus. 15.
Brachij autem longitudo hæc erit.
Ab humero vsque ad nexum cubiti duæ ponantur. 11.
A nexu cubiti vsque ad extremos digitos vna. 4.
Hinc verò retro ad iuncturam vna. 11.
 Atque ita disposita altitudine membrorum & vbique notata locis suis, ipsa latitudinis quoque spatia signabis. Ac obliquæ primum imaginis.
Per frontem igitur esto latitudo vnus. 13.
Per supercilia vnus. 11.
Per nasum & supercilia vnus. 12.
Per gulam & mentum vnus. 14.
Collum sub mento facies latum vnam. 24.
Per summas scapulas vna erit. 22.
Per iugula vna. 17.
Per summos humeros vna. 13.
Per pectus vna. 10.
Per papillas vna 19, & vna. 21.
Infra mammas vna 20, & vna. 21.
Per lumbos vbi incingunt vna. 11.
Per vmbilicum vna. 10.
Per summum femur seu coxam vna 14, & vna. 15.
Per imum aluum vna 15, & vna. 16.
Per pubem summam & nates vna 16, & vna. 17.
Femur sub natibus vna. 10.
Atque ibidem inferius per sulcum duæ. 23.
Supra genu vna. 17.
Per medium genu vna. 19.
Infra genu vna. 20.
Per mediam suram vna. 17.
Per imam suram exterius vna. 18.
Per imam suram interius vna. 19.
Per imam tibiam vna. 32.
Per conuexum pedem & talos vna. 27.
Sed brachium tale erit. **Per** humerum vnus 19. latitudine.
Sub alis vnus. 23.
Per nexum cubiti vnus. 34.
Supra illum vnus. 30.
Per iuncturam manus vnus. 60.
Palma quidem dilatabitur in vnam. 45.
 Sequuntur latitudines aduersæ imaginis.
Per frontem esto vna. 13.
Per summa tempora vna. 13.
Per supercilia vna. 13.
Per aures vna. 12.
Per nasum vna. 16.
Collum sub mento latum esto vnam. 25.
Per summas scapulas ducatur latitudo vnus. 22.
Per iugula duarum. 17.
Per summos humeros vnus. 7.
Ibidemque prope imponentur ossa humeri distantia inter se duabus. 15.

ALBERTI DVRETI

Sed per pectus & humeros ducantur duæ.

11.

Intra alas vna 9.

Intra papillas vna. 12.

Infra mammas vna. 8.

Per lumbos vbi incingunt vna similiter. 8.

Per vmbilicum duæ. 13.

Per summum femur duæ. 11.

Ibidémque prope distabunt coxendices
inter sese vna. 8.

Per imam aluum duæ erunt. 11.

Per femur sub natibus vna. 12.

Per sceminis fulcum duæ. 27.

Supra genu vna. 19.

Per medium genu vna. 22.

Infra genu tantundem.

Per mediam suram vna. 19.

Per imam suram exterius vna. 21.

Interius vna. 23.

Per imam tibiam vna. 48.

Per montem pedis & talos vna. 43.

Inferius autem vna. 46.

Ipfius calcis per extremos digitos latitudo
esto vnus. 22.

Ad hanc autem imaginem pertinens bra-
chium latum erit sub alis vna. 28.

Supra nexum cubiti vna. 34.

Infra hunc vna. 26.

Per manus iuncturam vna. 46.

Palma autem deducetur in vnam. 24.

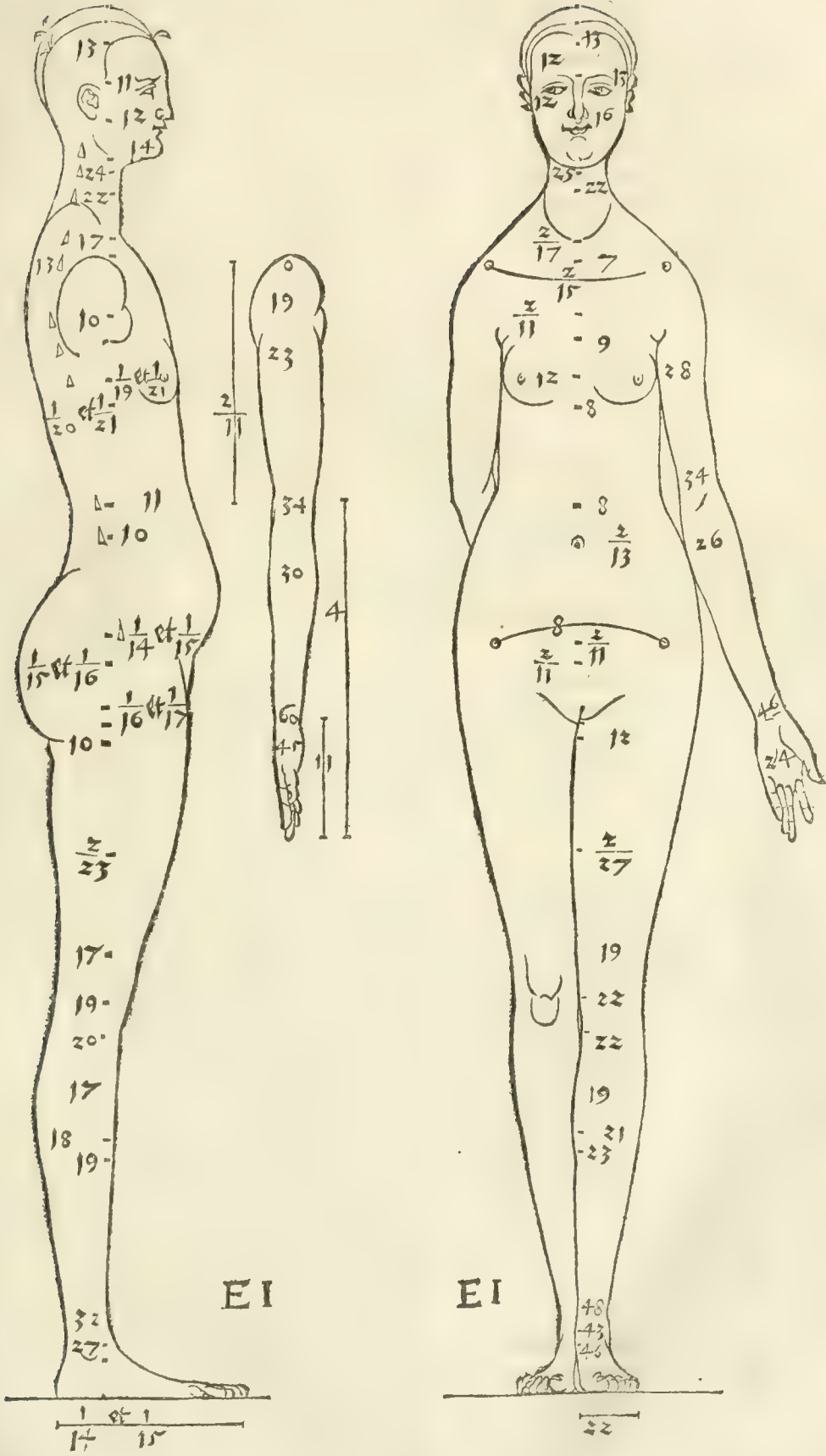
Auersæ verò imaginis latitudo intra alas
erit duarum. 15.

Rima podicis vnus. 10.

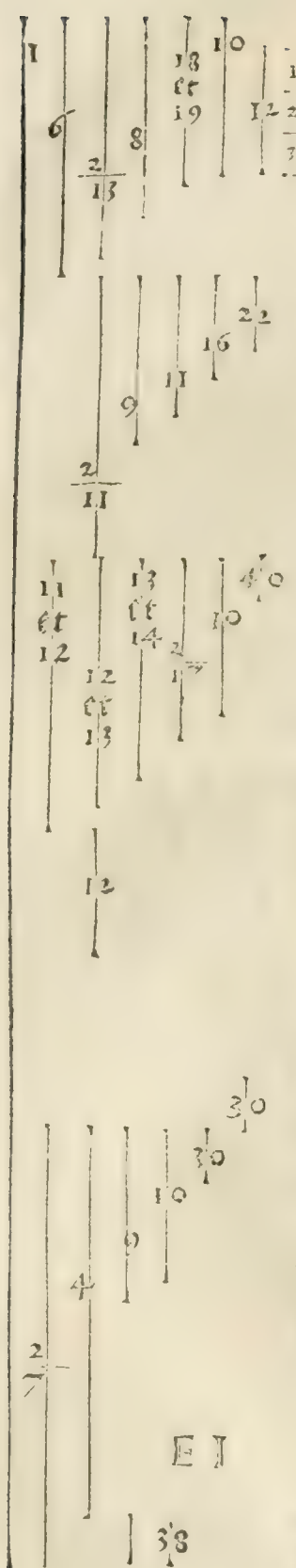
Calcaneus vnus. 40.

Tum verò vt sæpe dictum est formam
his notationibus : circum inque scribes
conuenientem vnique faciei, obliquæ,
aduersæ, auersæ. Quod si grandiusculum
facere volueris huius corporis caput, ita
facies vt in virili corpore docuimus, &
nostrum exemplum quòd subiecimus in-
dicat. Estóque huius imaginis nota E. I.

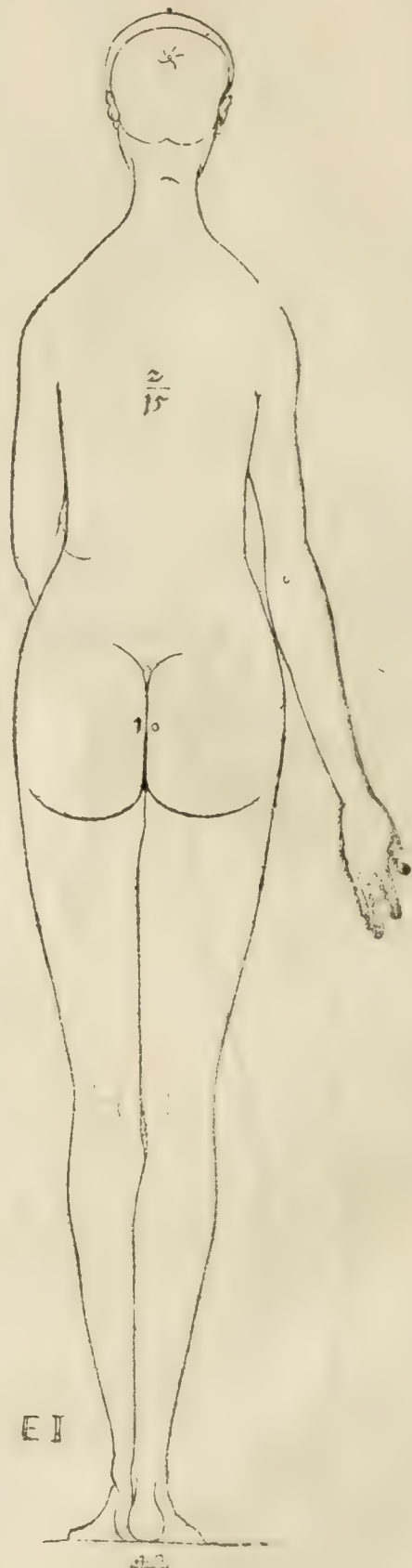

ALBERTI DVRERI

Synciput vbi cri-
 nes discernunt.
 Frons.
 Supercilia.
 Nafus.
 Mentum.
 Sub mento.
 Summæ feapulæ.
 Humeri.
 Iuguli.
 Pectus.
 Alæ.
 Papillæ.
 Infra mammas.

 Lumbi vbi incit-
 gunt.
 Umbilicus.

 Summum femur
 feu coxa.
 Ima aluus.
 Initium pubis.
 Ima pubes.
 Extremæ nates.

 Supra genu.
 Medium genu.
 Infra genu.
 Ima fura exte-
 rior.
 Ima fura inte-
 rior.

 Mons pedis.
 Ima tibia.
 Planta.

Has præscripta ratione depictas imagines in spina & aliorum membrorum compagibus, quomodo flectendæ sint, & si legentibus hæc prius notum esse par erat, tamen quo illorum cognitioni omnia expeditiora essent quæ à nobis fuissent præcepta, in supra depictis exempli loco obliquis imaginibus per spinæ longitudinē & flexum, in posteriore temper lati corporis quarta parte, notulis triagulis designauimus. Similiter & in aduersis imaginibus non nihil artuum circulis alicubi notatum cernes.

Quanquam autem supra imagines æquæ longas omnes secundum vnam propositam regulam quo res minoris esset negotij, dimensi sumus. Si quo tamen in opere componendæ hæ fuerint non est ignorandum graciliorum quarumq; staturas prolixiores esse debere.

Iam si viri fortè ac fœminæ imagines vnus, seu potius conuenientis modi constituendæ erunt. Linea quæ fœminæ longitudinem metiatur breuior esse debebit parte vna. i. 8. quàm viri. Nā si hoc negligeretur maior viro fœmina appareret, propterea quod harū nuda corpora carnosiuscula & habitiora, quàm virorum delineanda sunt. Virilia verò quàm illa compactiora & solida magis minúsque carnea.

Hanc verò tam remotam supra depictarum imaginum rationem, à grandissima ad exilissimam eò perscripsimus, vt vniciq; facultas suppeteret copiosè & variè prout collibuisse, aliquod institutum opus tractare. Qua de re in sequentibus à nobis verbosius disputabitur.

Supra quidem (vt intellectum est) quatuor humanorum corporum discrimina designauimus. Nunc autem deinceps vnus partis, id est capitis, & primum quidem virilis compositionem & lineamenta diligentius & exactius perquiremus. Sequemur tamen superiorem rationem. Tantummodo ad longiorem regulam, quàm in prædepictis imaginibus vsusum hanc descriptionem exigam, propterea quod minutiores partes indicandæ erunt, cui rei regulæ breuitas obscuritatem allatura fuerat.

Proposita igitur virilis capitis obliqua figura ex corporis totius longitudine partis. 8. describes vndique æquale quadrilaterum, id est quadratum. Quo constituto latus illud quod nasum spectet facies esse. a. posterius. b. superius. c. inferius. d. Quibus confectis capitis vniuersas particulas per longitudinem dimetieris easque lineis paralelis transuersis describes, quibus singulis appones suas literarum notas, ita facilè totius capitis omnium partium mensurationem colliges, sicut nos etiam in exemplis subiectis ob oculos posuimus. Ratio autem talis inibitur.

Lineam transuersam. e. duces à latere. d. remotam vna. i. o. sicut faciendum supra quoq; in imagine virili longa spatiorum capitis sui octo, ostensum est. Ea linea diuidet capillum & frontem. Sed verticem altiore facies vna. 3. inter. c. e. postea diuides. e. d. duabus lineis. f. g. in tria æqualia spatia, atque harum superior. f. supercilia tanget & summas aures. Inferior. g. imum nasum imasque aures. Ibidemque occiput in collum deprimetur. Deinceps diuides. e. f. punctis duobus in æqualia tria spatia, & in puncto infimo duces lineam transuersam. h. Ea linea tanget frontis initium superciliis imminens, vnde frontis procurfus ad radicem vsque capilli rotundabitur. Deinceps diuides. f. g. punctis duobus in tria spatia æqualia, quorum supremum abscindes linea transuersa. I. atque ita intra. f. I. oculus includetur, & oculi vterque angulus, id est interior & exterior in medio. f. I. porrigetur. Item. f. g. diuides punctis tribus in æqualia spatia quatuor, quorum infimū abscindes linea transuersa. k. Hæc tanget superius eminētiam narium: auricula etiam ima intra k. g. comprehendetur. Deinceps diuides. g. d. linea transuersa. l. in duo æqualia spatia. quæ quidem linea tãget summum mentum, sicut imum. d. deinceps diuides. g. l. linea. m. per medium, quæ linea transibit buccam mediam. Cùmq; g. m. fueris partitus in tria æqualia spatia, infimum occupabit labrum superius, reliqua duo dabuntur illi, quæ sub naso cernitur, quasi cannulæ. Cum autem fueris partitus. l. m. in duo æqualia spatia, vnum quod supra erit occupabit labrum inferius, alterum illam inter labrum & mentum quasi conuallem, quam nympham dicunt. Atque ita habebis præcipuas partes capitis secundum altitudinem quæ supra quæque infra visuntur notatas transuersis lineis. Sequitur vt latitudinem densitatēve, siue, vt nostri loquuntur profunditatem capitis per suas partes ostendam. Quod quidem per lineas perpendiculares faciemus. Profunditatem autem accipies, quicquid à priore parte, in qua nasus est retro deducitur.

Duo latera. a. b. diuides perpendicularibus lineis sex. n. o. p. q. r. s. in septē æqualia spatia. Linea. n. tanget pupulam oculorum & buccæ angulos. Sed interiorem angulum oculo-

rum vt nunc loquimur, id est temporibus proximum terminabis in medio. n. o. Hęc autem bifariam accipientur, id est vtroque versum, pro eo ac spectabit facies huc vel illuc.

Post hęc duces diagonion, id est obliquam lineam inde vbi angulum facit transfuersa c. & perpendicularis. n. ad angulum quem facit. a. f. & notabis litera. t. postea duces aliam obliquam ex angulo item. c. n. ad angulum quem faciunt. a. g. apponēsque notam. v. Per lineam quidem. n. t. frons curuabitur, per lineam vero. n. v. nasum figurabis. Iam qua transfuersa. e. obliquam. n. t. secat describes supra frontem radicem capilli. Deinceps duces inter perpendiculares. a. n. intérque transfuersas. d. g. vnam perpendicularem. x. quę tanget labri superioris & menti extremitates. Deinceps diuides. n. x. intra transfuersas. m. d. duabus perpendicularibus in tria æqualia spatia, quarum linearum prior tanget inferioris labri extremitatem, posterior illam quam supra dicebam sub hoc labro quasi conuallem. Supercilia deduces propemodum ad. o. sic vt media extumescant paulisper vltra transfuersam. f. Intra verò perpendiculares. q. r. & transfuersas. f. g. comprehendes aurem totam. Imam tamen auriculam collocabis in spatij dimidiati priorem partem, quod est inter. q. r. & k. g. verticem capitis pones intra. s. b. & c. e. iuxta quidem huius spatij partem tertiam eam quę erit proximé. s. & item tertiam proximam transfuersam. e. In transfuersa. g. intra. s. b. in huius spatij parte 4, proximé. s. caput in collum statues. His ita dispositis lineamenta obliqui capitis per istos linearum tanquam cancellos describes, sic vti summum caput tangat. c. inter. p. q. postremumque. b. inter. h. f. sic quidem circumductum in hoc quadrilatero vsque ad collum, quod porrò & ipsum ad inferius latus perueniet.

Postea synciput à summo ad frontem deduces, & consequenter hanc & nasum & buccam figurabis. Extremus nasus tanget. a. inter. k. g. Hoc modo totum caput in quadratum illud inclusum singula eius latera attinget. Caterum maxillam sursum versum retróque post aurem abduces, Et aures ac palpebras suis locis exprimes. Frontis autem totum ambitum subter radices capillorum & synciput deduces per. e. intra. p. q. interius quidem ad mediam aurem vsque. At gulam de linea. d. deorsum, intra. o. p. describes sumpto initio spatij parte quarta proxima. o. collum autem si lubebit vel vnam 14, vel duas 27. latum facere poteris. Qui has res tractabis magna diligentia obseruato lineamentorum ductus, quod qui neglexerit cito aliqua deformitate opus vitiabit, & si linearum supra demonstratarum iuncturę & cancelli non longè aberrari patiuntur.

Hac via obliqui capitis forma perquisita, sequitur vt aduersi eodem modo demonstremus, in quadrilaterum rectangulum & ipsum constituentes quod quidem erit altera parte sui longius æquè altum quidem sed minus latum.

Lineas transfuersas secundum eam rationem quàm in obliqua facie secutus es, ordine produces per quadrilaterum propositum, ab. c. ad vsque. d. iuxta dispositas litterarum notas.

De his lineis animaduertes summas imasque faciei partes. Postea easdem perpendicularibus transcindes de quibus latitudo appareat.

Duas perpendiculares. a. b. Adiunges vtrinque transfuersis propositis, quę inter sese distent vna parte 10. Deinde hoc spatium diuides aliis perpendicularibus quatuor. c. d. e. f. æqualiter. In medio. d. e. constitues synciput intra transfuersas. c. e. Postea nasum sic inscribes vt narium eminentia attingat vtrinque. d. e. intra transfuersas. k. g. Buccę verò angulos adduces per transfuersam. m. ad. d. e. intérque easdem & mentum figurabis. At oculos sic collocabis vt quatuor suis angulis pertingant ad. c. d. e. f. intra transfuersas. f. l.

Post hęc diuides perpendiculares. a. c. & f. b. duabus aliis perpendicularibus. g. h. per medium. has duas lineas tangent vtrinque summę genę, per transfuersam. k. Caterum supercilia desinent vtrinque inter. g. c. & f. h. sub transfuersa. f. Præterea diuides. a. g. & h. b. per medium duabus. Item perpendicularibus. i. k. Atque his separabitur quasi apertum æquor frontis à radice capillorum vtrinque inter transfuersas. e. f. Porrò tempora has vtrinque lineas transcendent sic vt dimidium aurium contegatur & subducatur conspectui, intra transfuersas. f. g. At aures affirmabis vtrisque inter. a. i. & k. b. & transfuersas. k. g. ita vt supra excedant perpendiculares. a. b. infra tendant ad perpendiculares. i. k.

His omnibus perfectis lineamenta addes sic vt vbi summum caput transfuersam c tangat intra perpendiculares. d. e. inde vtrinque rotundetur. a. b. versus perpendiculares, & transfuersam. h. indeque ad aures iuxta transfuersam. f. vtrinque inter medias. a. i. & k. b. Deinceps patentem frontem nec non maxillas duces per. g. h. perpendiculares & transfuers-

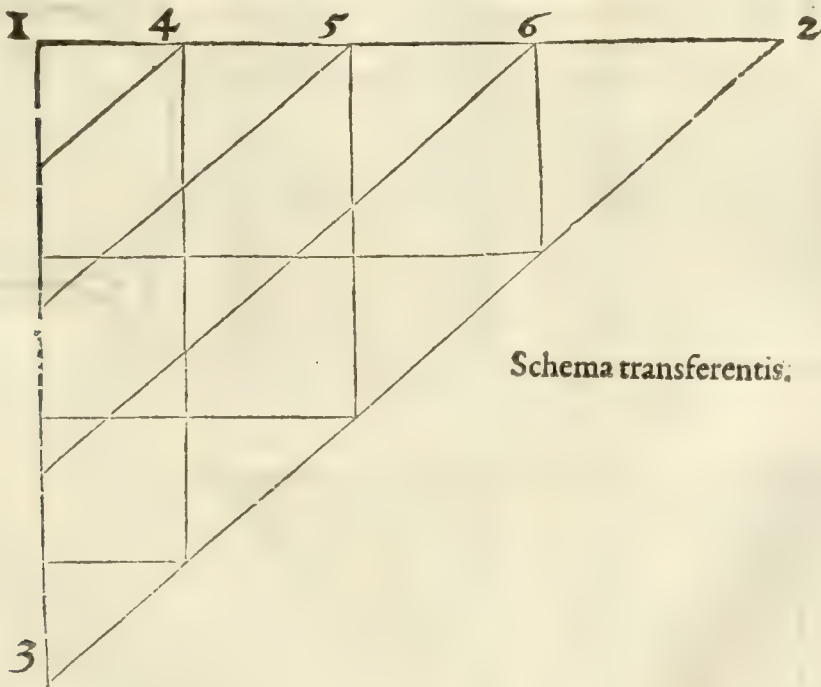

fam.m. ac mento concludes. Itémque ab.m. transfuerfa collum deduces ad infimam transfuerfam.d.& latum facies vna 1 5, vel paulo plus. Mox faciem, oculorum, nasi, buccæ menti & aliarum partium exprefsiōe congruenter insignies.

Postremo peruenies ad tertium quadrilaterum rectangulum, inque illo describes auersum caput. Quod secundum descriptionem & ambitum linearum capitis aduersi exprimes, & verticem constitues loco suo quaque infra parte caput rotundatur ibi aptè & compositè in ceruicem collocabis.

Caput verò ista quam præscripsimus, ratione effectum, proiecturus sic vt illius partium omnium circumductus & fines ac superficies per transfuerfas lineas appareant, veluti si caput cuius picturam demonstravi è cera fortè fictum, per aliquam transfuerfarum linearum quæ indicatæ sunt, amputaretur, iam qualis huius amputationis planicies futura esset, sciretur, quod quidem verbo sibi vsitato pictores hodie in fundamentum deprimi vocant. Hoc igitur aggressurus triangulo te instrues vti docebo, per quem, quoniam id quod propositum, in aliud transferri mutatiue poterit seruata proportionis rectitudine, placuit transferentem nominare. Hunc ita parabis. triangulum cuius vnus rectus sit angulus notabis, vt his numeris 1 2 3. Rectus autem omnino, vt dixit angulus vnus erit, vt vsus quoquo versus esse possit, seu æqualia, siue inæqualia, longa vel breuia latera contineat. Huius trianguli latus vnum quodlibet, nihil enim refert, punctis discernes, vt verbi gratia, in præsentia, 4 5 6. Ex quibus æquè distantes lineas ad alterum trianguli latus deduces quibus similiter & ipsum diuidatur, ex cuius diuisionis nouis punctis duces alias æquè distantes in nondum diuisum latus reliquum, quo factò & illius similiter diuisio facta erit.

Ex hoc schematæ multarum rerum discrimina proferre poteris, quod prius subiecimus delineatum, quam quomodo ad capitis depressiōem quam diximus, accommodari possit, docere aggredemur.

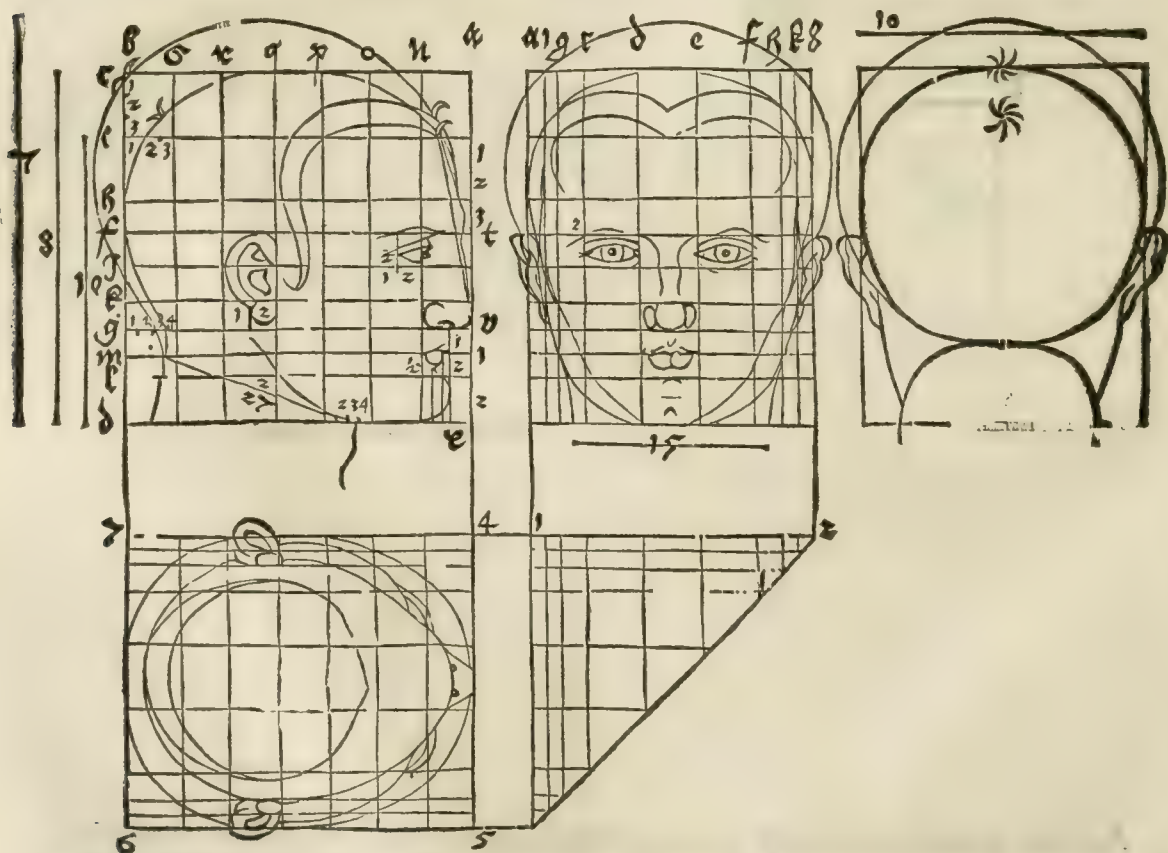
Ad illam igitur depressiōem sicut vocamus, hunc transferentem, sic accommodabis. Capitis tam obliqui quàm aduersi suprascripto modo confectas in suis quadrilateris formas propones, Tum ex quadrato obliqui capitis deduces lineas perpendiculares omnes. a.n.o. p.q.r.s. eo vsque deorsum quo vsus poscet. Similiter ex quadrilatero aduersi capitis deduces perpendiculares omnes. a.i.g.c.d.e.f.h.k. b. posthæc per omnes hoc pacto protractas lineas infra caput memoratorum formas, transfuerfam rectam lineam æqualiter duces, Quo factò notabis qua parte hæc transfuerfa linea secet perpendiculares. a.b. capitis aduersi & iuxta lineam. a. scribes. i. iuxta. b. 2. Deinde de nota. i. deorsum versus metieris spatium d iij

ALBERTI DVRERI

quantum aduersi capitis latitudo continet, inq; sine illius spatij ascribes. 3. & 2. 3. obliqua, id est hypotenusâ linea iunges, & triangulum quem ego transferentem nominavi absolueris. Post hæc animaduertes vbi obliqua linea. 2. 3. secet perpêdiculares ex capitis aduersi figura protractas, æquè illius sectionis punctis transfuerfas æquè distâtes duces per eas perpendiculares quæ sunt protractæ ex capite obliquo. Quoque in loco transfuerfa linea. 2. 1. & linea. 3. transibunt perpendiculares duorum laterum obliqui capitis. a. b. illis appones priori in loco notas. 4. 5. posteriore verò. 6. 7. Hoc erit quadrilaterum oblongum, in qua comprehendetur capitis, quam dixi, depressio.

Qua confecta & notata numeris. 4. 5. 6. 7. adminiculo præparati trianguli, inductis lineis aduersi & obliqui capitis, iam de inclusis quadrangulis quæ in illo cernes, indicabitur, quo omnium capitis partium, quasi defecturæ cadant. Nam singula illa quadrangula minutiora suarum partium loca obtinebunt, veluti oculorum, nasi, buccæ, menti, auriû, colli, & vt dicam semel, lineamëtorum totius capitis. Subiecimus autem horum quoq; omnium exempla, capitis obliqui, aduersi, auersi, & depressi, vt nos loqui, diximus. Per quam vtile est hæc explorata & partium planas superficies, sic vt dixi, cognitâs habere.

Cæterùm si cui magis libeat caput ita describere, vt longitudinis corporis totius sit pars septima, cum nos in hac depictione octauam fecerimus. Is conseruatis aliis omnibus partibus, caput primum obliquum ad illam saltem mensuram producet & dilatabit. Collum faciet latum duas. 27. Similiter & aduersum caput conuenienter distendetur vt spatium per frontem sit quasi duarum. 17. iuxta verò aures rursus contrahetur, quæ & ipse iam magis eminebunt. Item capillorum radices & frontis quasi campus longius aperietur, quæ omnia in subiectis exemplis licet studiosi harum rerum contemplantur. Sanè ignorâdum non est corporis cuius longitudinis totius caput vna sit. 7. exquisitam commensurationem, neutiquam esse contemnendam.

Qua verò ratione caput in fundamentum deprimi debere docui, eadem totam imaginem siue rectam siue aliquo in gestu deprimere poteris.

Nunc etiam palmam viri validi exactius per omnes suas particulas describam eamque ita vt supra posui facio longuam vna. 10. Lineas duas trãsfuerfas duces. c. d. & eas perpendiculari discludes, cuius vnus. 10. sit altitudo, & notæ. a. b. Itẽmque altera perpendiculari mediocri spatio ab illa distanti. e. f. Tum a. b. diuides punctulis seu signis. 18. in æqualia spatia. 19. sed e. f. ita collocabitur vt mediam transeat palmam, tendens ab extremitate medij di-

giti vbi tangat. c. ad lineam. d. quæ manus cum cubito compagem, id est carpon, findat. Deinceps ex puncto .i. produces trãfuerfam lineam. g. ea tanget extremum digitum, cum qui est minimo proximus. Græci vocant parameson. Deinceps scribes inter .i. 2. medium punctum ex quo produces transuerfam. h. ea tanget extremitatem indicis. Deinceps ex puncto 4. duces lineam transuerfam. I. ea tanget extremitatem digiti minimi. Postremò duces ex puncto. 7. transuerfam. k. ea tanget extremitatem pollicis.

Posteaquam summitates digitorum notatas habueris, imas quoque illorum partes, & quasi radices, vnde è manu enascantur constitues, hoc modo. Ex puncto. i. i. duces lineam transuerfam. l. ea transibit per imos articulos indicis & medij digiti, quorũ positura in manu exæquata cernitur. Atq; ita fiet medius digitus longior, quam inferior reliqua pars tota manus. Vbi verò linea. l. perpẽdicularem. e. f. fecuerit, illic inscribes. m. & circini vnum brachium impones in punctum. f. alterum in. m. Indẽque promouebis recta per manum à medio digito minimum versus, quatenus vsus indigebit, inque huius lineæ flexum inscribes imos articulos minimi digiti, & proximi huic, id est paramesi. Horum enim positura quàm priorum demissior est. Post hæc duces ex signo. i. 4. lineam transuerfam. n. quæ per inferiorem pollicis articulum curret.

Iamque emetitus manus digitorumq; altitudines consequens erit, vt articulorum omnium situs ordines hoc modo.

Ex signo. i. o. lineam transuerfam duces. o. quæ pollicis articulum superiorem percurrerit. Deinceps inter h. l. lineam transuerfam medium indicem diuides, ea transibit per eius medium articulum. Ab hoc quantũ supra digiti est id punctis 6. distingues in æqualia spatia 7. Tum è puncto 3. transuerfam duces lineam, ea transibit per summum articulum indicis. Linea verò trãfuerfa p. ducta è puncto 6. transibit articulum medium digiti medij. Item spatium inter c. p. transuerfas, distingues in partes 7. punctis 6. æqualiter, & lineam transuerfam duces è puncto 3. ea transibit articulum summum medij digiti. Linea verò transuerfa k. cernetur transire medium articulum paramesi. Inde quantum supra huius digiti est 8. punctis in 9. æqualia spatia distingues, & ex puncto 4. lineam transuerfam duces ea transibit summum articulum digiti eiusdem.

Digitum minimi longitudinem vel relinques, ita vt secundum superiorem rationem cecidit, vel sanè facies eam quæ est à medio articulo digiti medij ad illius imum. Sed hæc longitudinem distingues punctis 10. inæqualia spatia i. i. æquè puncto 6. transuerfam duces, ea transibit medium articulum minimi digiti. Mox huius lōgitudinis spatium superiorum punctorum 6. de integro punctis 10. distingues in 11. æqualia spatia. Et ex puncto 6. duces transuerfam ea per digiti minimi articulum summum transibit. Inter hæc fac animaduertas, qui numeri quæque mensuræ, assumatur è perpendiculari a. b. quæ ve ex aliis minutioribus spatiis.

Vnguium altitudinem facies singulorum digitorum eam, quæ habeat dimidium eius spatij, quod à sui digiti extremitate est vsque ad primum, id est summum articulum.

Præterea aduertendum, ab vtraque medij digiti parte digitorũ scissuram in manus media longitudine inueniri, sed eam quæ inter minimum & huic proximum est aliquanto inferius, hac etiam inferius eam quæ est pollicis.

Vbi verò iam manus illiũsque partium altitudinem constitueris, latitudinem quoque deinceps perquires. Ceterum rationem quam supra in imaginum picturis sequẽdam proposui, nempe vti primo loco figurę obliquę habitudo vestigaretur, eam hoc loco rei proprietate seruata tenere nõ poteris. Itaque priore loco palmę explicatę quę obliquę statuere non est latitudines, per suas partes dispones hoc modo. Palmam per iuncturam vbi cum brachio committitur facies in transuerfa d. latam septem i. 9. eius longitudinis, quę est in spatio a. b. Palmam verò per transuerfam m. facies vndecim i. 9. huiusmodi partibus. Nam per pollicis articulum latissimi esse debet. Caterum eam latitudinem manus quę sit ab extremo indice per lineam trãfuerfam l. perque imos digitorum articulos, eius cuius supra facta est mentio circinationis fragmentum versus, iuxta radicẽ minimi digiti, eam inquam latitudinem indicis longitudine metieris. Mediũ digitum qui longissimus est, ima sui parte latum facies vna. 5. parte proprię longitudinis. Summa verò sui parte, eam latitudinem coactiorem facies subducta vna 4. Indicem imum tam latum facies quàm mediũ digitum feceras. Summum verò paulò cõtractiorem. Digitum minimum huicque proximũ singulos latos facies imos vna 5. proprię longitudinis, sed ab hac latitudine detrahes summis vnã 4.

ALBERTI DVRERI

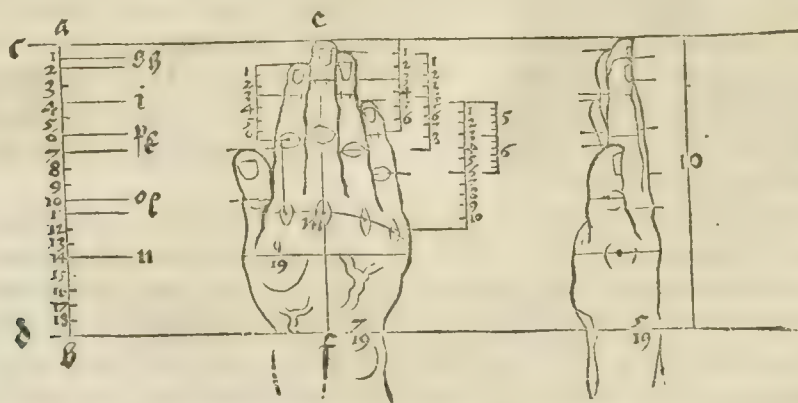
pollicem medium vna. 3. suæ longitudinis dilatabis.

Digiti imi in manu ita infixi sunt vt singulorum radices in eorum latitudinum media penetrent, quod ipsum in exemplis paruulis circulis notatum expressimus.

Considerandum, hoc loco nullum digitum in manu alteri similiter & conformem inueniri, quod cuius inquirenti facilè apparebit. Etiam hoc animaduertendum, palmæ totius non esse directam extensionem: sed iuxta minimum digitum hanc quasi extrahagari.

His confectis etiam obliquæ manus latitudinem siue densitatem exquires. Ea esto per compaginem vbi cum brachio coniungitur lata quinque. i 9. longitudinis. a. b. Per pollicis imum articulum & transversam. n. dimidium duces eius latitudinis quam palmæ explicatæ esse debere supra demonstraui. Tantum duces & iuxta volam per pulpulam. Sed quia illa parte manus in volam quasi concauatur intus conuergentibus imis partibus pollicis & minimi digiti, fit vt obliquæ manus tanta densitas non sit atque apparet, & extremæ lineæ expriment. Per priorem articulum facies pollicem ita densum vti spatium est minimi digiti à summo articulo sursum: sed in fastigio contrahes subducta ex hac densitate vna. 4. Rursus qua ad inferiorem articulum tendit bene crassulum facies digitorum omnium ea fermè erit obliqua latitudo, id est densitas, quam ostendimus in explicata palma. In articulis tantum alicubi hoc fallit.

Atque hoc modo notata manus longitudine, latitudine, & densitate consequenter formam illius in scriptis conuenienter lineis effinges, cuius rei exemplum à nobis subiectum vides. Quod si quis imitari volet, ei magna censeo diligentia allaborandum nequid deprauer, néve in linearum ductibus deliret. Quandoquidem has congruenter depingere non vulgaris opere neque ignauæ manus est.

Nunc deinceps pedem siue calcem hominis validi exactius & perquisitius describam vt de manu feci, ducta similiter ratione ad longitudinem corporis cuius caput inueniatur vna. 8.

Huius igitur vna. 6. pedi dabitur, qui dilatabitur in vnam. 17. Quod spatium in vnum quadrilaterum includito, quod pro rei natura oblongum sit. Quod qua parte superiore sui erit longius ad eam ascribes notam. a. ad huic respondentem inferiorem longiorem partem. b. laterum verò breuiorum prius hoc est dextrum qua digiti spectant, signato littera. c. posterius iuxta calcaneum. d. In hoc quadrilaterum depingetur pes sic, vt planus depressusque positus omnia latera ipsius attingat. Huius autem quadrilateri longitudinem diuides primum inter. c. d. lineis duabus. e. f. in æqualia spatia tria, ita vt e. præponatur. Quo loco obseruandum, quamuis litterarum notæ promiscuè posite fuerint, tamen priores censeferi semper, quarum nomina priora sint prolata. Atque ita istis spatiis dispositis, In primum inter. c. e. constitues digitos pedis, In medium inter. e. f. quicquid est pedis patentis inter digitos & talos vbi sunt ossa & nerui. In postremum inter. f. d. calcaneum & iuncturam cruris cum pede. Postea diuides lineam. d. punctis sex. g. h. i. k. l. m. In septem æqualia spatia, & ex puncto. g. rectam lineam duces ad lineam. c. vbique illa hanc attigerit scribes notam n. Vbi verò sciderit perpendicularem. f. scribes. o. Postea diuides. l. m. per medium puncto. p. ex quo puncto ducetur parallelos ad perpendicularem. f. vbique eam attigerit, eo pones. q. Atque inde mox ad. k. obliquam lineam duces. Postea punctum. r. collocabis in medio latere. c. medium inter. a. b. ac mox. r. b. diuides duobus punctis. S. T. in æqualia tria spatia.

Postea diuides. b. e. punctis duobus. v. x. in tria æqualia spatia. Atque etiam diuides. e. f. lineas duabus. y. z. in æqualia tria spatia. Etiamque diuides. f. d. punctis duobus. f. n. in æqualia tria spatia. Mox ubi lineam. g. videris secantem lineam. e. ibi ascribes notam. t. Postea ex puncto. h. duces transversam lineam, ad lineam. f. Vbiq̄ue attigerit ascribes. a. i. Postea diuides. r. s. punctis duobus. 1. 2. in tria æqualia spatia. Diuides etiam. x. e. duobus punctis. 1. 2. in tria æqualia spatia. Ac deinde diuides. f. d. punctis quatuor. 1. 2. 3. 4. in quinque æqualia spatia. Æquè puncto. 3. lineam duces perpendicularem ad transversam. h. a. i. ibique appones notam. b. i. Hoc loco sciendum, secundum hanc nostram rationem breuiarum linearum notas omnes reperiri inscriptas transversæ lineæ. a. Vnde deducantur & obliquæ aliquot, vna e. n. diagonios. Item vna. r. t. Itémque vna à puncto. 2. inter. r. s. ad punctum. y. Item vna. t. z. Itémque vna. b. o. & ipsa diagonios. Item vna. v. a. i. Postea duces à puncto. s. t. rectam lineam ad obliquam. k. q. vbiq̄ue attigerit, ascribes. c. i. Postea circini pedem vnum infiges puncto. t. attingente altero punctum. n. Hunc igitur in illo, vt dictum est, fixo in. t. circumages deorsum versum ad obliquam vsque lineam. r. t. Atque ita etiam num retento fixo pede illo circini circumages vterius ab obliqua. t. z. ad obliquam. b. o. Præterea eodem in loco fixo vno circini pede, paululum adduces alterum vt attingat punctum. 2. in linea. b. intra. x. e. atque inde prorsus circumages vsque ad obliquam. b. o. Deinceps adhuc quidem illum vnum pedem circini infixum relinques puncto. t. verum paululum diduces circinum, vti pes alter tangat punctum. r. atque inde circumages deorsum versum ad obliquam. t. z. Atque his curuis lineolis digiti pedis illorumque extremitates notabuntur. Quorum quidem imi articuli, & cum pede iuncturæ ita disponentur, punctum statues in linea. e. medium inter obliquas. b. o. & v. a. i. Ibidémque collocabis digiti pedis qui minimo est proximus imum articulum. Postea circini vnum pedem infiges puncto. t. & alterum in istum iam factum punctum in linea. e. Et fixo illo pede in. z. circumages hunc sursum versum vsque ad transversam. g. n. vbiq̄ue illam circini circumactus pes attigerit, ibi locus erit articuli inferioris digiti pedis maximi. Mox in sursum versum hoc modo ductam curuam lineam impones puncta duo media intra obliquas. S. y. T. z. h. o. Ibidémque collocabis articulos imos digiti medij in pede, & eius qui est proximus maximo. Quorum loca in exemplo indicata circulis oblongulis subiecta cernes. Minimi digiti imum articulum puncto notabis posito super linea. e. medio inter transversam. b. & obliquam. v. a. i. Maximi autem digiti in pede in quo articuli duo insunt priorem partem animaduertes esse longiusculam. Digitos tres medios diuides per spatia, quæ sunt intra ipsorum articulos, ita vt imum quodque reliqua duo æquet longitudine sua. Cæterum summa horum spatia excedent vna 4. media spatia, quod fit propter illâ sub vnguibus carnis quasi excrescētiam. Minimo digito iuxta imum articulum appones valentiusculum callum, & illius extremitatem defines ad lineam. x. imam etiam partem huius facies quàm reliquas longiusculam. Vngues singulos digitorum facies dimidio minus longos quàm est eius partis spatium, cui insunt. Post hæc circini vnum pedem constitues in punctum. y. alterum verò paulò supra punctum imi articuli, digiti minimi super linea. e. Atque ita hinc circumagens sursum versum annotabis paruis lineolis, vbi pes in digitos findi incipiat.

Cæterum retro aliquanto longius fissuræ formas, & quasi excavaiones abduces. Post hæc animaduertes lineam. f. attingere pedis supremam partem, vbi cruri agglutinatur, nunc montem vocant. Verum sectionis siue abscissionis, id est, plani hac in parte figura, inferius excedet lineam. f. duabus. 3. versus lineam. z. Postremò diuides f. d. quatuor punctis, in tria æqualia spatia: Et ex puncto. 3. duces rectam lineam perpendiculariter, ea attinget poplitem iuxta calcem, quem Græci tenonta vocant.

Atque ita dispositis transversis parallelis, perpendicularibus. Item obliquis, diagoniis & curuis lineis, quibus habitus ita proiecti in planum pedis describeretur. Consequenter exprimes figuram, tali quodammodo.

Digitum maximum ab linea. e. paululum supra lineam obliquam. e. n. extends, sicuti illius inferior articulus prominet. Mox inflectes paululum infra lineam obliquam. e. n. Ac rursus, vti illius superior articulus vtrinque prominet, reflectes sursum ad lineam. e. n. Inde recta produces illum, dum in prænotatam curuaturam includatur intra. n. r. Atque totum retroduces super linea. r. t. vsque eo vbi pes in digitos finditur.

Postea similiter in præscriptas suas digitos singulos curuaturas, intra productas obliquas lineas includes. Quo loco obseruabis maximum digitum, non recta protendi in bene

ALBERTI DVRERI

composito pede, vt in quibusdam inuenistis corporibus fit. Quod quo melius intelligeretur situs digitorum per illas obliquas lineas in exemplo descripsi, quibus digiti plus minusue deprimerentur, pro eo ac venustas & ratio compagum exigeret. Itaque animaduertes inter maximum digitum, illique proximum spatium relictum, Cum reliqui omnes ad minimum vergant, minimusque in aduersos nitatur, super obliqua linea. v. a. i. Eum autem minimum digitum longum facies vna tertia parte linea. b. ducta mensura à puncto. e. vbi stat illius imus articulus.

Velim diligenter cognoscas & cōtemplareris singulorum digitorum facies inter se dissimiles, articulorumque tuberculos, & aliarum partium formas quas nominatim omnes dicere possit nemo. Quare ad exemplum, vbi & debuere & potuere exprimi, te dimitto. Posthac ab imò digito minimo retrouersus pedis, quasi excessum rotundabis ad angulum. b. y.

Pedis autem interiora lineamenta duces peculiariter, deflexa ad lineam. y. Intra transfuerfas. a. & n. g. & retro longè repanda ad lineam. f. intraque. f. o. reflexa, vsque ad calcaneum. Eumque hinc incipies rotundare donec pertingat ad lineam. d. & punctum. h. Vnde porrò calcanei imparilem curuaturam deduces vsque ad obliquam. k. q. Et iuxta lineam. st. sursum versus curuaturam inscribes. Sed à puncto. q. perges formare pedem, dum ad illum, quem dixi, quasi excessum perueniatur, qui secundum minimum est digitum, ad. y. b. Plantam seu vestigium in exemplo animaduertes signatum certis quibusdam punctulis. Iam pedis quasi cæsurae ibi vbi cum calce crus committitur, siue vbi pes conuexus fit, intra vtrumque talum, in linea. st. spatium erit vnus. 2 6. Infra verò talos vnus 3 1. Et illius quasi, quam diximus, cæsurae formam, produces vltra lineam. f. duabus. 3. versus lineam. z. Talum etiam interiorē facies planiusculum, exteriorē acutiusculum. Itēque interiorē longiusculā distantem à calcaneo quàm exteriorē. Ita existet illa intra talum interiorē & poplitem, iuxta calcaneum siue tenonta concauitas planior & longior, quàm ea quæ est inter hunc & exteriorē. Post hanc in pedem illum, quasi singularem callum à linea. f. ad lineam. z. quo fiat aspectu venustior, illumque etiam callum minimi digiti inscribes, per lineam. y. retroducens vsque ad dimidiatum spatium quod est inter. y. & z. Inter hæc diligenter dabis operam, ne detortis lineamentis species deprauetur.

His ita perfectis, ne illas quidem quasi cæsuras, per. e. itēque per. f. quales in plano appareant, seorsim figuratas, proponere neglexi, quo melius nostra tota hæc ratio perspiceretur. Nam quo ego modo has duas præcisiones perscripsi: Eò cæsuras omnium partium totius corporis vestiges licet, quamcunque informam cadant seu rectam siue obliquam.

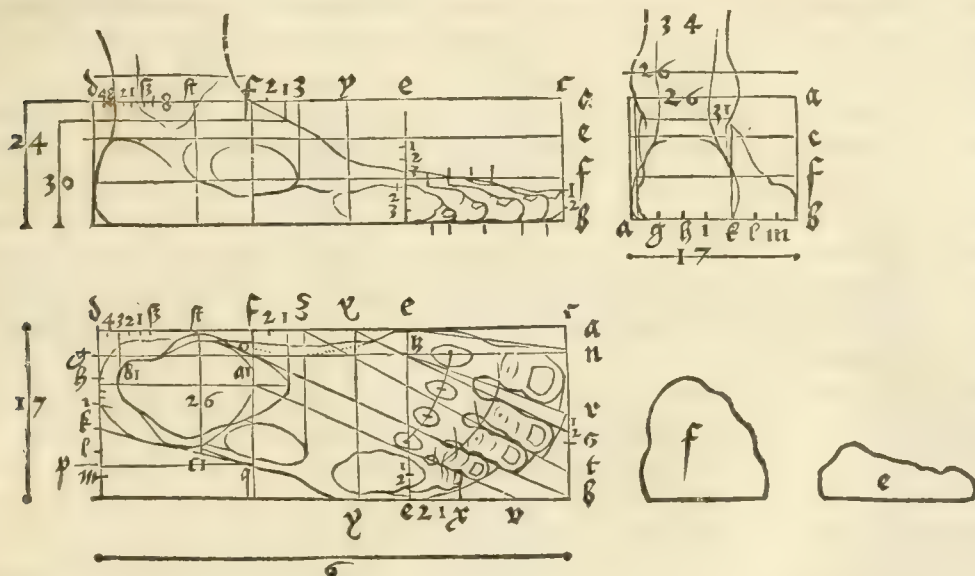
Nunc verò deinceps pedem iacentem in planicie, & quasi pressum extructurus, vt obliquæ effigiei fiat, ita facies. Locum notabis (vt à me factum videbis) in exemplo, supra spatium vnus 2 4. Ibi educes ex descripta forma secundum transferentem lineas. c. e. y. z. f. d. & alia, quæ huc pertinebunt, ordine simili & modo superioris descriptionis. Has lineas perpendiculariter eductas, duabus transfuerfis claudes: Ita spatium quadrilaterum altera parte sui longius effeceris, longitudine quidem (vt dictum est) in superioris pedis forma, altitudine verò vnus 2 4. Atque huic inscribes hanc pedis extructionem. Postmodo latus. a. b. diuides duabus transfuerfis. e. f. in spatia æqualia tria. Ita illæ perpendiculares lineæ, indicabunt tibi situs omnium partium pedis in longitudinem, vtpote digitorum extremitates, deinde articulos ac fissuras, mox vnguium positus. Postremò totius pedis faciem, quomodo (vt dixi) quasi extruatur: Et illius cæsuram, vbi tibia siue crus in calcem defigitur. Verùm transfuerfæ, altitudinem quæ est in hoc loco densitatis, tibi demonstrabunt hoc modo. Plantam siue vestigium in lineam. b. planè colloca. Mox latus. c. intra transfuerfas. f. b. diu de punctis duobus. 1. 2. in tria æqualia spatia. Postea perpendicularem. e. diuide in quatuor æqualia spatia, punctis tribus. 1. 2. 3. intra transfuerfas. e. f. Præterea transfuerfam ducito aliam intra transfuerfas. a. e. & perpendiculares. z. d. Atque ita secundum has notas lineamenta pedis inscribito, ordiens ab angulo. a. f. producere montem pedis vsque ad perpendicularem. e. in punctum. 3. Ab hinc illam inferioris articuli in maximo digito prominentiam, deflectes ad transfuerfam. f. Ac inferius paulò iuxta punctum. i. terminabis maximum digitum. Sed inferiorem articulum in minimo digito illiusque prominentiam sursum obduces in quartam partem spatij quod est inter. f. b. Cæterùm reliquos digitos dabis operam (vt decenter inscribas) ita vt in ordine quisque longior, densitate quoque proximum sibi excedat, ita fit vt minimi extremitas valde attenuanda sit. Verùm huius circa inferiorem articulum ex-

cessum, & quasi euagationem retro sanè abduces vltra lineam, y. Iam illum alterum & singularem callum pedis, suprà quidem ad transuersam e, adduces: Infrà verò ad primum ex tribus spaciis designatis intra transuersas f, b. Qua verò digitos spectat, attingere debet angulum transuersæ f, & recte z. Calcaneum autem versùs, excedere rectam ft, intra transuersam e, f. Post hæc calcaneum ita rotundabis vt in transuersa f, attingat perpendiculararem d. Et suprà adduces ad angulum qui efficitur linea de puncto 3. decidere in transuersam e, intra f, d, in trãuersa a. In deneruum tibię seu tenonta sursum educes. Talum exteriorem, id est, qui apparet, duces à puncto f, infra paulo lineam transuersam, eam quæ sit media intra transuersas a, e, & supra quidem pedis môtém, ac talum latitudo siue densitas erit vnus 24. Tibiãque describetur sursum à perpendiculari f, vtrinque. Calcanei autem formam in pede, & sub talo produces prorsum deorsùmque à transuersa e.

Consequenter etiam auersi pedis descriptionem proponemus. Hic includetur & ipse in quadrilaterum congruum pedis altitudini siue densitati, itémque latitudini, secundum transferentem verò lineæ & puncta inducentur, quibus omnes pedis partes discernantur & declarentur. Sed in figuratione seruabitur situs diuersus talorum: interior enim erit elatior, exterior depressior. Latitudinem verò in monte per talos facies vnus 26. per lineam verò mediam intra transuersas a, e, vnus 31. Verùm tibiã supra talos diduces in vnã 34.

Simili ratione & aduersum pedem poteris exprimere. Quæ quidem omnia, ita vt à nobis præceptis sunt comprehensa, studiuimus depicta quoque omnibus lineamētis suis subiicere oculis, cupiētium hæc cognoscere, quo præceptis quasi lumen quoddam inferretur. Quantopere enim cognitionem exempla instruere possint, constat compertumque est.

Explicata etiam pedis ratione, in sequētibus caput muliebre exactius quàm suprà describam. Ingrediar autem eam viam qua superius capitis virilis exquisitionem vestigauimus.

Sicut igitur in imaginibus altum te facere alicubi iussimus muliebre caput vnã 8. Ita nunc quoque facies, inque hac exactione quantitatem accommodabis ad virilis capitis accuratum modum. Tota autem res ita peragetur.

Quadrilatera tria collocabis, transferentis vsus admiculo: horum vnumquodque altitudinem habebit vnus 8. Primùm etiam similem latitudinem, sicque erit quadratum, reliquorum vtriusque latitudinem facies vnus 10. Quadratum dabitur obliquo capiti, è reliquis vnum aduerso, alterum auerso ascribetur. Bina verò latera literis insignies, dextrum quidem qua nasus ósque spectat literæ a, nota, sed sinistrum literæ b. Deinceps lineis perpendicularibus aliis, intra a, b, totam discernes capitis latitudinem, siue vt diximus profunditatem, omnium partium quas ab aspectu ordiens retróque quasi abiens, notabis. Eas singulas appositis notis insignies, mensurationis autem numeri, erunt particulæ è totius imaginis longitudine. Itaque primam lineam c, pones post a, spacio vnus 80. Quam attinget

ALBERTI DVRERI

pars ea supra frontem vbi capilli radices sunt, attingent etiam extrema supercilia, quæ supra nasum non debent coniungi. Eandem attinget & superius labrum. Deinceps aliam lineam pones d, vna ab a, 64. eam lineam extremæ palpebræ tangant. Item labrum inferius. itémque extremum mentum. Deinceps pones lineam aliam e, ab a, vna 56. Ad eam attinget illa supra palpebras quasi cõcauitas, & extremitas pupillæ. item narium intima eminentia, angulusque etiam buccæ, & ea quam diximus nympham. Deinceps pones aliam lineam f, vna ab a, 40. eam tangent oculorum anguli iuxta tempora. Deinceps lineam pones aliam g, vna ab a, 32. eam tangent intima supercilia iuxta tempora, & illi sub maxillis quasi recessus. Deinceps lineam pones aliam h, vna ab a, 22. eam tãget extremum collum. Deinceps pones aliam lineam i, vna ab a, 14. eam tanget enascens auris. Deinceps pones aliam lineam k, vna ab a, 11. ad quam extrema auris pertinet, sed ima auricula intra hanc & i, appendetur. Deinceps pones aliam lineam l, vna ab a, 9. eam tanget capitis vertex & commissio occipitij cum ceruice. Quam etiam hinc deorsum abduces. Postremo lineam m, pones ab a, duabus 17. hæc definiet mediæ ceruicis extremitatem.

Deductis autem perpendicularibus omnibus, & notatis partibus quæ quas attingere debeant, consequenter altitudinem, id est caput suprâ ac infrâ discernes, quod fiet lineis transfuersis paralelis.

Quarum primam, quæ erit lateris superioris, facies n, ad eam summum caput attinget. vltimam, & lateris inferioris y, facies. Deinceps duces transfuersam o, vna infra n, 80. eam tanget vertex. Deinceps duces transfuersam p, vna ab n, 30. eam tanget supra frontem capillorum origo. Deinceps duces aliam lineam q, vna ab n, 16. eam summæ palpebræ tangent. Item summæ aures. inque eadem supercilia iacebunt, in medio sui paulisper sursum excurrentia. deinceps aliam duces t, mediam intra q, y, eam tanget imus nasus, & incidet in eandem, cõmissura ceruicis cum occipitio. Deinceps aliam duces r, qua defecabitur suprema pars 3. æqualiter diuisi spatij quod est intra q, t, eam tangent palpebræ siue genæ inferiores. Sed angulum oculi vtrunque, itémque pupillam in medio cõstitues, intra q, r. Deinceps lineam aliam duces s, qua defecabitur infima pars 4. æqualiter diuisi spacij intra q, t, eam tangent summæ eminentiæ ille narium, & ima auricula. Deinceps diuide t, y, linea x, per medium, eam attinget summum mentum. deinceps diuides t, x, linea v, per medium, quæ transibit per buccam mediam. Deinceps diuides t, v, in tria æqualia spacia, in quorum infimum pones labrum superius. uerum aliis duobus inscribes illam sub naso quam diximus quasi cannulam, à Græcis philtrum dici inuenio, Itidem v, x, diuides in partes duas, quarum superiori labrum includes inferius, inferiori dictam nympham illam intra labrû & mentum valliculam.

Post hæc obliquam duces diagonion ex angulo quem faciunt lineæ c, p, ad angulum a, y, quam intra quidem p, q, frons transcendet, nasus autem subter descendet intra q, t.

His ita confectis, proximè constitutum quadrilaterum aggrediere illud & ipsum insignies transfuersis lineis iudicio transferētis, & duorum quidem laterum longiorum vnum litera notabis a, alterum litera b. Deinceps perpendiculares inscribes nouem, quibus totum illud spacium intra a, b, diuides in decem æqualia spacia, hæc & ipsa totidem literarum notis discernentur, nempe, d, e, f, g, h, i, k, l, m. Deinceps diuides a, d, & m, b, aliis duabus lineis c, n. vtrasque per medium.

Atque ita omnibus dispositis & designatis partibus faciei, in præparata quadrilatera formam consequenter exprimes, sed tenuioribus lineamentis & quasi mollioribus minúsque validis quàm fuere virilium imaginum. Primum obliquum caput ita deduces, vti summum attingat lineam transfuersam n, iuxta perpendicularem l, vtque occiput incumbat in lateris b, intra p, q. Tum deinceps inscribes, sinciput, frontem, nasum, buccam, mentum, genas, aures, oculos, patentem frontem, singula suis ante notatis sedibus collum autem addensabis in vnam 14.

Mox effinges etiam aduersum caput, sic vti summum mediam lineam n, radat, tempora autem descendant ad a, b, latera, quibus vtrinque applicentur intra p, q, postea deducetur maxillarum rotundatio à perpendicularibus c, n. Sub transfuersa r, dum in mento coeat. Ambæ aures exprimentur intra a, c, & n, b, & transfuersas q, s. Sed imæ auriculæ decliuusculæ hinc vltra c, illinc vltra n, porrigantur. Tum deinceps collum ab auribus deducatur, ad

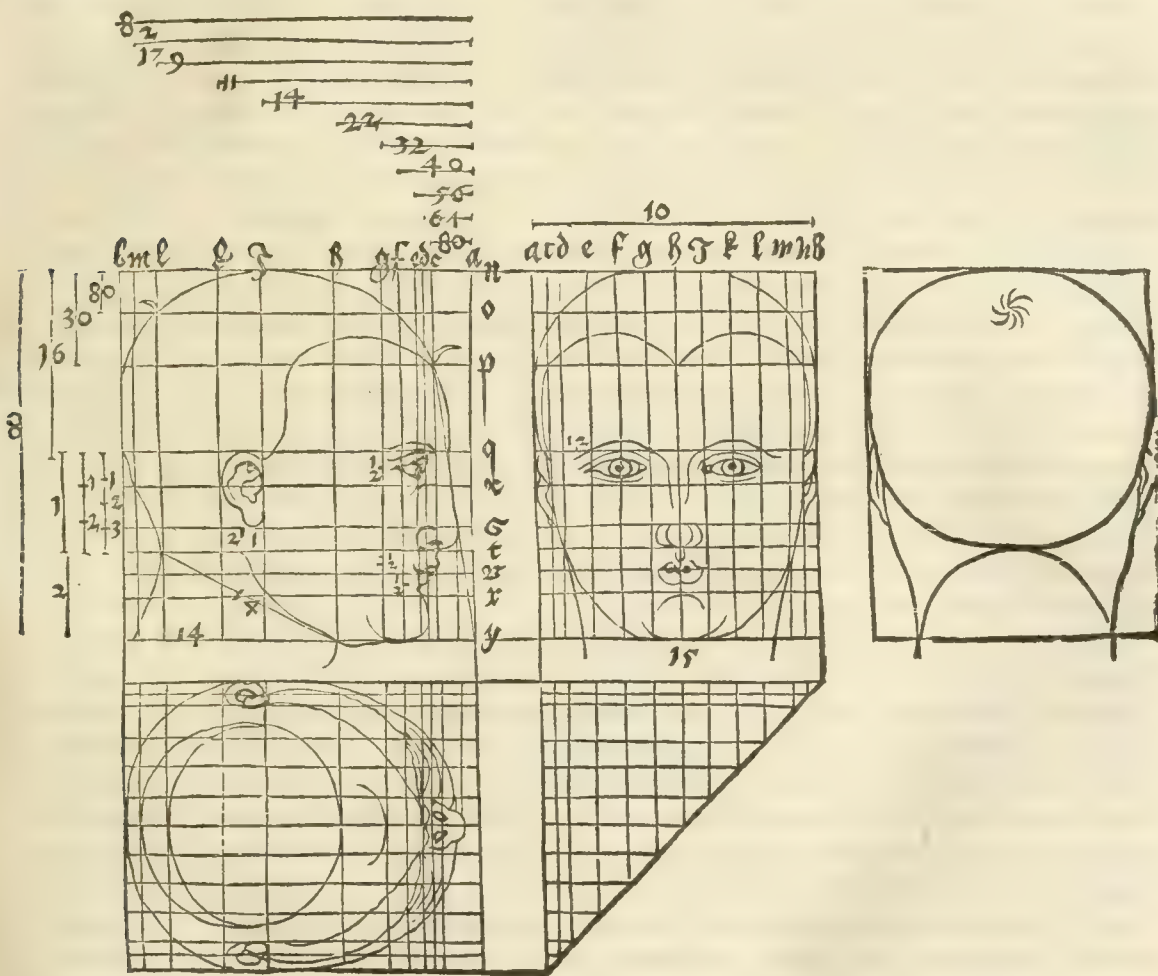

inferius vsque latus y, ibidemque latitudinem habeat vnus 15. Postea aperiatur frons vtrunque intra perpendiculares a, c, & n, b, & transuersas p, q. Radices autem capillorum describantur ex angulo h, p, vtrunque sursum in medio p, o, transuersarum Oculi sic imponantur vt angulos definiant linea e, g, & i, l. Supercilia in f, k, transcendant media transuersam q, & vtrunque iuxta tempora definant intra perpendiculares d, e, & l, m. Deinceps natus inscribatur, sed narium eminentes vtrunque quasi tubuli, cohibeantur à perpendiculis g, i, hinc & illinc, ad quas quidem anguli buccæ penitus attingent.

Post hæc, inque illud, quod restat quadrilaterum, simile isti in quo aduersum est caput effectum, impones capitis auersi figuram, & formationem. Atque ita tandem ad illam projectionem in planum, & superficies singularum altitudinis partium exquirendas accedes, ea prorsus via quam ingrediendum tibi esse supra ostendimus, in tractatione capitis virilis.

Atque hæc vniuersa ea diligentia & attentione studui in exemplis proponere, vt sine scriptura quoque præceptionum facilè intelligi à modo non penitus ex cordibus posse confidam.

Cæterum in exaltando muliebri capite, sequere quidem supra in virili ostensam rationem, sed eam tamen moderabere, pro eo ac debent minus grandia apparere huius sexus omnia.

ALBERTI DVRERI

His imaginibus vtriusque sexus adultorum corporum adiiciam & tenellæ, id est infantilis ætatis corpusculi descriptionem. Cuius ratio erit superiorum similis. Nam ad effigies tres, vt ante ostendi, ita etiam hoc loco proponendæ erunt longitudinis tres lineæ, quarum vna sit formæ obliquæ, altera aduersæ, auersæ tertia. His supra infraque transuersæ duæ lineæ apponentur, quarum superioris nota esto a, inferioris z. Atque ita deinceps altitudines corpusculi transuersis lineis discernentur hoc modo Proposita lineæ longitudinis cum spaciis occupet corpusculi à summo capite ad imam plantam, vt summi capitis sit a, plantæ z, primum metiere à summo capite, quod synciput diximus, vnam 4. ibique duces transuersam vnam b, hæc scindet imum collum à capite per iugula. Hoc spaciis includes in quadratum quo caput cõprehendatur, quod placuit exactius per omnes suas partes describere priusquam ad alias mēsuraciones accederem. Esto autem huius quadrati latus rectum illud qua nasus spectat siue prius, itidem a, alterum siue posterius b. Exquires autē primum altitudines partium notatione transuersatum, vt de superioribus quoque imaginibus præcepimus, ducēsque vna ab a, transuersa 2 4. transuersam aliam, eam tanget summam extremamque frontem. Mox ab a, vna 1 6. ducetur transuersa c, ea transibit per capitis verticem. A qua vna 6. ducito aliam transuersam d, quæ tanget imum mētum & commissiōnem occipitij cum ceruice. Et ad hanc etiam extumescet summæ scapulæ. Nam ita fit de circumductione colli, cum illud curuis lineolis exprimendum sit. post hæc diuides d, b, punctis duobus in æqualia spacia tria, quorum infimum abscindes lineæ e, cui incumbet illud submento palarculum, atque ita vides huiusmodi corpusculorum colla breuissimam describi. præterea diuides a, b, lineæ f, per medium. Huic insistent extremitates superciliorum, eandemque in medio sursum paululum transcendent, eadem attinget summam aures. Et in hac occipitium inclinabitur in latus b, præterea diuides f, d, lineæ g, per medium, eam attingent imæ nares & ima auricula. Præterea f, g, diuides lineis duabus h, i, in tria æqualia spacia, harum superior h, transibit oculi pupillam & ambos angulos. Totus autem oculus includetur intra transuersas f, i, ipsæque lineæ i, eminentes supra narium quasi tubulos tanget. Ima verò auricula comprehendetur intra i, g, postea diuides g, d, quatuor transuersis k, l, m, n, in quinque spacia æqualia, harum linearum k, tanget labrum superius l, transibit buccam. Tum l, m, per medium diuides, supraque impones labrum inferius, infra vsque ad m, illa vallicula, id est nymphula inscribetur. Cæterum in lineæ l, occiput singulariter incuruabitur, quod in exemplo certius cognosces. Lineæ n, per medium vadet mentum vbi illud quasi cauulum cernitur. Itēque imas malas, & summum collum. Deinceps per transuersas has lineas perpendiculares ducentur indices partium omnium latitudinis, siue vt dixi, profunditatis, hoc modo. In medio laterum a, b, inscribes perpendicularem c. Ea transibit enascentem aurem, & insistet in medium trunculum corporis. Aliam deinde duces inter a, c, lineam d. Hæc descendet per extremitatem supercilij & tempusculum iuxta frontem, vsque eo dum collum incipiens designet.

Post hæc diuides a, d, quatuor lineis e, f, g, h, in quinque spacia æqualia. Lineæ e, tanget labrum superius, nasumque vbi ille supra depressulus cernitur. Lineæ f, tanget extrema supercilia nasique eminentiam, malarum etiam lunulam iuxta bucculam, & illam supra mētum quam diximus nymphulam. Lineæ g, radet capillum supra frontem, itēque cauulum palpebrarum, item pupillam oculi, & imum intimumque mentum. Lineæ h, tanget angulum oculi iuxta tēpora. Sed alter medius erit intra g, f. Post hæc diuides a, e, lineæ i, per medium, ea tanget extremam frontem, hanc nasus paululum excedet. Post hæc diuides e, f, alia perpendiculari l, d, per medium, ea tanget extremitatem labri inferioris & menti. Post hæc constitues ab a, interuallo trium 2 0. lineam k, ea finietur auris, sed ima auricula describetur in altera parte spacij inter c, k, ea quæ quidem erit c, proxima. præterea pones ab a, interuallo vnus 5. lineam l. Hæc attinget ad imum occiput vbi illud cum quasi subsidente ceruice committitur. Ceruix autem finietur in medio spacio k, l, postremo diuides l, b, punctis tribus in æqualia spacia quatuor, quorum tertium designabit verticem. Atque ita notatis omnibus partibus capitis in constituto quadrato altitudinum & latitudinum, priusquam eas expressas, subiiciam reliquorum partium cõmensurationem huius staturæ imagunculæ itēque aduersæ auersæque persequare.

Primum infra b, vna 60. summi notentur humeri.
 Sed ad summum pectus esto, vna 16.
 Sub alam, vna 10.
 Ad mammulas, vna 9.
 Infra easdem, vna 7.
 Ad lumbulos vbi incingimur, vna 5.
 Hinc verò vsque ad vmbilicum 21.
 Ad sinus coxarum, vna 14.
 Ad summum femur, vna 15.
 Ad imam aluum, vna 6.
 Ad virgulam, vna 10, & vna 11.
 Ad extremos testiculos, duæ 9.
 Ad extremas nates, vna 4.
 Atque hinc inferius vna 50. incipies femina corrugare. Nam ita est hæc atas impariter fartula. Postea iterum supra genu corrugabis, à natibus, vna 18.
 Intra femur summum seu coxam & plátam medium genu inscribes.
 A medio genu vsque ad imos talos interius esto, vna 36.
 Itémque inde ad imam suram, vna 9.
 A planta sursum, vna 20. esto locus summi montis in pede. Brachium autem sic describitur.
 Ab humero vsque ad nexum cubiti ducantur duæ 11.
 A nexu cubiti vsque ad extremos digitos, vna 4.
 Hinc verò retro vsque ad iuncturam manus, vna 9.
 Sequuntur notationes partium per latitudinem obliquæ imaginis, quæ sunt crassitiei.
 Per humeros sunt, duæ 15.
 Per summum pectus, vna esto 6.
 Per mammulas, duæ 11.
 Infra easdem, vna 11, & vna 12.
 Per lumbos vbi incingimur, vna 6.
 Per vmbilicum, duæ 11.
 Per sinus coxarum, vna 10, & vna 11.
 Per summum femur, vna 9, & vna 10.
 Per imam aluum & nates, vna 5.
 Per extremos testiculos, vna 6.
 Ipsius femoris statim sub natibus densitas esto, vnus 7, & paulo inferius, vnus 14, & vnus 15.
 Supra genu esto, vnus 8.
 Per genu medium, vnus 10.
 Infra genu, vnus 11.

Per mediam suram, vnus 10.
 Per imam suram, vnus 12.
 Supra montem pedis, vnus 16.
 Calcis autem lógitudo erit, vnus 13, & 14.
 Sed obliqui brachij partes sic dilatabuntur.
 Per humeros esto, vna 10.
 Sub ala, vna 12.
 Per nexum cubiti, vna 16.
 Per cubitum proximè nexum, vna 15.
 Paulo vltorius, vna 18.
 Paulo supra manum, vna 23.
 Sed Palma addensabitur in vnam 21.

Atque ita omnibus partibus obliqui corporis notatis, transibis ad locū aduersæ imaginis, eóque deduces ex obliquo corpore per transferentem omnes lineas longitudinis. Atque ita deinceps latitudines quoque scrutabere. Ac primum quidè in capite exactius vestigabis constituto hic quoque quadrilatero, quod iam tamen quadratum esse desinet, nam latitudo erit duarū 9. atque ita aliquanto breuior quàm longitudo. Huius quadrilateri altitudinis latera, id est recta, notentur literis a, b. Tum diuides perpendiculari linea c, per medium, quæ quidem transibit per synciput, nasum, buccam & mentum. Postea diuides a, c, & c, b, duabus lineis d, e, vtraque spatia per medium. Hæ duæ lineæ definient extrema supercilia iuxta tempora, itémque collum. Postea diuides d, e, duabus lineis f, g, in tria æqualia spatia. Huc attingent anguli oculorum iuxta nasum, eminentiæ extremæ narium, anguli buccæ, atque his etiam mentum definietur. Post hæc diuides a, d, lineis duabus h, i, in spatia æqualia tria. Itémque e, b, lineis totidem k, l, in totidem æqualia spatia. Lineæ h, l, latitudinem faciei definient in transuersa h. Aures quidem sic inscribentur, vt summæ tendant vtrinque ad a, b. Imæ verò auriculæ vt decliues cadant intra h, l. Duæ perpendiculares i, k, tangent lunulas malarum, id est, quasi inflatas bucculas. Post hæc diuides a, h, itémque l, b, vtráque in quinque æqualia spatia punctis quatuor. Et vtrinque de duabus punctis proximis a, & b, perpendiculares duas deduces m, & n. Hæ latitudinem capitis definient intra transuersas c, f, frons autem aperietur vtrinque vltra h, l, intra c, f, transuersas. Supercilia vtrinque definient intra i, d, & e, k, infra transuersam f.

ALBERTI DVRETI

Atque ita disposita & in hoc quadrilatero omnium partium notatione, progredire ad vestigandas latitudines reliquas huius corpusculi. Idque facies latum per humeros vna 4. Atque ibidem impones humeri ossa, distantia inter se duabus 9.
 Per summū pectus erit latitudo duarum 7.
 Intra alas, vnus 5.
 Intra mammulas, vnus 7.
 Per lumbos vbi incingimur, vnus 5.
 Per vmbilicum quatuor 17.
 Per sinus coxarum tantundem.
 Per coxam, vnus 15, & trium 16. Atque ibidem distabunt coxendices inter se duabus 11.
 Per imam aluum quatuor 15.
 Iuxta extremos testiculos latitudo erit femoris, vnus 15, & vnus 16.
 Per extremas nates, vnus 8.
 Per sulcum feminis duarum 17.
 Supra genu, vnus 19, & vnus 20.
 Per genu medium, vnus 12.
 Infra genu, vnus 13.
 Per suram mediam, duarum 23.
 Per imam suram, vnus 16.

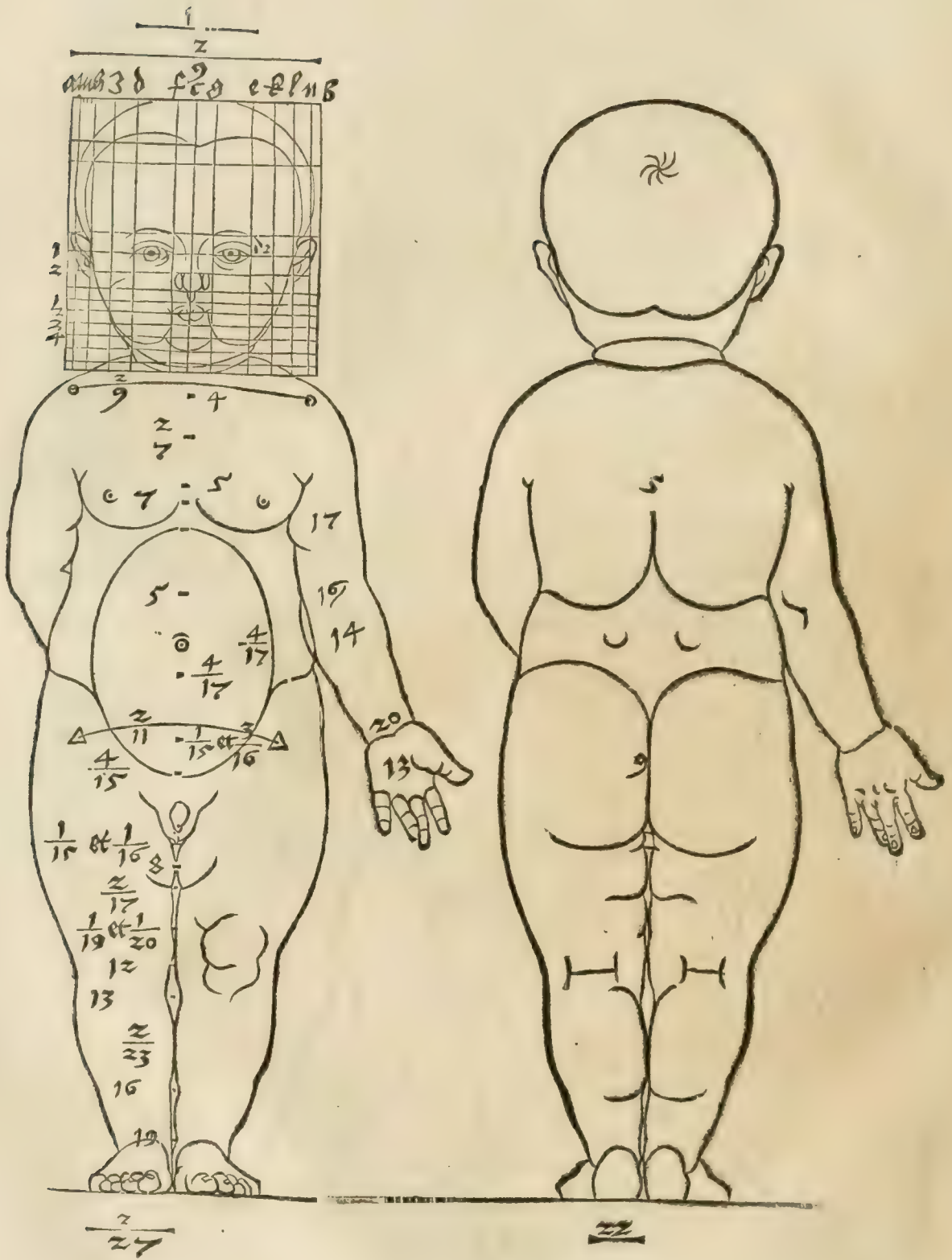
Per tibiā supra mōticulum pedis, vnus 19.
 Calcis autem per extremos digitos latitudo erit, duarum 27.
 Brachium autem accommodabitur tale.
 Sub ala latum, vnam 17.
 Per nexum cubiti, vnam 16.
 Infra illum, vnam 14.
 Per iuncturam manus, vnam 20.
 Palma autem lata esto, vna 13.

Huius autem modi corpusculi tota longitudo sit pars tertia longitudinis corporis materni. Quo sicut præscriptum est dimensio, consequenter forma conueniens exprimi debet, obliquo, aduersoq; atque etiam auerso. Quemadmodum non minus, quam scriptura, atque etiam aliquanto euidentius subiectis exemplis ostendimus. Vbi & illi spinæ flexus & reliquorum artuum situs sunt indicati. Cæterum auersum corpusculum extremas lineas easdem habebit quas aduersum. Intra alas verò latitudo erit paulò diductior quam vnus 5.
 Sed rima podicis obtinebit, vnam 9.
 Calcaneus patefcet, vna 22.

ALBERTI DVRERI

ALBERTI DVRERI DE SYMMETRIA LIBER SECVNDVS.

IC secundus liber commensurationum membrorum humani corporis continebit eandem quidem rem quam in superiori tractauimus, sed aliam viam ostendet qua ad conuenientes magnitudines partium in humano corpore perueniatur. Erit autem hæc aliquanto exquisitior, perageturque mensuraria perticula, & illius distinctionibus hoc modo.

Perticulam parabis cuius longitudo fit pars tertia totius staturæ cuius imaginem esse volueris. huius in præceptionibus nostris signum vel notam fecimus talem. ————— †

Hanc distingues in decem spacia æqualia. quorum quidem vnumquodque numerus dicatur & hoc signo notetur. ————— ξ

Deinceps numerum quem dixi parti in decem itidem spacia æqualia. Et horum sane vnumquodque portio nominetur. habeatque tale signum. ————— L

Harum postremo portionum vnam diuides in æqualia spacia tria, quorū vnumquodque appelletur frustulum & hoc signo intelligatur. ————— %

Hac autem via sic incedes. Cum opus aggredi volueris, habebis ad manum aptam tabellam, in qua quasi columnulas rectis lineis quinque duces, ita erunt columnularum quæ dixi spacia quatuor, illis singulis sua signa ascribes. Primo quidem perticulae tale †. Secundo numeri ita ξ. Tertio portionis, sic L. Quarto frustuli hoc modo %. Cūque cœperis exquirere altitudines, latitudinesque ac crassities corporis, per omnes partes suas & membra singulis illis perscriptis addes notis numerorum conuenientem mensurationem, inscriptam suo spacio, in quodcunque illa inciderit, seu perticulae, siue numeri, siue portionis, siue frustuli. Si quod autem forte in spaciū nihil ceciderit, notabis ita. o. progredieris autem in commensurationibus ordine superius demonstrato. Lineasque tres propones longitudinis totius staturæ faciendæ imaginis. Quorum vna deseruiat obliquo corpori, altera aduerso, tertia auerso. His super summis appones subiiciēsque imis transuersas duas protractas lineas. Postea definies omnes partes altitudinis in obliquo primum corpore transuersis paralellis lineis, vnde produces & in aduersum, quas res postulabit. nam altitudinis est simplex ratio.

Hæc vti ante quoque fecimus & faciemus vbique, exemplis subiectis declarauimus. in quibus cernes singulis obliquis corporibus adiectas in margine longitudinum siue altitudinum mēsuras extractas de singulis transuersis lineis indicibus, vt dictum est, illarum. Habebunt autem mensuræ signationes vna quæque suas, ex illis quas memorauimus. perticulae. numeri. portionis. frustuli. Similiter videbis & latitudinum siue crassitudinis notata spacia. His igitur præmissis & explanatis pergam mensurarum rationem subiicere. precipiens vsurpato modo, ac primum altitudinis.

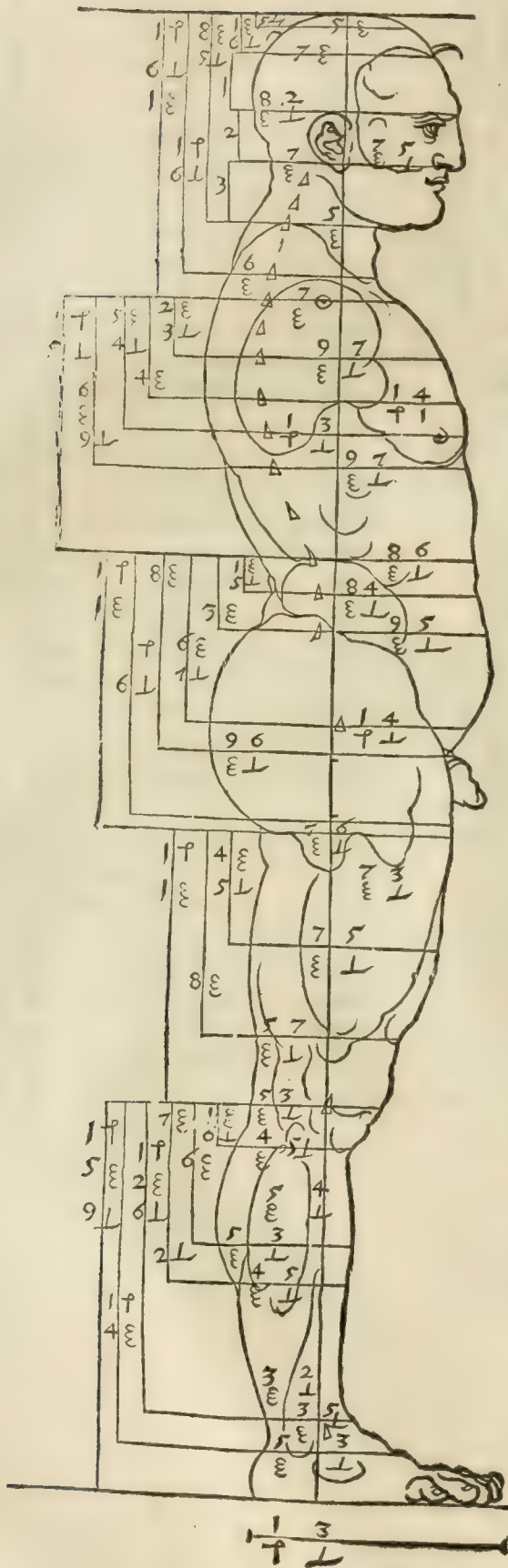
ALBERTI DVRERI

	perticula ↓	no numeris	portio ↓	frustulū. %		perticula ↓	no numeris	portio ↓	frustulū. %
Eam facies à sincipite ad verticem	0	0	5	0	Verum latitudines siue densi-				
Ad frontem	0	1	6	0	tates obliqui corporis tales facies.				
Ad imum mentum	0	8	5	0	Per verticem	0	5	0	0
Ad iugula	1	0	6	0	Per frontem	0	7	0	0
Ad summam scapulas	1	1	6	0	Per supercilia	0	8	2	0
Spatium quod intra summam					Per nasum	0	7	5	0
frontem erit & imum mentum di-					Per labrum	0	7	0	0
uides lineis duabus in tria æqualia					Per mentum & cervicem	0	7	0	0
spacia, eorūque supremo paten-					Vbi quidem colli crassitudo erit	0	5	0	0
tem frontem inscribes medio na-					Per iugula	0	6	0	0
sum, infimo buccam & mentum.					Per pectus	0	9	7	0
A summis scapulis vsq; ad pectus	0	2	3	0	Iuxta alam	1	0	4	0
Ad alam auersam	0	4	0	0	Per mammas	1	0	3	0
Ad mammas	0	5	4	0	Infra easdem	0	9	7	0
Infra easdem	0	6	9	0	Per lumbos vbi incingimur	0	8	6	0
Ad lumbos vbi precingimur	1	0	5	0	Per vmbilicum	0	8	4	0
Hinc verò vsque ad vmbilicum	0	1	5	0	Per sinus coxarum	0	9	5	0
Ad sinus coxarum	0	3	0	0	Per femur summum seu coxam	1	0	4	0
Ad summum femur seu coxam	0	6	7	0	Per verenda	0	9	6	0
Ad verenda	0	8	0	0	Iuxta extremas nates crassitudo				
Ad extremum scrotum	1	0	6	0	esto femoris	0	7	6	0
Ad extremas nates	1	1	0	0	Proximè sub natibus	0	7	3	0
Ab extremis natibus ad sulcum fe-					Iuxta sulcum feminis	0	7	5	0
minis	0	4	5	0	Supra genu	0	5	7	0
Supra genu	0	8	0	0	Per medium genu	0	5	3	0
Ad medium genu	1	1	0	0	Infra genu	0	4	5	0
Hinc autem vsque infra genu	0	1	6	0	Per mediam suram	0	5	4	0
Ad imam suram exterius	0	6	0	0	Per imam suram exterius	0	5	3	0
Interius	0	7	2	0	Per imam suram interius	0	4	5	0
Ad summum montem pedis	1	2	6	0	Per imā tibiā vbi coactissima est	0	3	2	0
Ad imum talum exteriorem	1	4	0	0	Per montem pedis	0	3	5	0
Ad imam plantam	1	5	9	0	Per imum talum exteriorem	0	5	3	0
Sed calcis longitudo erit	1	0	3	0	Sequuntur brachij obliqui la-				
Brachiū autem ita permetieris.					titudines.				
Ab humero vsq; ad nexum cubiti	1	0	6	0	Hoc erit per humeros latum	0	5	5	0
A nexu cubiti ad iuncturā manus	0	7	6	0	Per musculos humeri	0	4	7	0
Atque hinc vsque ad extremos					Per nexum cubiti	0	3	5	0
digitos	0	6	5	0	Per cubitum	0	3	6	0

	particula	conumerus	partio	frustulū.		particula	conumerus	partio	frustulū.
Per iuncturam manus	0	2	1	0	Infra genu	0	4	0	0
Palma autem addensabitur in	0	2	3	0	Per mediam suram	0	5	0	0
Post hæc iuxta propositarum linea- rum seriem, quam seruire aduersæ ima- gini diximus, notabis latitudinum spa- cia hoc pacto.					Per imam suram exterius	0	4	6	0
Caput per verticem habeat	0	5	5	0	Interius	0	3	9	0
Per frontem	0	7	2	0	Per imam tibiam	0	2	2	0
Per tempora	0	7	8	0	Per montem pedis & talos	0	2	7	0
Per supercilia	0	7	3	0	Infra talos	0	2	4	0
Per aures	0	8	0	0	Extremi digiti patefcent	0	4	2	0
Per nasum	0	6	0	0	Sed brachium aduersum facies la- tum.				
Gulæ autem esto latitudo	0	4	3	0	Sub ala	0	3	5	0
Per imum mentum	0	6	6	0	Supra nexum cubiti	0	3	4	0
Per iugula	1	4	3	0	Infra eundem per cubitum	0	4	0	0
Per humeros	1	5	8	0	Per iuncturam manus	0	2	4	0
Atque ibidem impones ossa humero- rum distantia inter se	1	2	4	0	Palmae autem erit latitudo	0	4	1	0
Per pectus	1	8	0	0	Atque ita omnibus partibus com- mēsuratis conuenientem formā vtri- que corpori inscribes, posteaque pro- gressus ad tertiam lineam destinam				
Intra alas	1	2	3	0	aduersæ imagini, accommodabis illi ex- tremas easdem lineas quam aduersæ cir- cumdedisti.				
Intra mammas	0	8	2	0	Sed intra alas latam facies	1	3	7	0
Per lumbos vbi incinguntur	1	1	4	0	Atque tali in figura, id est aduersa cū sint demissiores alæ quam in aduersa, ideo pones à summis.				
Per vmbilicum	1	2	7	0	Humeris ad alas	0	5	0	0
Per sinus coxarum	1	2	8	0	Podicis autem rimæ dabitur	0	6	7	0
Per summum femur siue coxam	1	4	6	0	Calcaneus patefcent	0	3	0	0
Atque ibidem infigentur coxendices distantes inter se	1	0	5	0	Quæ omnia subiecta exempla ob oculos ponent.				
Per pubem	1	4	5	0					
Femur sub natibus	0	6	7	0					
Per fulcum feminis	0	6	0	0					
Supra genu	0	4	6	0					
Per medium genu	0	4	4	0					

ALBERTI DVRERI

Summum sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.

Mentum.

Iuguli.
Summi humeri.
Pectus.

Ala aduersa.
Mamma.
Infra mammas.

Lumbi vbi incin-
gimur.
Umbilicus.
Sinus coxarum.

Summum femur
seu coxa.
Verenda.

Extremum scroti.
Extremae nates.

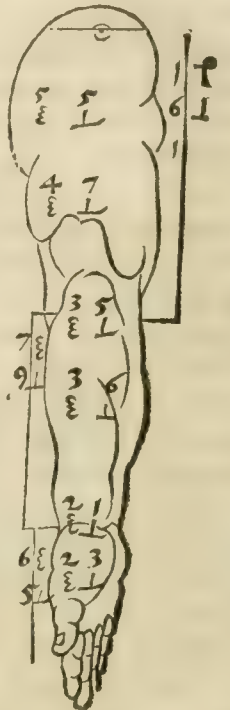
Sulcus feminis.

Supra genu.

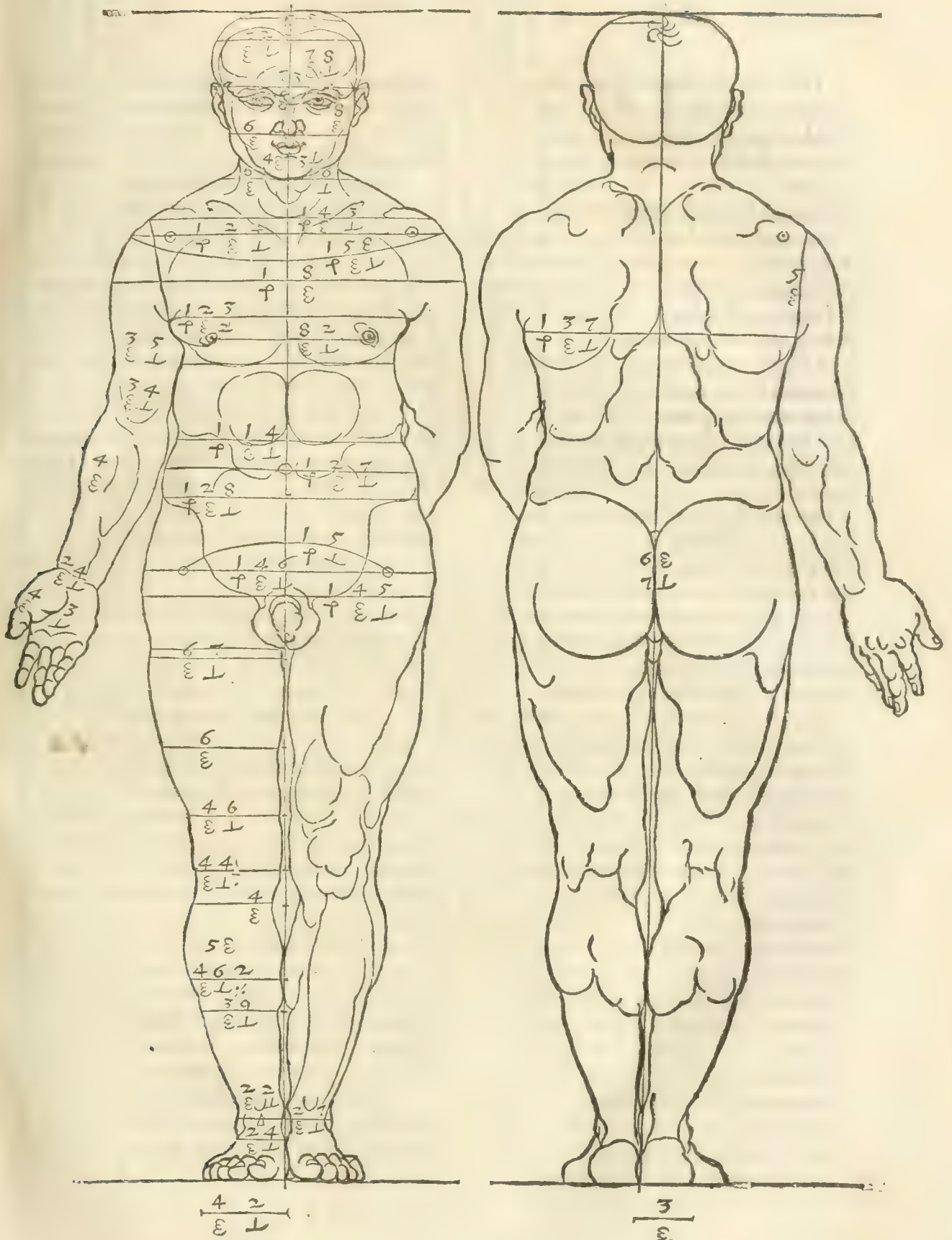
Medium genu.
Infra genu.

Imum surae exte-
rioris.
Imum surae interio-
ris.

Mons pedis.
Imum tali exte-
rioris.
Planta.

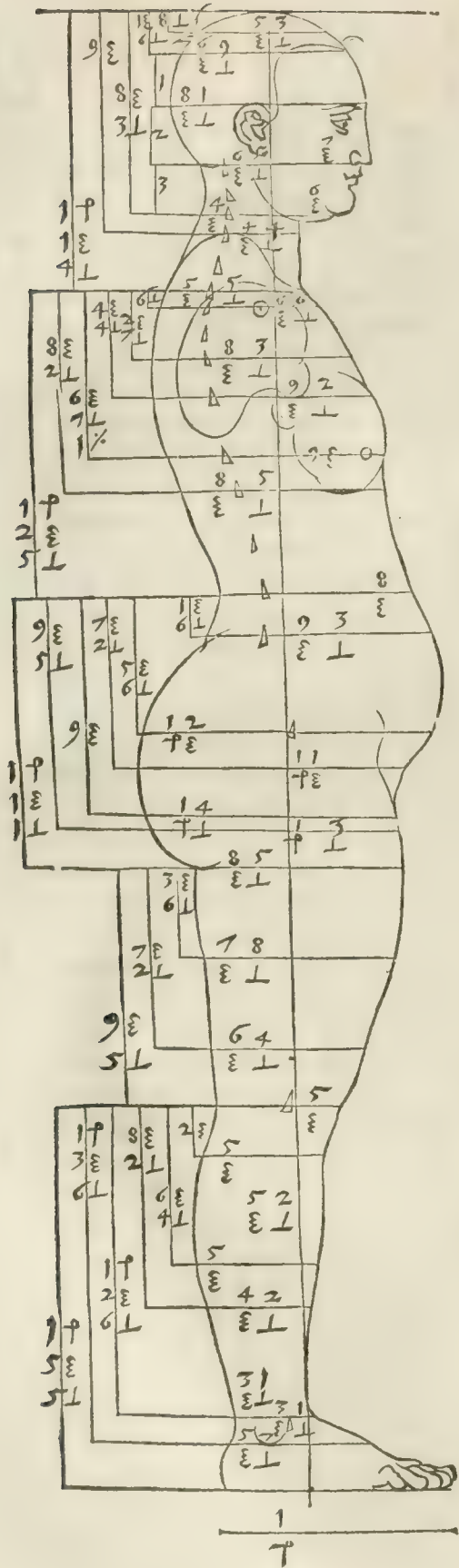
ALBERTI DVRERI

	per tucula	co numerus	portio frustulū.		per tucula	co numerus	portio frustulū.
Huic corpori virili adiiciatur confimile muliebre, in quo dime tiendo superiorem modum tene bis: primūmque partes altitudinis notabis.				Ab humerō vsque ad nexū cubiti	1	0	2 c
A summo sincipite vsque ad ver ticem capitis	0	0	8 0	Ab eodem vsque in iuncturā ma nus	0	7	6 c
Ad frontem	0	1	6 0	Manus autem obtineat	0	6	8 c
Ad imum mentum	0	8	3 0	His apponantur mēsuræ lati tudinis obliqui corporis quæ est densitas. Hanc igitur facies.			
Ad scapulas summas	0	9	0 0	Per verticem	0	5	3 c
Ad iugula	1	1	4 0	Per frontem	0	6	9 c
Sed spacium à summo fronte ad imum vsque mentum partiere in tres æquales partes lineis dua bus: Supreme dabitur frōs proxi mè nāsus, oculi, aures. In fine ꝑ bu ca & mentum.				Per supercilia	0	8	1 c
A summis iugulis ad humeros	0	0	6 0	Per nāsum	0	7	0 0
Ad summum pectus	0	2	7 0	Per labrum	0	6	5 0
Ad alam aduersam	0	4	4 0	Per mentum	0	6	0 0
Ad alas auersas	0	4	8 0	Atque ibidem dabitur collo	0	4	0 0
Ad papillas	0	6	7 1	Per summas scapulas	0	4	4 0
Infra mammas	0	8	2 0	Per iugula	0	5	5 0
Ad lumbos vbi incingunt	1	2	5 0	Per humeros	0	6	6 0
A lumbis verò vsque ad vmbili cum	0	1	6 0	Per pectus	0	8	3 0
Ad summum femur seu coxā	0	5	6 0	Per alam	0	9	2 0
Ad imum aluum	0	7	2 0	Per papillas	0	9	0 0
Ad pubis initium vbi fit bifidum corpus	0	9	0 0	Infra mammas	0	8	5 0
Ad imam pubem	0	9	5 0	Per lumbos vbi incingunt	0	8	0 0
Ad extremas nates	1	1	1 0	Per vmbilicum	0	9	3 0
Ab extremis natibus vsque ad fe minis fulcum	0	3	6 0	Ad lumbos vbi incingunt	1	2	5 0
Hinc verò vsque supra genu	0	7	2 0	A lumbis verò vsque ad vmbili cum	0	1	6 0
In medium genu	0	9	5 0	Ad summum femur seu coxā	0	5	6 0
A medio genu vsque ad illius imū	0	2	0 0	Ad imum aluum	0	7	2 0
Ad imam suram exterius	0	6	4 0	Ad pubis initium vbi fit bifidum corpus	0	9	0 0
Interius	0	8	2 0	Ad imam pubem	0	9	5 0
Ad montem pedis	1	2	6 0	Ad extremas nates	1	1	1 0
Ad imum talum exteriozem	1	3	6 0	Ab extremis natibus vsque ad fe minis fulcum	0	3	6 0
Ad plantam	1	5	5 0	Hinc verò vsque supra genu	0	7	2 0
Calcis autem longitudo erit	1	0	0 0	In medium genu	0	9	5 0
Sed brachium facies longum				A medio genu vsque ad illius imū	0	2	0 0
				Ad imam suram exterius	0	6	4 0
				Interius	0	8	2 0
				Ad montem pedis	1	2	6 0
				Ad imum talum exteriozem	1	3	6 0
				Ad plantam	1	5	5 0
				Calcis autem longitudo erit	1	0	0 0
				Sed brachium facies longum			
				Ab humerō vsque ad nexū cubiti	1	0	2 c
				Ab eodem vsque in iuncturā ma nus	0	7	6 c
				Manus autem obtineat	0	6	8 c
				His apponantur mēsuræ lati tudinis obliqui corporis quæ est densitas. Hanc igitur facies.			
				Per verticem	0	5	3 c
				Per frontem	0	6	9 c
				Per supercilia	0	8	1 c
				Per nāsum	0	7	0 0
				Per labrum	0	6	5 0
				Per mentum	0	6	0 0
				Atque ibidem dabitur collo	0	4	0 0
				Per summas scapulas	0	4	4 0
				Per iugula	0	5	5 0
				Per humeros	0	6	6 0
				Per pectus	0	8	3 0
				Per alam	0	9	2 0
				Per papillas	0	9	0 0
				Infra mammas	0	8	5 0
				Per lumbos vbi incingunt	0	8	0 0
				Per vmbilicum	0	9	3 0
				Ad lumbos vbi incingunt	1	2	5 0
				A lumbis verò vsque ad vmbili cum	0	1	6 0
				Ad summum femur seu coxā	0	5	6 0
				Ad imum aluum	0	7	2 0
				Ad pubis initium vbi fit bifidum corpus	0	9	0 0
				Ad imam pubem	0	9	5 0
				Ad extremas nates	1	1	1 0
				Ab extremis natibus vsque ad fe minis fulcum	0	3	6 0
				Hinc verò vsque supra genu	0	7	2 0
				In medium genu	0	9	5 0
				A medio genu vsque ad illius imū	0	2	0 0
				Ad imam suram exterius	0	6	4 0
				Interius	0	8	2 0
				Ad montem pedis	1	2	6 0
				Ad imum talum exteriozem	1	3	6 0
				Ad plantam	1	5	5 0
				Calcis autem longitudo erit	1	0	0 0
				Sed brachium facies longum			
				Ab humerō vsque ad nexū cubiti	1	0	2 c
				Ab eodem vsque in iuncturā ma nus	0	7	6 c
				Manus autem obtineat	0	6	8 c
				His apponantur mēsuræ lati tudinis obliqui corporis quæ est densitas. Hanc igitur facies.			
				Per verticem	0	5	3 c
				Per frontem	0	6	9 c
				Per supercilia	0	8	1 c
				Per nāsum	0	7	0 0
				Per labrum	0	6	5 0
				Per mentum	0	6	0 0
				Atque ibidem dabitur collo	0	4	0 0
				Per summas scapulas	0	4	4 0
				Per iugula	0	5	5 0
				Per humeros	0	6	6 0
				Per pectus	0	8	3 0
				Per alam	0	9	2 0
				Per papillas	0	9	0 0
				Infra mammas	0	8	5 0
				Per lumbos vbi incingunt	0	8	0 0
				Per vmbilicum	0	9	3 0
				Ad lumbos vbi incingunt	1	2	5 0
				A lumbis verò vsque ad vmbili cum	0	1	6 0
				Ad summum femur seu coxā	0	5	6 0
				Ad imum aluum	0	7	2 0
				Ad pubis initium vbi fit bifidum corpus	0	9	0 0
				Ad imam pubem	0	9	5 0
				Ad extremas nates	1	1	1 0
				Ab extremis natibus vsque ad fe minis fulcum	0	3	6 0
				Hinc verò vsque supra genu	0	7	2 0
				In medium genu	0	9	5 0
				A medio genu vsque ad illius imū	0	2	0 0
				Ad imam suram exterius	0	6	4 0
				Interius	0	8	2 0
				Ad montem pedis	1	2	6 0
				Ad imum talum exteriozem	1	3	6 0
				Ad plantam	1	5	5 0
				Calcis autem longitudo erit	1	0	0 0
				Sed brachium facies longum			
				Ab humerō vsque ad nexū cubiti	1	0	2 c
				Ab eodem vsque in iuncturā ma nus	0	7	6 c
				Manus autem obtineat	0	6	8 c
				His apponantur mēsuræ lati tudinis obliqui corporis quæ est densitas. Hanc igitur facies.			
				Per verticem	0	5	3 c
				Per frontem	0	6	9 c
				Per supercilia	0	8	1 c
				Per nāsum	0	7	0 0
				Per labrum	0	6	5 0
				Per mentum	0	6	0 0
				Atque ibidem dabitur collo	0	4	0 0
				Per summas scapulas	0	4	4 0
				Per iugula	0	5	5 0
				Per humeros	0	6	6 0
				Per pectus	0	8	3 0
				Per alam	0	9	2 0
				Per papillas	0	9	0 0
				Infra mammas	0	8	5 0
				Per lumbos vbi incingunt	0	8	0 0
				Per vmbilicum	0	9	3 0
				Ad lumbos vbi incingunt	1	2	5 0
				A lumbis verò vsque ad vmbili cum	0	1	6 0
				Ad summum femur seu coxā	0	5	6 0
				Ad imum aluum	0	7	2 0
				Ad pubis initium vbi fit bifidum corpus	0	9	0 0
				Ad imam pubem	0	9	5 0
				Ad extremas nates	1	1	1 0
				Ab extremis natibus vsque ad fe minis fulcum	0	3	6 0
				Hinc verò vsque supra genu	0	7	2 0
				In medium genu	0	9	5 0
				A medio genu vsque ad illius imū	0	2	0 0
				Ad imam suram exterius	0	6	4 0
				Interius	0	8	2 0
				Ad montem pedis	1	2	6 0
				Ad imum talum exteriozem	1	3	6 0
				Ad plantam	1	5	5 0
				Calcis autem longitudo erit	1	0	0 0
				Sed brachium facies longum			

	per particula	co numerus	1 partio	% frustulū.		per particula	co numerus	1 partio	% frustulū.
Per humerum	0	5	3	0	Per sulcum feminis	0	6	9	0
Per musculos humeri	0	4	5	0	Supra genu	0	5	3	0
Per cubiti nexum	0	3	3	0	Per medium genu	0	4	5	0
Infra eundem	0	3	7	0	Infra genu	0	4	5	0
Paulo etiam inferius	0	2	7	0	Per mediam suram	0	5	0	0
Per iuncturam manus	0	2	0	0	Per imam suram exterius	0	4	5	0
Palmae autem mensura erit	0	2	4	0	Interiorius	0	3	8	0
Consequenter notabis & ad uersi corporis latitudines.					Per montem pedis	0	2	5	0
Per verticem esto	0	5	2	0	Infra talos similiter	0	2	5	0
Per summam frontem	0	6	9	0	Calcis autem per extremos digi- tos latitudo erit	0	4	0	0
Per mediam & apertam frontem	0	7	5	0	Brachij vero talis.				
Per supercilia	0	7	2	0	Sub alis per musculos	0	3	4	0
Per aures	0	8	0	0	Supra nextum cubiti	0	3	0	0
Per nasum	0	5	6	0	Infra eundem per cubitum	0	3	8	0
Gula sub mento latitudo erit	0	4	0	0	Per iuncturam manus	0	2	4	0
Per summas scapulas	0	4	2	0	Palma autem patebit	0	3	9	0
Per iugula	1	1	0	0					
Per summos humeros	1	2	2	0	His perfectis tum verò dein- ceps delineationibus cōgruis for- ma effingetur tam obliqui quem aduersi corporis. Auersum autem comprahēdetur iisdem extremis lineis, quibus aduersum inclusum est. Alae autē inferiores demissio- res cum sint, supra est indicatum spacium intra has & humeros. Intra alas vero latitudo erit	1	2	0	0
Ibidemque distabunt ossa hume- rorum inter sese	1	0	1	0	Rima podicis	0	7	5	0
Per pectus & humeros	1	4	8	0	Calcaneus patefcet	0	2	5	0
Intra alas	0	9	6	0	Quae in exēplis expressa sum- ma diligentia oculis subiecimus.				
Intra papillas	0	7	2	0					
Per lumbos vbi praecingunt	1	0	2	0					
Per vmbilicum	1	3	7	0					
Per summum femur seu coxam	1	5	2	0					
Atque ibidem distabunt inter se- se coxendices	1	1	1	0					
Per imam aluum	1	5	4	0					
Per pubis initium	1	5	6	0					
Per imam pubem	0	7	6	0					
Per extremas nates similiter	0	7	6	0					

ALBERTI DVRERI

Synciput.
 Vertex.
 Frons.
 Supercilia.
 Nasus.

Mentum.
 Summæ scapulæ.
 Iuguli.
 Summi humeri.
 Pectus.
 Alæ aduersæ.

Papillæ.
 Infra mammæ.

Lumbi vbi incin-
 gunt.
 Umbilicus.

Summum femur
 seu coxa.
 Ima aluus.
 Initium pubis.
 Ima pubes.
 Extremæ nates.

Sulcus feminis.

Supra genu.

Medium genu.

Infra genu.

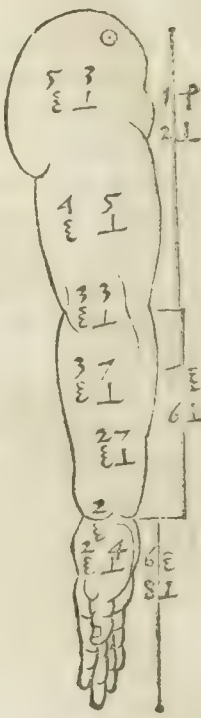
Imum suræ exte-
 ris.

Imum suræ interio-
 ris.

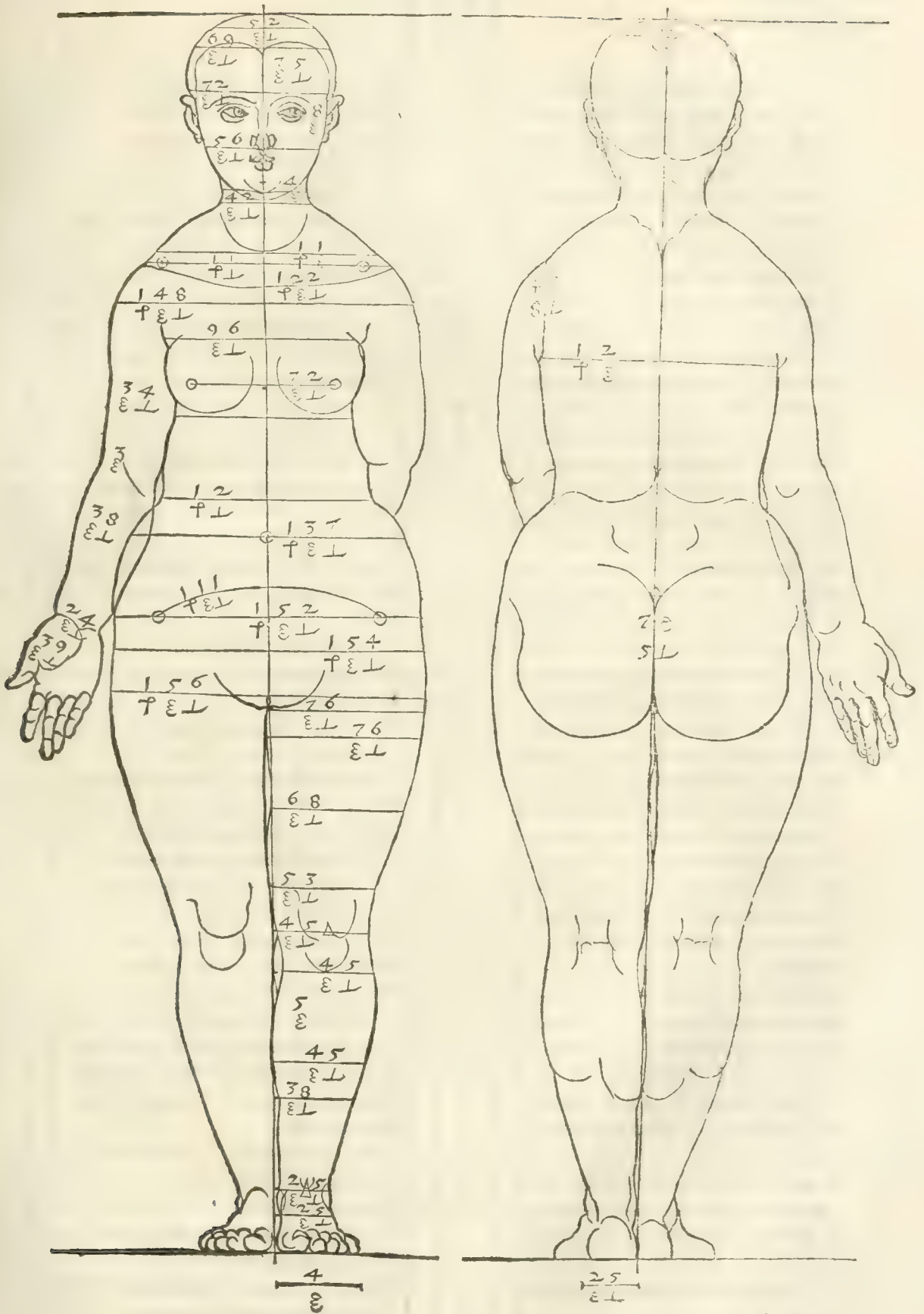
Mons pedis.

Imum tali exte-
 ris.

Planta.

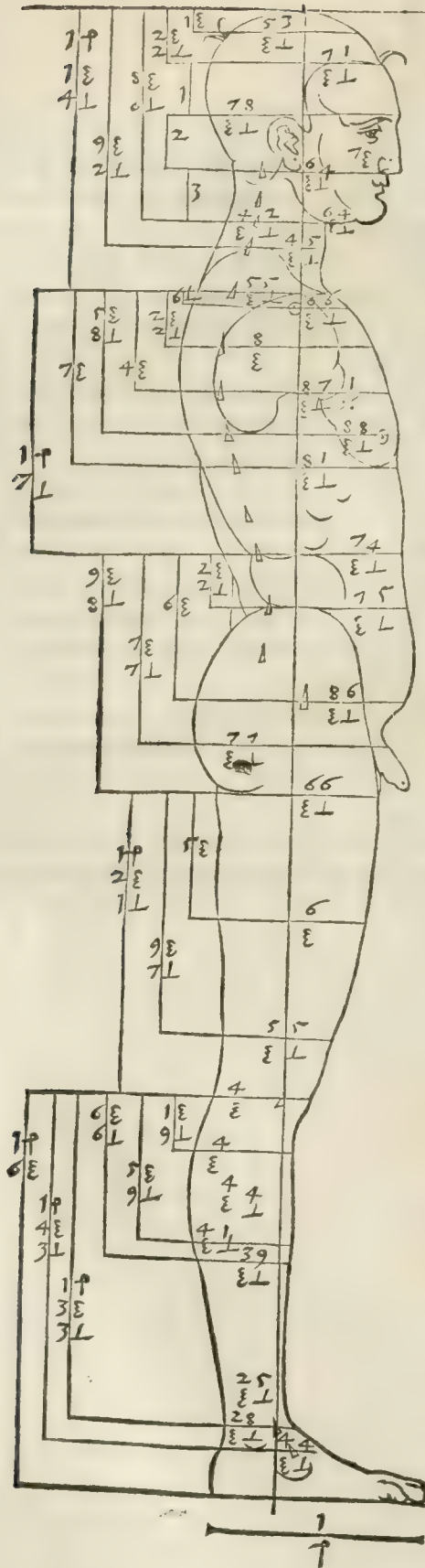
	pericula ce numeris	portio 1 %		pericula ce numeris	portio 1 %
Sequitur alia commensuratio virilis corporis modo supra ostēso & seruato. Primūque longitudines metiere.			Per summam frontem	0	7 1 0
A fincipite vsque ad verticem facies esse			Per supercilia	0	7 8 0
Ad frontem	0	2 2 0	Per nasum	0	7 0 0
Ad inum mentum	0	8 6 0	Per labrum	0	6 4 0
Ad summas scapulas	0	9 2 0	Per gulam & mentum	0	6 4 0
Ad iugula	1	1 4 0	Collum quidem erit latum hoc loco	0	4 2 0
A summa fronte ad vsque imū mentum fiet duabus lineis æqualia tria spacia, quorum vni inscribetur frons, alteri, nasus, oculi, aures. Tertio bucca ac mētum, postea perges mensurare.			Per summas scapulas	0	4 5 0
A summis iugulis ad humeros	0	0 6 0	Per iugula	0	5 5 0
Ad pectus	0	2 2 0	Per humeros	0	6 6 0
Ad alas aduersas	0	4 0 0	Per pectus	0	8 0 0
Ad alas auersas	0	5 0 0	Per alam	0	8 7 1
Ad mammas	0	5 8 0	Per mammas	0	8 8 0
Infra easdem	0	7 0 0	Infra easdem	0	8 1 0
Ad lumbos vbi incingimur	1	0 7 0	Per lumbos vbi incingimur	0	7 4 0
Hinc vero vsque in vmbilicum	0	2 2 0	Per vmbilicum	0	7 5 0
Ad femur summum seu coxam	0	6 0 0	Per coxam	0	8 6 0
Ad verenda	0	7 7 0	Per verenda	0	7 7 0
Ad extremas nates	0	9 8 0	Femoris sub natibus erit	0	6 6 0
Hinc autem vsque ad sulcum feminis	0	5 0 0	Per sulcum feminis	0	6 0 0
Supra genu	0	9 7 0	Supra genu	0	5 5 0
In medium genu	1	2 1 0	Per medium genu	0	4 0 0
E medio genu vsque infra illud	0	1 9 0	Infra genu	0	4 0 0
Ad imam suram exterius	0	5 9 0	Per mediam suram	0	4 4 0
Interius	0	6 6 0	Per imam suram exterius	0	4 1 0
Ad montem pedis	1	3 3 0	Interius	0	3 9 0
Ad inum talum	1	4 3 0	Per imam & coactissimam tibiam	0	2 5 0
Ad imam plantam	1	6 0 0	Per montem pedis	0	2 8 0
Calcis autem longitudo erit	1	0 0 0	Per inum talum exteriorem	0	4 4 0
Sed brachiū sic mensurabitur.			Sed brachium ita increffabitur.		
Ab humero vsque ad nexum cubiti	1	0 0 0	Per humerum	0	4 8 0
A nexu vsque in iuncturam manus	0	8 6 0	Per musculos humeri	0	4 0 0
A iunctura vsque ad extremos digitos	0	6 4 0	Per nexum cubiti	0	2 6 0
Post hæc notabuntur obliquæ latitudines, hoc modo.			Infra eundem	0	2 7 0
Per verticem esto	0	5 3 0	Per iuncturam manus	0	1 7 0
			Palma vero obtinebit	0	2 0 0
			Ataque ita perges ad proximā lineam corporis aduersi. Atque illius etiam latitudines perscribes tali ratione.		
			Per verticem esto	0	5 5 0
			Per summam frontem	0	6 8 1
			Per supercilia	0	6 3 0
			Per aures	0	6 9 0
			Per nasum & genas	0	5 0 0
			Collum iuxta mētum latum erit	0	4 1 0
			Per summas scapulas	0	5 0 0
			Per iugula	1	1 2 0

	† pericula co numeris	1 portio 1 frustulū.		† pericula co numeris	1 portio 1 frustulū.
Vbi suberunt ossa humeri distan- tia inter sese	1	0	0	0	0
Per pectus	1	4	7	0	0
Intra alas	1	3	0	0	0
Intra mammas	0	7	2	0	0
Infra mammas	1	1	1	1	1
Per lumbos vbi cingimur	0	9	9	0	0
Per umbilicum	1	3	0	0	0
Per coxam	1	1	9	0	0
Ibidemque distabunt coxendices inter se	0	8	8	0	0
Per verenda	1	1	8	0	0
Femur iuxta extremas nates latū erit	0	5	6	0	0
Per sulcum	0	4	4	0	0
Supra genu esto	0	3	5	0	0
Per medium genu	0	3	0	0	0
Infra genu	0	3	3	0	0
Per mediam suram	0	4	0	0	0
Per imam suram exterius	0	3	6	0	0
Interiorius	0	3	1	0	0
Per imam ac coactissimam tibiā	0	1	6	0	0
Per montem pedis & talos	0	2	2	0	0
Infra talos	0	2	0	0	0
Sed calcis latitudo per extre- mos digitos erit	0	3	5	0	0
Brachium autem sic dilatabi- tur.					
Per musculos humeri esto	0	2	6	0	0
Infra nexum cubiti	0	3	0	0	0
Per iuncturam manus	0	2	0	0	0
Palma autem patebit	0	3	2	0	0
His designatis cōsequenter fi- guratio congrua accōmodabitur obliquo aduersoq; corpori. Auer- sum autē circundabitur extremis lineis aduersi. Latitudóque erit.					
Intra alas	1	1	5	0	0
Rima podicis erit	0	6	3	0	0
Calcaneus pandetur	0	2	0	0	0

Hoc corpus si quatuor lineis incluseris quadratis ad normam, attinget pedibus, & expansis manibus singula latera. Ita secūdam hoc quadratum describi poterit, sicut & ipsum in exemplis annotatum cernes.

ALBERTI DVRERI

Synciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.

Nafus.
Mentum.

Iuguli.
Summi humeri.
Pectus.

Alæ aduerſæ.
Mammæ.
Infra eaſdem.

Lūbi vbi cingimur.

Vmbilicus.
Sinus coxarum.

Summum femur ſeu
coxa.
Verenda.
Extremæ nates.

Sulcus feminis.

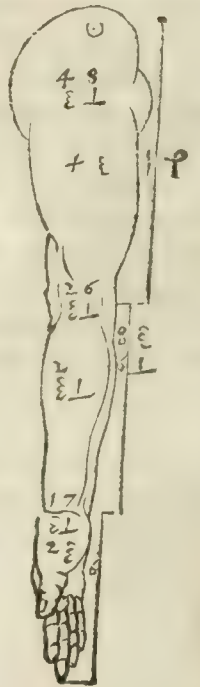
Supra genu.

Medium genu.

Infra genu.

Imū ſurę exterioris.
Imū ſuræ interioris.

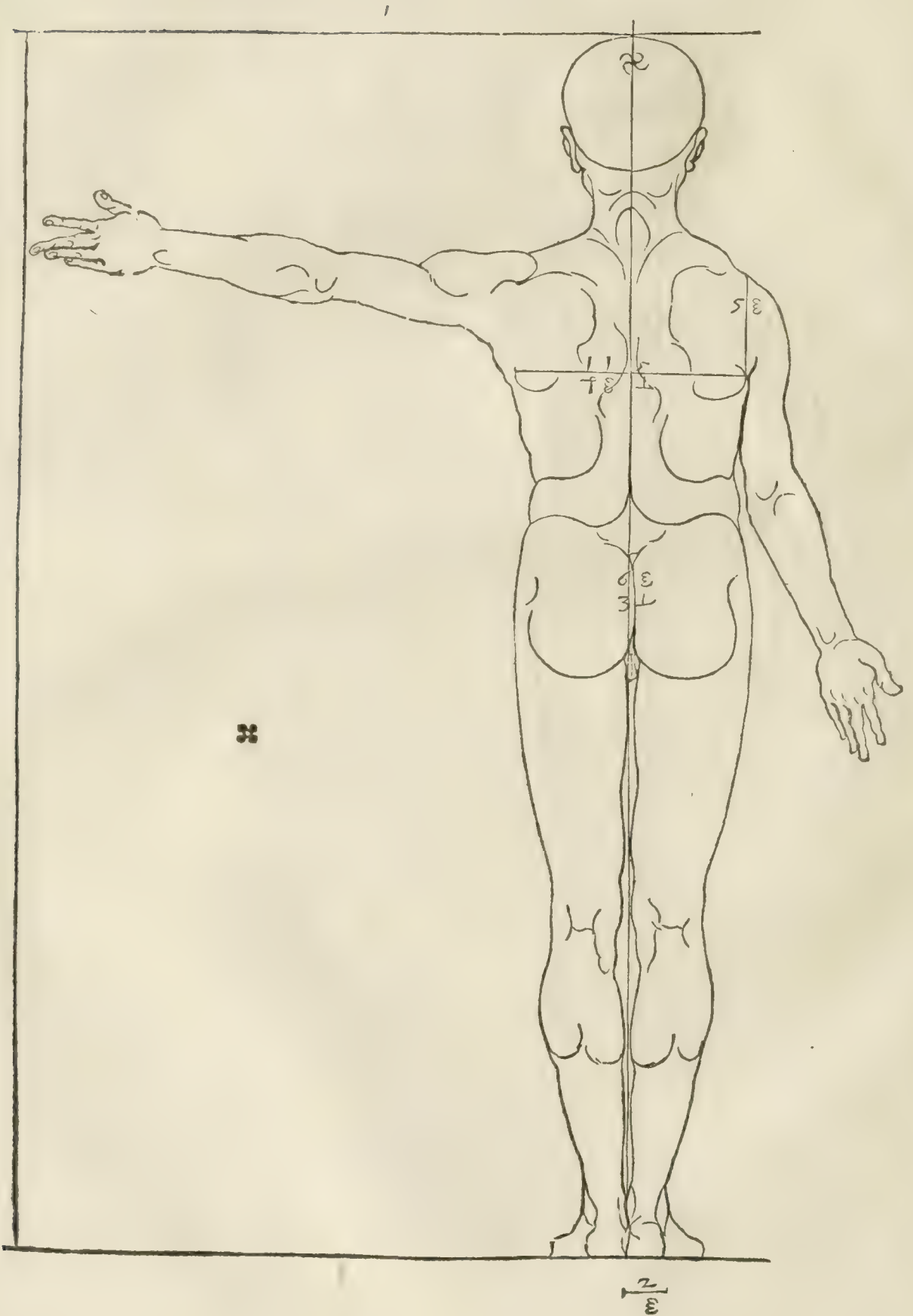
Mons pedis.
Imū tali exterioris.
Planta.

ALBERTI DVRERI

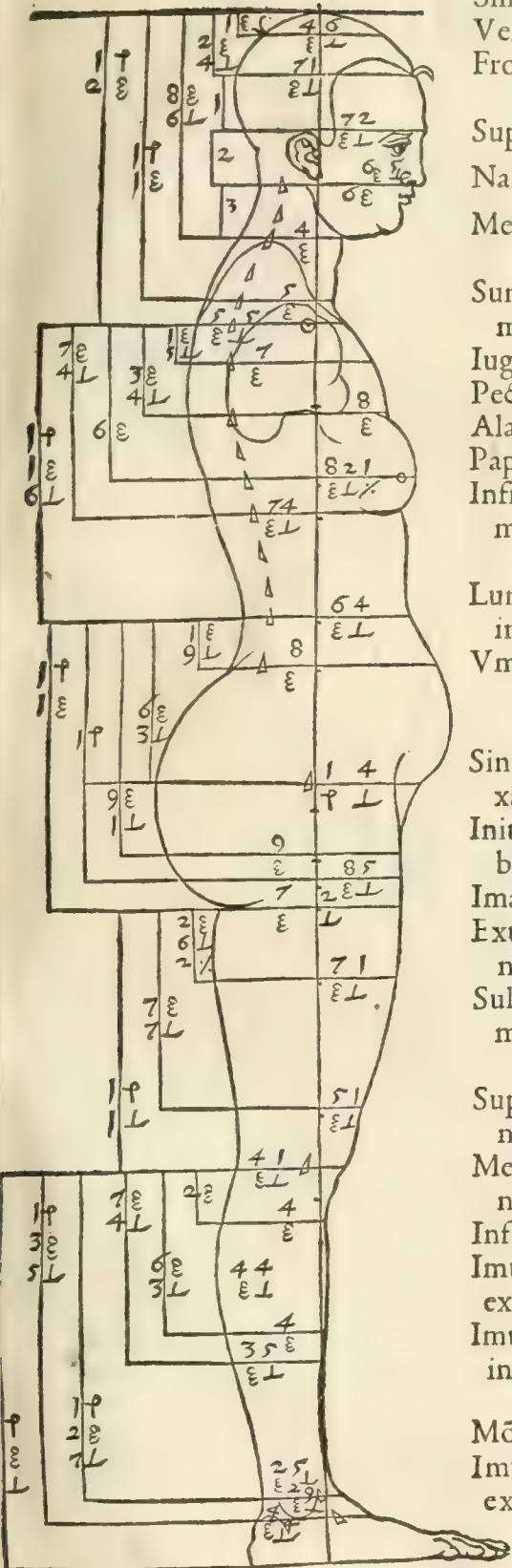

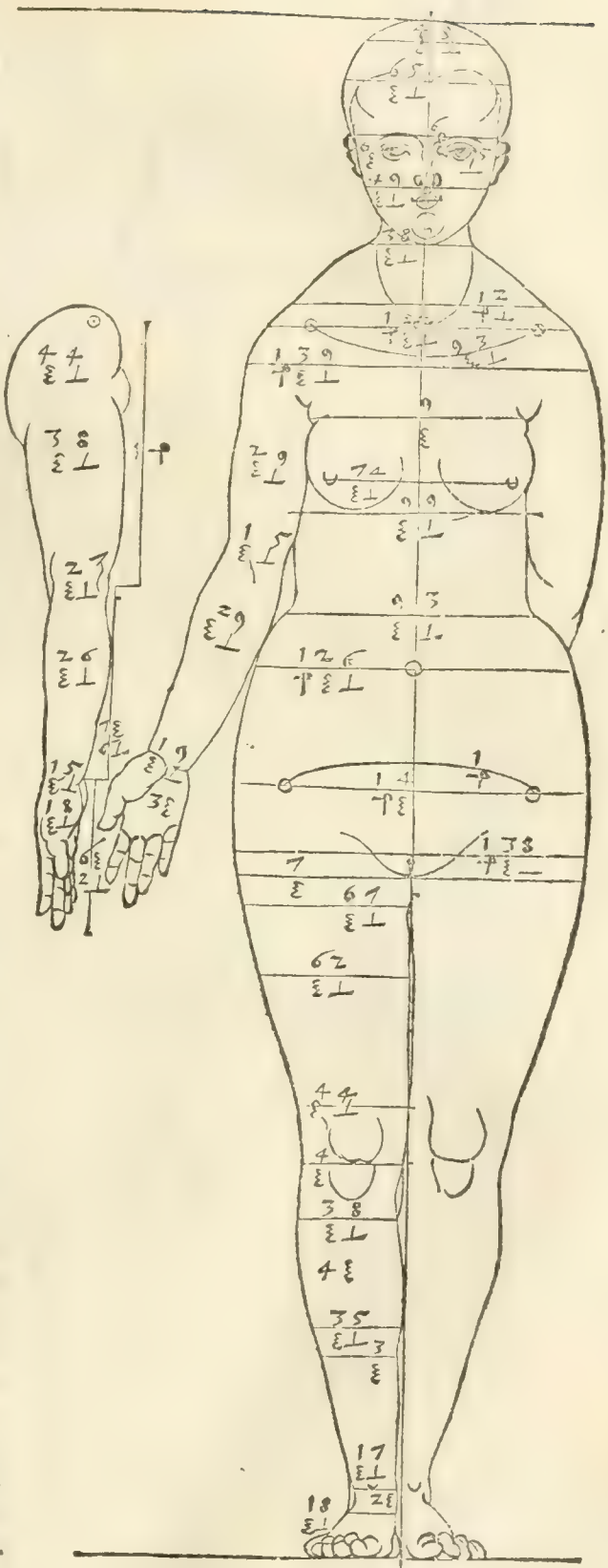
ALBERTI DVRERI

	per petricula	co numeris	po itio	1 1/2	frustulū.		per petricula	co numeris	po itio	1 1/2	frustulū.
Per montem pedis	0	2	9	0		Femur iuxta imā pubem latū erit	0	7	0	0	0
Per talum imum exterius	0	4	4	0		Idem iuxta extremas nates	0	6	7	0	0
Brachij autē latitudo erit talis.						Per sulcum feminis	0	6	2	0	0
Per humerum	0	4	4	0		Supra genu	0	4	4	0	0
Sub alis per musculos	0	3	8	0		Per medium genu	0	4	0	0	0
Per nexum cubiti	0	2	7	0		Infra genu	0	3	8	0	0
Infra illum per cubitum	0	2	6	0		Per mediam suram	0	4	0	0	0
Per manus iuncturam	0	1	5	0		Per imam suram exterius	0	3	5	0	0
Palma autem habebit	0	1	8	0		Interiorius	0	3	0	0	0
Post hæc iuxta secundam pro-						Per imam & coactissimam tibiam	0	1	7	0	0
positam lineam aduersā imaginis						Per talos	0	2	0	0	0
latitudines sic describes.						Infra eosdem	0	1	8	0	0
Per verticem latitudo ducatur	0	4	8	0		Calcis autem latitudo per extre-					
Per frontem	0	6	5	0		mos digitos erit	0	3	4	0	0
Per supercilia	0	6	0	0		His addantur brachij aduersi					
Per aures	0	6	5	0		latitudines.					
Per nasum & genas	0	4	9	0		Per musculos esto	0	2	9	0	0
Collum iuxta imum mētum ob-						Supra nexum cubiti	0	1	5	0	0
tineat	0	3	8	0		Infra eundem per cubitum	0	2	9	0	0
Per summos humeros esto	1	0	2	0		Per manus iuncturam	0	1	9	0	0
Per iugula	1	2	2	0		Palma autem explanabitur	0	3	0	0	0
Atque ibidem distabunt inter se						His peractis figurationē huius					
humeri ossa	0	9	3	0		etiā corporis notationibus accō-					
Per pectus & humeros	1	3	9	0		modabis, sicut decebit obliquam					
Intra alas	0	9	0	0		aduersāque staturam. Sed auer-					
Intra papillas	0	7	4	0		sam circumduces extremis auersā					
Infra mammas	0	9	9	0		lineis.					
Per lumbos vbi incingunt	0	9	3	0		Cæterum spacium altitudinis in-					
Per vmbilicum	1	2	6	0		tra iugula & alas auersas, supra					
Per summū femur seu coxam	1	4	0	0		indicatum est. Sed latitudo in-					
Atque ibi inter se distabunt co-						tra alas erit	1	0	8	0	0
xendices in perpendiculari su-						Sed podicis rima obtinebit	0	6	6	0	0
pra talum†exterio-	1	0	0	0		Calcaneus patebit	0	1	8	0	0
riorem. Supra pubem vbi fit corpus bifi-						Hæc omnia & ipsa exemplis					
dum	1	3	8	0		subiectis explanauimus.					

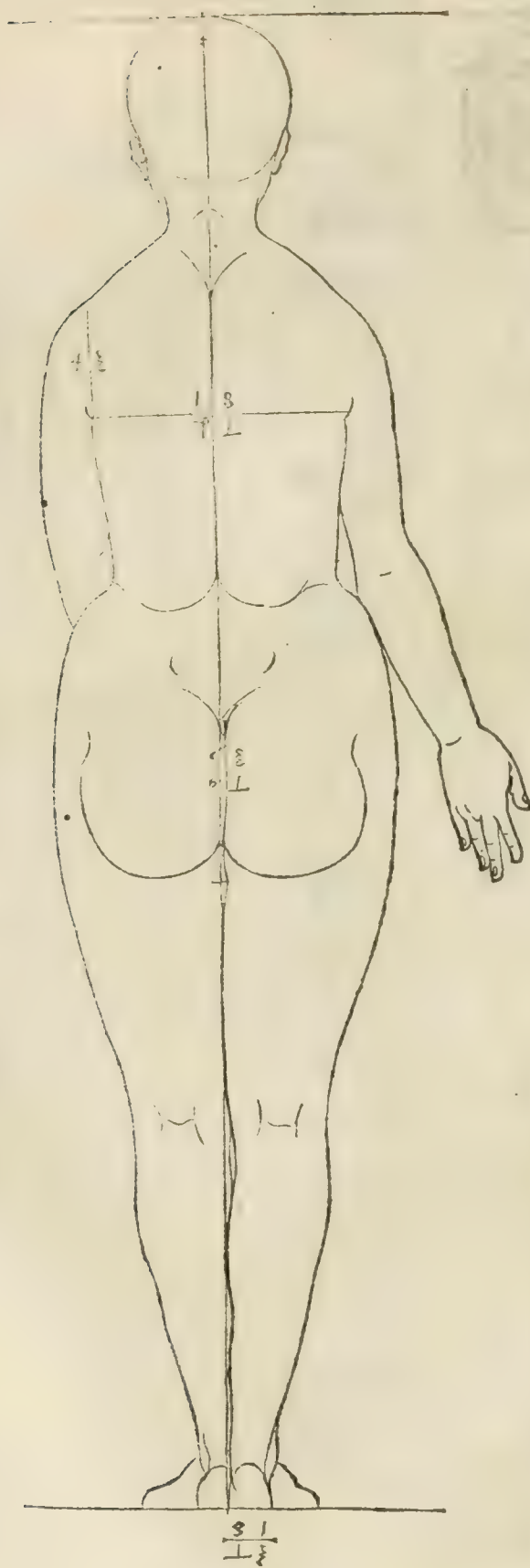

Sinciput.
 Vertex.
 Frons.
 Supercilia.
 Nafus.
 Mentum.
 Summi hu
 meri.
 Iuguli.
 Pectus.
 Ala.
 Papiilæ.
 Infra mam
 mas.
 Lumbi vbi
 incingūt.
 Umbilicus.
 Sinus co
 xarum.
 Initium pu
 bis.
 Ima pubes.
 Extremæ
 nates.
 Sulcus fe
 minis.
 Supra ge
 nu.
 Mediū ge
 nu.
 Infra genu
 Imum surē
 exterioris.
 Imum surē
 interioris.
 Mōs pedis.
 Imum tali
 exterioris.
 Planta.

98
 E L

34
 E L

5

particula
numerus
partio
frustulū.

particula
numerus
partio
frustulū.

In sequētibz aliud diuersū-
que à superioribus corpus virile à
nobis describetur, seruato modo
superiori. Primūque de longitu-
dine partiū, quæ est altitudo præ-
cipiam, conscribenda quidē iuxta
lineam primam obliqui corporis,
traducēda tamen & ad alias quā-
tum scilicet requiretur.

A scapula vsque ad verticem
longitudo fiat.

Ad frontem	0	1	4	0
Ad imum mentum	0	7	8	0
Ad summas scapulas	0	8	4	0
Ad summos humeros	1	0	0	0
Ad iugula	1	0	6	0
Hinc autem ad pectus	0	2	7	0
Ad alas aduersas	0	3	5	0
Ad alas auersas	0	4	3	0
Ad mammas	0	5	0	0
Infra easdem	0	6	2	0
Ad imum thoracem	0	7	5	0
Ad lumbos vbi incingimur	1	1	0	0
Hinc verò ad vmbilicum	0	1	9	0
Ad summum femur seu coxam	0	5	9	0
Ad verenda	0	7	3	0
Ad extremas nates	1	0	0	0
Ab extremis natibus ad fulcum feminis	0	4	5	0
Ad vsque supra genu	0	9	0	0
In medium genu	1	1	6	0
E genu medio vsque infra illud	0	1	7	0
Ad imum suræ exterioris	0	6	2	1
Ad imum suræ interioris	0	7	0	0
Ad montem pedis	1	4	3	0
Ad imum talum exteriorem	1	5	0	0
Ad imam plantam	1	6	8	0
Calcis autem longitudo erit	0	9	3	0
Brachium autem facies tali lō- gitudine.				
Ab humero vsque ad nexum cu- biti esto	1	1	2	0

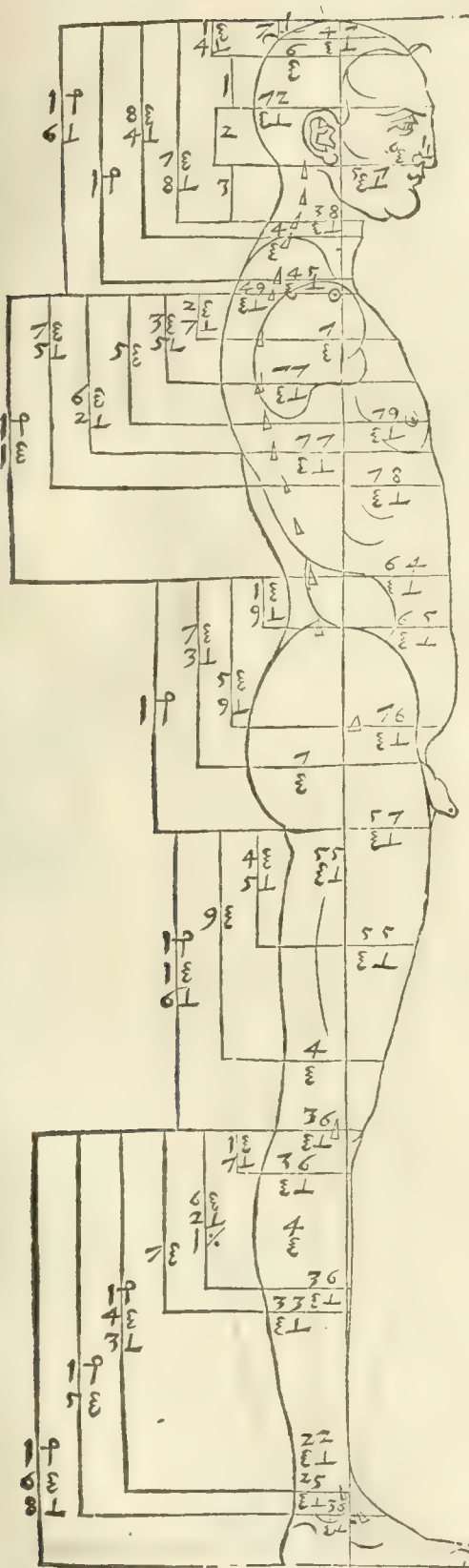
E nexu vsque in iuncturā manus
E iunctura ad extremos digitos
Atque ita altitudine designa-
ta exquirētur & latitudines ac de-
sitates hoc modo.

Caput obliquæ imaginis esto

densum per verticem	0	4	7	0
Per frontem	0	6	0	0
Per supercilia	0	7	2	0
Per nasum & tempora	0	6	1	0
Per labrum superius & ceruicem	0	5	7	0
Collum autem iuxta mētum ob- tineat	0	3	8	0
Per summas scapulas ducatur	0	4	0	0
Per summos humeros	0	4	5	0
Per iugula	0	4	9	0
Per pectus	0	7	0	0
Per alam	0	7	7	0
Per mammas	0	7	9	0
Infra easdem	0	7	7	0
Per imum thoracem	0	7	8	0
Per lumbos vbi cingimur	0	6	4	0
Per vmbilicum	0	6	5	0
Per coxam	0	7	6	0
Per verenda	0	7	0	0
Femur sub natibus habeat	0	5	7	0
Pauloque inferius	0	5	5	0
Per sulcum feminis esto	0	5	5	0
Supra genu	0	4	0	0
Per medium genu	0	3	6	0
Infra genu	0	3	6	0
Per mediam suram	0	4	0	0
Per imam suram exterius	0	3	6	0
Interiorius	0	3	3	0
Per imam tibiam vbi fiet coactif- sima	0	2	2	0
Per montem pedis	0	2	5	0
Per imum talum exteriorem	0	3	6	0
Brachium autem sic addensa- bitur.				
Per humeros	0	4	1	0
Sub alis per musculos	0	3	6	0

Synciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nafus.

Mentum.
Summæ scapulæ.
Summi humeri.

Iuguli.
Pectus.
Mammæ.
Infra mammas.
Imus thorax.

Lumbi vbi incingi-
mur.
Vmbilicus.

Summum femur, ea
est coxa.
Verenda.
Extremæ nates.

Sulcus feminis.

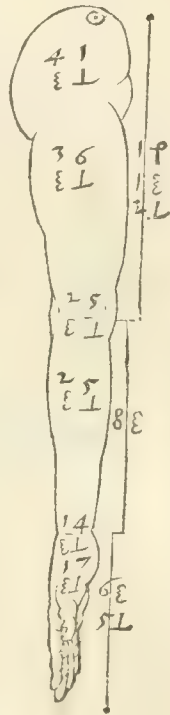
Supra genu.

Medium genu.

Infra genu.

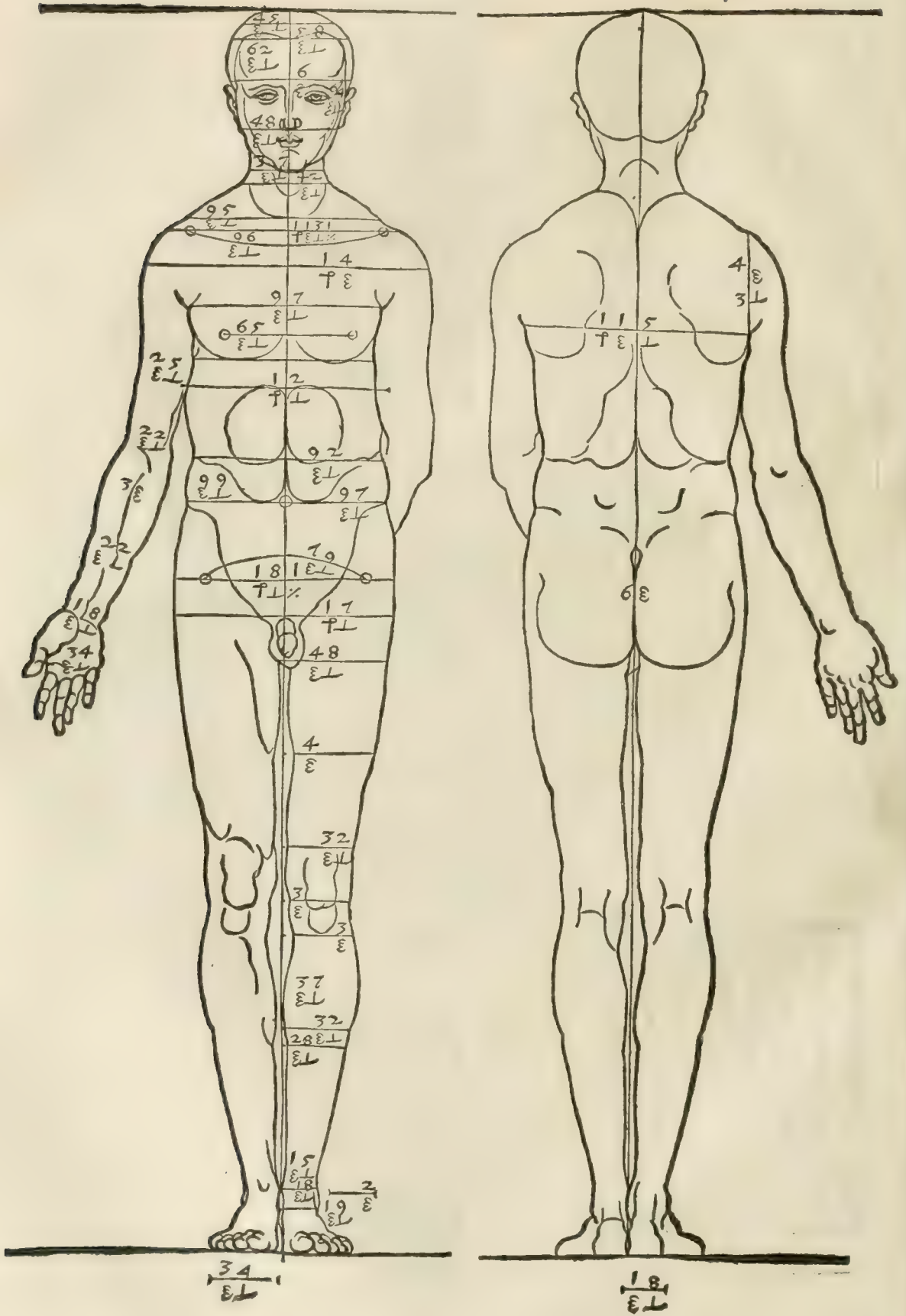
Ima fura exterior.
Interior.

Mons pedis.
Imus talus exterior.
Planta.

9 3
E L

ALBERTI DVRERI

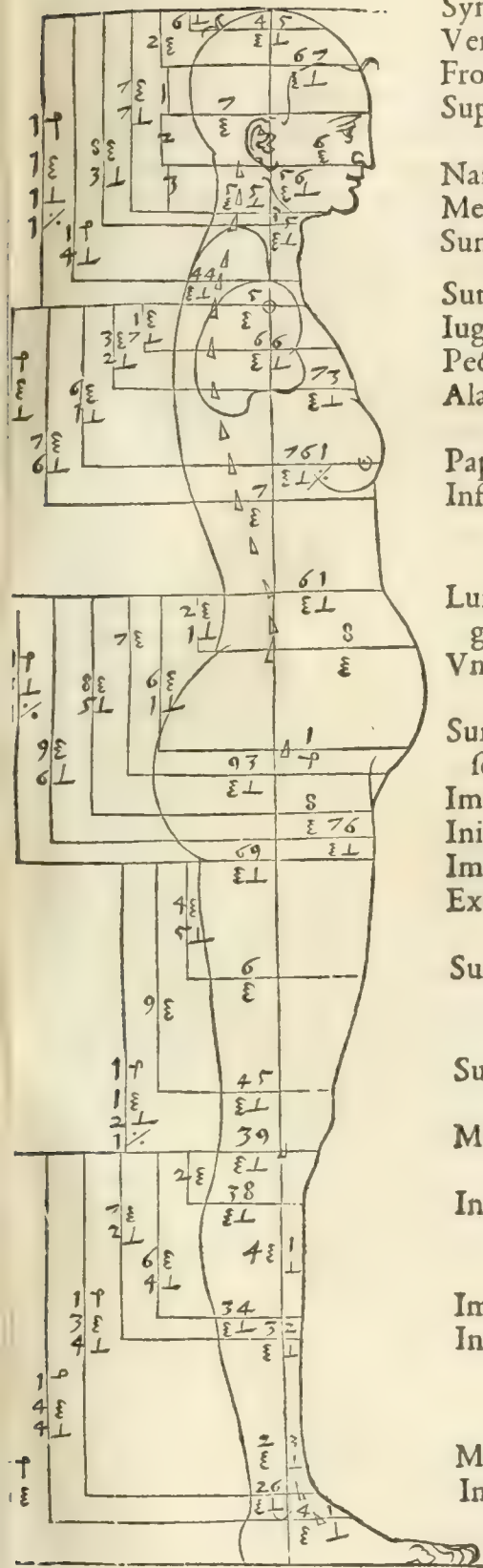

	per culo	numerus	portio 1/2	frustulū.		per culo	numerus	portio 1/2	frustulū.
0									
Huic viro conueniens mulier adiungatur. Cuius corpus primū quidem vt alia ante, per longitu- dinem metiere hoc pacto.					Sed brachium erit tale.				
A summo fincipite vsque ad ver- ticem esto	0	0	6	0	Ab humero vsque in nexū cubiti	1	0	6	0
Ad frontem	0	2	0	0	E nexu vsque in iuncturā manus	0	8	8	0
Ad imum mentum	0	7	7	0	E iunctura ad extremos digitos	0	5	8	0
Ad summas scapulas	0	8	3	0	His addantur latitudines pri- mūque corporis obliqui.				
Ad summos humeros	1	0	4	0	Per verticem ducatur	0	4	5	0
Ad iugula	1	1	1	1	Per frontem	0	6	7	0
Hinc vero ad pectus	0	1	7	0	Per supercilia	0	7	0	0
Ad alas aduerfas	0	3	2	0	Per nasum	0	6	0	0
Ad alas auerfas	0	4	0	0	Per labrum & ceruicem	0	5	6	0
Ad papillas	0	6	1	0	Per mentum & collum	0	5	5	0
Infra mammas	0	7	6	0	Ibidēque collum occupabit	0	3	5	0
Ad lumbos vbi incingunt	1	1	3	0	Per summos humeros	0	4	4	0
A lumbis vsque ad vmbilicum	0	2	1	0	Per iugula	0	5	0	0
Ad coxam	0	6	1	0	Per pectus	0	6	6	0
Ad imam aluum	0	7	0	0	Per alam	0	7	3	0
Ad initium pubis vbi corpus fin- di incipit	0	8	5	0	Per papillas	0	7	6	1
Ad imam pubem	0	9	6	0	Infra mammas	0	7	0	0
Ad extremas nates	1	0	3	1	Per lumbos vbi incingunt	0	6	1	0
Hinc autem vsque ad fulcum fe- minis	0	4	5	0	Per vmbilicum	0	8	0	0
Supra genu	0	9	0	0	Per coxam	1	0	0	0
Medium in genu	1	1	2	1	Per imam aluum	0	9	3	0
Hinc vero vsque infra genu	0	2	0	0	Per initium pubis	0	8	0	0
Ad imam suram exterius	0	6	4	0	Per imam pubem	0	7	6	0
Interius	0	7	2	0	Per femur iuxta extremas nates	0	6	9	0
Ad montem pedis	1	3	4	0	Per fulcum feminis esto	0	6	0	0
Ad imum talum exteriorē	1	4	4	0	Supra genu	0	4	5	0
Ad imam plantam	1	6	0	0	Per medium genu	0	3	9	0
Calcis autem longitudo ponatur	0	9	0	0	Infra illud	0	3	8	0
					Per mediam suram	0	4	1	0
					Per imam suram exterius	0	3	4	0
					Interius	0	3	2	0
					Per imā tibiam vbi est coactissima	0	2	3	0
					Per montem pedis	0	2	6	0
					Infra talum	0	4	1	0

ALBERTI DVRERI

	per pericula	no numerus	portio 1/2	frustulū.		per pericula	no numerus	portio 1/2	frustulū.	
Brachium autē obliquum ita addensabitur.					Per medium genu	0	3	5	0	
Per humerum esto	0	4	0	0	Infra genu	0	3	4	0	
Per musculos	0	3	5	0	Per mediam suram	0	3	9	0	
Per nexum cubiti	0	2	4	0	Per imam suram exterius	0	3	4	0	
Infra hunc	0	2	4	0	Interius	0	3	0	0	
Per iuncturam manus	0	1	3	0	Per imam & coactissimam tibiam	0	1	5	0	
Ipsi Palmæ dabitur	0	1	6	0	Per montem pedis	0	1	8	0	
Latitudines autē aduersæ imaginis erunt tales.					Per talos	0	2	0	0	
Per verticem latitudo esto	0	4	5	0	Infra eosdem	0	1	9	0	
Per frontem	0	6	2	0	Calcis autem latitudo per extremos digitos erit	0	3	2	0	
Per supercilia	0	5	7	0	Brachium vero aduersum ita facies.					
Per aures	0	6	4	0	Per humeri musculos latum	0	2	7	0	
Per nasum & genas	0	4	8	0	Supra nexum cubiti	0	2	3	0	
Collum iuxta imum mētum habeat	0	3	3	0	Infra illum per cubitum	0	2	9	0	
Per summas scapulas	0	3	6	0	Per manus iuncturam	0	1	7	0	
Per summos humeros	0	8	7	0	Palma autem patebit	0	3	0	0	
Per iugula	1	0	2	2	His omnibus hoc modo constitutis forma etiam corporum exprimetur, ita ut obliqua aduersaque statura postulat. Erunt etiam lineamenta bellula, quomodo debent esse in corpore muliebri. Cæterum aduersum corpus extremas lineas habebit easdem cum aduerso. Intra alas autem erit spacium					
Ibidemque distabunt inter se humerorum ossa	0	8	3	0	Auersas autem alas quem aduersas demissiores esse diximus, harumque distantiam a iugulis supra indicauimus.					
Per pectus & humeros	1	2	6	1	Sed podicis rima obtinebit	0	6	5	0	
Intra alas	0	8	6	0	Calcaneusque patefcet	0	1	7	0	
Intra papillas	0	5	6	0	Hæc in exemplis cōtemplanda vniuersa subiecimur.					
Infra mammas	0	9	0	0						
Per lumbos ubi præcingunt	0	8	5	0						
Per umbilicum	1	1	4	0						
Per coxam	1	2	5	0						
Ibidemque distabunt inter se coxendices	0	8	7	0						
Per imam aluum erit	1	2	4	0						
Per initium pubis	1	2	3	0						
Femur iuxta imam pubem obtineat	0	6	1	0						
Iuxta extremas nates	0	6	0	1						
Per sulcum feminis	0	5	5	0						
Supra genu esto	0	4	2	0						

Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.

Nafus.
Mentum.
Summæ scapulæ.

Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Ala aduersæ.

Papillæ.
Infra mammas.

Lumbi vbi incin-
gunt.
Vmbilicus.

Summum femur
seu coxa.
Ima alius.
Initium pubis.
Ima pubes.
Extremæ nates.

Sulcus feminis.

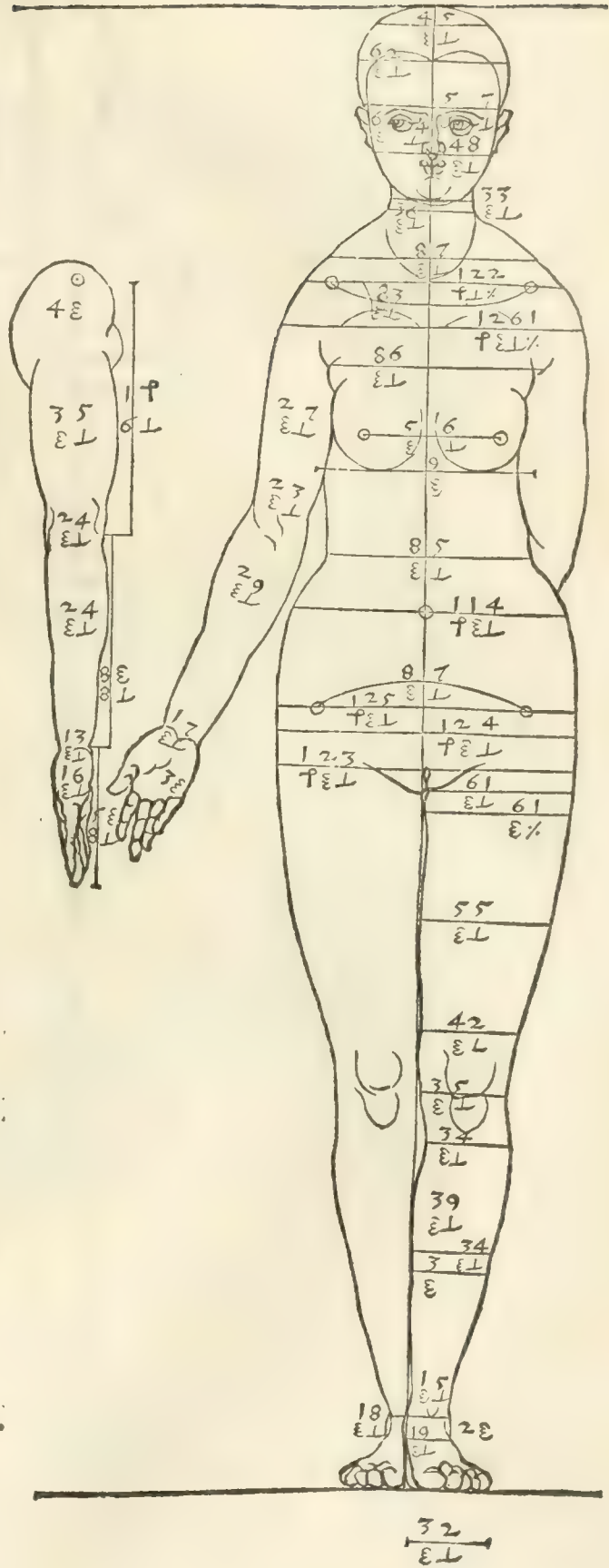
Supra genu.

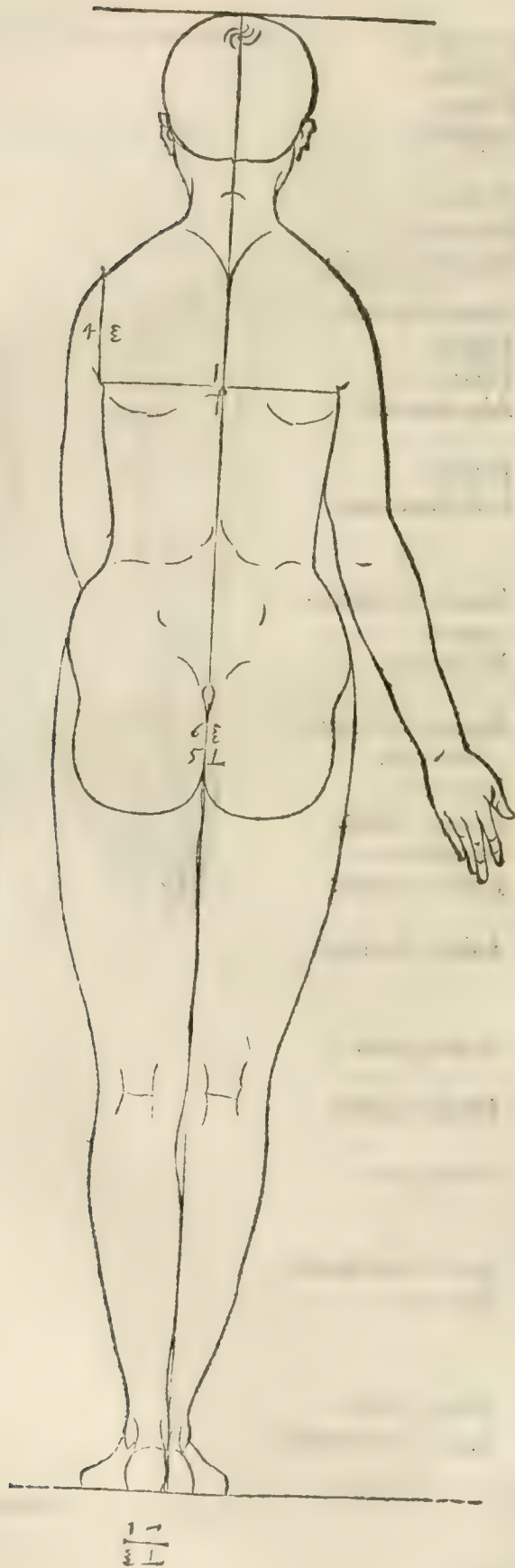
Medium genu.

Infra genu.

Ima fura exterius.
Interior.

Mons pedis.
Imus talus exterior.
Planta.

ALBERTI DVRETI

	pericula	co numerus	portio	frustulū.		pericula	co numerus	portio	frustulū.
	0	1	2	3		0	1	2	3
Inferius	0	3	8	0	Intra papillas	0	5	7	0
Per mediam suram	0	4	1	0	Infra mammas	0	8	9	0
Per imam suram exterius	0	3	7	0	Pauloque inferius	0	8	7	0
Interius	0	3	4	0	Per lumbos id est cinctum	0	9	2	0
Per imam tibiam	0	2	4	0	Per umbilicum	1	1	7	0
Per montem pedis	0	2	7	0	Per summum femur	1	3	5	0
Per inum talum	0	4	1	0	Ibidemque distabunt inter se co-				
Sed brachium obliquum fa-					xendices	0	9	0	0
cies latum.					Per initium pubis	1	3	5	0
Per humerum	0	4	0	0	Iuxta imam pubem femur ha-				
Per musculos sub alis	0	4	0	0	beat	0	6	8	0
Per nexum cubiti	0	2	4	0	Sed iuxta extremas nates	0	6	7	0
Infra eundem	0	2	5	0	Per sulcum feminis esto	0	5	7	1
Per iuncturam manus	0	1	4	0	Supra genu	0	4	1	0
Palmæ assignetur	0	1	6	0	Per medium genu	0	3	6	0
Sequuntur latitudines aduer-					Infra genu	0	3	4	0
si corporis, quæ iuxta secundam					Per mediam suram	0	4	0	0
lineam ex propositis tribus, vt sæ-					Per imam suram exterius	0	3	5	0
pe dictum est, notabuntur hoc					Interius	0	3	1	0
modo.					Per imam tibiam	0	1	6	0
Per verticem esto	0	4	0	0	Per montem pedis	0	1	8	0
Per frontem	0	6	2	0	Per talos	0	2	0	0
Per mediam frontem	0	6	4	0	Infra eosdem	0	1	9	0
Per supercilia	0	5	8	0	Calcis quidem per extremos di-				
Per aures	0	6	3	0	gitos latitudo erit	0	3	3	0
Per nasum & genas	0	4	9	0	Calcaneus autem obtinebit	0	1	7	0
Collum iuxta metum habeat	0	3	5	0	His omnibus preparatis for-				
Per summas scapulas	0	4	2	0	mæ corporum aptè exprimentur,				
Per summos humeros	0	9	4	0	singulæ iuxta suas lineas, vt sæpe				
Per iugula	1	0	8	0	monuimus: similiter & include-				
Ibidemque distabunt ossa hume-					tur auersa extremis aduersæ li-				
rorum inter se	0	8	5	0	neis, vbi quidem podicis rimæ				
Per pectus esto	1	2	8	0	dabitur	0	5	7	0
Intra alas	0	8	5	0	Quarum rerum exempla con-				
Intra alas auersas	1	0	0	0	fecta subiicimus.				

Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.

Nasus.
Mentum.
Sūmæ scapula.
Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Papillæ.
Infra mamas.

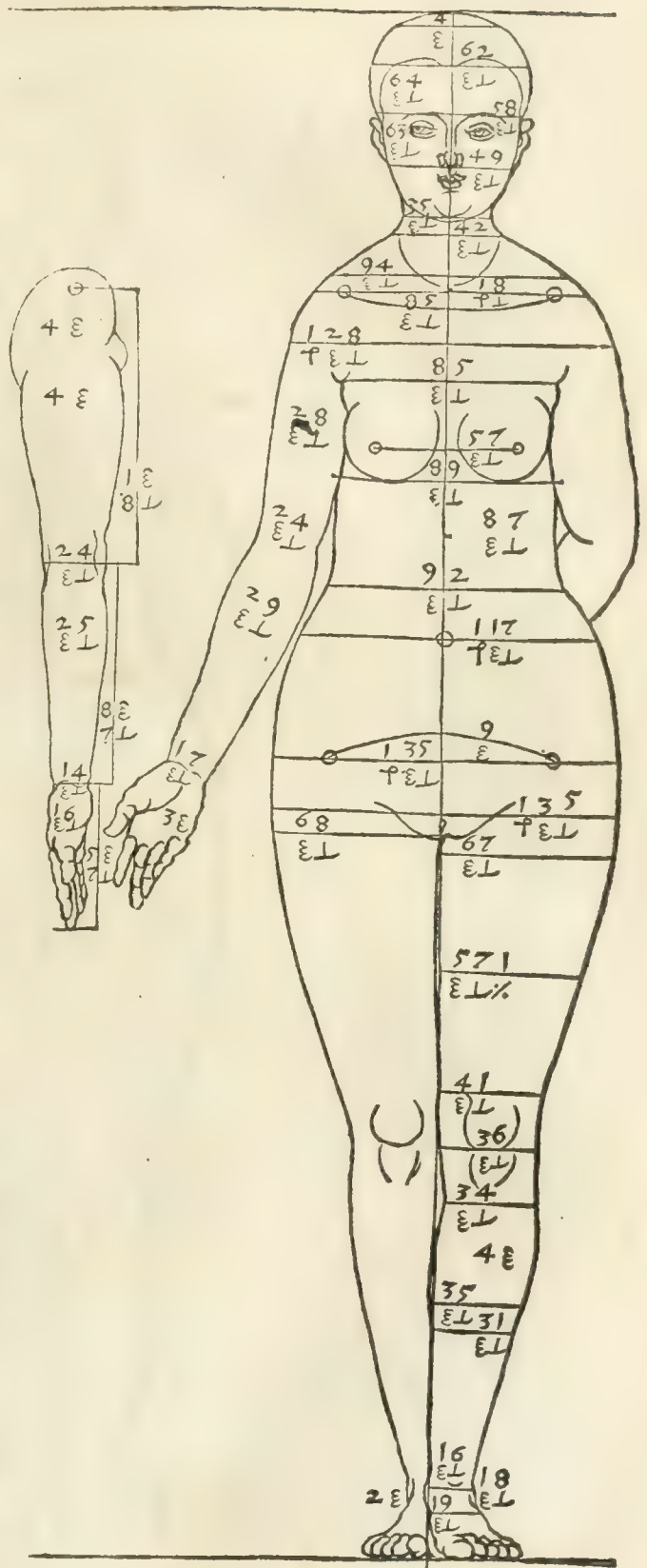
Lūbi id est cinctus.
Vmbilicus

Summum femur.
Initiū pubis ubi corpus bifidum fit.

Ima pubes
Extremæ nates.
Sulcus feminis.
Supra genu.
Mediū genu.
Infra genu

Ima sūra exterius.
Interior.

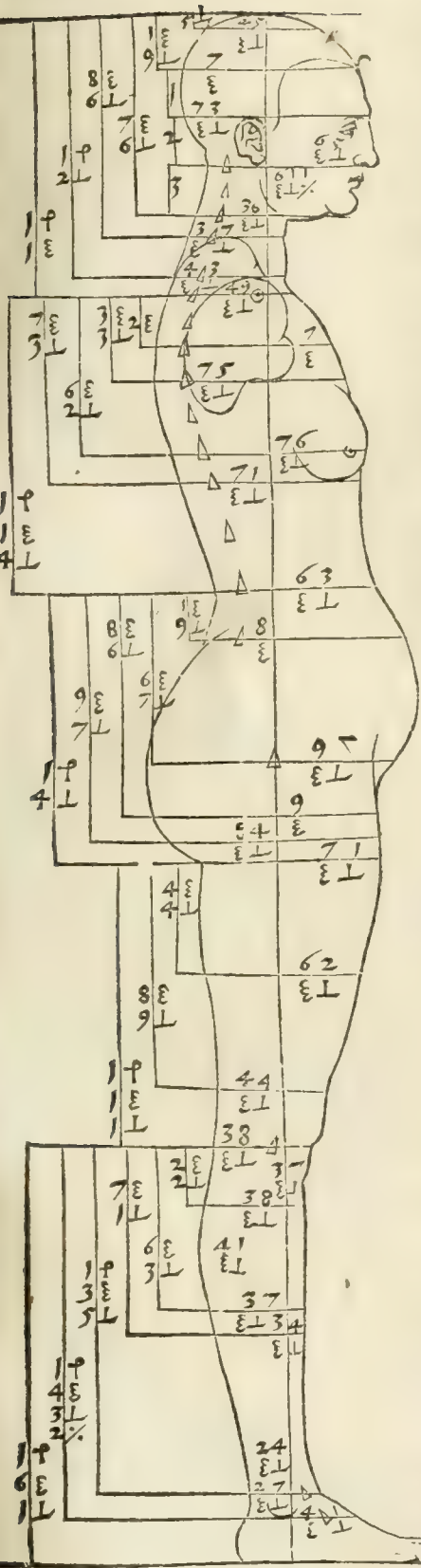
Mōs pedis.
Imustalus.
Plāta.

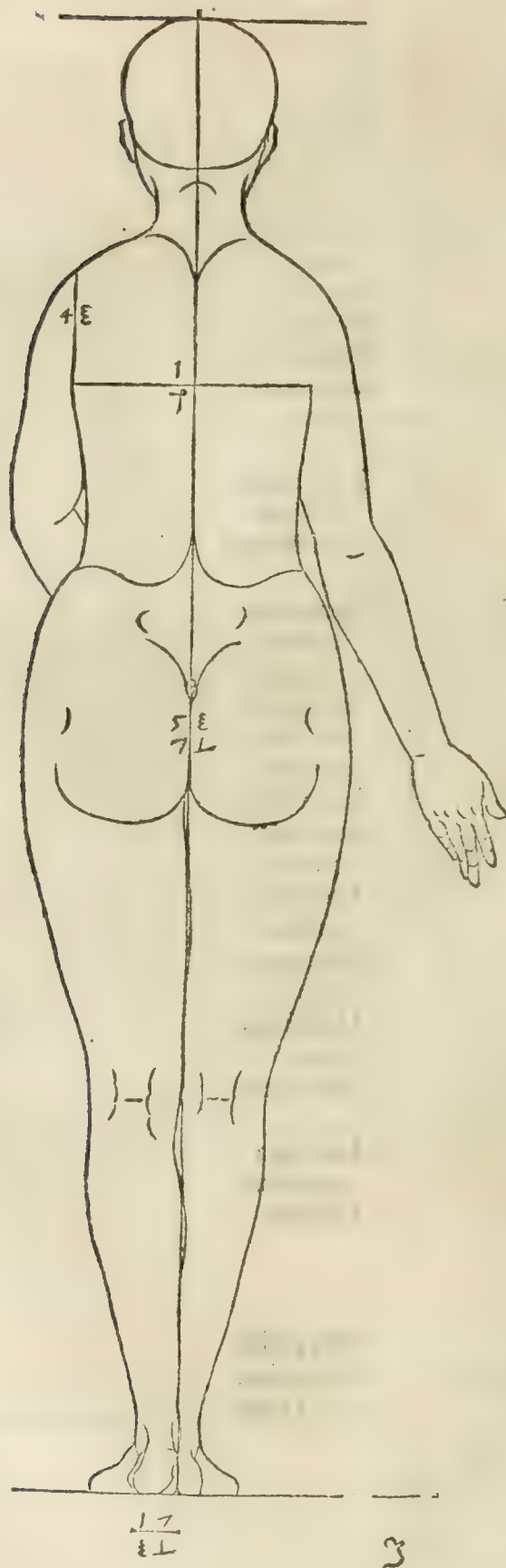

92
E L

33
E L

h

8.

† pericula
co numerus
portio
1: %
frustulū.

† pericula
co numerus
portio
1: %
frustulū.

Nunc deinceps alterius com-
mésurationis corpus virile subii-
ciam, seruans supra vsurpatū or-
dinem, primúmque exponens al-
titudinem. Quæ erit à summo vs-

que ad verticem ————— 0 0 5 0
Ad frontem ————— 0 1 5 0
Ad imum mentum ————— 0 7 6 0
Ad summas scapulas ————— 0 8 3 0
Ad iugula ————— 1 0 6 0

Tum inter summā frontem &
imum mentū duabus lineis æqua-
lia spacia tria designabis. Quorū
in supremo frōtem collocabis, in
medio nasum, oculos, aures. Infi-
mo buccam & mentum. Atque
ita perges metiri.

A iugulis ad caput humeri ————— 0 0 6 0
Infra alas aduersas ————— 0 3 6 0
Infra alas auersas ————— 0 4 2 0
Ad mammas ————— 0 5 4 0
Infra easdem ————— 0 6 3 0
Ad lumbos id est cinctum ————— 1 0 3 0
Hinc autem ad vmbilicum ————— 0 2 2 1
Ad summum femur ————— 0 6 5 0
Ad imam aluum ————— 0 7 2 0
Ad verenda ————— 0 8 2 1

Ad extremas nates ————— 1 0 0 0
Hinc verò ad fulcum in femine
Supra genu ————— 0 9 8 0
In medium genu ————— 1 2 3 0

E medio genu vsque infra illud ————— 0 1 7 0
Ad imum talum exteriorem ————— 0 7 0 0
Ad imum talum interiorem ————— 0 7 6 0
Ad montem pedis ————— 1 4 3 0

Inde vsque ad plantam imam ————— 0 2 5 0
A planta verò sursum ad talum
exteriorem ————— 0 1 7 0
Longitudo autem calcis erit ————— 0 9 4 0

Sed brachij talis.
Ab humero ad nexum cubiti ————— 1 0 6 0
E nexu vsque in iuncturā manus ————— 0 9 3 1
E iunctura ad extremos digitos ————— 0 6 1 0

His designatis adiiciantur &
latitudines primúmque obliqui
corporis quæ est crassitudo.

Per verticem esto ————— 0 4 5 0

Per frontem ————— 0 6 2 0

Per supercilia ————— 0 6 8 0

Per nasum ————— 0 6 3 0

Per labrum superius & ceruicem ————— 0 5 8 0

Collum iuxta mentum habeat ————— 0 3 7 0

Per summas scapulas ducatur ————— 0 4 0 0

Per iugula ————— 0 4 6 0

Per summos humeros ————— 0 5 7 0

Per alam ————— 0 7 7 0

Per imamas ————— 0 7 6 0

Infra easdem ————— 0 7 5 0

Per cinctum ————— 0 6 0 0

Per vmbilicum ————— 0 6 2 0

Per summum femur ————— 0 7 5 0

Per imam aluum ————— 0 7 0 0

Per nates & verenda ————— 0 6 8 0

Femoris iuxta extremas nates de-
sitas erit ————— 0 5 6 0

Pauloque inferius ————— 0 5 4 0

Per fulcum in femine ————— 0 5 4 0

Supra genu esto ————— 0 3 8 0

Per medium genu ————— 0 3 3 0

Infra genu ————— 0 3 2 0

Per median suram ————— 0 3 8 0

Per imam suram exterius ————— 0 3 2 0

Interius ————— 0 2 9 0

Per imam & coactissimam tibiam ————— 0 2 1 0

Per montem ————— 0 0 4 0

Per imum talum exterius ————— 0 3 7 0

His adicies & brachij crassitu-
dinem.

Per humerum esto ————— 0 4 1 0

Iuxta alam demissioiem qua ter-
gum spectat ————— 0 3 6 0

Per nexum cubiti ————— 0 2 1 0

Infra eundem ————— 0 2 5 0

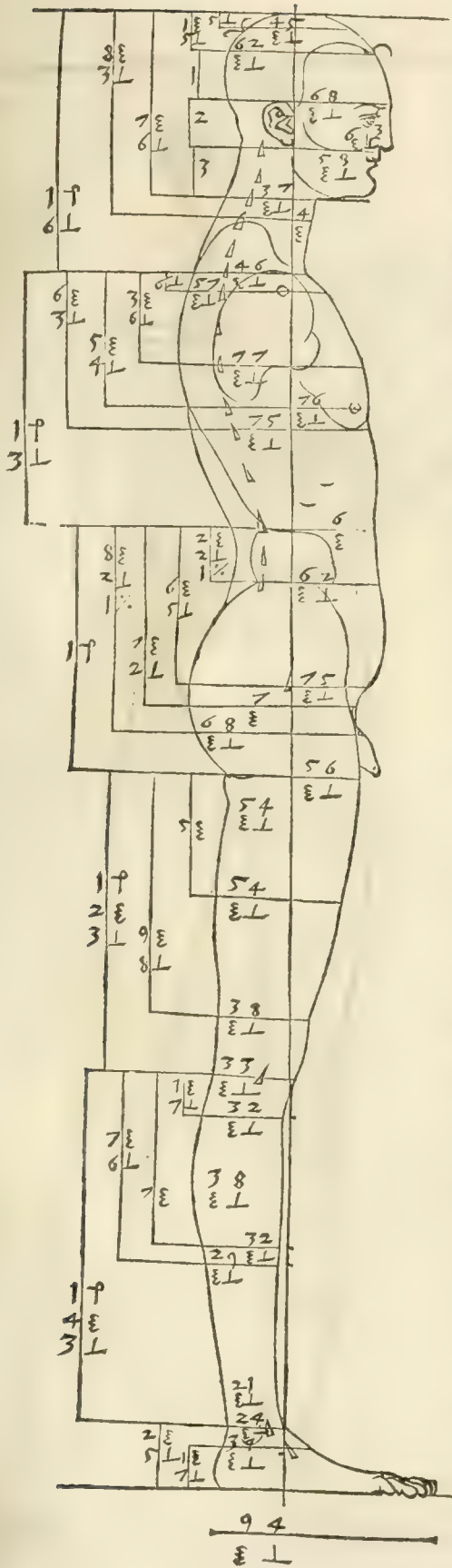
Per iuncturam manus ————— 0 1 3 0

Sed palmæ dabitur ————— 0 1 6 0

h ij

	† per tula	∞ num er	∟ por tio	∴ frus tulū.		† per tula	∞ num er	∟ por tio	∴ frus tulū.
Sequuntur latitudines aduersi corporis.					Per mediam suram	0	3	3	0
Per verticem esto	0	4	1	0	Per imam suram exterius	0	2	6	0
Per frontem summam	0	5	5	0	Per imam suram interius	0	2	4	0
Per mediam frontem	0	6	0	0	Per imam & coactissimam tibiam	0	1	4	0
Per supercilia	0	5	5	0	Per montem pedis & talos	0	1	8	0
Per aures	0	6	4	0	Infra talos	0	1	8	0
Per nasum & genas	0	4	4	0	Sed calcis per extremos digitos la titudo erit	0	3	2	0
Colli autem iuxta imum mētum latitudo erit	0	3	4	0	Tum brachium facies latum.				
Per summam scapulas	0	4	0	0	Per musculos humeri	0	2	5	0
Per iugula	1	1	4	0	Supra nexum cubiti	0	2	0	0
Sed intra ossa humerorum spaciū sit	0	9	5	0	Infra eundem	0	2	7	0
Per pectus esto	1	3	5	0	Per iuncturam manus	0	1	7	0
Intra alas	0	8	8	0	Palma explanabitur	0	3	2	0
Intra mammas	0	6	3	0	Posthac accurate viiles ima gines obliquam aduersamque suo quaque loco effinges. Auersam que includes extremis aduersa li neis. Et intra alas facies latam	1	0	2	0
Intra mammas	0	9	9	0	Sed alx quantū à iugulis abes se debeant indicatum est.				
Per cinctum	0	8	2	0	Rima podicis obtinebit	0	5	5	0
Per umbilicum	0	9	0	0	Calcaneus vero	0	1	6	0
Per summum femur	1	0	2	0	Huic corpori si circini pedem in umbilicum vt centrum defixe ris, rotundationis linea quæ pedis extensi digitos tæget, manus etiã, expassis brachiis & surfulum ela tis, extremos digitos radet. Quæ omnia contemplanda subiectis exemplis proposuimus.				
Ibidemque distabunt coxendices inter se	0	7	3	0					
Per imam aluum	1	0	1	2					
Per verenda	1	0	1	0					
Femur iuxta extremas nates ha beat	0	4	8	0					
Per sulcum in femine	0	4	0	0					
Supra genu esto	0	3	1	0					
Per medium genu	0	2	8	0					
Infra genu	0	2	8	0					

Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nafus.
Mentum.

Summæ scapulæ.
Iuguli.
Caput humeri.
Alæ aduertæ.
Mammæ.
Infra eafdem.

Cinctus.

Vmbilicus.

Summum femur.
Ima aluus.
Verenda.
Extremæ nates.

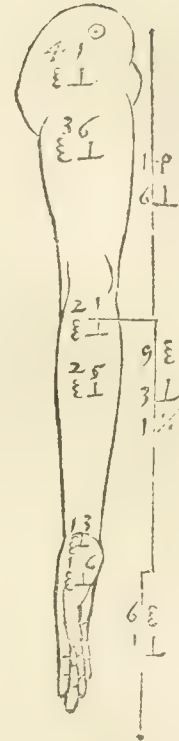
Sulcus in femine.

Supra genu.

Medium genu.
Infra genu.

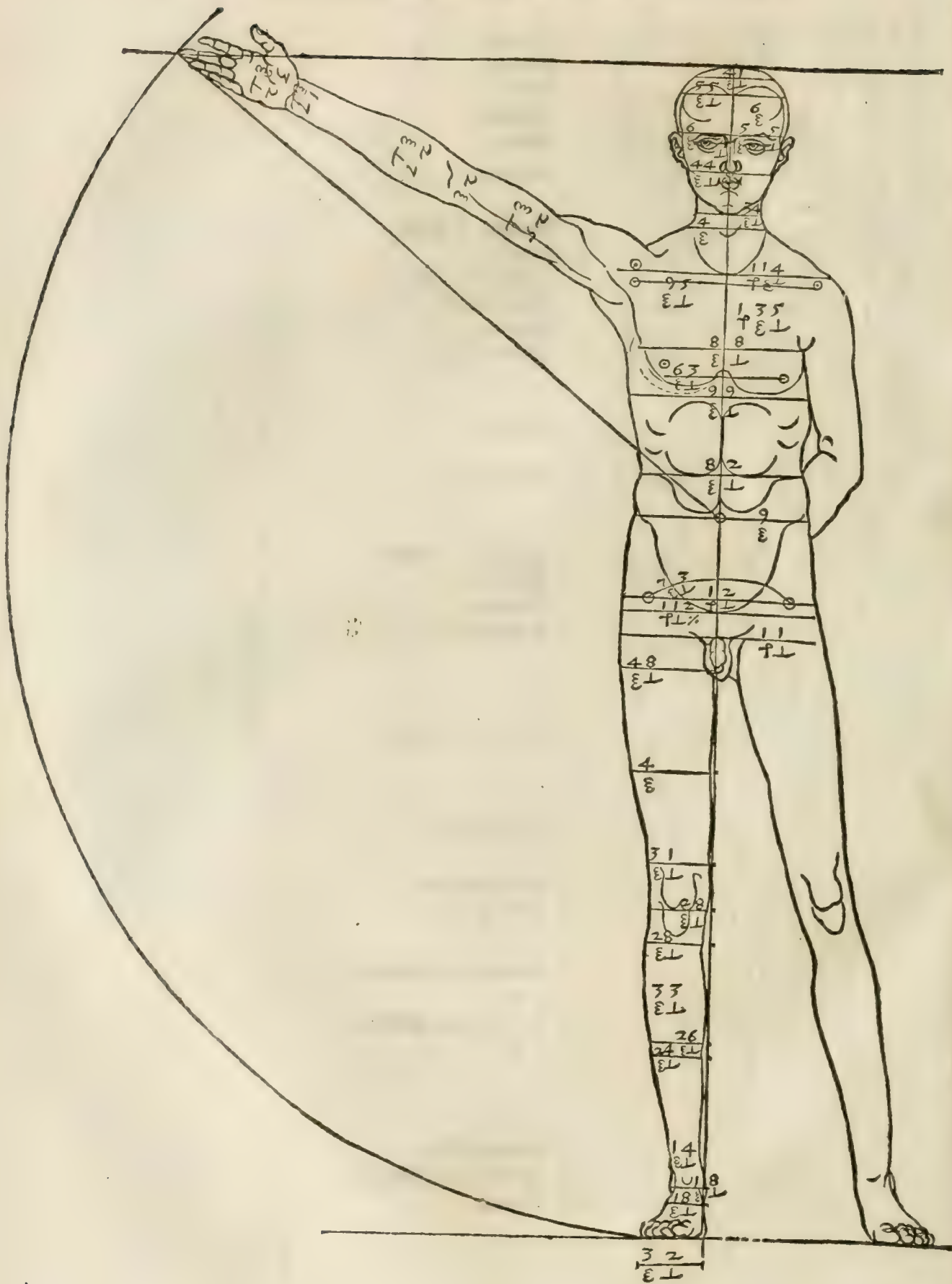
Imum furæ exterioris.
Imum furæ interioris.

Mons pedis.
Imú tali exterioris.
Planta.

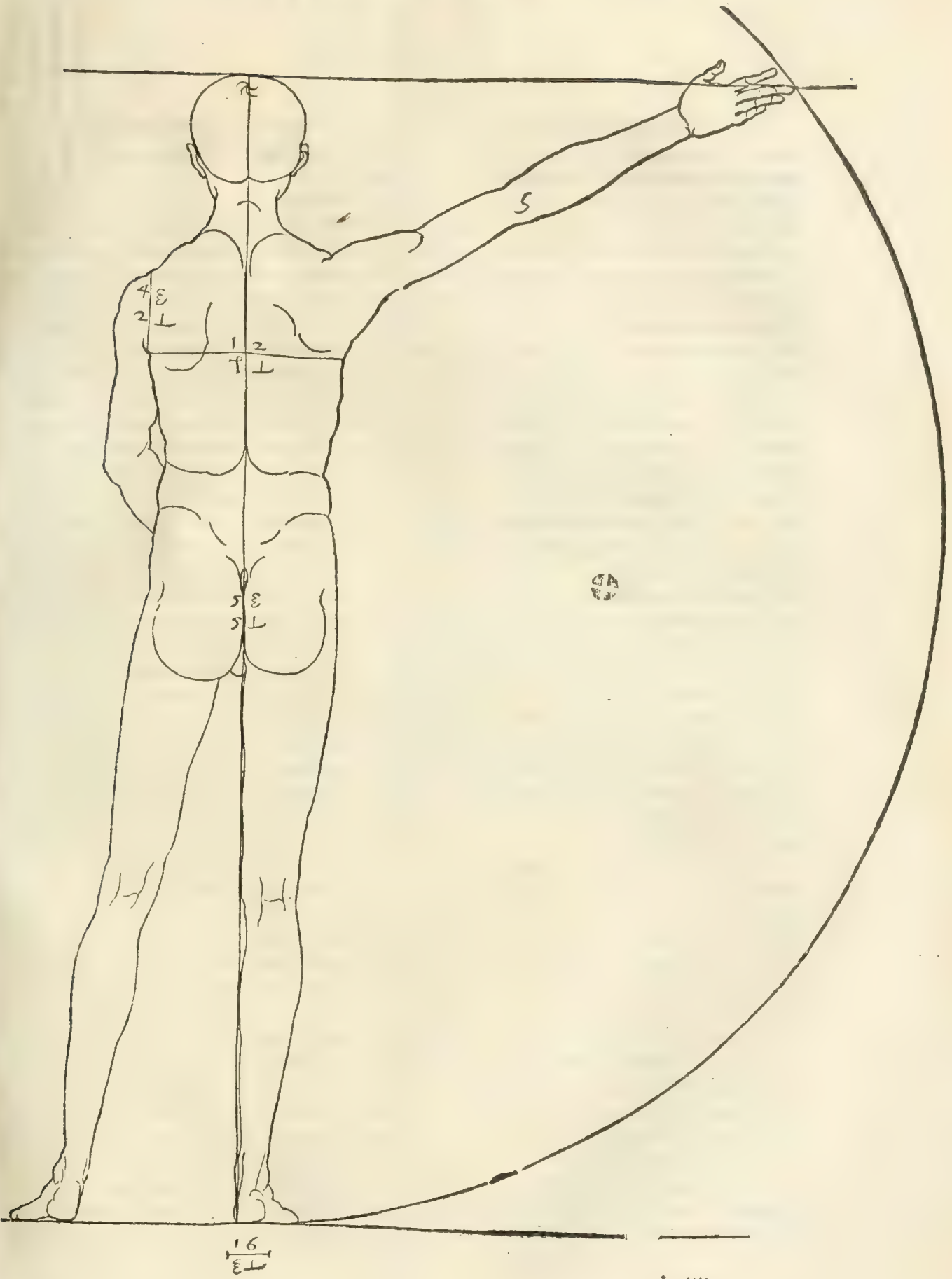

h iij

ALBERTI DVRERI

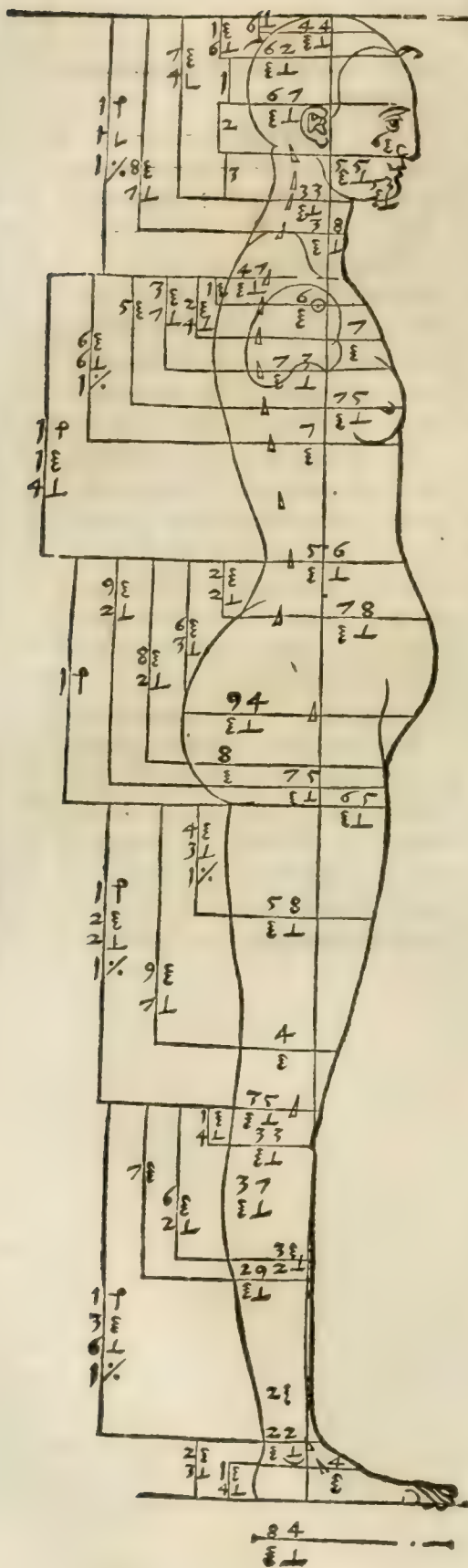

	particula numerus	partio trifidulū.		particula numerus	partio trifidulū.
Per mediam frontem	0	6	0	0	2
Per supercilia	0	5	8	0	1
Per aures	0	6	2	0	1
Per nasum & genas	0	4	8	0	7
Collum iuxta imum mētum ha- beat	0	3	3	0	8
Per summas scapulas ducatur	0	3	7	0	2
Per summos humeros	1	1	2	0	5
Ibidemque distabunt coxendices inter se	0	8	5	0	0
Per pectus & humeros	1	3	0	0	2
Per alas aduersas	0	8	5	0	6
Sed per illas auersas	0	9	4	0	9
Intra papillas	0	6	5	0	
Infra mammas	0	8	5	0	
Per cinctum	0	7	8	0	
Per umbilicum	1	1	0	0	
Per summum femur	1	1	9	0	
Ibidemque coxendices distabunt inter se	0	8	6	0	
Per pubis initium	1	2	5	0	
Per pubem imani	0	6	2	0	
Per extremas nates	0	6	1	0	
Per sulcum feminis	0	5	6	0	
Supra genu	0	3	7	1	
Per medium genu	0	3	2	0	
Infra genu	0	3	1	0	
Per mediam suram	0	3	7	0	
Per imam suram exterius	0	3	1	0	
Interius	0	2	9	0	
Per tibiam	0	1	2	0	
Per montem pedis	0	1	7	0	
Infra talos	0	1	8	0	
Et calci per extremos digitos da- bitur	0	2	9	0	
Brachium autem ita fiet.					
Per musculos humerus latus	0	2	5	0	
Supra nexum cubiti	0	2	0	0	
Infra eundem	0	2	6	0	
Per iuncturam manus	0	1	6	0	
Palma aperietur	0	2	9	0	
His designationibus partium triplicis staturæ corporum mulie- brium conuenientes suo cuique in loco figuras accommodabis. Auersam etiam, quod sæpe mo- nuimus, circūscribes iisdem, quas auersa habuerit, extremis lineis. Sed rima podicis obtinebit Et calcaneus	0	5	7	0	
Hoc corpus extensis pedibus & manibus fursum expansis, si in umbilicum circini pedem fixeris, ita poteris circumagere vt extre- mitates digitorum manus & cal- cis, orbis circuli attingat. Sicut & ipsum in exemplis declarauimus.	0	1	5	0	

ALBERTI DVRERI

Synciput.
 Vertex.
 Frons.
 Supercilia.
 Nasus.
 Mentum.
 Summæ scapulæ.

Iuguli.
 Summi humeri.
 Pectus.
 Alæ aduersæ.
 Papillæ.
 Infra mammas.

Cinctus.
 Umbilicus.

Summum femur.

Initium pubis.
 Ima pubes.
 Extremæ nates.

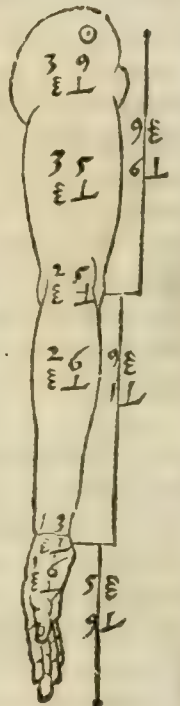
Sulcus feminis.

Supra genu.

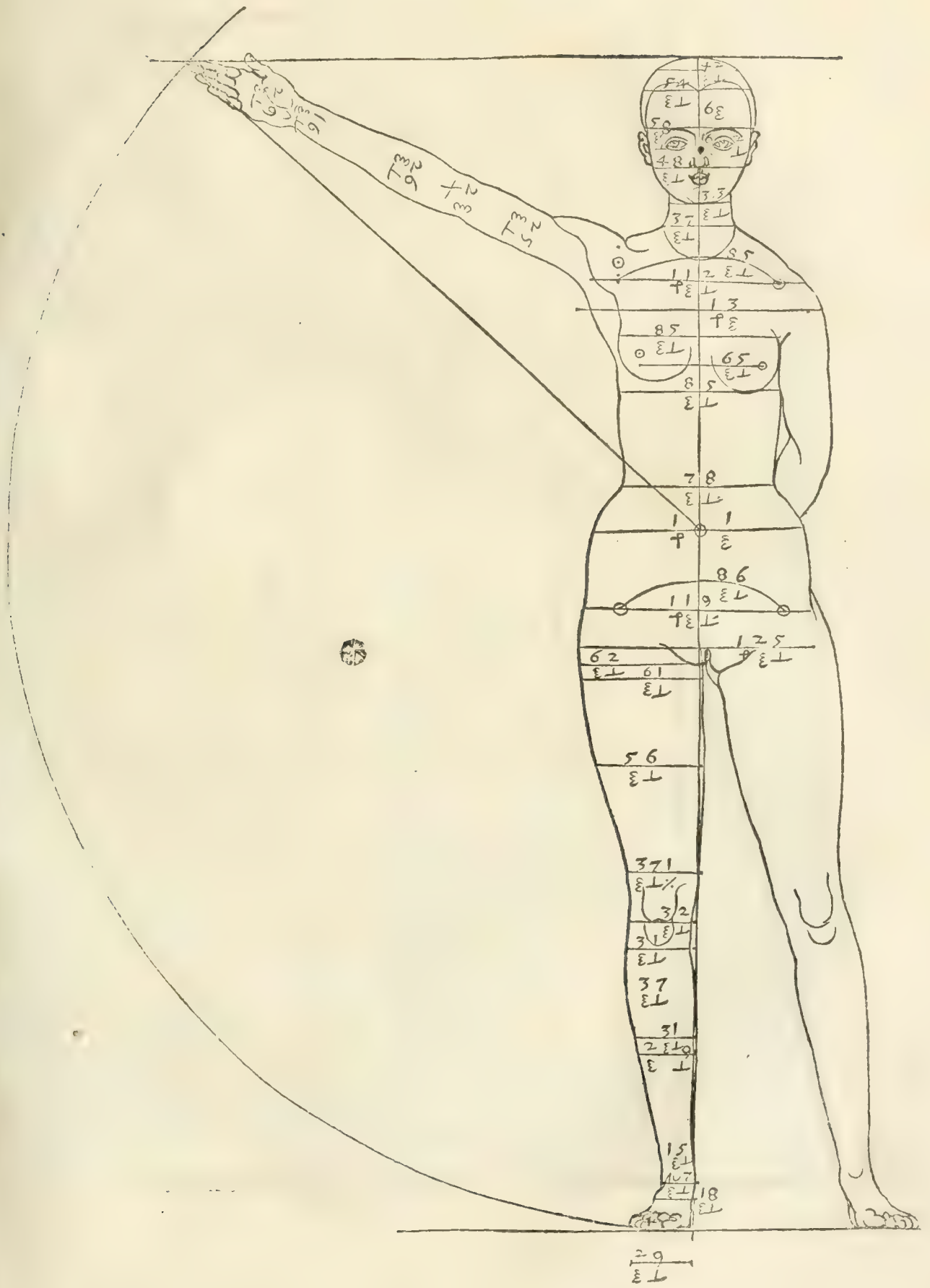
Medium genu.
 Infra genu.

Imæ suræ exterioris.
 Imum suræ nterio-
 ris.

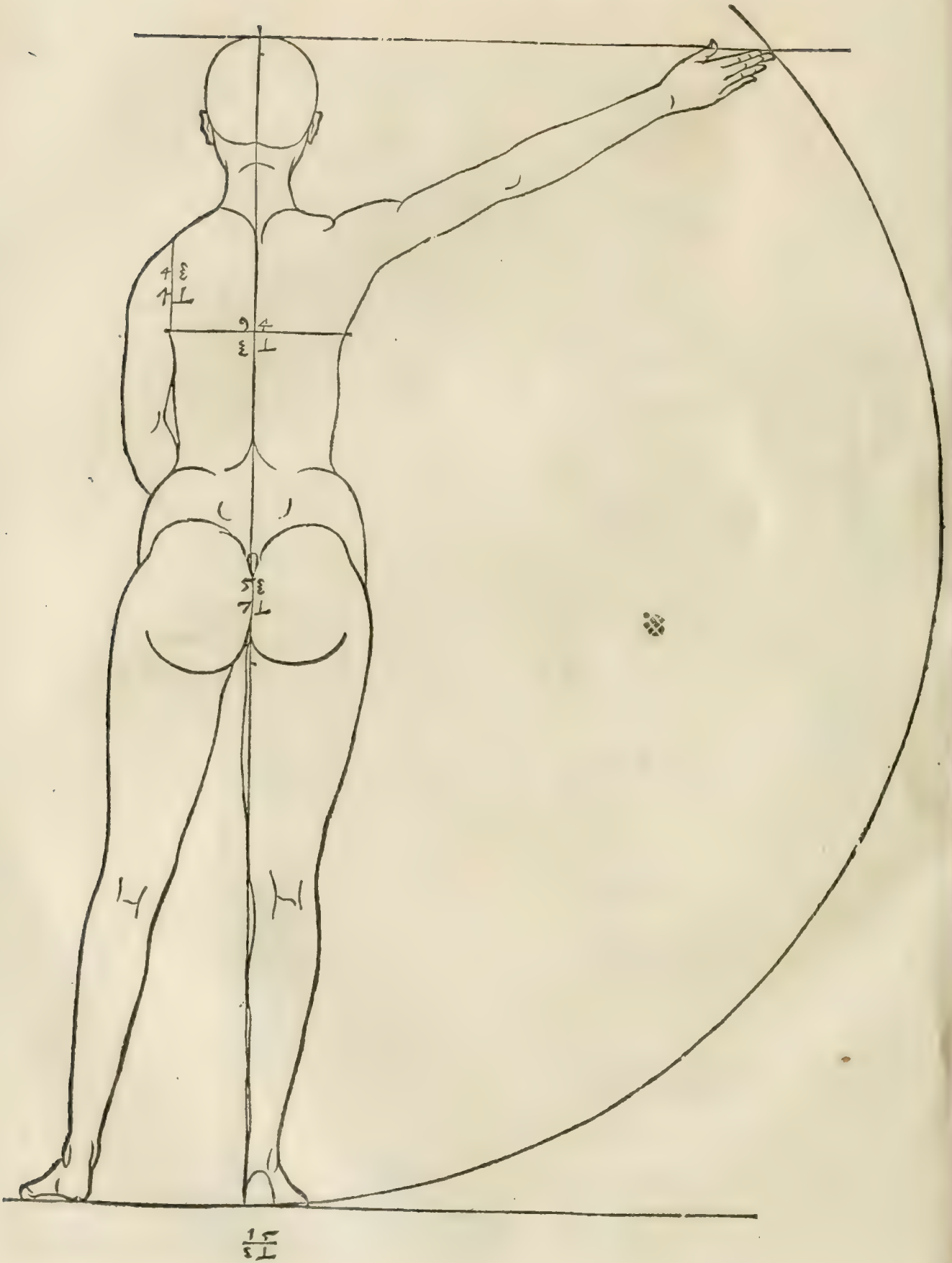
Mons pedis.
 Imus talus exterior.
 Planta.

ALBERTI DVRERI

10

	per ticipula	per numerus	per portio	per frustulū.		per ticipula	per numerus	per portio	per frustulū.
	↓	↯	↓	↯		↓	↯	↓	↯
Duo item corpora, viri vnum & alterum mulieris describam primūque altitudines partium, vt ante consueti, exequat.					Brachio autem talis.				
In viri à summo sincipite ad imū mentum esto longitudinis spacium	0	7	0	0	A summis iugulis ducatur longitudinis spacium vsque in nexum cubiti	1	1	4	0
Hinc vero sursum ad summam frontem	0	6	0	0	E nexu vsque in iuncturam manus	0	8	5	0
A fronte summa ad supercilia	0	2	0	0	Palmae autem dabitur	0	6	0	0
A supercilijs ad imum nasum	0	2	0	0	His subiiciantur latitudines viriles, primūque obliquae.				
A naso ad imum mentum	0	2	0	0	Per frontem esto	0	5	1	0
A summo sincipite item ad summas scapulas	0	7	7	0	Per supercilia	0	6	6	0
Ad summos humeros	0	9	5	0	Per nasum & ceruicem	0	6	0	0
Ad iugula	1	0	4	0	Per labrum & ceruicem	0	5	4	0
Hinc autem ad summum pectus	0	2	0	0	Per mentum & collum similiter	0	5	4	0
Infra alas	0	3	6	0	Ibidemque collum obtinebit	0	3	4	0
Ad mammas	0	5	0	0	Per summas scapulas	0	3	5	0
Infra mammas	0	6	0	0	Per summos humeros	0	4	4	0
In cinctum	0	9	6	0	Per iugula	0	5	3	0
E cinctu ad vmbilicum	0	2	0	0	Per pectus	0	7	4	0
Ad sinus coxarum	0	2	7	0	Iuxta alam	0	8	2	0
Ad coxam	0	6	5	0	Per mammas	0	8	3	0
Ad imam aluum	0	7	6	0	Infra easdem	0	7	6	0
Ad verenda	0	8	6	0	Per cinctum	0	6	5	0
Ad extremas nates	0	9	7	0	Per vmbilicum	0	6	3	0
Hinc vero aliquantulum infra	0	0	6	0	Per sinus coxarum	0	6	5	0
Atque hinc etiam inferius	0	2	5	0	Per coxam	0	8	0	0
Ad sulcum in femine	0	5	6	0	Per imam aluum	0	7	2	0
Ad medium genu	1	2	8	0	Per verenda & clunes	0	6	9	0
A medio genu vsque supra illud exterius	0	2	8	0	Femori autem dabitur iuxta extremas nates	0	5	9	0
Interius	0	1	9	0	Infrāque aliquantum	0	5	9	0
A medio item genu vsque infra illud exterius	0	0	7	0	Atque etiam inferius	0	5	8	0
Interius	0	1	5	0	Per sulcum in femine	0	5	4	0
Ad imam suram interiorem	0	6	2	0	Supra genu exterius esto	0	4	0	0
Ad imam suram exteriorem	0	6	9	0	Interius	0	3	7	0
Ad montem pedis	1	4	7	0	Per medium genu	0	3	5	0
A monte ad imam plantam	0	2	8	0	Infra genu exterius	0	3	4	0
A planta sursum ad talum exteriorem	0	1	8	0	Interius similiter	0	3	4	0
Sed calci longitudo dabitur	0	9	0	0	Per mediam suram	0	4	0	0
					Per imam suram exterius	0	3	7	0
					Per imam suram interius	0	3	4	0
					Per imam tibiam	0	2	1	0
					Per montem pedis	0	2	4	0
					Infra talos	0	4	0	0

ALBERTI DVRERI

11*

	per t c u l a	num e r u s	portio 1 %	frustulū.		per t c u l a	num e r u s	portio 1 %	frustulū.
Sequuntur brachij obliqui la- titudines siue densitates.					Per summum genu	0	2	9	0
Per humeros esto	0	4	5	0	Per medium genu	0	2	9	0
Infra alam per musculos	0	3	3	0	Tantundem latitudinis habe būt & duo inferius notata spacia.				
Per nexum cubiti	0	2	4	0	Sed cum figurabitur corpus tum erunt hac in parte delineationes				
Infra eundem	0	2	4	0	curuulæ.				
Pauloque inferius	0	1	7	0	Per mediam suram esto	0	3	5	0
Per manus iuncturam	0	1	4	0	Iuxta suram exterius	0	3	0	0
Sed palma obtinebit	0	1	5	0	Iuxta suram interius	0	2	8	0
Tum latitudines aduersæ desi- gnentur hoc modo.					Per imam tibiam	0	1	4	0
Per summam frontem esto	0	5	1	0	Per talos & montem pedis	0	1	9	0
Per frontem mediam	0	5	8	0	Infra talos similiter	0	1	9	0
Per supercilia	0	5	5	0	Calcis per extremos digitos lati- tudo erit	0	3	0	0
Per aures	0	6	0	0	Sed brachium sic fiet.				
Per imum nasum	0	4	6	0	Brachij aduersi per musculos sub alis latitudo erit	0	2	5	0
Collum iuxta imum mentum ha- beat	0	3	3	0	Supra cubiti nexum	0	2	1	0
Per summas scapulas esto	0	4	0	0	Infra eundem	0	3	0	0
Per summos humeros	0	9	2	0	Pauloque etiam inferius	0	2	2	0
Per iugula	1	2	4	0	Per manus iuncturam	0	1	6	0
Ibidemque distabunt ossa hume- rorum inter se	0	9	7	0	Manus autem obtinebit	0	3	1	0
Per pectus & humeros	1	4	4	0	+ Tum deinceps & muliebris cor- poris commensurationē exequere faciēsque primum altitudines ita.				
Intra alas	1	0	2	0	A sincipite ad summum collum esto	0	7	0	0
Intra mammas	0	7	0	0	Hinc vero sursum vsque ad sum- mam frontem	0	6	0	0
Per cinctum	0	9	0	0	A fronte summa ad supercilia	0	2	0	0
Per umbilicum	1	0	2	0	A superciliis ad imum nasum	0	2	0	0
Per sinus coxarum	1	0	0	0	Hinc ad collum similiter	0	2	0	0
Per coxam	1	1	3	0	Atque inde mentum sursum paululum circumducendum erit.				
Ibidemque distabunt coxendices inter se	0	8	5	0	A sincipite ad summas scapulas	0	7	9	0
Per imam alium	1	1	4	0	Ad iugula	1	0	0	0
Per verenda	1	1	3	0	A iugulis ad summum pectus	0	2	1	0
Per femur iuxta extremas nates	0	5	5	0	Infra alas	0	3	7	0
Infraque aliquantum	0	5	1	0	Ad papillas	0	5	5	0
Pauloque etiam inferius simili- ter	0	5	1	0	Infra mammas	0	7	0	0
Per sulcum in femine	0	4	2	0					
Supra genu exterius	0	3	2	0					
Interius similiter	0	3	2	0					

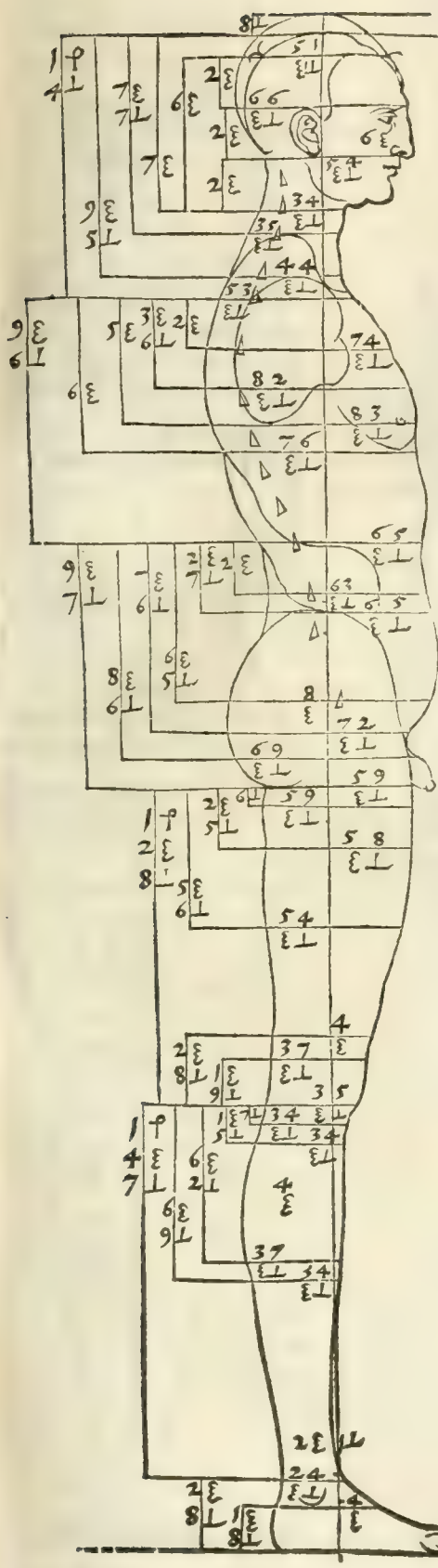

	¶	8	1	0		¶	8	1	0
	perticula	numerus	portio	frustulū.		perticula	numerus	portio	frustulū.
Ad lumbos vbi incingunt	1	1	2	0	Iuxta alam	0	6	8	0
Hinc vero in vmbilicum	0	1	5	0	Per papillas	0	7	0	0
Ad summum femur	0	6	0	0	Infra mammas	0	6	6	0
Ad imam aluum	0	7	0	0	Per lumbos vbi incingunt	0	5	5	0
Ad pubis initium vbi corpus bifidum fit	0	8	8	0	Per vmbilicum	0	6	8	0
Ad imam pubem	0	9	6	0	Per summum femur	0	9	0	0
Ad extremas nates	1	0	4	0	Per imam aluum	0	8	6	0
Ab extremis natibus aliquanto inferius	0	2	3	0	Per pubis initium	0	8	0	0
Ad sulcum feminis	0	4	3	0	Per imam pubem	0	7	5	0
Supra genu	0	9	2	0	Per femur iuxta extremas nates	0	6	5	0
Medium in genu	1	1	3	0	Inferiusque paulo	0	6	0	0
E medio genuvsque infra illud	0	2	0	0	Per sulcum in femine	0	5	4	0
Ad imam suram exterius	0	6	0	0	Supra genu	0	4	0	0
Interius	0	7	2	0	Per medium genu	0	3	5	0
Ad montem pedis	1	4	5	0	Infra genu	0	3	5	0
Hinc vero ad imam plantam	0	2	6	0	Per mediam suram	0	3	9	0
A planta sursum ad talum exerterioriorem	0	1	8	0	Per imam suram exterius	0	3	6	0
Longitudo calcis erit	0	8	5	0	Interius	0	3	2	0
Brachium autem sic facies.					Per imam tibiam	0	2	0	0
Ab humeris quæ altitudo iugulorum est ponatur vsque ad nexum cubiti	1	1	5	0	Per montem pedis	0	2	2	0
E nexu vsque in iuncturam manus	0	8	5	0	Infra talos	0	3	5	0
Spacium palma obtinebit	0	5	8	0	Sed brachium ita densabitur.				
Post has altitudinum notationes describes & latitudines. Earum obliqui corporis tales.					Per humerum	0	4	4	0
Per frontem densum esto caput	0	5	1	0	Infra alam	0	3	3	0
Per supercilia ponatur	0	6	3	0	Per nexum cubiti	0	2	4	0
Per ceruicem & nasum	0	5	5	0	Infra eundem	0	2	4	0
Per labrum & ceruicem	0	5	2	0	Per iuncturam manus	0	1	3	0
Per mentum & collum similiter	0	5	2	0	Manui autem dabitur	0	1	4	0
Sed ibidem collum obtinebit	0	3	2	0	Tum notabis iuxta proximam lineam & aduersas latitudines hoc modo.				
Per summas scapulas	0	3	3	0	Per summam frontem esto	0	5	1	0
Per iugula	0	4	0	0	Per mediam	0	5	7	0
Per pectus	0	6	2	0	Per supercilia	0	5	3	0
					Per aures	0	5	8	0
					Per nasum & buccas	0	4	5	0
					Collum iuxta mentum obtinebit	0	3	0	0
					Per summas scapulas	0	3	5	0
					Per iugula	0	8	7	0
					Sub his ossa humerorum distabunt	0	8	5	0

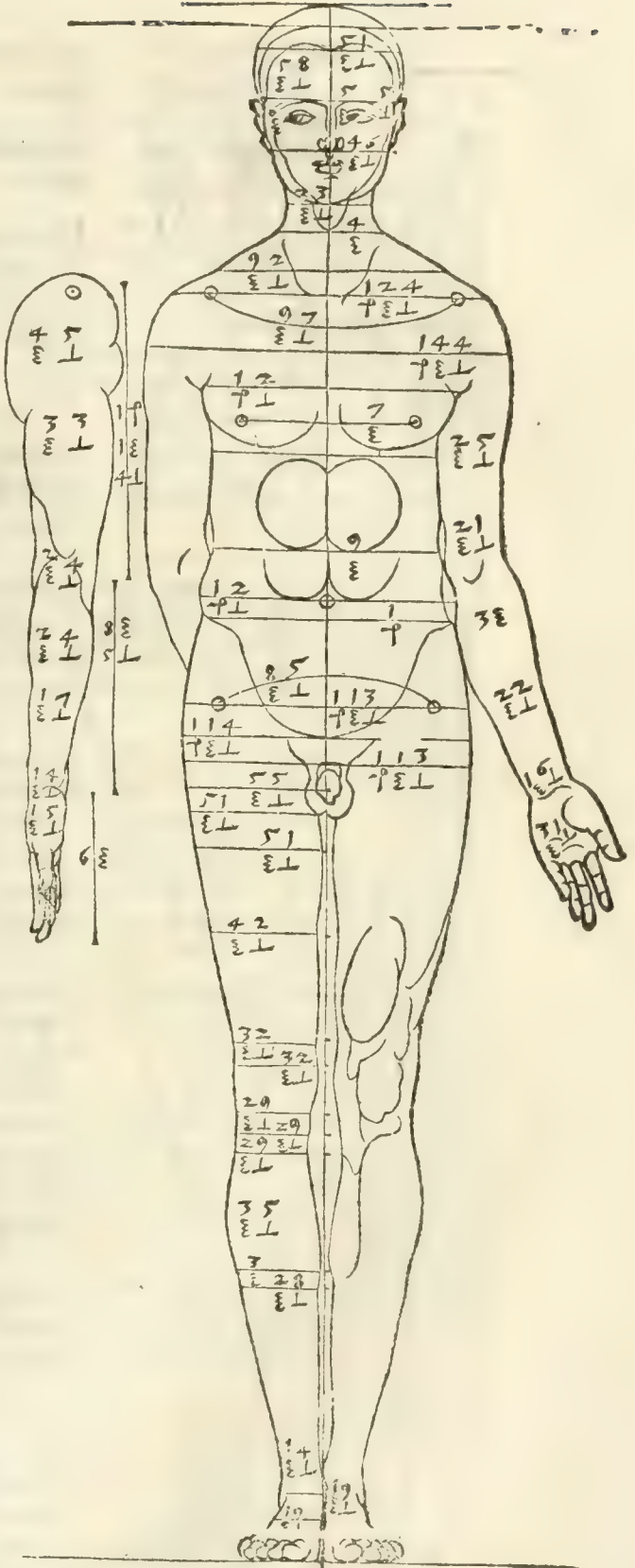
ALBERTI DVRERI

	¶ per ticula	co numerus	1 portio	1 % frustulū.		¶ per ticula	co numerus	1 portio	1 % frustulū.
Per pectus	1	2	2	0	Infra talos similiter	0	2	6	0
Intra alas	0	8	2	0	Sed calcis per extremos digitos				
Intra papillas	0	6	0	0	latitudo erit	0	2	9	0
Thoracis infra mammas latitudo					Tum brachium accommoda-				
esto	0	8	4	0	bis huiusmodi.				
Per lumbos vbi incingunt esto	0	7	7	0	Infra alas latum	0	2	4	0
Per vmbilicum	1	4	0	0	Supra nexum cubiti	0	2	1	0
Per summum femur	1	2	0	0	Infra eundem	0	2	9	0
Ibidemque distabunt coxendices					Per iuncturam manus	0	1	5	0
inter se	0	8	4	0	Sed palmam facies latam	0	2	8	0
Per imam aluum	1	1	3	0	His notationibus circumscri-				
Per pubis initium	1	2	4	0	bes figuram virilis muliebrisque				
Iuxta imam pubē dabitur femori	0	6	2	0	corporis conuenientibus & aptis				
Per extremas nates	0	6	1	0	flexibus, vt nos facere studuisse in				
Paulóque inferius	0	6	0	0	exēplis poteris cernere. Sed si vo-				
Per sulcum feminis	0	5	3	0	lueris his corporis caput maiuscu-				
Supra genu	0	3	8	0	lum imponere, produces ipsum in				
Per médium genu	0	3	5	0	altitudinis linea.	0	0	8	0
Infra genu	0	3	1	0	Atque ita prolongatum pari-				
Per mediam suram	0	3	5	0	ter & densiusculum & latiusculū				
Per imam suram exterius	0	3	4	0	in obliquo aduersoque corpore				
Per imam suram interius	0	3	0	0	facies, ita vt & ante fieri debere				
Per imam tibiam	0	1	4	0	ostendi & à nobis in exemplis de-				
Per montem pedis	0	2	6	0	monstratum est.				

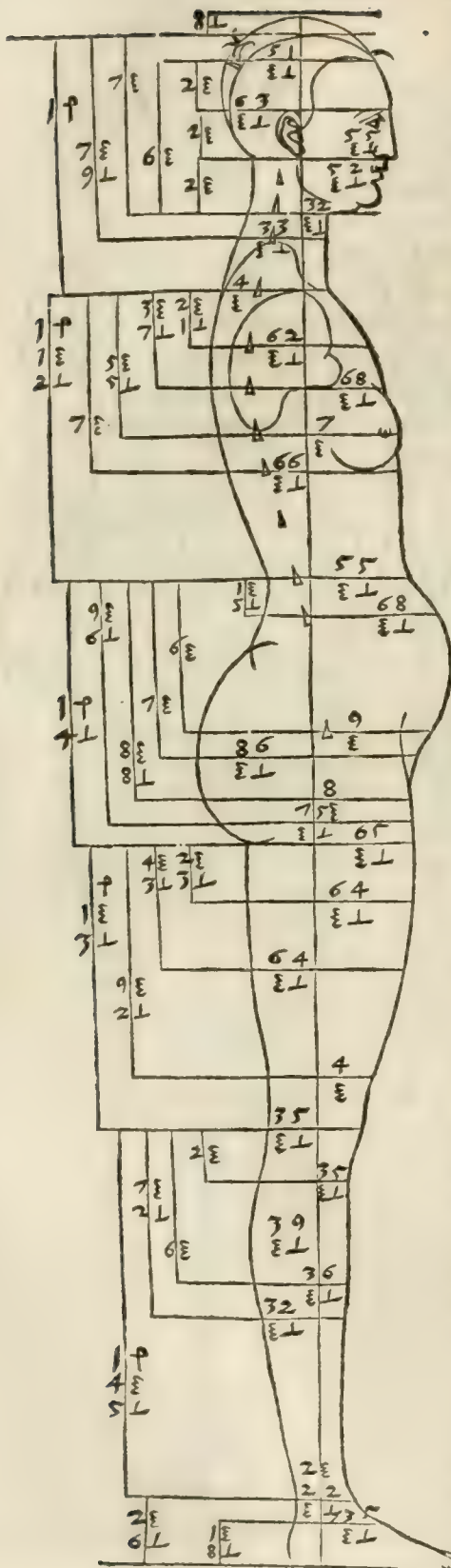

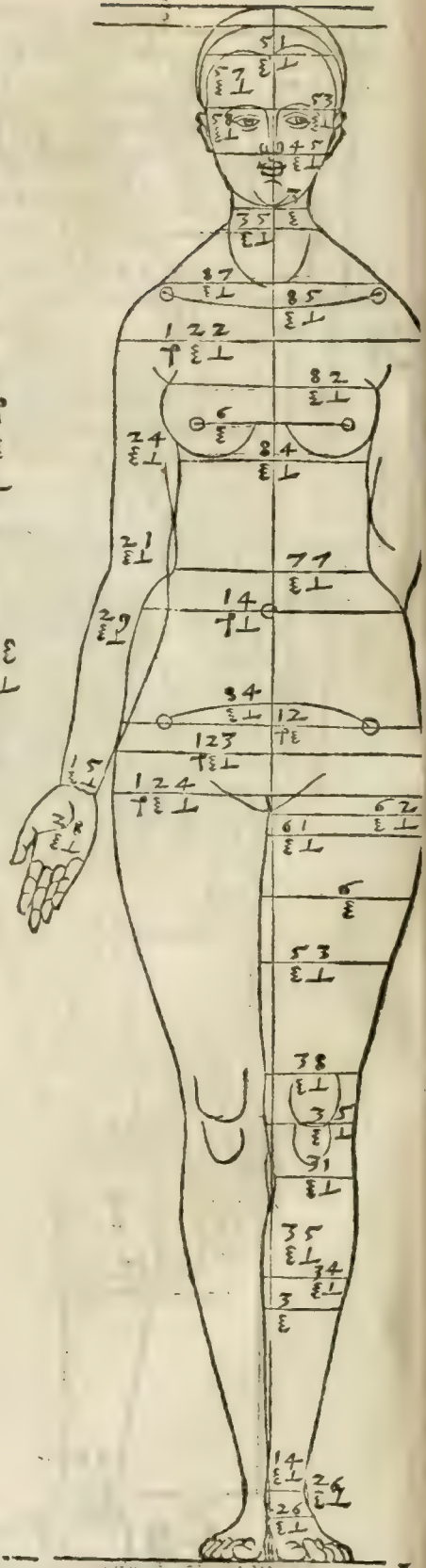
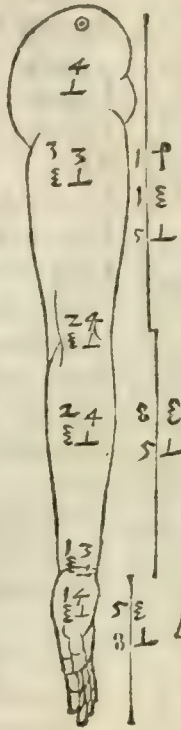
Sinciput.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.
Summæ sca-
pula.
Summi tu-
meri.
Iuguli.
Pectus.
Alæ.
Mammæ.
Infra has.
Lûbi vbi in-
cingimur.
Vmbilicus.
Sinus coxa-
rum.
Summum fe-
mur.
Ima alius.
Verenda.
Extremæ na-
tes.
Paulo îferius
Itémque in-
ferius.
Feminis sul-
cus.
Supra genu
exterius.
Interius.
Mediû genu.
Infra genu
exterius.
Interius.
Ima sura ex-
terius.
Interius.
Mons pedis.
Imus talus
exterior.
Planta.

i ij

Sinciput.
Frons.
Supercilia.
Nafus.
Mentum.
Summæ sca
pula.
Iuguli.
Pectus.
Ala.
Papillæ.
Infra mam-
mas.
Lumbi vbi
cingunt.
Vmbilicus
Summum
femur.
Ima aluus.
Initiũ pubis
vbi fit cor-
pus bifidũ.
Ima pubes.
Extremę na-
res.
Ibidemque
paulo in-
ferius.
Sulcus in fe-
mine.
Supra genu.
Mediũgenu
Infra genu.
Imum suræ
exterioris.
Interioris.
Mons pedis.
Imus talus
exterior.
Planta.

8
5
3

29
3

12.

Sequitur alterius virilis corporis mensuratio. Cuius altitudinis præcipuæ partes seu membra iuxta primâ obliquæ effigiei lineam ita notabuntur.

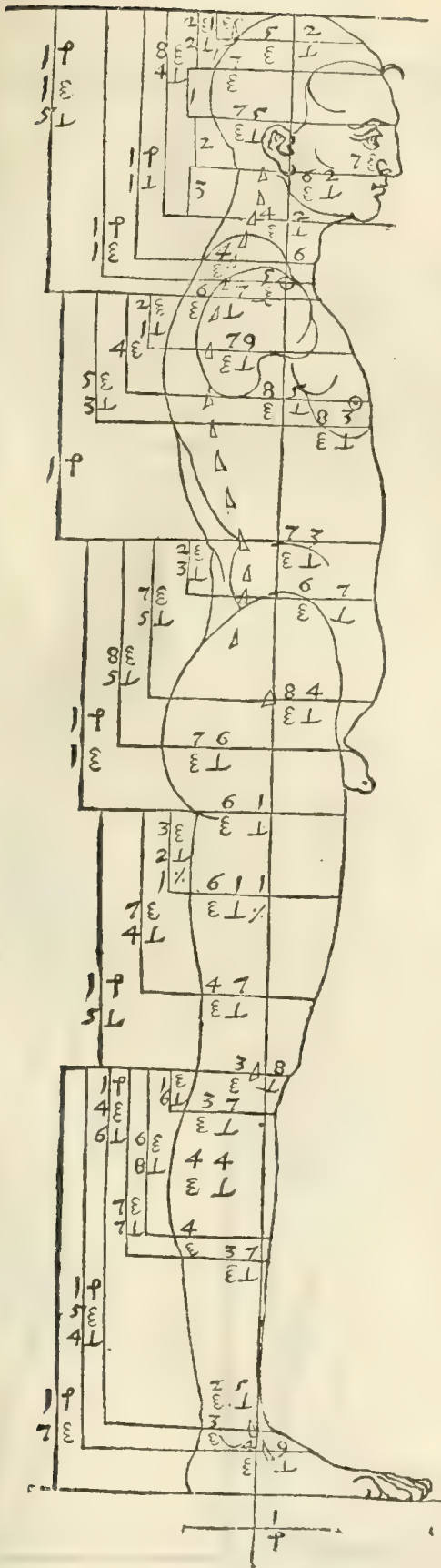
	per culo	partio 1/2	frustulū.
A sincipite ad verticem	0	1	0 0
Ad frontem	0	2	2 0
Ad imum mentum	0	8	4 0
Ad summos humeros	1	0	1 0
Ad ossa humerorum	1	1	0 0
Ad iugula	1	1	5 0
Hinc vero vsque sub alam	0	2	1 0
Ad mammas	0	4	0 0
Infra easdem	0	5	3 0
In cinctum	1	0	0 0
Hinc autem in vmbilicum	0	2	3 0
Ad summum femur	0	7	5 0
Ad verenda	0	8	5 0
Ad extremas nates	1	1	0 0
Ab extremis natibus ad sulcum feminis	0	3	2 1
Supra genu	0	7	4 0
In medium genu	1	0	5 0
E medio genu vsque infra illud	0	1	6 0
Atque inde quoque ad imam suram exterius	0	6	8 0
Interiorius	0	7	7 0
Ad montem pedis	1	4	6 0
Ad imam tibiam	1	5	4 0
Ad imam plantam	1	7	0 0
Calci autem longitudo dabitur	1	0	0 0
Sed brachium huiusmodi erit.			
Ab humero ad nexum cubiti esto	1	0	0 0
A nexu vsque in manus iuncturam	0	9	0 0
A iunctura manus ad extremos digitos	0	6	0 0
Atque ita designatis altitudinibus partium primum obliqui corporis densitas, deinde & latitudo aduersi exquiretur. Densitas ita.			

Per verticem esto	0	5	2 0
Per frontem	0	7	0 0
Per supercilia	0	7	5 0
Per nasum	0	7	0 0
Per labrum superius & ceruicem	0	6	2 0
Collo iuxta mentum dabitur	0	4	2 0
Per summos humeros	0	4	6 0
Per ossa humerorum	0	5	0 0
Per iugula	0	6	7 0
Per alam	0	7	9 0
Per mammas	0	8	5 0
Infra easdem	0	8	3 0
Per cinctum	0	7	3 0
Per vmbilicum	0	6	7 0
Per summum femur	0	8	4 0
Per verenda	0	7	6 0
Per femur iuxta extremas nates	0	6	1 0
Per sulcum feminis	0	6	1 1
Supra genu	0	4	7 0
Per medium genu	0	3	8 0
Infra genu	0	3	7 0
Per mediam suram	0	4	4 0
Per imam suram exterius	0	4	0 0
Interiorius	0	3	7 0
Per imam tibiam	0	2	5 0
Per montem pedis	0	3	0 0
Infra talos	0	4	9 0
Brachium autem accommodabis tale.			
Per humerum densum	0	5	0 0
Per musculos	0	7	3 0
Per nexum cubiti	0	2	6 0
Infra eundem	0	2	8 0
Inferiusque etiam	0	2	0 0
Per iuncturam manus	0	1	6 0
Sed palmæ densitas erit	0	1	9 0
Aduersæ latitudines hæ erunt.			
Per verticem esto	0	5	5 0
Per frontem	0	6	6 0

ALBERTI DVRERI

	particula	numerus	portio	frustulū.		particula	numerus	portio	frustulū.
Per supercilia	0	5	8	0	Sed calcis per extremos digitos				
Per aures	0	6	5	0	latitudo erit	0	3	9	0
Per nasum & buccas	0	4	8	0	Tum deinceps & brachij lati-				
Collo iuxta mentum dabitur	0	4	0	0	tudines describentur.				
Per summos humeros	1	0	0	0	Per musculos humeri esto	0	2	6	0
Sed inter ossa humerorum relin-					Supra nexum cubiti	0	2	3	0
quetur spacium	1	0	0	0	Infra eundem	0	3	0	0
Per pectus & humeros iuxta iu-					Inferiusque etiam	0	2	3	0
gula	1	5	0	0	Per iuncturam manus	0	2	0	0
Intra alas	1	0	0	0	Palma obtinebit	0	3	2	0
Intra alas auersas	1	1	8	0	Atque ita effinges scite conue-				
Intra mammas	0	7	6	0	nientibus delineationibus obli-				
Infra mammas	1	1	6	0	quum aduersumque corpus vt se-				
Per cinctum	0	9	6	0	pe monuimus, & à nobis factitatū				
Per umbilicum	1	0	0	0	cernere est. Itēque circumdabis				
Per sinus coxarum	1	1	7	1	auerſum corpus extremis aduersi				
Ibidēmq̃ue distabunt coxendices					lineis.				
inter se	0	8	5	0	Rima autem podicis obtineat	0	6	0	0
Per verenda	1	1	9	0	Calcaneusque pateſcet	0	2	2	0
Per femur iuxta extremas na-					Sed alæ in auerso corpore hoc				
tes	0	5	4	0	est à tergo demittende erunt vt				
Per sulcum feminis	0	4	5	0	sepe diximus. Erit igitur à summis				
Supra genu	0	3	5	0	iugulis ad alas auersas.	0	4	5	0
Per medium genu	0	3	1	1	In hoc corpore extenso bra-				
Infra genu	0	3	0	0	chio vt extremi digiti altitudinē				
Per mediam suram	0	3	8	0	summi capitis æquent, & imposi-				
Per imam suram exterius	0	3	4	0	to circini pede in umbilicum ro-				
Interior	0	3	0	0	tundationis linea ad extrema in				
Per imam tibiam	0	1	6	0	coaptatis manibus & pedibus at-				
Per montem pedis	0	2	0	0	tinget, quod & ipsum licet in ex-				
Infra talos	0	2	2	0	emplis contemplere.				

Synciput.
 Vertex.
 Frons.
 Supercilia.
 Nafus.
 Mentum.
 Summi humeri.
 Ossa humerorum.
 Iuguli.

Ala aduersa.
 Mammæ.
 Infra mammæ.

Cinctus.
 Umbilicus.

Summum femur.

Verenda.
 Extremæ nates.

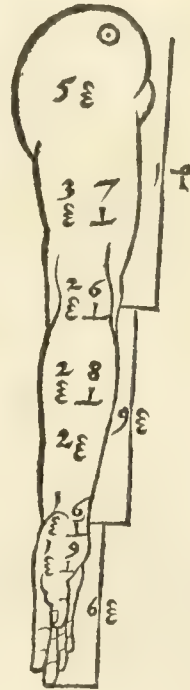
Sulcus feminis.

Supra genu.

Medium genu.
 Infra genu.

Ima fura exterius.
 Interius.

Mons pedis.
 Imus talus exterior.
 Planta.

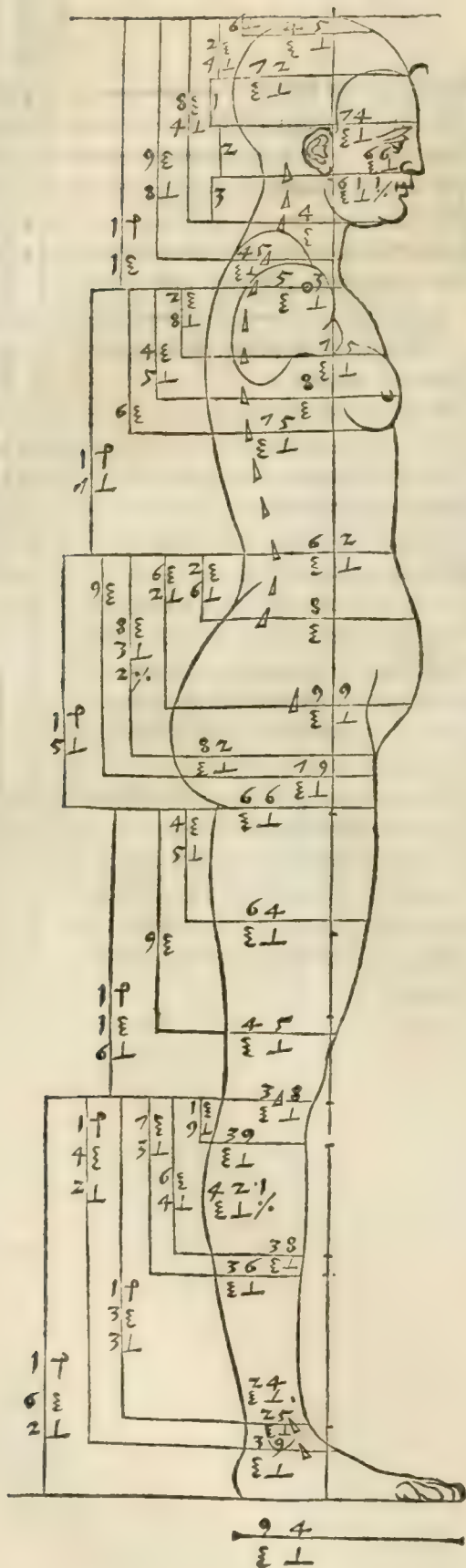
ALBERTI DVRERI

	† per culo partio frustulū. L: %			† per culo partio frustulū. L: %
Descrito virili corpori addatur & muliebre. Cuius altitudinem supra ostenso modo metiere iuxta primam lineam obliqui corporis ita.			Post notatas vt indicatae sunt altitudines partium appones illis & densitatum & latitudinum mēsuras, densitates quidem obliqui corporis tales.	
A syncipite ad verticem esto	0 0 6 0	Per verticem esto	0 4 5 0	
Ad frontem	0 2 4 0	Per frontem	0 7 2 0	
Ad imum mentum	0 8 4 0	Per supercilia	0 7 4 0	
Ad summos humeros	0 9 8 0	Per nasum	0 6 6 0	
Ad iugula	1 1 0 0	Per labrum superius & cervicem	0 6 1 1	
Hinc autem vsque ad alam	0 2 8 0	Collum iuxta mentum erit	0 4 0 0	
Ad alam vero à tergo	0 3 7 0	Per summos humeros	0 4 5 0	
Ad papillas	0 4 5 0	Per iugula	0 5 3 0	
Infra mammas	0 6 0 0	Per alam	0 7 5 0	
Ad cinctum	1 0 7 0	Per papillas	0 8 0 0	
E cinctu in vmbilicum	0 2 6 0	Infra mammas	0 7 5 0	
Ad summum femur	0 6 2 0	Per cinctum	0 6 2 0	
Ad pubis initium	0 8 3 2	Per vmbilicum	0 8 0 0	
Ad imam pubem	0 9 0 0	Per summum femur	0 9 9 0	
Ad extremas nates	1 0 5 0	Per pubis initium & clunes	0 8 2 0	
Hinc autem ad sulcum in femine	0 4 5 0	Per imam pubem	0 7 9 0	
Supra genu	0 9 0 0	Per femur iuxta extremas nates	0 6 6 0	
Ad medium genu	1 1 6 0	Per sulcum in femine	0 6 4 0	
E genu medio vsque infra ipsum	0 1 9 0	Supra genu	0 4 5 0	
Ad imam suram exterius	0 6 4 0	Per medium genu	0 3 8 0	
Interius	0 7 3 0	Infra genu	0 3 9 0	
Ad montem pedis	1 3 3 0	Per mediam suram	0 4 2 0	
Ad imam tibiam & talum	1 4 2 0	Per imam suram exterius	0 3 8 0	
Ad plantam	1 6 2 0	Interius	0 3 6 0	
Sed calcem longum facies	0 9 4 0	Per imam tibiam	0 2 4 0	
Sequuntur brachij longitudines.		Per montem pedis	0 2 5 0	
Ab humero ad nexum cubiti esto	0 9 4 0	Per imum talum	0 3 9 0	
E nexu vsque in manus iuncturam	0 8 4 0	Brachium post hæc obliquum ita facies.		
E iunctura ad extremos digitos	0 6 1 0	Per humerum densum	0 4 6 0	
		Per musculos	0 3 6 0	
		Per nexum cubiti	0 2 8 0	

	per ticula	co numerus	portio 1	frustulū. %		per ticula	co numerus	portio 1	frustulū. %
Per manus iuncturam esto	0	1	4	0	Per mediam suram	0	3	8	0
Palmae autem detur	0	1	8	0	Per imam suram exterius	0	3	2	0
Latitudines verò aduersi tales.					Interius	0	2	8	0
Per verticem esto	0	4	8	0	Per imam tibiam	0	1	6	0
Per frontem	0	6	4	0	Per talos	0	1	9	0
Per supercilia	0	5	8	0	Infra talos	0	1	9	0
Per aures	0	6	2	0	Per extremos digitos erit calcis latitudo	0	3	4	0
Per nasum & buccas	0	4	8	0	Sequitur brachij descriptio, hoc erit latum.				
Collo iuxta mentum assignetur	0	3	9	0	Per musculos humeri	0	2	7	0
Per summos humeros	0	9	5	0	Per nexum cubiti	0	2	4	0
Per iugula	1	1	8	0	Infra eundem	0	2	8	0
Ibidemque ossa humerorum di- stabit	0	9	5	0	Inferiusque etiam	0	2	1	0
Intra alas erit spacium	0	8	7	0	Per manus iuncturam esto	0	1	7	0
Sed à tergo	1	0	4	0	Palmae autem detur	0	2	8	0
Intra papillas	0	5	7	0	Atque ita partium altitudini- bus & latitudinibus designatis in- scribetur conueniens obliquo ad- uersoque corpori suis in locis for- ma. Sed auersum includetur in extremas lineas aduersi.				
Per mammas & humeros	1	3	2	0	Rima autem podicis obtinebit	0	6	2	0
Infra mammas	1	0	2	0	Sed calcaneus patebit	0	1	9	0
Per cinctum	0	9	4	0	Hoc similiter corpus expansis manibus propositum vt de virili diximus, in circuli lineam inclu- dere poteris sicut in exemplis fe- cimus.				
Per vmbilicum	1	1	7	1					
Per summum femur	1	2	4	0					
Ibidemque distabunt coxendices	0	9	0	0					
Per pubis initium	1	2	8	0					
Per imam pubem	0	6	1	0					
Per extremas nates	0	6	1	0					
Per sulcum in femine	0	5	2	0					
Supra genu	0	3	9	0					
Per medium genu	0	3	2	0					
Infra genu	0	3	1	0					

ALBERTI DVRERI

Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia....

Nasus.

Mentum.
Summi humeri.
Iuguli.

Infra alas aduersas.

Papillæ.
Infra mammas.

Cinctus.

Vmbilicus.

Summum femur.

Pubis initium.
Ima pubes.
Extremæ nates.

Sulcus in femine.

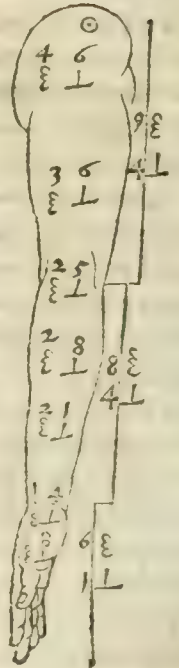
Supra genu.

Medium genu.

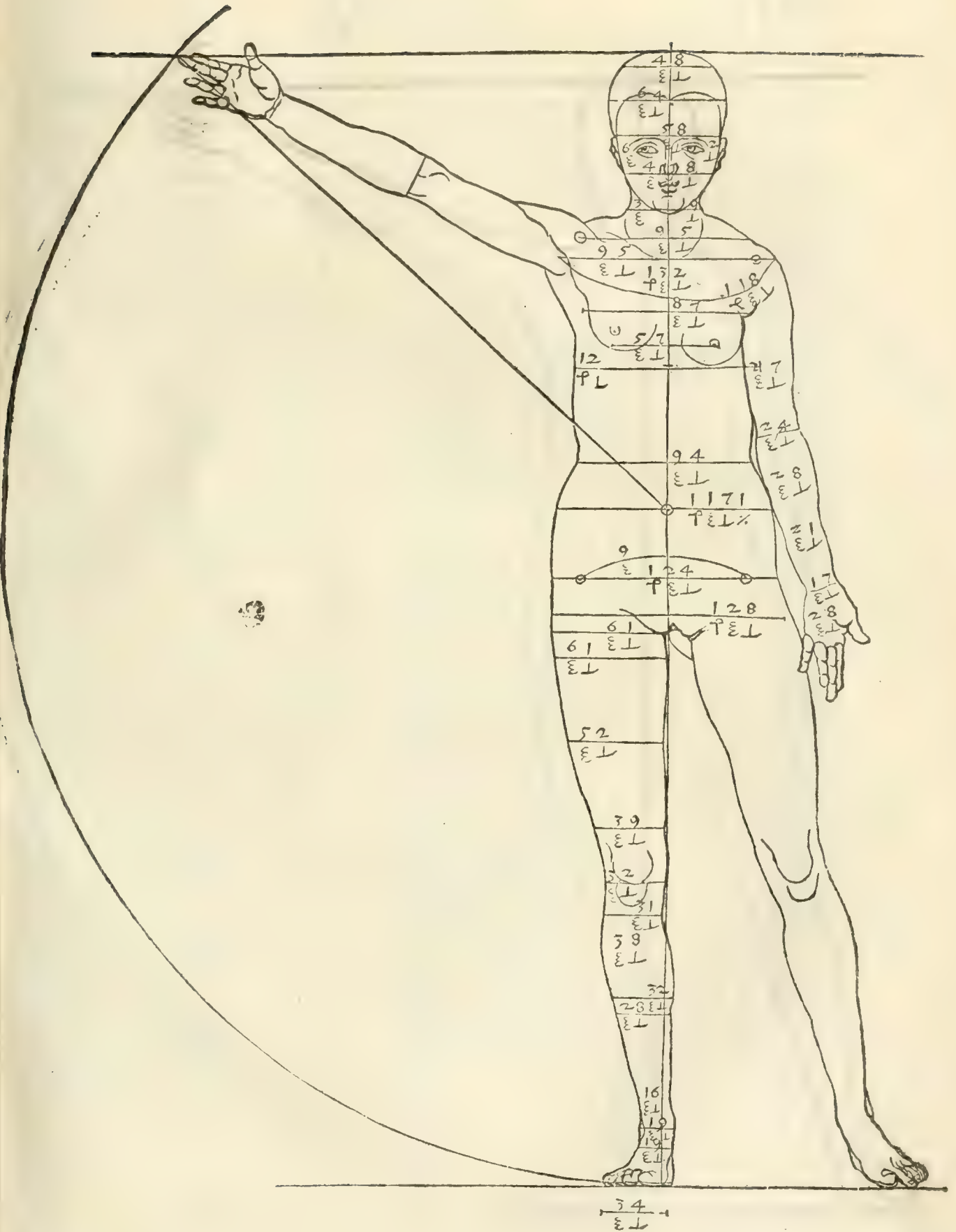
Infra genu.

Ima sura exterius.
Interior.

Mons pedis.
Imus talus exterior.
Planta.

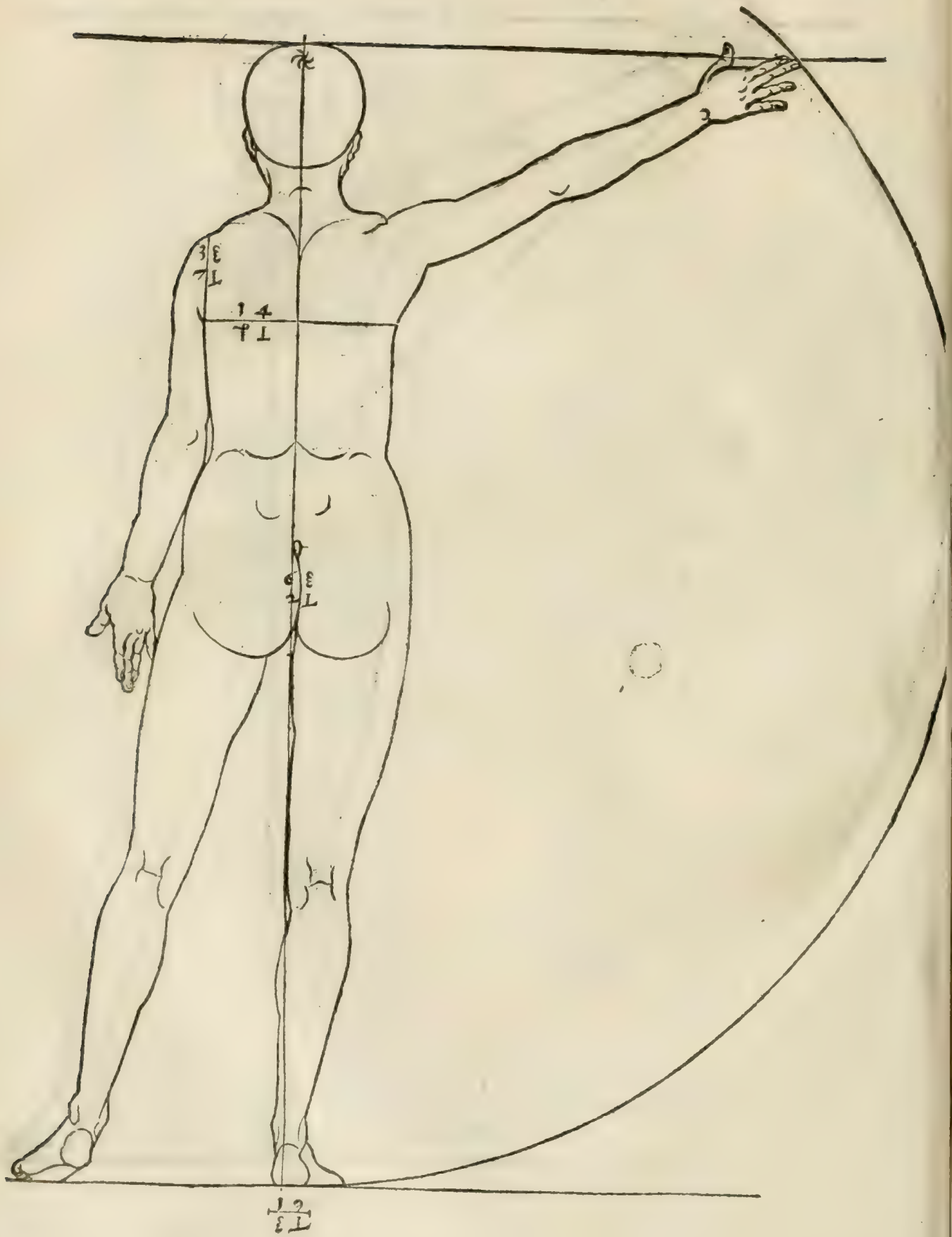

k ij

ALBERTI DVRERI

14.

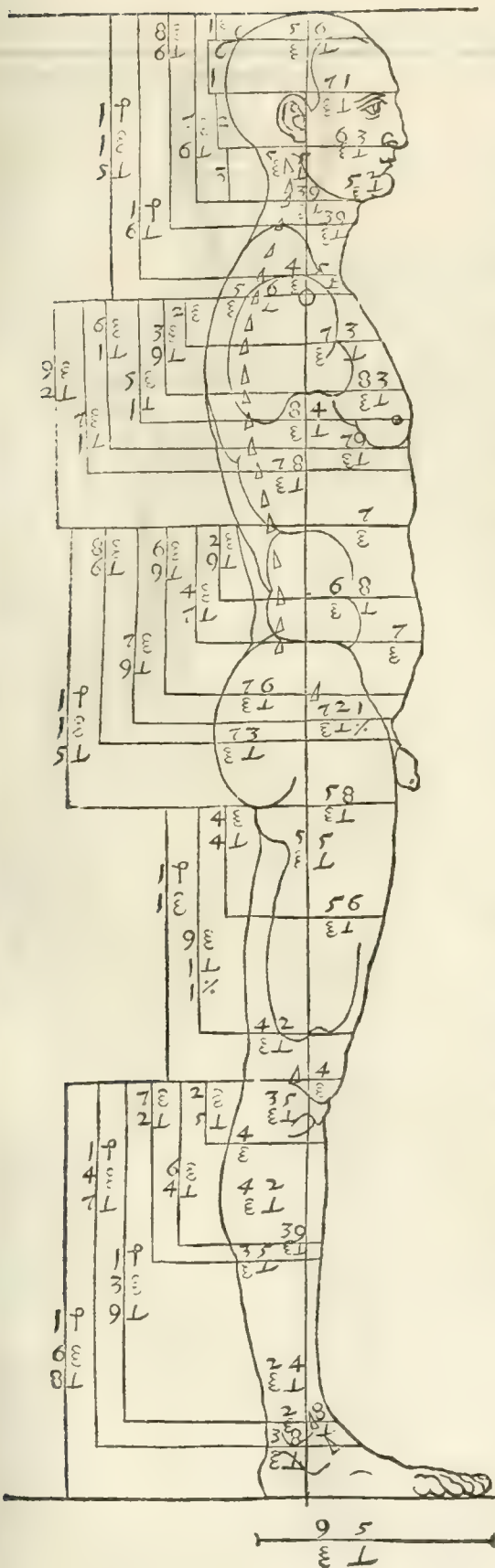
	† per culo numerus	† portio 1 %	† frustulū.		† per culo numerus	† portio 1 %	† frustulū.
Iterum describam virile corpus qua ratione alia supra facienda ostendi. Cuius quidem sit com- mensuratio talis.				Sed brachij talis. Ab humero vs- que in nexum cubiti esto	1	0	4 0
A sincipite ad verticem	0	1	0 0	E nexu vsque in iuncturam ma- nus	0	8	3 0
Ad imum mentum	0	7	6 0	E iunctura ad extremos digitos	0	6	6 0
Ad summas scapulas	0	8	6 0	His ita dispositis altitudinibus addes & latitudines primūque			
Ad summos humeros	1	0	6 0	obliquas ita.			
Ad iugula	1	1	5 0	Per verticem esto	0	5	6 0
Tum quicquid erit intra sum- mam frontem & imum mentum diuides in spacia æqualia tria li- neis duabus. Supremo dabitur frōs, proximo oculi, nasus, aures, infimō bucca & mentum. Atque ita faciem vbique in imaginibus effingere rectum est, nos nō vbi- que meminimus. Tu tamen ex vno transferre in omnia poteris.				Per supercilia	0	7	1 0
A iugulis ad summum pectus	0	2	0 0	Per nasum	0	6	3 0
Infra alam	0	3	9 0	Per labrum superius	0	5	5 0
Infra alas auersas	0	4	2 0	Per mentum & collum	0	5	2 0
Ad mammas	0	5	1 0	Ibidemque collum obtinebit	0	3	9 0
Infra has	0	6	1 0	Per summas scapulas similiter	0	3	9 0
Ad imum thoracem	0	7	1 0	Per summos humeros	0	4	5 0
Ad cinctum	0	9	2 0	Per iugula	0	5	6 0
Hinc vero in vmbilicum	0	2	9 0	Per pectus	0	7	3 0
Ad sinum coxæ	0	4	7 0	Per alam	0	8	3 0
Ad summum femur	0	6	9 0	Per mammas	0	8	4 0
Ad imam aluum	0	7	9 0	Infra has	0	7	9 0
Ad verenda	0	8	6 0	Per imum thoracem	0	7	8 0
Ad extremas nates	1	1	5 0	Per cinctum	0	7	0 0
Hinc autem ad fulcum feminis	0	4	4 0	Per vmbilicum	0	6	8 0
Supra genu	0	9	1 1	Per sinum coxæ	0	7	0 0
In medium genu	1	1	0 0	Per summum femur	0	7	6 0
E medio genu vsque infra ipsum	0	2	5 0	Per imam aluum	0	7	2 1
Ad imam suram exterius	0	6	4 0	Per verenda	0	7	3 0
Interius	0	7	2 0	Per femur iuxta extremas nates	0	5	8 0
Ad montem pedis	1	3	9 0	Pauloque inferius	0	5	5 0
Ad talum imum exterius	1	4	7 0	Per sulcum in femine	0	5	6 0
Ad imam plantam	1	6	8 0	Supra genu	0	4	2 0
Longitudo autem calcis erit	0	9	5 0	Per medium genu	0	4	0 0
				Infra patellam	0	3	5 0
				Per altitudinem infra genu	0	4	0 0
				Per mediam suram	0	4	2 0
				Per imam suram exterius	0	3	9 0
				Per imam suram interius	0	3	5 0
				Per imam tibiam	0	2	4 0
				Per montem pedis	0	2	8 0
				Infra talos	0	3	8 0

k iij

† al. lati-
tudinem.

Sinciput.
Vertex.
Supercilia.

Nasus.
Mentum.
Summæ scapulæ.
Summi humeri.
Iuguli.

Pectus.
Ala aduersa.
Mammæ.
Infra illas.
Imus thorax.

Cinctus.

Vmbilicus.
Sinus coxæ.

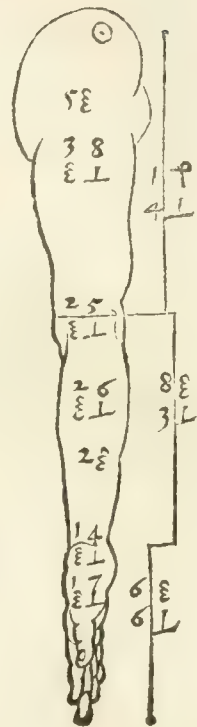
Summum femur.
Ima aluus.
Verenda.
Extremæ nates.

Sulcus in femine.

Supra genu.
Medium genu.
Infra genu.

Ima sura exterius.
Interior.

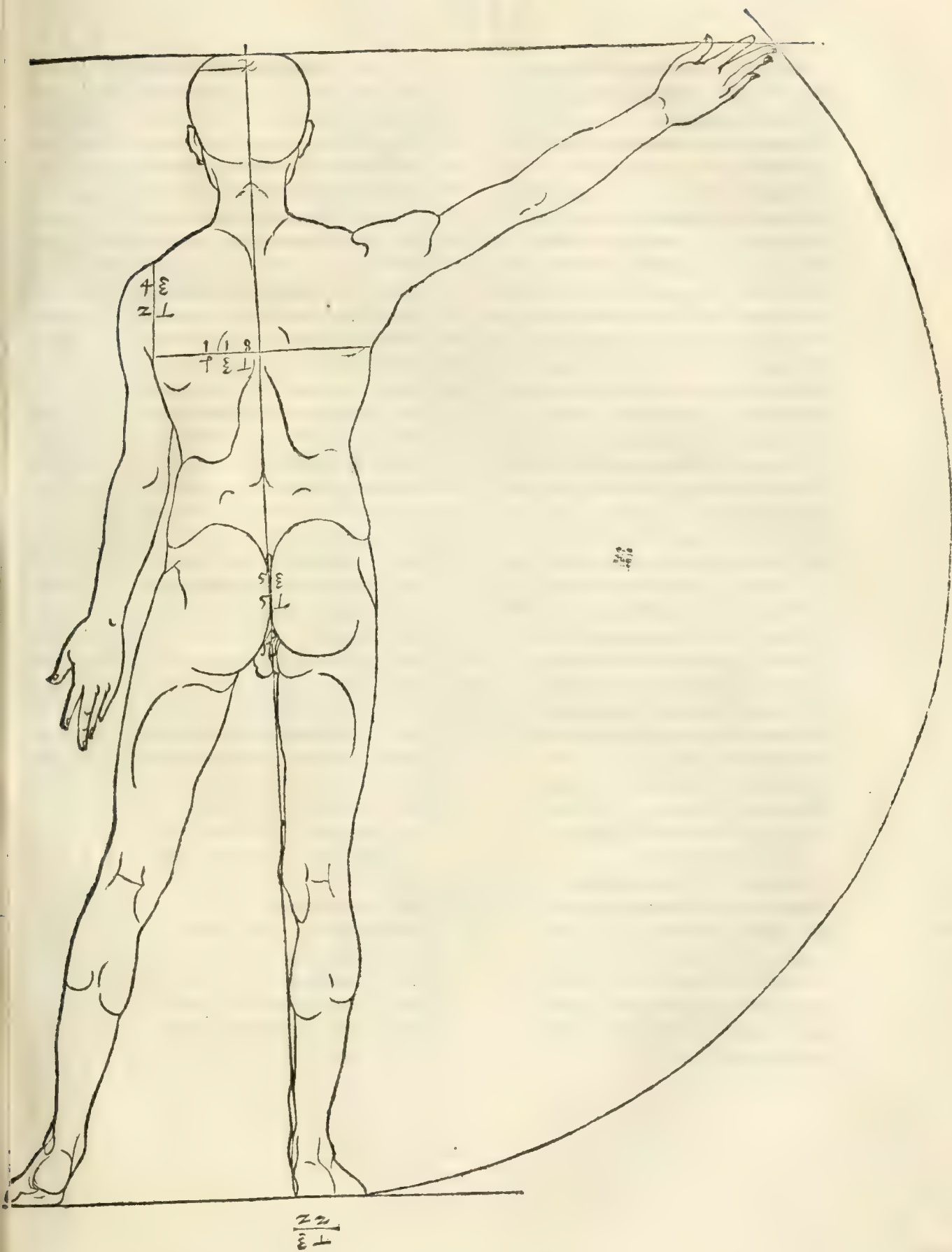
Mons pedis.
Talus imusexterior.
Planta.

k iij

15.

	particula T	numerus C	portio L	frustulū. %		particula T	numerus C	portio L	frustulū. %
Describamus & muliebre congruæ staturæ corpus. Esto igitur altitudo à sincipite.					Per verticem esto	0	5	0	0
Ad verticem	0	0	9	0	Per frontem	0	6	4	0
Ad frontem	0	1	8	0	Per supercilia	0	7	3	0
Ad imum mentum	0	7	5	0	Per nasum	0	6	4	0
Ad summas scapulas	0	9	0	0	Per superius labrum	0	5	8	0
Ad iugula	1	1	0	0	Per mentum & collum	0	5	6	0
Hinc vero ad summos humeros	0	0	5	0	Collum ibidem obtinebit	0	3	4	0
Ad pectus	0	2	8	0	Per summos humeros	0	3	7	0
Ad alam aduersam	0	3	7	0	Per iugula	0	4	8	0
Ad alam auersam	0	4	6	0	Iuxta ossa humerorum	0	5	8	0
Ad papillas	0	5	6	0	Per pectus	0	7	4	0
Infra mammas	0	7	2	0	Iuxta alam	0	7	5	0
In cinctum	1	1	8	0	Per papillas	0	7	8	0
E cinctu in vmbilicum	0	1	2	0	Infra mammas	0	7	2	0
Ad summum femur	0	6	1	0	Per cinctum	0	6	2	0
Ad imam aluum	0	7	0	0	Per vmbilicum	0	7	2	0
Supra pubem	0	8	4	0	Per summum femur	1	0	5	0
Ad pubis initium	0	9	5	0	Per imam aluum	1	0	0	0
Ad imam pubem	1	0	2	1	Supra pubem	0	9	2	0
Ad extremas nates	1	1	1	0	Per pubis initium	0	8	7	0
Hinc ad fulcum in femine	0	3	8	0	Per imam pubem	0	8	2	0
Supra genu	0	7	9	0	Per femur iuxta extremas nates	0	7	0	0
Medium in genu	1	0	0	0	Per fulcum in femine	0	6	7	0
E medio genu vsque infra illud	0	1	9	0	Supra genu	0	4	8	0
Ad imam suram exterius	0	6	0	0	Per medium genu	0	4	0	0
Ad imam suram interius	0	7	0	0	Infra genu	0	3	8	0
Ad montem pedis	1	3	1	0	Per mediam suram	0	4	4	0
Ad talum exteriorem	1	4	0	0	Per imam suram exterius	0	4	1	0
Ad imam plantam	1	6	1	0	Per imam suram interius	0	3	6	0
Longitudo autem calcis erit	0	9	0	0	Per imam tibiam	0	2	5	0
Brachij vero talis.					Per montem pedis	0	2	6	0
Ab humero ad cubiti nexum	1	0	0	0	Per imos talos & pedem	0	3	8	0
A nexu in iuncturam manus	0	8	3	0	Brachium obliquum ita fa-				
E iunctura ad extremos digitos esto	0	5	8	0	cies.				
Post hæc notabuntur densitates & latitudines corporis. Densitates iuxta primam lineam obliqui corporis ita.					Per humerum densum	0	4	4	0
					Per musculos	0	3	8	0
					Per nexum cubiti	0	2	6	0
					Infra eundem	0	2	7	0
					Inferiusque etiam	0	2	0	0
					Per iuncturam manus	0	1	5	0
					Sed palmæ dabitur	0	1	8	0

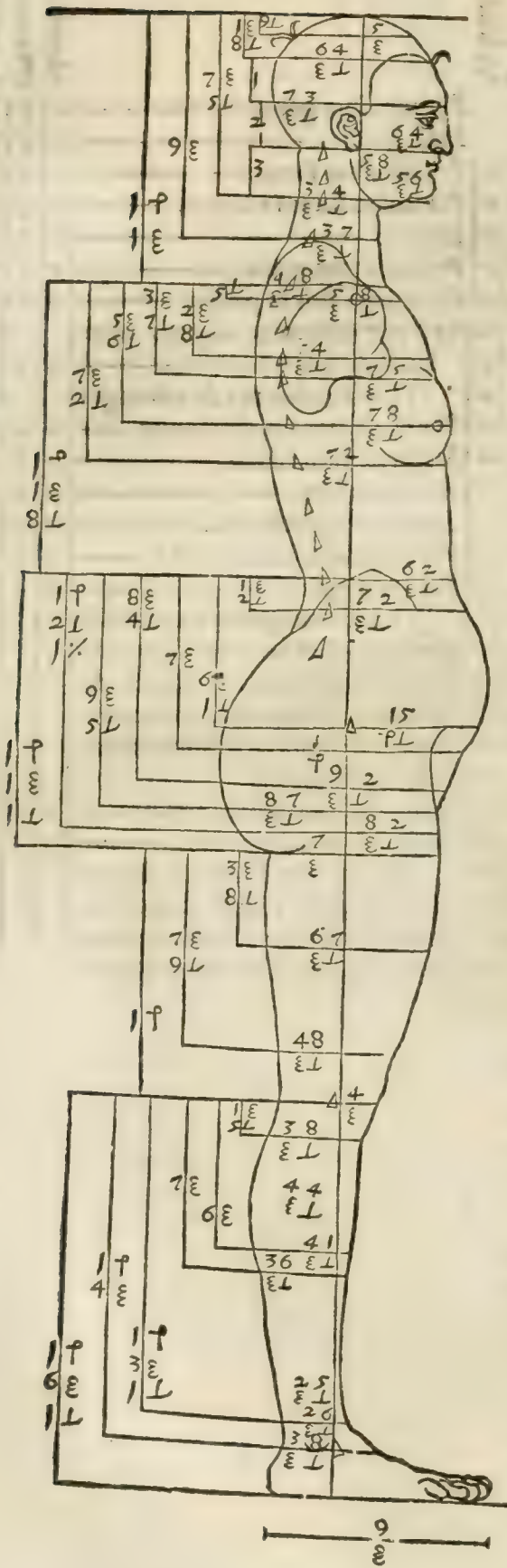
pericula
numeris
portio
frustulū.

pericula
numeris
portio
frustulū.

At latitudines iuxta alteram
lineam aduersi ita.

Per verticem esto	0	5	0	0
Per summam frontem	0	6	4	0
Per mediam frontem	0	6	5	0
Per supercilia	0	6	0	0
Per aures	0	6	5	0
Per nasum & buccas	0	5	0	0
Collo iuxta mentum dabitur	0	3	2	0
Per summas scapulas	0	5	6	0
Per iugula	1	0	6	0
Per ossa humerorum	1	2	0	0
Ibidemque distabunt ipsa inter se	0	6	5	0
Per pectus & humeros	1	3	7	1
Intra alas	0	9	1	0
Intra alas à tergo	1	0	5	0
Intra papillas	0	6	8	0
Infra mammas	0	9	7	0
Per cinctum	0	8	8	0
Per umbilicum	1	1	2	2
Per summum femur	1	3	0	0
Ibidemque coxendices distabunt	0	9	5	0
Per imam aluum	1	3	2	1
Supra pubem	1	3	5	0
Per pubis initium	1	3	4	0
Per femur iuxta imam pubem	0	6	6	1
Iuxta extremas nates	0	6	6	0
Per fulcum in femine	0	5	6	0
Supra genu	0	4	2	0

Per medium genu	0	3	8	1
Infra genu	0	3	7	0
Per mediam suram	0	4	3	0
Per imam suram exterius	0	3	9	0
Interiorius	0	3	4	0
Per montem pedis	0	1	7	0
Per imos talos & pedem	0	2	1	1
Sed per extremos digitos calcis latitudo erit	0	3	5	0
Tum brachium tale adiunges.				
Per musculos humeri latum	0	2	9	0
Supra nexum cubiti	0	2	4	0
Infra eundem	0	3	0	0
Atque etiam inferius	0	2	4	0
Per manus iuncturam esto	0	1	8	0
Per palmam	0	3	0	0
Tum deinceps his ita perfectis forma muliebris vtriusque cor- poris modi bellula & scitula de- scribetur. Deque auerso facies vt sæpe monuimus includens extre- mis lineis aduersi.				
Podicisque assignans rimæ	0	6	0	0
Et pandens calcaneum	0	2	0	0
Hoc corpus in circuli lineam cetro facto in umbilico includes, vt aliquoties iam de aliis diximus, & in exēplis nostris cōspicere est.				

Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nasus.
Mentum.

Summæ scapulæ.
Summi humeri.
Ossa humerorum
Pectus.
Ala aduersa.
Papillæ.
Infra mammas.

Cinctus.
Umbilicus.

Summum femur.
Ima alius.
Supra pubem.
Initium pubis.
Ima pubis.
Extremæ nates.

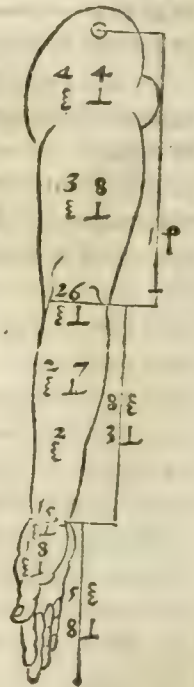
Sulcus feminis.

Supra genu.

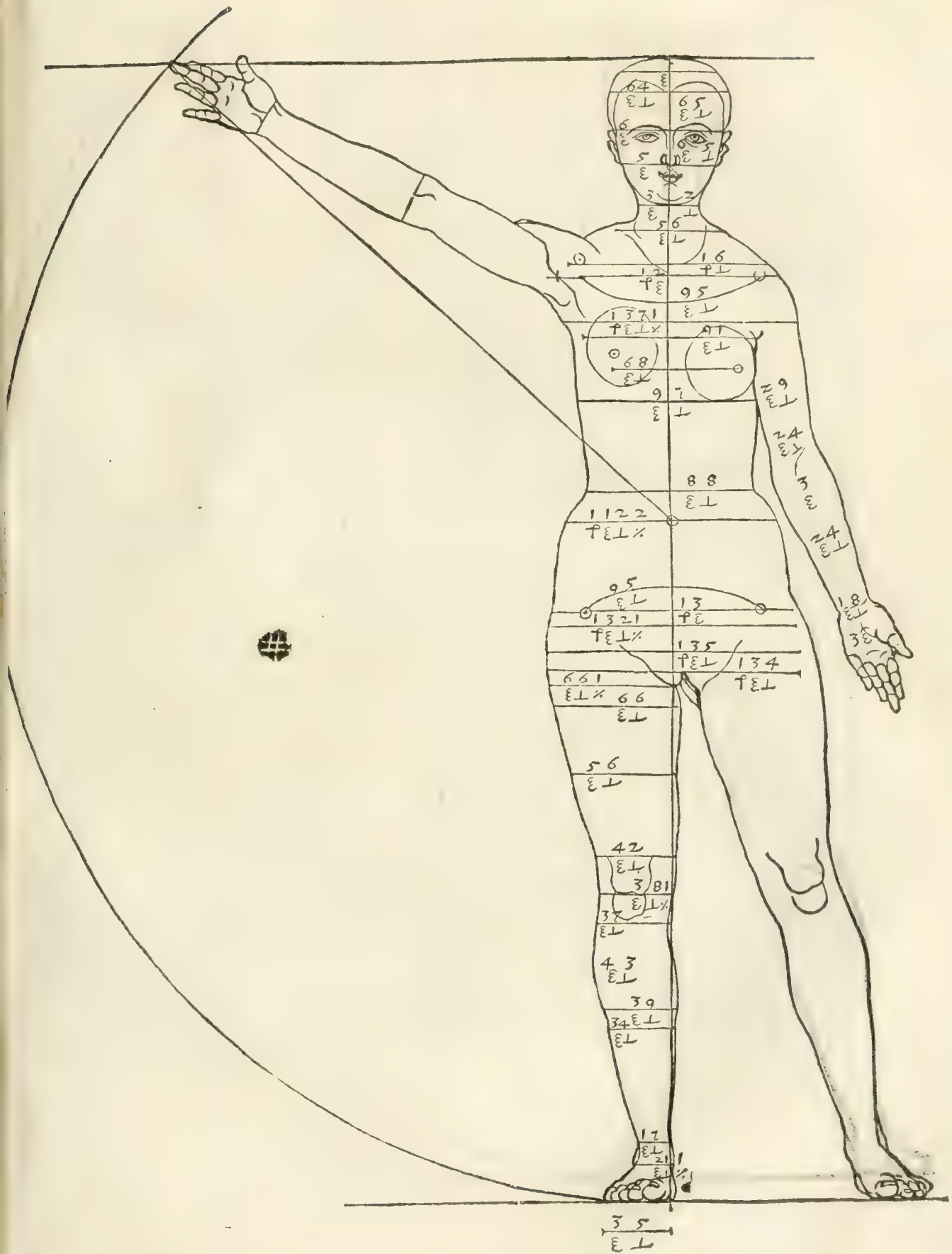
Medium genu.
Infra genu.

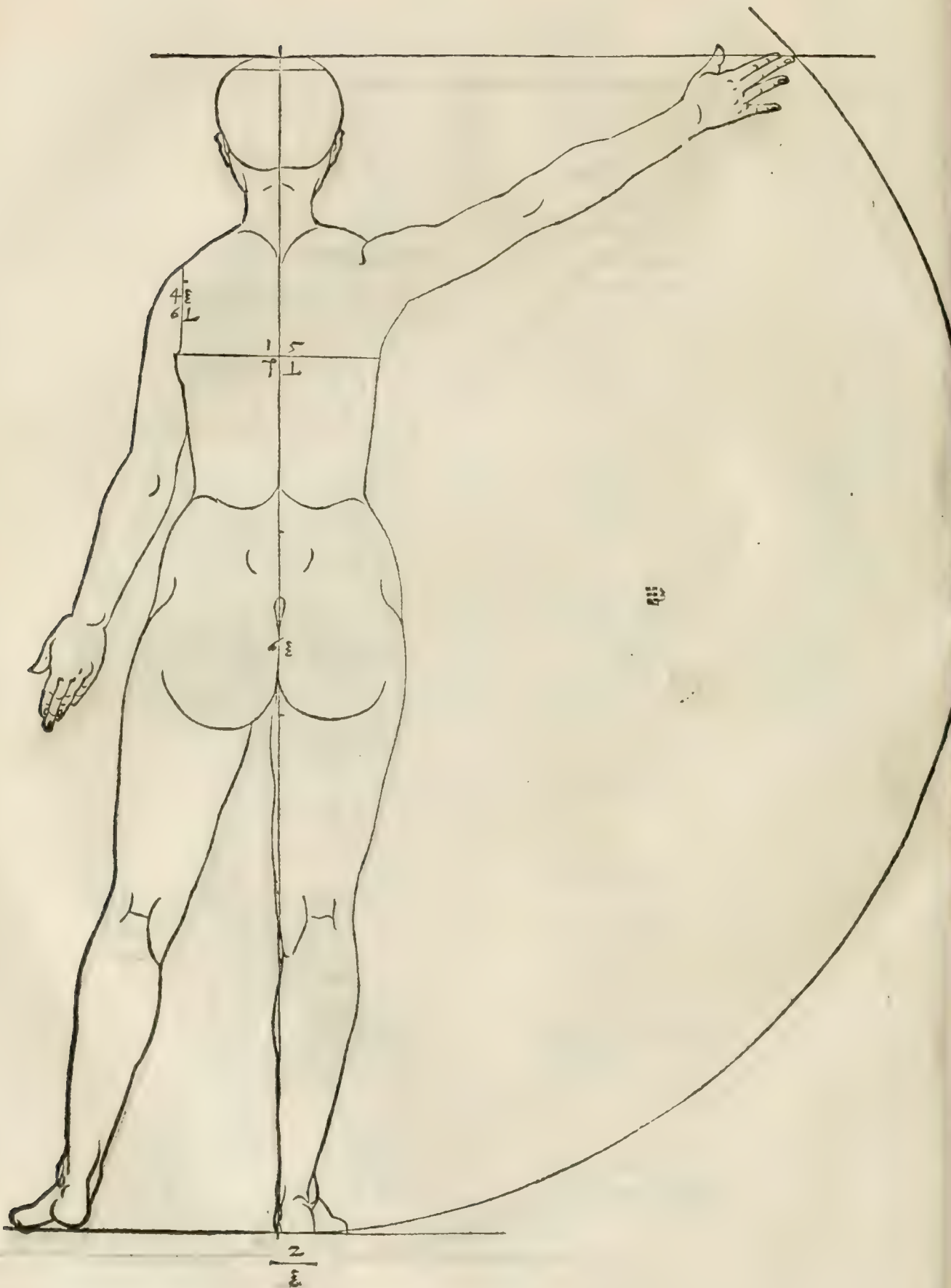
Ima fura exterius.
Interius.

Mons pedis.
Imus talus exterior.
Planta.

16.

† pericula
co numerus
1: portio
1: frustulū.

† pericula
co numerus
1: portio
1: frustulū.

Sequitur alterius muliebris corporis descriptio congruentis cum superius descripto virili. Eius igitur altitudines tales erunt.

A sincipite ad verticem esto — 0 0 7 0
Ad frontem — 0 1 6 0
Ad imum mentum — 0 6 4 0
Ad summas scapulas — 0 8 7 0
Ad iugula — 1 0 2 0
A fronte ad supercilia — 0 2 2 0

Postea per medium vna transversa linea diuides supercilia à mēto, ita descriptis duobus spaciis æqualibus superiori attribues nasum, oculos, aures. Altero buccam & mentum. Atque ita mensurare perges.

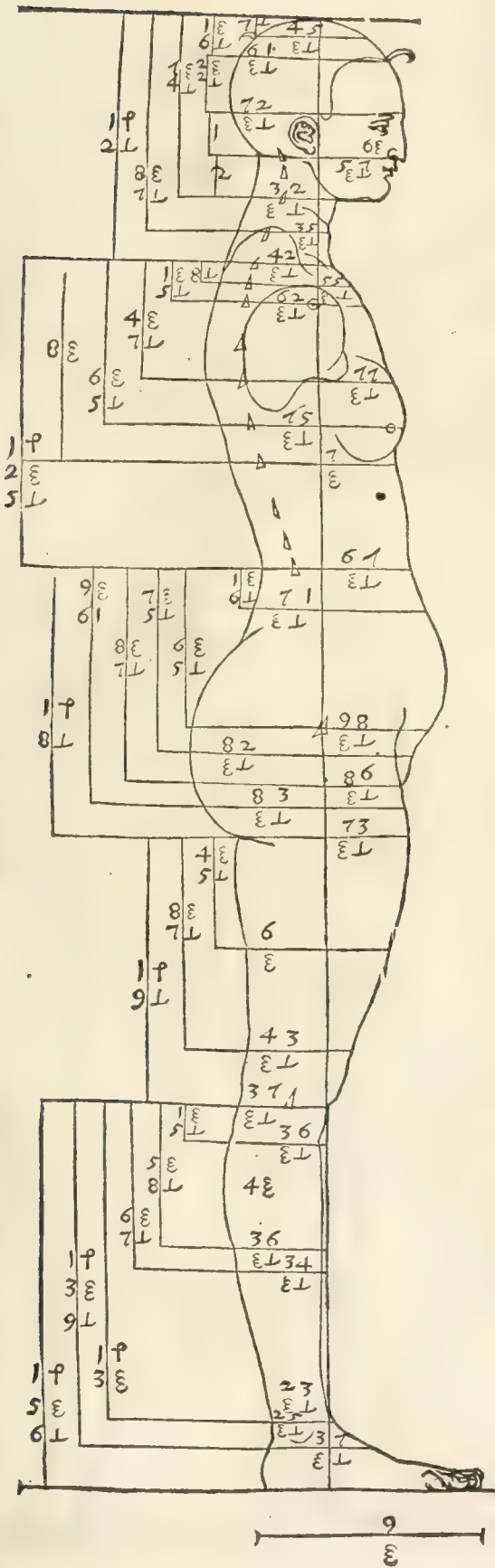
A iugulis ad summos humeros — 0 0 8 0
Ad ossa humerorum — 0 1 5 0
Ad alam aduersam — 0 4 7 0
Ad alam auersam — 0 5 7 0
Ad papillas — 0 6 5 0
Infra mammas — 0 8 0 0
In cinctum — 1 2 5 0
Inde vero in vmbilicum — 0 1 6 0
Ad summum femur — 0 6 5 0
Ad imam aluum — 0 7 5 0
Ad pubis initium — 0 8 7 0
Ad imam pubem — 0 9 6 0
Ad extremas nates — 1 0 8 0
Atque hinc vsque ad sulcū in femine — 0 4 5 0
Supra genu — 0 8 7 0
In medium genu — 1 0 9 0
E medio genu vsque infra illud — 0 1 5 0
Ad imam suram exterius — 0 5 8 0
Ad imam suram interius — 0 6 7 0
Ad montem pedis — 1 3 0 0
Ad imum talum exteriorem — 1 3 9 0
Ad imam plantam — 1 5 6 0

Sed calcis longitudo erit — 0 9 0 0
Brachium autem huiusmodi
Ab humero ad nexum cubiti esto 1 0 0 0
E nexu in iuncturam manus — 0 8 3 0
E iunctura ad extremos digitos — 0 5 8 0
Tum primum densitatem notabis in obliquo corpore talem.
Per verticem esto — 0 4 5 0
Per frontem — 0 6 1 0
Per supercilia — 0 7 2 0
Per nasum — 0 6 0 0
Per superius labrum & ceruicem — 0 5 7 0
Sed collum iuxta mentū habeat
Per summas scapulas — 0 3 5 0
Per iugula — 0 4 2 0
Per summos humeros — 0 5 5 0
Per ossa humerorum — 0 6 2 0
Per alam aduersam — 0 7 7 0
Per papillas — 0 7 5 0
Infra mammas — 0 7 0 0
Per cinctum — 0 6 1 0
Per vmbilicum — 0 7 1 0
Per coxam — 0 9 8 0
Per imam aluum — 0 9 2 0
Per initium pubis — 0 8 6 0
Per imam pubem — 0 8 7 0
Iuxta nates extremas femori dabitur — 0 7 3 0
Per sulcum in femine — 0 6 0 0
Supra genu — 0 4 3 0
Per medium genu — 0 3 7 0
Infra genu — 0 3 6 0
Per mediam suram — 0 4 0 0
Per suram imam exterius — 0 3 6 0
Interius — 0 3 4 0
Per imam & coactissimam tibiā — 0 2 3 0
Per montem pedis esto — 0 2 5 0
Per imum talum exteriorem & pedem — 0 3 7 0

ALBERTI DVRERI

	per ticula	numerus	portio	frustulū.		per ticula	numerus	portio	frustulū.
	†	0	1	%		†	0	1	%
Sequitur brachium id facies densum.					Iuxta imam pubem habeat femur	0	6	4	0
Per humerum	0	4	4	0	Iuxta extremas nates	0	6	3	0
Per musculos	0	3	7	0	Per sulcum in femine	0	5	3	0
Per nexum cubiti	0	2	4	0	Supra genu	0	4	0	0
Infra eundem	0	2	6	0	Per medium genu	0	5	6	0
Per iuncturam manus	0	1	5	0	Infra genu	0	3	5	0
Manus ipsa obtinebit	0	1	8	0	Per mediam suram	0	4	0	0
Deinde latitudines aduersas ita notabis.					Per imam suram exterius	0	3	8	0
Per verticem esto	0	4	9	0	Per imam suram interius	0	3	4	0
Per summam frontem	0	6	3	0	Per imam & coactissimam tibiam	0	1	6	0
Per mediam	0	6	5	0	Per montem pedis	0	1	7	0
Per supercilia	0	6	0	0	Infra talos per pedem	0	2	0	0
Per aures	0	6	5	0	Sed per extremos digitos erit latitudo pedis	0	3	3	0
Per nasum & buccas	0	4	8	0	Brachij autem talis esto.				
Collum iuxta mentum habebit	0	3	3	0	Per musculos humeri	0	2	7	0
Per summam scapulas	0	4	0	0	Supra nexum cubiti	0	2	3	0
Per iugula	0	8	2	0	Infra eundem	0	2	9	0
Per summos humeros	1	0	5	0	Inferiusque etiam	0	2	3	0
Per ossa humerorum	1	2	2	0	Per iuncturam manus	0	1	6	0
Intérque hæc spacium fiet	0	9	6	0	Palmae autem dabitur	0	3	0	0
Intra alas	0	8	9	0	Atque ita deinceps accommodabis præscriptis notationibus tenui ductu muliebrem effigiem locis suis obliqui aduersique corporis. Auersum autem habeat extremas lineas aduersi. Sed ibidē rima				
Intra alas auersas	0	9	9	0	podicis	0	6	8	0
Supravero per pectus & humeros esto	1	3	5	0	Calcaneus autem	0	1	9	0
Intra papillas	0	6	4	0	Hoc item corpus in rotundationis lineā circini, quæ extremitates manuum pedumque attingat includi poterit, ut & de aliis supra aliquoties dictum, & à nobis in exemplis expressum est.				
Infra mammas	0	9	4	0					
Per cinctum	0	8	4	0					
Per umbilicum	1	1	1	2					
Per coxam	1	2	8	0					
Ibidemque distabunt inter se coxendices	0	9	1	0					
Per imam aluum esto	1	3	0	0					
Per pubis initium	1	2	9	0					

Sinciput.
 Vertex.
 Frons.
 Supercilia.
 Nafus.
 Mentum.
 Summæ scapulæ.
 Iugula.
 Summi humeri.
 Offa humerorum.

Alæ.
 Papillæ.
 Infra mammas.

Cinctus.
 Umbilicus.

Sinus coxæ.
 Ima aluus.
 Pubis initium.
 Ima pubes.
 Extremæ nates.

Sulcus in femine.

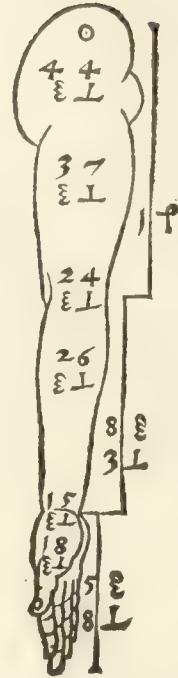
Supra genu.

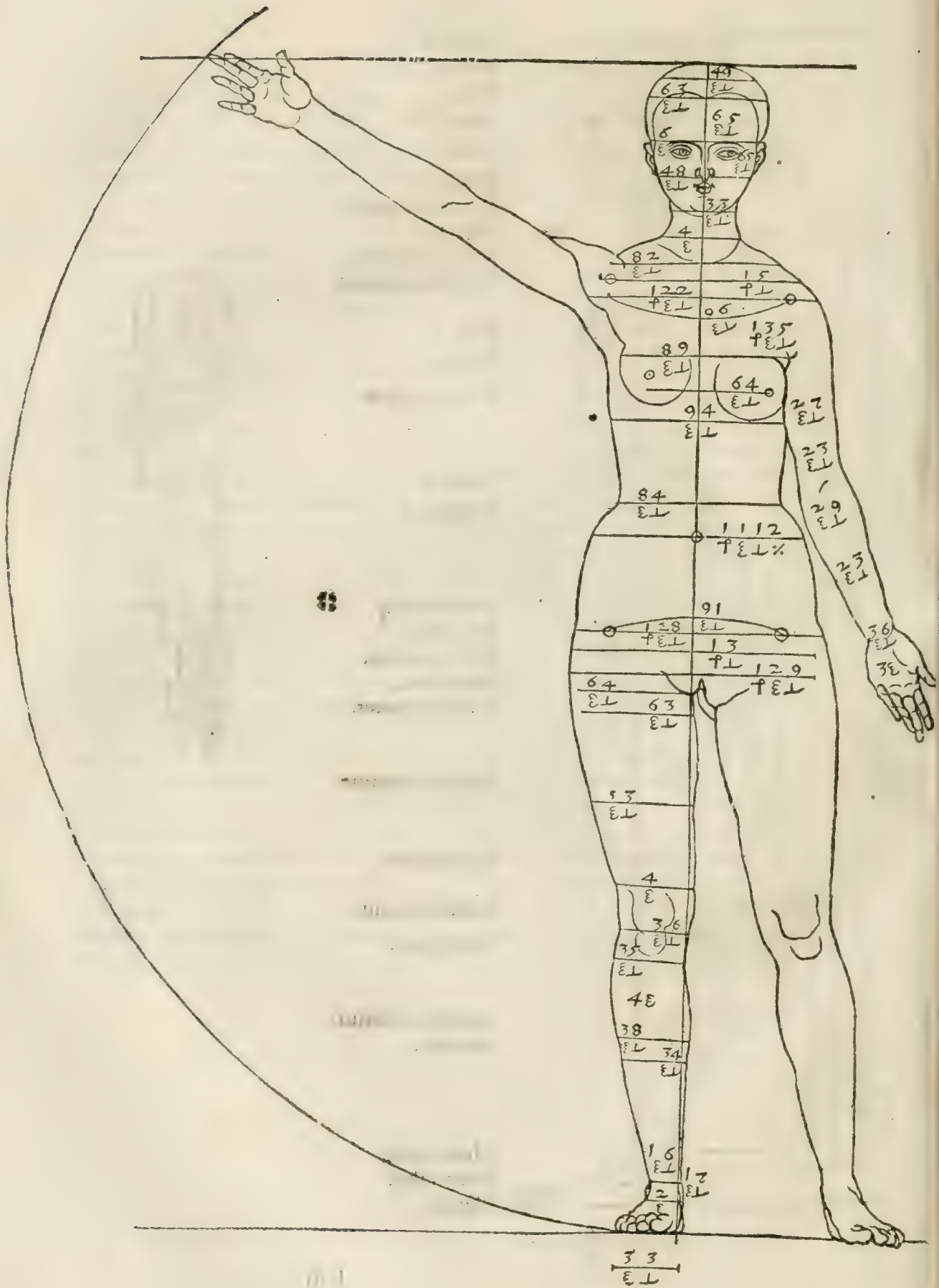
Medium genu.

Infra genu.

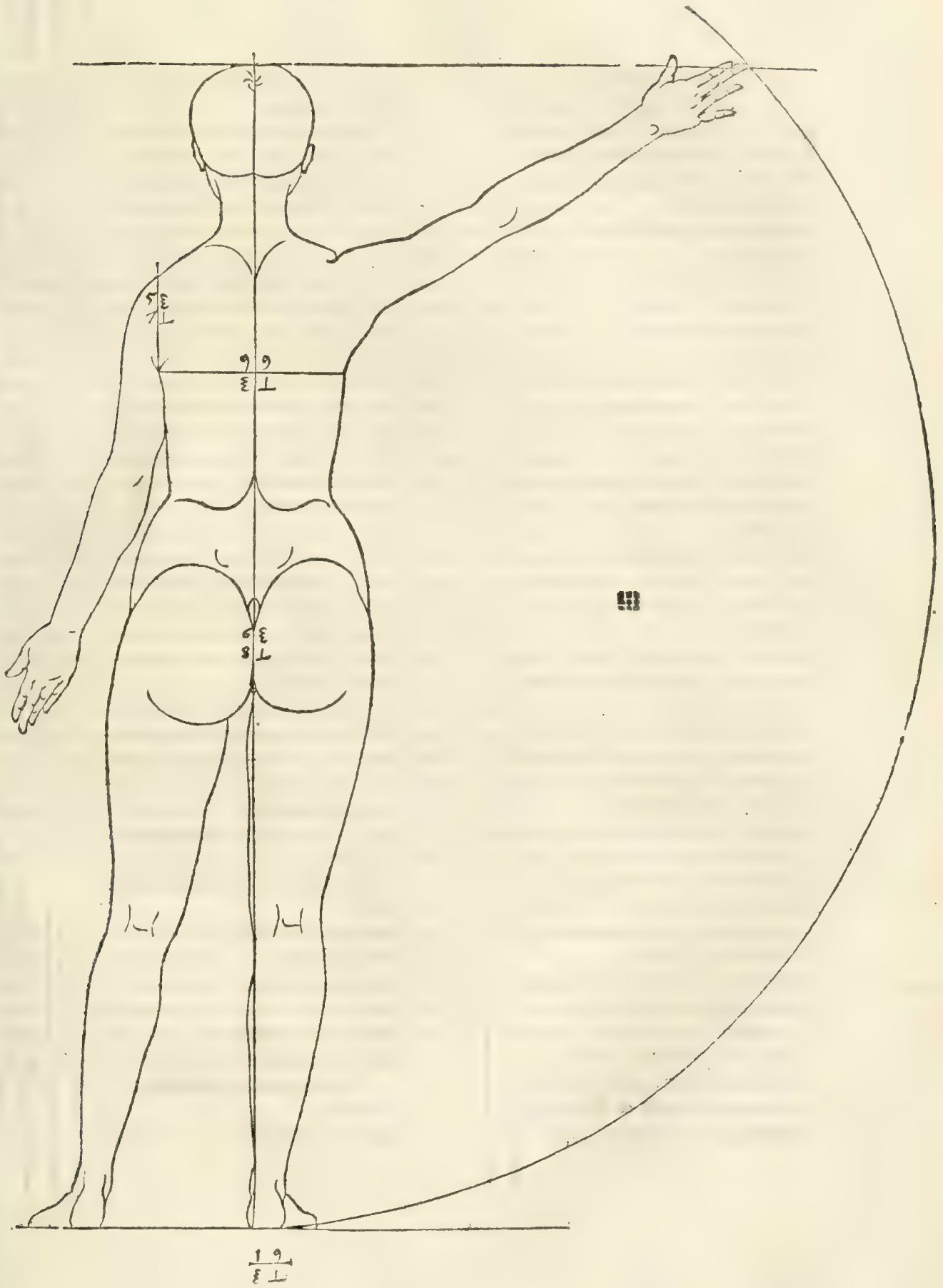
Ima fura exterius.
 Interius.

Mons pedis.
 Imus talus.
 Planta.

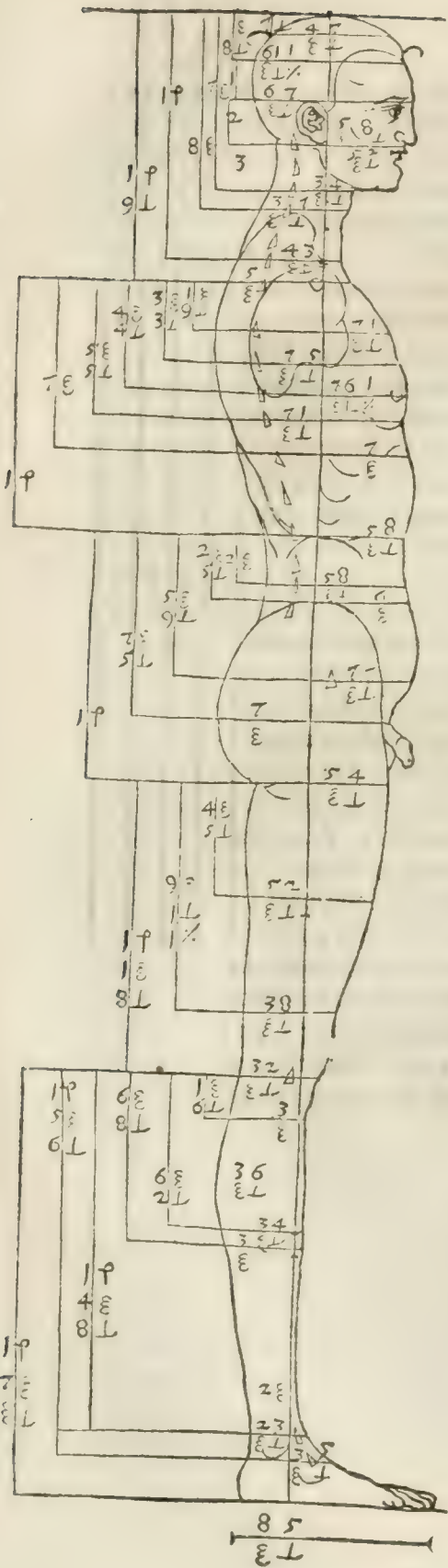
ALBERTI DVRERI

17

	† particula co numeris	† portio 1 frustulū.		† particula co numeris	† portio 1 frustulū.
In sequentibus describam effigiem viri bene longa statura & gracilis quæ exemplo esse possit volenti longiusculum corpus depingere. Huius igitur commensuratio talis erit.					
A sincipite ad verticem esto	0	0	7	0	0
Ad frontem	0	1	8	0	0
Ad imum mentum	0	7	0	0	0
Ad summas scapulas	0	8	0	0	0
Ad summos humeros	1	0	0	0	0
Ad iugula	1	0	9	0	0
Hinc vero ad summum pectus	0	1	9	0	0
Infra alam	0	3	3	0	0
Infra alam aduersam	0	3	8	0	0
Ad mammas	0	4	4	0	0
Infra has	0	5	5	0	0
Ad imum thoracem	0	7	0	0	0
In cinctum	1	0	0	0	0
Hinc autem in vmbilicum	0	2	0	0	0
Ad sinum coxæ	0	2	5	0	0
Ad summū femur seu coxam	0	5	9	0	0
Ad verenda	0	7	5	0	0
Ad extremas nates	1	0	0	0	0
Atque hinc vero ad sulcum feminis	0	4	5	0	0
Supra genu	0	9	1	1	0
Medium in genu	1	1	8	0	0
Sed hinc infra genu	0	1	6	0	0
Ad imam suram exterius	0	6	2	0	0
Interius	0	6	8	0	0
Ad montem pedis	1	4	8	0	0
Ad imum talum exteriorem	1	5	6	0	0
Ad imam plantam	1	7	3	0	0
Sed calcis longitudo erit	0	8	5	0	0
Brachij vero talis.					
Ab humero ad cubiti nexum esto	1	0	6	0	0
E nexu in manus iuncturam	0	8	5	0	0
E iunctura ad extremos digitos	0	5	4	0	0
His altitudinibus ita vt demonstratum est notatis, designabuntur & obliqui corporis & aduersi latitudines, primūque obliqui.					
Esto per verticem	0	4	7	0	0
Per frontem	0	6	1	1	0
Per supercilia	0	6	7	0	0
Per nasum	0	5	8	0	0
Per labrum superius	0	5	2	0	0
Sed collum iuxta mentum obtineat	0	3	4	0	0
Per summas scapulas	0	3	7	0	0
Per summos humeros	0	4	3	0	0
Per iugula	0	5	0	0	0
Per pectus	0	7	1	0	0
Iuxta alam	0	7	5	0	0
Per mammas	0	7	6	1	0
Infra has	0	7	1	0	0
Per imum thoracem	0	7	0	0	0
Per cinctum	0	5	8	0	0
Per vmbilicum	0	5	8	0	0
Per sinum coxæ	0	6	0	0	0
Per coxam	0	7	7	0	0
Per verenda & clunes	0	7	0	0	0
Ibidemque femori dabitur	0	5	4	0	0
Per sulcum feminis	0	5	2	0	0
Supra genu	0	3	8	0	0
Per medium genu	0	3	2	0	0
Infraque ipsum	0	3	0	0	0
Per mediam suram	0	3	6	0	0
Per imam suram exterius	0	3	4	0	0
Interius	0	3	0	0	0
Per imam tibiam	0	2	0	0	0
Per montem pedis	0	2	3	0	0
Per imum talum exteriorem & pedem	0	3	5	0	0
His addes & brachium huiusmodi.					
Per humerum esto	0	4	0	0	0
Per musculos	0	3	0	0	0
Per nexum cubiti	0	2	1	0	0
Infra hunc	0	2	2	0	0
Per manus iuncturam	0	1	2	0	0
Sed palma obtinebit	0	1	4	0	0
Aduersas vero latitudines facito tales.					
Per verticem esto	0	4	4	0	0

	per pericula.	con numerus.	portio. 1	frustulū. %		per pericula.	con numerus.	portio. 1	frustulū. %
Per frontem	0	5	5	0	Infra talos per pedem	0	1	5	0
Per supercilia	0	5	2	0	Sed calci per extremos digitos				
Per aures	0	5	8	0	dabis	0	3	0	0
Per nasum & buccas	0	4	3	0	Brachium autem sic fiet.				
Per collum iuxta mentum	0	3	1	0	Per musculos humeri latum	0	2	2	0
Per summas scapulas	0	3	6	0	Infra nexum cubiti	0	2	5	0
Per summos humeros	0	8	8	0	Per iuncturam manus	0	1	4	0
Per iugula	1	1	2	1	Palma autem habebit	0	2	5	0
Atque ibidem distabunt ossa hu- merorum	0	9	4	0	Atque ita consequenter effi- giem delineationibus cōgruis ex- primes, triplicis corporis, vt s̄ape monuimus & nos fecimus subie- ctis exemplis. Auersum etiam cor- pus aduersi extremis lineis com- prehendens, dabis.				
Per pectus & humeros esto	1	3	2	0	Rimæ podicis	0	5	8	0
Intra alas	0	9	0	0	Calcaneo vero	0	1	6	0
Intra alas à tergo	1	4	0	0	In huiusmodi commēsuratio- nibus animaduertent harum rerū studiosi, obliquas latitudines quæ sunt densitates, per totum corpo- ris truncum minores esse aduer- sis, sed per totum pedem id est fe- mur & crura maiores. Præterea sciendum non magni negocij fu- turum si cui effigies descriptas li- bro priori numerorum partium mensuris, lubeat etiam hoc modo exquirere. Memineris & variatio- nis capitis quam aliquoties expo- sui, nam cum caput aliter fit tota effigies corporis diuersa apparet.				
Intra mammas	0	7	0	0					
Infra has	0	9	6	0					
Per imum thoracem tantum	0	9	0	0					
Per cinctum	0	8	1	0					
Per umbilicum	0	9	1	0					
Per sinum coxæ	0	9	0	0					
Per coxam	1	0	0	0					
Ibidemque coxendices distabunt	0	7	5	0					
Per verenda esto	0	9	9	0					
Per femur iuxta nates extremas	0	4	7	0					
Per sulcum feminis	0	3	7	0					
Supra genu	0	2	8	0					
Per medium genu	0	2	6	0					
Infra ipsum	0	2	6	0					
Per mediam suram	0	3	2	0					
Per imam suram exterius	0	2	8	0					
Interius	0	2	5	0					
Per imam tibiam	0	1	2	0					
Per montem pedis & talum	0	1	6	0					

Sinciput.
 Vertex.
 Frons.
 Supercilia.
 Nafus.
 Mentum.
 Summæ scapu-
 læ.
 Summi hume-
 ri.
 Iuguli.
 Pectus.
 Ala aduersa.
 Mammæ.
 Infra has.
 Imus thorax.
 Cinctus.
 Umbilicus.
 Sinus coxæ.

Summum fe-
 mur.
 Verenda.
 Extremæ nates.

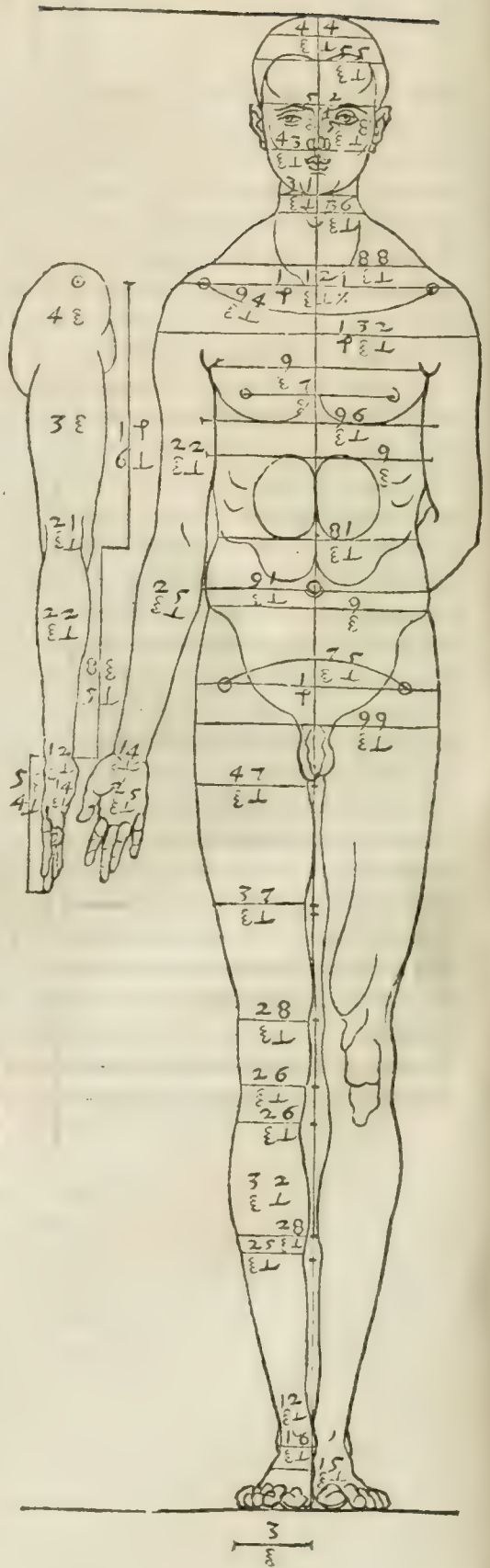
Sulcus feminis.

Supra genu.

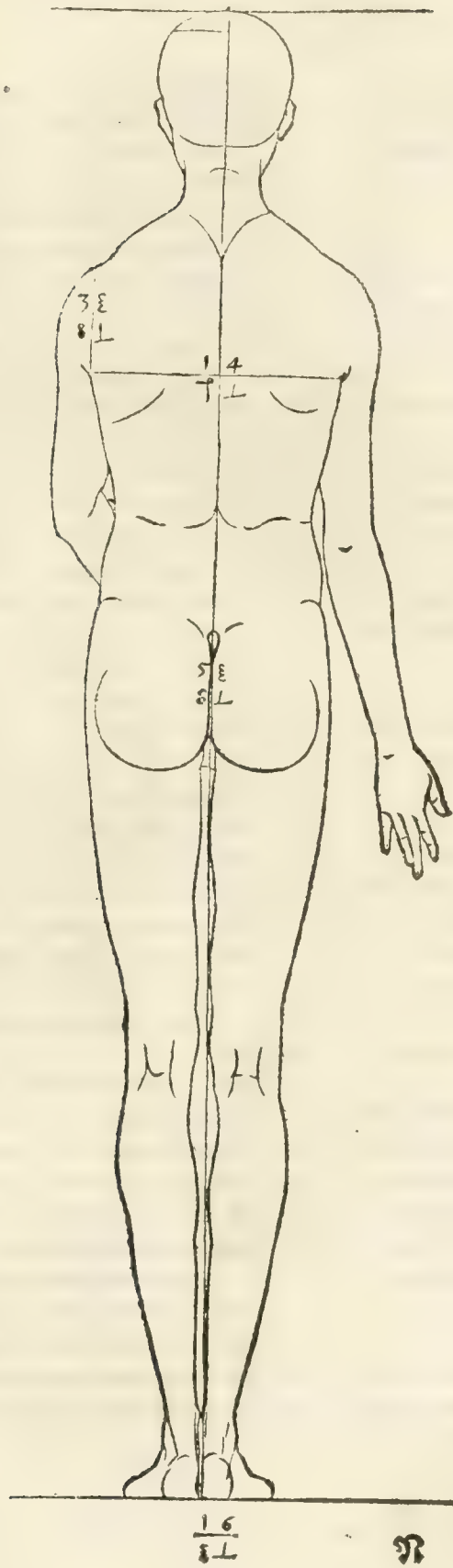
Medium genu.
 Infra ipsum.

Imum suræ ex-
 terius.
 Interius.

Mons pedis.
 Imus talus ex-
 terior.
 Planta.

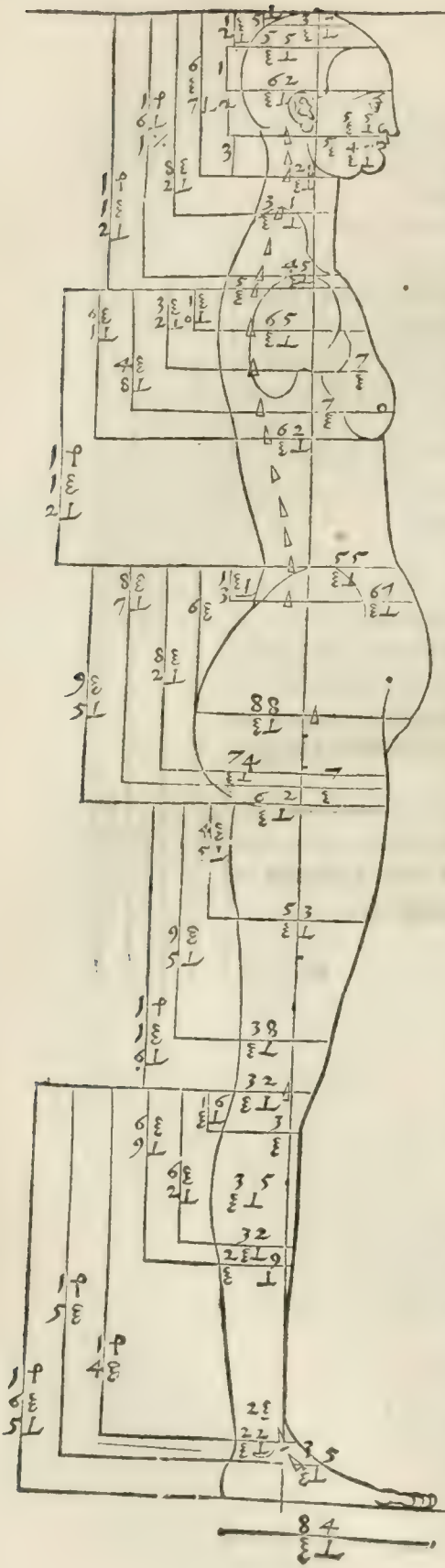

	particula no numerus	portio 1/2	tristulū.		particula no numerus	portio 1/2	tristulū.
Prædescripto corpori virili cō ueniens in sequentibus muliebre adiiciam cuius altitudines sunt huiusmodi.				Per nasum	0	5	5 0
A sincipite ad verticem	0	0	5 0	Per superius labrum & ceruicem	0	5	0 0
Ad frontem	0	1	2 0	Per mentum & collum	0	4	7 0
Ad imum mentum	0	6	7 0	Ibidemque obtinebit collum	0	2	8 0
Ad summas scapulas	0	8	2 0	Per summas scapulas	0	3	1 0
Ad summos humeros	1	0	6 1	Per summos humeros	0	4	5 0
Ad iugula	1	1	2 0	Per iugula	0	5	0 0
Hinc vero ad summumpectus	0	1	6 0	Per pectus	0	6	5 0
Infra alam	0	3	2 0	Iuxta alam	0	7	0 0
Infra alam à tergo	0	3	9 0	Per papillas	0	7	0 0
Ad papillas	0	4	8 0	Infra mammas	0	6	2 c
Infra mammas	0	6	1 0	Per cinctum	0	5	5 0
In cinctum	1	1	2 0	Per vmbilicum	0	6	7 0
Hinc autem ad vmbilicum	0	1	3 2	Per coxam	0	8	8 0
Ad summum femur seu coxam	0	6	0 0	Per pubis initium	0	7	4 0
Ad pubis initium	0	8	2 0	Per imam pubem	0	7	0 0
Ad imam pubem	0	8	7 0	Femori iuxta extremas nates de- tur	0	6	2 0
Ad extremas nates	0	9	5 0	Per sulcum feminis	0	5	3 0
Sed hinc ad sulcum feminis	0	4	5 0	Supra genu	0	3	8 0
Supra genu	0	9	5 0	Per medium genu	0	3	2 0
Medium in genu	1	1	6 0	Infra illud	0	3	0 0
E medio genu infra illud	0	1	6 0	Per mediam suram	0	3	5 0
Ad imum suræ exterioris	0	6	2 0	Per imum suræ exterioris	0	3	2 0
Ad imum suræ interioris	0	6	9 0	Interioris	0	2	9 0
Ad montem pedis	1	4	0 0	Per imam & coactissimam tibiam	0	2	0 0
Ad imum talum exteriorem	1	5	0 0	Per montem pedis	0	2	2 0
Ad imam plantam	1	6	5 0	Per imum talum exteriorem & pedem	0	5	3 0
Sed calcis longitudo erit	0	8	4 0	Tum brachium accommoda- bis.			
Brachij vero talis.				Per humerum densulum	0	3	6 0
Ab humero ad nexum cubiti esto	0	9	7 0	Per musculos	0	3	3 0
E nexu ad iuncturam manus	0	9	0 0	Per nexum cubiti	0	2	1 0
E iunctura ad extremos digitos	0	5	4 0	Infra eundem	0	2	3 0
Post hæc describes & latitudi- nes primūque obliqui corporis quæ sunt vt saepe diximus desita- tes.				Per manus iuncturam	0	1	2 0
Per verticem esto	0	3	7 0	Sed palma obtinebit	0	1	4 0
Per frontem	0	5	5 0	Atque ita perges ad latitudi- nes corporis aduersi, faciēsque ita.			
Per supercilia	0	6	2 0	Per verticem esto	0	3	6 0
				Per summam frontem	0	5	1 0
				Per mediam	0	5	5 0

	†	CG	portio	frustulū.		†	CG	portio	frustulū.
		numeris	1	%			numeris	1	%
Per supercilia	0	5	2	0	Per medium genu	0	3	0	0
Per aures	0	5	6	0	Infra genu	0	2	8	0
Per nasum & buccas	0	4	5	0	Per mediam suram	0	3	3	0
Collo iuxta mentum dabitur	0	2	8	0	Per imam suram exterius	0	2	9	0
Per summas scapulas	0	3	0	0	Interiorius	0	2	7	0
Per humeros	0	8	5	0	Per imam & coactissimam tibiam	0	1	2	0
Per iugula	0	9	8	0	Per talos & montem pedis	0	1	6	0
Ibidemque distabunt inter se co-					Infra eosdem & pedem	0	1	5	0
xendices	0	8	4	0	Sed calci dabitur per extemos				
Sed per pectus & humeros esto	1	1	5	0	digitos	0	2	9	0
Intra alas	0	7	3	0	Verum brachium tale fiet.				
Intra alas a tergo	0	9	0	0	Per musculos latum	0	2	2	0
Intra papillas	0	7	0	0	Supra nexum cubiti	0	2	0	0
Infra mammas	0	8	0	0	Infra eundem	0	2	5	0
Per cinctum	0	7	3	0	Per iuncturam manus	0	1	3	0
Per umbilicum	0	9	9	0	Palma autem habebit	0	2	4	0
Per coxam	1	1	2	0	Atque ita deinceps congruen-				
Ibidemque relinquetur intra co-					tes & locis suis & sexui effigies ex-				
xendices	0	8	0	0	primes, auersumque corpus in				
Per pubis initium	1	1	4	0	extrema aduersi includes, a signa-				
Per imam pubem	1	1	3	0	bisque.				
Iuxta extremas nates dabitur fe-					Podicis rimæ	0	5	5	0
mori	0	5	8	0	Calcaneo vero	0	1	6	0
Per sulcum feminis	0	4	8	0	Que omnia licet subiectis in				
Supra genu	0	3	5	0	exemplis contemplere.				

ALBERTI DVRERI

Sinciput.
 Vertex.
 Frons.
 Supercilia.
 Nasus.
 Mentum.
 Summæ scapu-
 læ.
 Sûmi humeri.
 Iuguli.
 Pectus.
 Ala aduersa.
 Papillæ.
 Infra mammas.

Cinctus.
 Umbilicus.

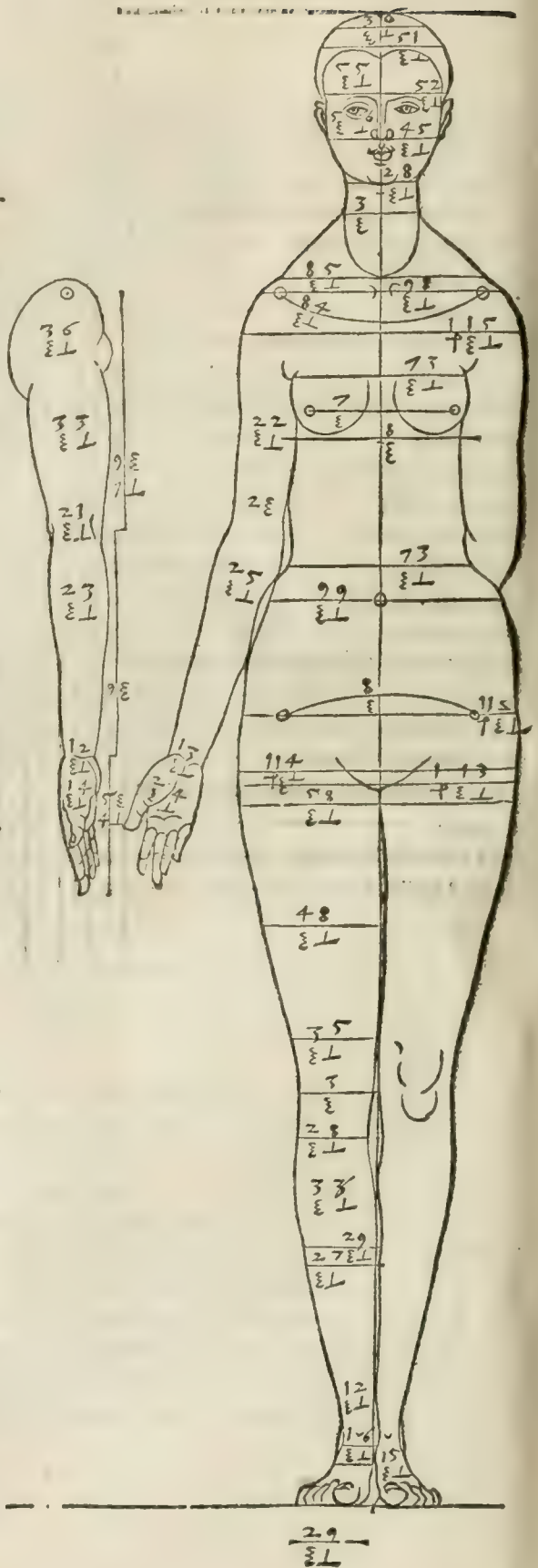
Coxa.
 Initium pubis.
 Ima pubis.
 Extremæ nates.

Sulcus feminis.

Supra genu.
 Medium genu.
 Infra genu.

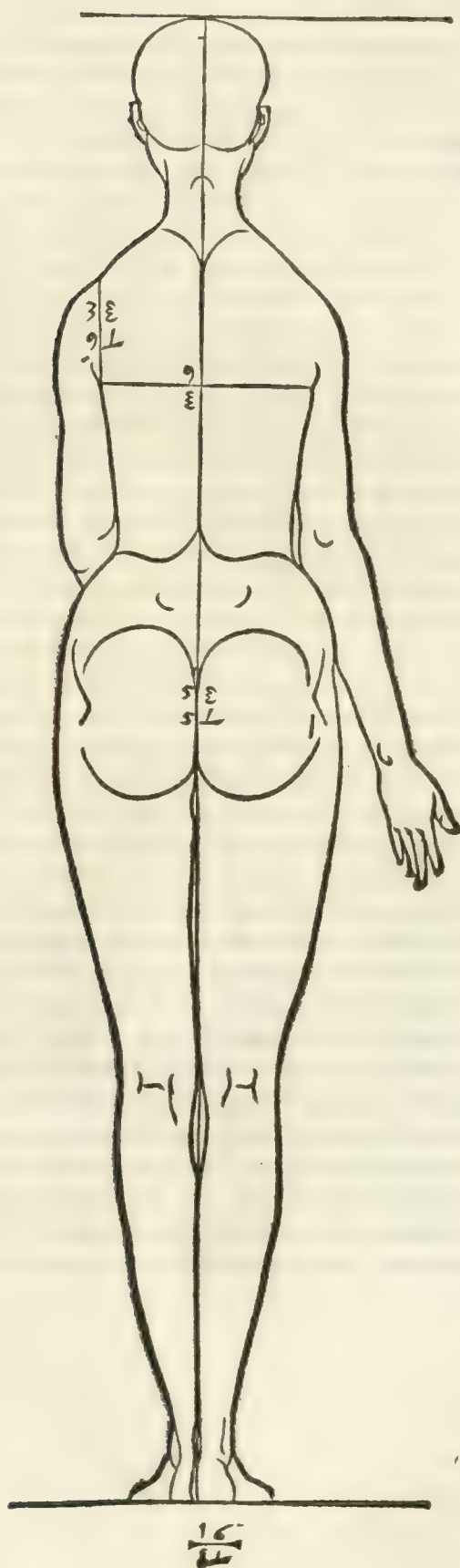
Imum suræ ex-
 terioris.
 Interioris.

Mons pedis.
 Imum tali ex-
 terioris.
 Planta.

29
 —
 3L

In fine huius libri propositis duobus capitibus virilibus, illorum figurationem exquisitius & certius quam hactenus feci, docebo, hoc modo.

Principio quadratum constitues vt superiori libro præcepimus, hoc seruiet obliquo capiti. Sed huius laterum spacia erunt vnius partis septimæ de altitudine totius imaginis. Poteris tamen & octauæ partis facere omnibus similiter conseruatis, quæ de septima parte præcipientur. Atque ita notabis quadrati constituti latus rectum prius signo a, posterius b. Latus verò superius trãuersum c. Inferius d. Tum deinceps septimam illam partem quam diximus diuides in æquales partes 8. id est numeros quos vt meminisse debes hac nota inuimus ξ . & numerum in decem portiones huius notæ $\perp$. Atque his mensurationes partium in capite exequemur, primum perpendiculares designantes lineas isto pacto.

Ab a, lineam perpendiculariter retroduces ξ . o. $\perp$. 9. Ea esto e, tangatq; extremam pupillam & intimas nares. Postea pones lineam f, ab a, ξ . i. $\perp$. 8. Ea tanget extrema supercilia iuxta tempora. Sed oculi proximus angulus constituetur in medio e, f. Tum pones tertiam perpendicularem eaque esto g, ab a, retro. ξ . 3. $\perp$. 5. Hæc definiet aurem iuxta tempora. At quarta quæ sit h, ab g, retro posita. ξ . i. $\perp$. 0. extremam aurem describet. Post hæc pones lineam quæ sit i, prorsus ab b. ξ . i. $\perp$. 3. Iuxta hæc insidet in ceruicem occiput. Tum k, produces ab b. ξ . o. $\perp$. 7. Hæc tãget supra verticem & infra ceruicem iuxta transuersam d. Ac transuersas parallelos quidem ita deinceps impones. Infra c. ξ . 2. $\perp$. 6. ponatur linea transuersa l, hæc designabit radicem capilli supra frontem. Tum diuides c, l, alia transuersa m, per medium. Eaque transibit iuxta perpendicularem k, per verticem. Postea diuides l, d, duabus lineis n, o, in tria æqualia spacia. Linea quidem n, per supercilia curret & summam attinget aurem. Sed o, imum nasum imãmque aurem. Postea diuides o, d, linea p, per medium: hæc tanget summum mentum. Postea diuides o, p, per medium linea q. Ita superius labrum ita o, q, stabit, & inferius intra q, p, transibitque linea q, buccam mediam id est oris synarmogen. Postea diuides n, o, linea r, per medium. Inque superius spacium totum oculum impones. Tum r, o, diuides in septem spacia æqualia, & infima tria abscindes linea s: hæc attinget ad summas narium eminentias. Sed ima auricula compræhendetur intra s, o. Tum obliquæ duæ lineæ ducentur, vna ex angulo qui clauditur linea perpendiculari e, & transuersa c, in angulum perpendicularis a, & transuersæ o. Supra hanc frons deducetur intra transuersas l, n. Sed nasus infra, intra transuersas n, o. Altera obliqua descendet ab angulo lateris recti a, & transuersæ n, retro ad angulum perpendicularis e, & transuersæ d, hæc definietur vtrunque labrum itémque extremum mentum. Atque his confectis capitis forma deinceps exprimetur: ita vt summum caput ad h, perpendicularem & latus c, rotundetur. Occipitium autem intra transuersas l, n, ad latus b. Colli autem decliuus erit densitas id est ab occipitij & ceruicis commissura ad guttur ξ . 4. $\perp$. 5. Quæ omnia diligentissime studiuimus oculis in sequētibus exemplis subijcere. Sed fieri possit vt tale caput alicubi maiusculum videatur quam latura sit propositæ imaginis ratio. Poteris igitur facere minus hoc modo. Sinciput in medio transuersarum c, m, rotundetur iuxta perpendiculares g, h. Et occipitium ad k, in medio transuersarum l, n. Tum iuxta occipitij commissurã curuabis ceruicem in linea o, facta distantia ab latere b, ξ . i. $\perp$. 8. Tum retro abduces ad latus d. & perpendicularem i. Velim vtranque rationem diligenter cognoscas, non enim temere huiusmodi variationem exposuimus. Atque hæc esto vnius capitis descriptio.

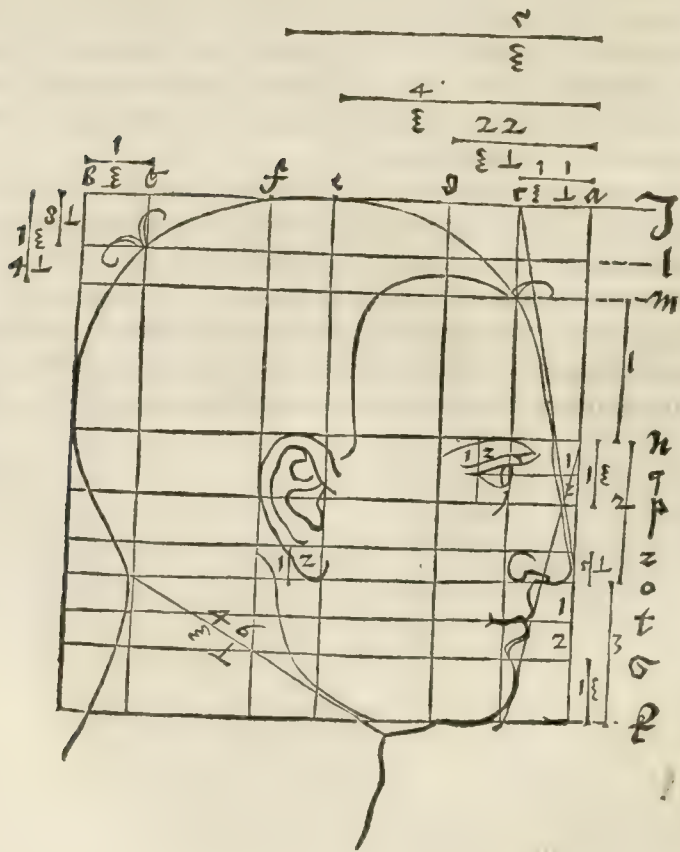
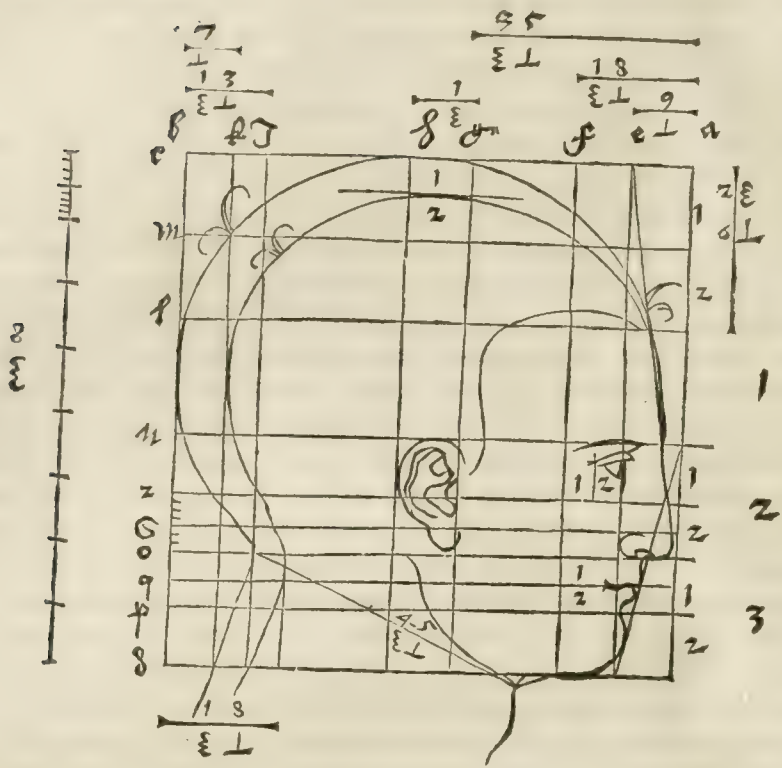
Alterius vero talis.

Quadratum similiter constitues vt supra monui faciens rectorum laterum prius a, posterius b. Sed transuersorum superius esto i, inferius k. Hoc quadratum primum perpendicularibus lineis insignies, ponésque vnam ab a, ductam retro. $\xi . 1 . \perp . 1 .$ quæ sit c, hæc tanget extremam pupillam & intimas nares. Iterum duces retro ab a, $\xi . 2 . \perp . 2 .$ lineã d, hæc supercilia definiet, & super linea k, intimum mentum. Oculorum autem anguli iuxta tempora terminabũtur in medio c, d. Iterum pones retro ab a, $\xi . 4 . \perp . 0 .$ lineam e, hæc attinget aurem vbi è temporibus enascitur, iuxtaque illamincipit radit latus i. Iterum duces lineam f, retro ab a, $\xi . 5 . \perp . 0 .$ hæc terminabit aurem. Tum pones lineam g, prorsus à latere b, $\xi . 1 . \perp . 0 .$ hæc tanget ceruicem, describétque commissuram occipiti cum ceruice. Transuersas autem parallelos vt diximus sic facies. Ab transuersã i, deorsum $\xi . 0 . \perp . 8 .$ ponatur alia transuersã l, hæc tanget verticem iuxta perpendiculararem g. Iterum pones infra i, lineam transuersã m, $\xi . 1 . \perp . 4 .$ hæc tanget radicem capilli supra frontem. Postea diuides m, k, duabus lineis n, o, in tria æqualia spacia. Linea quidem n, transibit per supercilia & summam aurem. Sed linea o, tanget imum nasum & aurem. Iuxtaque hanc occipitium in ceruicem insidet. Erítque hinc collum densum vsque ad guttur. $\xi . 4 . \perp . 6 .$ Iterum duces lineam p, infra n, $\xi . 1 . \perp . 0 .$ Intérque p, n, totus oculus compræhendetur & anguli stabunt in medio. Iterum pones lineam r, supra o, $\xi . 0 . \perp . 5 .$ hæc tanget summas narium eminentias. At ima auricula peculiariter exprimetur intra r, o. Iterũ pones lineam s, supra k, $\xi . 1 . \perp . 0 .$ hæc tanget summum mentum. Tum diuides o, s, linea t, per medium, hæc transibit per mediam buccam. Atque ita & duas obliquas duces. Vnam ex angulo perpendicularis c, & transuersã i, ad angulum perpendicularis a, & transuersã o. Alteram vero ex angulo perpendicularis a, & transuersã n, ad angulum perpendicularis c, & transuersã k. Supra priorem deducetur frons intra m, n. Infra autem nasus, intra n, o. Iuxta alteram exprimetur labrum, bucca, mētum. Atque ita omnibus partibus rectis lineis notatis, tum deinceps formam capit is inscribes, ita vt nos subiecto exemplo declarauimus. Neque ignorandum similiter posse omnium membrorum mensurationes singulatim exquiri de eorum altitudinibus, vt, exempli causa, ponatur crus à medio genu ad imum talum, hæc erit altitudo: de hac exquires latitudines, vt verbi causa, suram facies latam parte vna 4. altitudinis, huiusque quartæ dimidium duces per talos. Ita vt dixi arbitrio tuo facere in singulis membris & exacte omnia exquirere licebit.

Atque hic esto finis libri secundi, commensurationum rectorum formarum. Vbi à lectoribus veniam petere libuit errorum si qua forte in picturis exemplorum occurrerint. Neque enim nos celaturæ vitia, neque typorum ligneorum deprauationem præstare aut æquum aut virium nostrarum fuit. Sed de scriptura tamen poterint & illa emendari quam omni studio & diligentia quàm emendatissime curauimus edi, correctis inter relegendum excusorum peccatis. Lector bonus & æquus gratam vt spero operam nostrã acceptãque habebit, malignos & obtrectatores non curat vt Græci aiunt Hippocrides.

ALBERTI DVRERI

Ad lectores in sequentes libros

P R A E F A T I O.

VM de artificio picturæ compositos libros ab Alberto Durerō, partim voluntate erga ipsum mea adductus, partim etiam coactus amicorum precibus quæ imperij vim habere viderentur, in manus accepissem conuertendos in linguam latinam, sensi fortunam successus non sane respondere studio meo, eoque singulari cum mihi tum illis satisfaciendi qui nobis hunc laborem imposuissent. Neque id adeo mirum mihi cogitanti visum, quod non satis explorato pondere subiissem sub materiâ cui ferendæ parum sufficerent vires meæ. Id me siue in cupiditate gratificandi petentibus à me hoc opus, siue negligentia mea principio sane fugerat. Quare fuimus eo maiore anxietate in processu quo minus & prouisa grauitas & integrum iam erat abiicere semel susceptum onus: quod ipsum si facere licuisset, expedita via fuerat qua nos cura molestiâque liberare potuissemus. Atque in hac hæsitacione & depressione nostra, vt fieri solet, progressi sumus lentiore gradu, & quasi pedetentim. Itaque libros primos duos tanquam recidentes, separatim latinis factos emisimus, simul vt daremus specimen industriæ nostræ lecturis, simul vt hac in parte decursi spatij paulisper acquiesceremus, simul etiam, quia esset in reliquis maiore attentione opus, quod sciremus primum quidem librum ab authore diligenter recognitum, ipsoque illum viuo typis excusum fuisse, cum reliquorum editioni & castigationi morte præreptus decesserit. Atque vtinam Deo visum esset, vt illo superstite nobis hæc prouincia data esset, gerere & cupide & vt confido, cum laude voluissemus: Nunc illius desiderio, & fuit non nullum tædium, & occasio certe laudis morte ipsius amota est. Hoc autem cum opto, non modo respicio ad me & res meas, sed potius etiam ad illum & famam mortui, à quo sensi me valde diligi, quemque ego merito ipsius feci maximi, nec non studiosis quoque harum rerum vtilia vota facio. Extarent enim profecto hæc scripta ab authore ipso edita, non minima parte sui sed vniuersa, ad eum modum composita, vt maxime & doctis admirationi, & studiosis omnibus fructui essent. Nunc etsi neque illi parui pendere, neque hi parum adiuuari poterunt: tamen illa excellentia curæ & è laborationis fortasse requiratur, qua nihil est pulchrius neque præstabilius. Videre etiam hoc amici Dureri nostri, qui inchoata iam excusione operis, & absoluto primo libro cum author diem suum obiisset, perduxere ad finem hunc laborem, cum accurata admonitione, authorem editioni non affuisse. Hæc ego etiâ hoc loco, in quo, vt dixi, quasi posito onere aliquantulum acquieui, recæpturus illud duxi lecturis significandum, vt scirent quid à Durerō tatum modo informatum, quid perpolitum haberent. De nobis deque opera nostra supersedebimus in præsentia verba facere: Neque enim cum laudem nullam affectemus, metuendum vt opinor, ne quis qui repræhendere velit, futurus sit. Vt enim ille apud Virgilium ad maximam spem natus puer, imbelles feras nihil moratur.

Spumentemque dari pecora inter inertia votis.

Optat aprum, aut fuluum descendere monte Leonem.

Ita libenter prætereunt huiusmodi scripta facileque patiuntur latere Aristarchi, à quibus non celebratum sed obscuratum iri nomen suum perspiciant. Quid est autem hoc genere scriptorum, quod ad orationem quidem attinet, non solum ieiunius, sed penæ dixerim infelicis, vt misericordia digni, si qui ad hæc forte compulsi sint, esse videantur, inuidiæ certe obnoxij esse non possint. Sed hæc ipsa pluribus memorauimus quam necesse fuerit. Quod autem de miseria horum scriptorum dixi quæ tali argumento talique fortuna sua traductorem plane seruum accipiunt, si quis minus esse verum putat, licet periculum paucis ipse versibus faciat, nimirum intelliget multo me, quam res sit, parcius locuturum. Quod superest si qui illa priora forte legistis, facite & hæc cognoscatis, quæ profecto sunt ab arte instru-

etissima, quo etiam nomine si quid compositioni defuerit, facile compensari pati debebitis, etsi nihil ad hoc usque tempus vidistis in lucem emissum his de rebus melius, æquum fuerit hactenus quidem optima gratis animis amplecti, nihil vidisse autem certum habeo. Ut enim restare huius artis eximia quædam ad huc præcepta veterum, neque funditus illa deleta esse, ita etiam summa cum cura asseruari arbitror, magis quam ullam virginem quas tamen poeta magister morum custodiri iubet multifariâ communitis in thalamis. Quod si quando horum prodierit, Deo bene volente, aliquid, etsi, quicquid fuerit relinquet etiâ Dureriana nō nullo in numero, tunc tamen licet antiquitati venerabili priores iure optimo deferatis. Interea cum quod præ Durerianis petat, nihil extare compertum habeamus, officium vestrum feceritis si hæc ut optima amplexi, meliora cum vestigare tum sperare non desinatis, quas proferri ille etiam cum obsecratione suorum vellet mortuus. Cum enim facile præstiterit multa variâque rerum scientia reliquis, tamen hanc etiam ipsam vicit illo in viro animi probitas, ingenuitas, liberalitas, moderatio, sanctitas. De quibus etsi rei magnitudinis exuperante, multo minus, multoque exilius quam par erat, cum à nobis alibi dictum sit, nunc quidem verba facienda non putauimus. Cæterum hanc doctrinam non poterint, ut opinor, contemnere eruditi, cum enim est arte exulta, tum in usu iucunda non hoc modo operæ & manuum, sed intelligentiæ potius & iudicij. Quis est enim tam rusticus aut alienus ab omni elegantia sensu, qui nō libenter bonam pulchrâque picturâ contemplari soleat? sed inter spectatores discrimen est ingens. Nam imperiti artis nihil neque exquisite neque cum certitudine aliqua cognoscunt, sed coloribus & nitore tabularum tantummodo capiuntur, horum etiam humaniores argumento. Docti vero etiam particulas & singulatim omnia percensent, iudicioque suo discernunt & perspicunt: ut illi eorum qui magnam hominum turbam simul saluent, hi autem eorum qui singulos appellent, similes esse videantur. Sed quoniam existimo statim ubi huic opus exierit tuturos aliquos qui in ipsum quasi irruant, subque sua præla abstrahant, quantum quidem interfuerit studiosorum illud hinc accipere quam aliunde ubi secundum nostra expressum fuerit, non tam dicere facile est atque ipsa re declaratur. Cum enim pene maior claritas & certitudo consistat in exemplis quam præceptis, neque fieri possit, ut illa translationibus crebris non violentur, siue ipsis typis vitiatis, siue negligenter explicatis, ut usum & scientiam concedam maximam iis qui transferre velint, quis non videt quam in procliu erroribus pendeant, cum nobis compertum sit ab iisdem typis ipsis, expressas iterum figuras diuersas exiuisse. Corrupti autem aliorum authorum scripta sola in scriptione consuevere, huiusmodi in pictura etiam. Quo in genere quoque sunt cosmographica illa phenomenon & Geographiæ. Sed de hoc ipsi viderint, ne si in hac parte immoremur, magis distractioni librorum, quam legentium commodis voluisse cōsulere videamur. Atque hinc igitur deinceps Alberti doctrinam exponere aggrediemur.

ALBERTI DVRERI

GEOMETRÆ ET PICTORIS.

LIBER TERTIVS PICTVRÆ.

De figurarum varietate.

Oc in libro qui de pictura tertius à nobis instituitur, propositum est demonstrare rationes quasdam, quibus superius descriptæ figuræ corporum secundum membrorum & suam, & inter se conuenientiam, variari pro arbitrio vniuscuiusque possint, siue cui opus grandius, seu magis exilius fortè placeat. Ita quidem vt omnia, alia quam dudum, & diuersa, neque figuram, neque iam commensurationem pristinam retinere videantur. Atque hæc similiter in virilibus ac muliebribus, nec-

non puerorum imaginibus exponere decreuimus.

Principio notum intellectumque esse debet. Quibus de rebus figurarum variationes existere soleant, Harum genus est vnum in commensurationibus contrarietas. Cum autem contraria iunguntur magis illustra fiunt, quod in similibus non accidit. Huic generi hæc subiiciuntur.

Magnum.	Paruum.
Longum, siue prolixum.	Breue, seu curtum.
Distensum, seu dilatatum.	Contractum.
Crassum.	Gracile.

Quæ quidem differentiæ quantitatis sunt, Et in adiiciendo detrahendove in multo ac modico versantur.

Alterum est genus qualitatis in quo sunt differentiæ, ætatum vt iuuentæ. Senectæ. Constitutionis corporis & modi vt macilentum pinguæ, durum lene. Formæ vt venustum amabile, Turpe ingratum, Itémque habitus vt curuum, rectum, æquale, inæquale, sublimè siue excelsum, humile seu demissum, Rotundum, Angulosum, Acutum hæbes, similiter & erectum, Transuersum, Obliquum, item positus vt dextrum, Lauum, aduersum, Auerfum, supra, infra.

Per hæc discrimina diuersitates figurarum exquiri poterunt. Quarum nunc deinceps exempla subiiciemus, quibus præcipua ac pœnè sola harum rerum doctrina continetur. Ac primum proponatur differentia magni & parui. De qua dupliciter cogitandum. Primum quatenus hæc est totius erga totum, Quarum vnum magnum dicatur, paruum alterum, in quibus similitudo tamen, & quasi eadem facies constare potest. Ita in quibus eadem ratio & conuenientia partium ponitur, grandia possunt, vel parua describi. Vt in delineationibus fieri videmus. Volunt enim similes vel Regias ædes de forma adumbrata in cartis extrui, ita & globum longioris diametri similitudinem habere, cum altero cuius diameter multo sit breuior, nemo non dicit & sentit. Sed cum hæc differentia animaduertitur in partibus tum consequitur dissimilitudo totius erga totum. Vt si quis truncum corporis constituat grandiusculum, inferiora autem minuscula. Hócque ipsum vsurpari poterit omnibus in membris. Quæ variationes sunt infinitæ. Atque his appellationibus magni ac parui vtimur respectu earum rerum de quibus rebus ille ponuntur inter se.

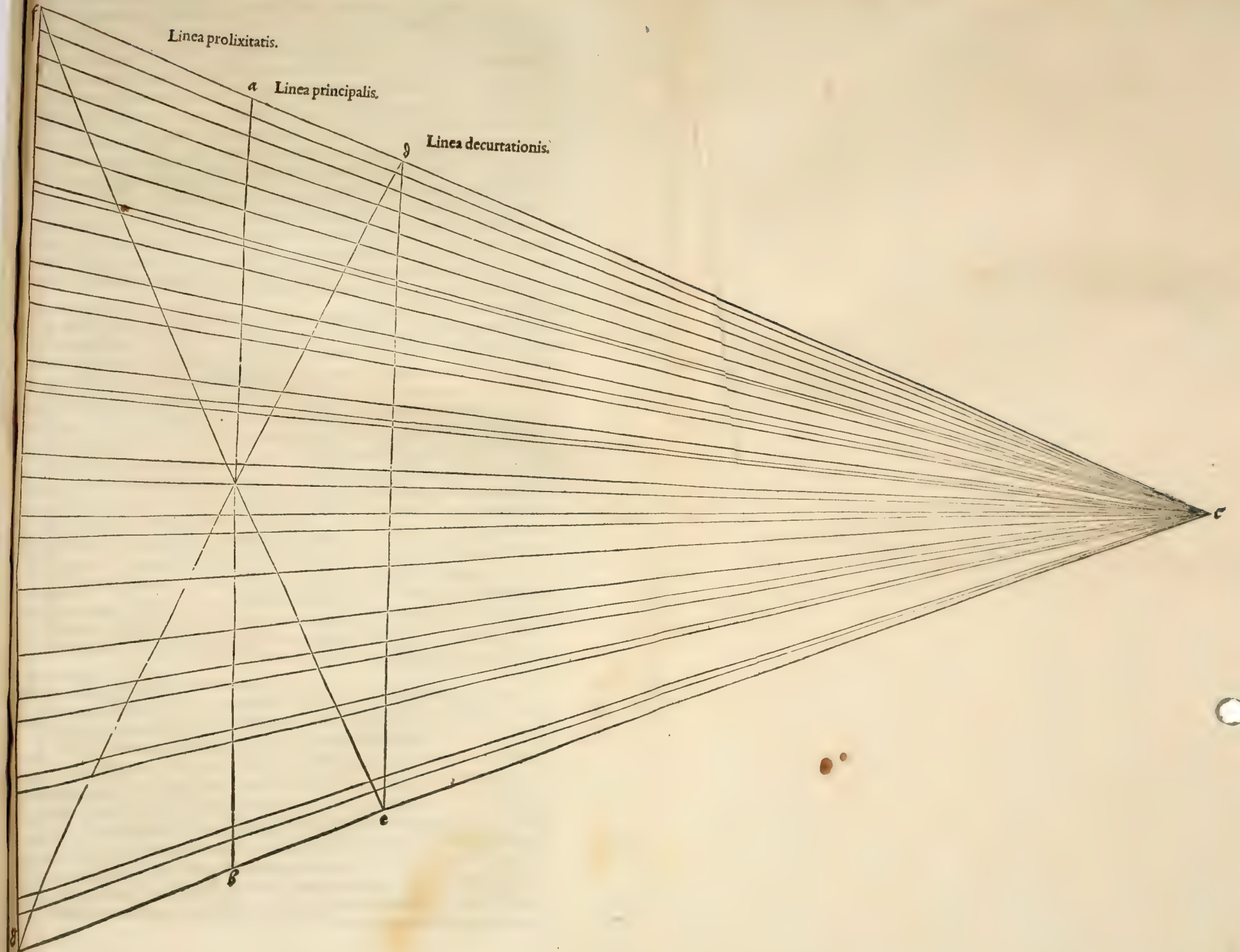
Proxima erat differentia proposita longitudinis & breuitatis. Volet igitur aliquis certam effigiem producere aut corripere, vt, exempli gratia, illam quæ virilis in primo libro & loco à nobis descripta est, is igitur animaduertet in prolixitate gracilitatem & contractionem, in breuitate verò crassitiem & distensionem secundum propriam commensurationem, Atque hæc cum fiunt vtraque in ratione latitudinis & densitatis, spatia quæ in principali figura notata cernentur, retinenda erunt. Si verò vtraque effigies illa inquam producta & correpta hæc, accommodata fuerit altitudini principalis imaginis, Tum illa latitudinis & densitatis, spatia pro vtriúsque constitutione, longè diuersissima existent, At altitudinis spatia iam congruentia maximam dissimilitudinem præ se ferent, propterea quod à principali figura hinc ad proceritatem illinc ad humilitatem discessum, Deque illa graci-

liora & contractiora cum hac crassiora & distensiora facta fuerint. Atque hac via singularum partium altitudines in corpore conuenienter produci aut corripri poterunt intra notatas transversas lineas designatrices altitudinis partium. Quarum si maiora interualla feceris effigies productior, sin minima correptior exhibit. Quibus, vt dictum est, ratio densitatis & latitudinis non variatur. Sed illud productum & hoc correptum vnā ab altera effigie discerni. Quarum postea in noua commensuratione à principali descriptione longè *forté*, *Quāuis*, abitur. Id ipsum verò minutim perque singulas partes in producēdo ac corripiedo exquirere & nimium laborem & tēdij haberet plurimum. Quare totam hanc rationem certa doctrina sumus complexi de qua ministerio vnus trianguli hæc quæ dixi rectè & faciliè perficiantur. Hoc ita describes.

Lineam vnā punctis duobus designabis, secundum quam alterā duā longitudinis & breuitatis describantur. Hæc esto a.b. tantæ altitudinis quanta fuerit primæ virilis figuræ in primo libro. Hanc diuides per altitudinem spatii linearum transversarum. Nam illis scis ostendi altitudines partium. Ab huius lineæ punctis a.b. deduces in propositum alium ad dextram punctum c. lineas duas quæ in illo concurrentes, triangulum describant de basi a.b. & similiter in eodem puncto c. productæ altitudinem omnium partium lineæ concurrent postea iuxta hanc mediam lineam *παραμήλιος* vnā prolixitatis f.g. ad sinistram constitues, alteram decurtationis d.e. ad dextram versus punctum c. Quoque à media vel hanc vel illam remotius posueris, hoc erit maius prolixitatis vel decurtationis discrimen. per has igitur & ipsas transeuntes ille altitudinis mediæ lineæ diuident, & ipsas pro vnus cuiusque ratione conuenienter, ita vt res fieri postulat. Huius trianguli figuram expressam subiecimus manu nostra, vtilem futuram multis & variis vsibus: Estoque nomen illi varianti. Nam variantur huius adiumento partes rerum & admirabiles mutationes efficiuntur vel augmentatione staturarum vel diminutione, vt si propositam aliquam effigiem cuius altitudo complectatur spatia quæ essent illius capitis septena ad altitudinem capitis spatiorum octonum nouenum, denūmve producere libeat adicientes nimirum altitudini quæ fuerit intra caput summum & plantam imam vnus, duum triūmve capitum spatia. Quod idem & diminuenda statura accipiendum. Sed si staturam fortè vt diximus prolongaris, accommodabis iam etiam productiusculum caput pro eo ac forma exiget proposita imaginis, vt conuenientia & decor custodiatur, idem pro natura rei & in decurtatione seruabitur. Sed tum si metiri velis, altitudo non patia spatia capitum atque prius habebit. Hoc loco moneo volentes vsurpare hanc à nobis demonstratam rationem mutationis, vt in manibus & pedibus separatim à nobis superius descriptis cum magna diligentia & attentione, vt in re neutiquam facili versari velint.

Sequitur forma Variantis.

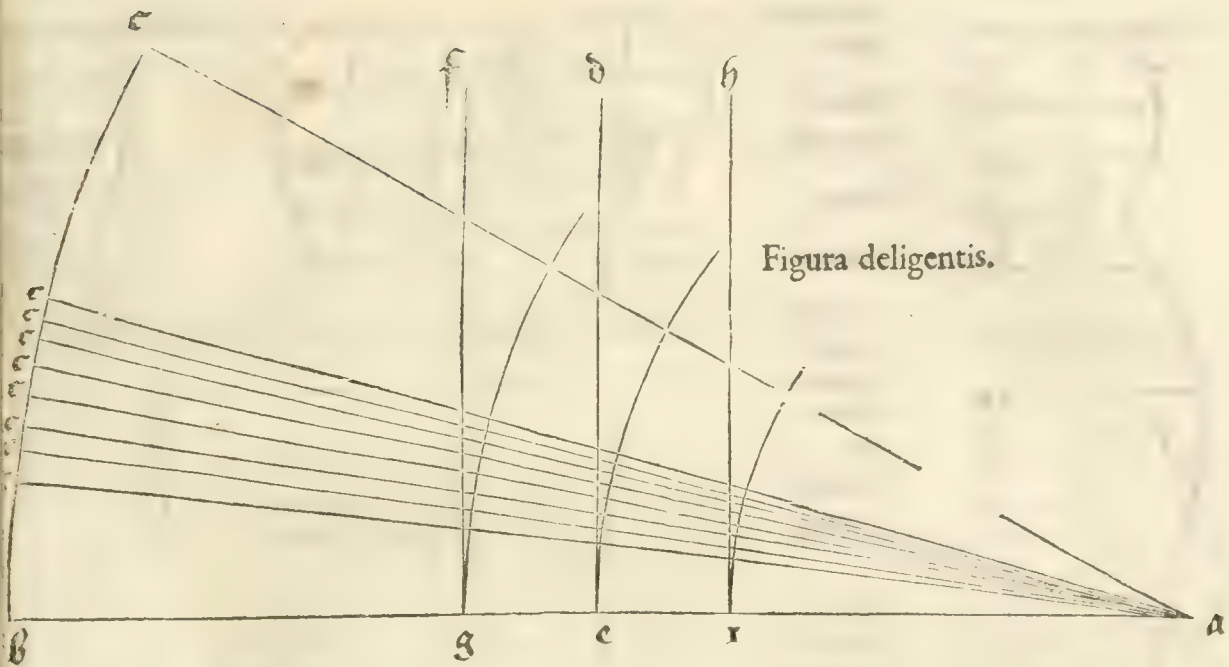

Ita igitur distinctis his omnibus lineis (vt est præceptum) deinceps forma imaginis sua cuiusque inscribetur: Quod nos in præscriptis linearum exemplis ob cartæ paruitatem facere non potuimus. Sed fecimus per æqualia & congruentia altitudinis spatia in sequentibus, conseruatis debitis commensurationibus singulorum, hæc via & ratione quæ exponetur, qua in omnibus volentes mutationibus vtantur licebit. Figura autem efficta ad lineam f. g. erit gracilior & contractior, ad lineam autem d. e. crassior & distensior. Néc minus vsus erit huius variationis in illis gracilitatis ac crassitudinis, & contractionis ac distensionis modis, quàm in his prolixitatis ac breuitatis. Non autem est ab re & inconsentaneum, cunctas imagines quasi æquali in exemplis altitudine describi, hoc est, vt vnus altitudo tantum cartæ occupet quantum alterius, quatumuis staturæ dissimiles sint, Ita enim in comparatione omnia illustriora & magis euidencia futura sunt. Hac eadem ratione poterit aliquis & in separatis partibus imaginum vti, sic vti aliquid illarum variet, aliquid non variet. Et tunc quidem quicquid vni detrahitur, alteri adiciatur necesse est. Idem intelligendum de singulis etiam in imaginis altitudine transuersis lineis, Et iuxta has attenuationis aut densationis, itémque contractionis aut distensionis. Quoties enim iuxta vnâ propositam & principalem lineam in variante, hinc atque illinc, alias duas statueris, declaratur omnibus in locis permutatio conueniens, illinc in prolixitate, hinc in breuitate. Sed nunc deinceps, quo quisque modo officinam suam hoc triangulo instruere, illóque (si res poscat) vti possit ostendam.

Principio ducatur linea transuersa de puncto a. in punctum b. quæ certo loco fixa sit, Ex huius puncto a. producet alia a. c. quæ quidem fixa sit illo in puncto a. sed ab altero puncto c. mobilis, ita vt cum transuersa a. b. in eodem loco iungatur, ab puncto verò c. remoueat propius aut longius. Neque quisquam suspicatus sit me nunc sic de lineis ac punctis loqui, quemadmodum Geometræ consueuere, quibus hæc omnia cogitatione solum modo complectenda proponuntur. Nos enim nunc manuum operibus consulimus Sed nihilo tamen minus, quanuis exprimi hæc omnia velimus, debent ipsa ad illorum quæ indiuidua & vnica sola mente intelliguntur, exactam & inuariabilem certitudinem referri. Sed eorum (quæ diximus) talis vsus erit. In tabella huic rei comparatæ transuersam lineam a. b. inscribes, & in puncto a. acum seu clauiculum firmiter affiges, huic annexes filum æquabile & validiusculum vt sericum, illudque intēdes in altero puncto c. quoc repræsentet illam ab eodem puncto c. mobilem lineam. Posthac impones perpendiculari d. e. in mediam transuersam a. b. His ad hunc modum præparatis scito in linea perpendiculari d. e. statuendam propositam partem quam producere aut corripere velis, ita vt finiatur insidens lineæ transuersæ a. b. postea filum quod est pro linea a. c. intendes, vt supra attingat summitatem constitutæ partis in linea d. e. Deinde quantum volueris prolixior illam partem facies. Hoc pacto. Ante lineam d. e. prolixitatis quæ sita lineam duces similiter perpendicularem quæ supra extenso filo lineæ a. c. infra transuersa a. b. definiatur. Hæc sit exempli causa f. g. sin correptiorem facere volueris propositam partem, consequeris hoc ipsum de breuitatis linea, quæ perpendiculariter & ipsa statuatur in transuersam a. b. post perpendiculari d. e. versus a. & supra definiatur filo lineæ a. c. Sitque hæc, vt gratia h. i.

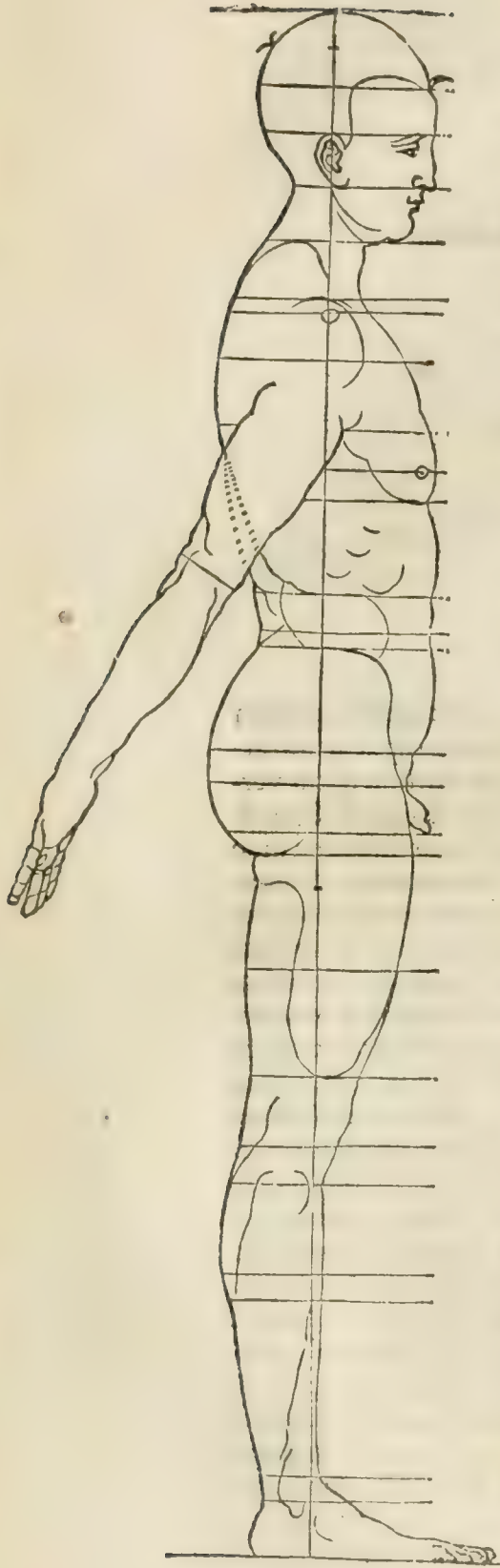
Hoc pacto tribus perpendicularibus ordine in transuersam subiectam impositis, Statuetur in media d. e. proposita & principalis longitudinis spatium. In citeriore f. g. ipsum productum. In vltiore h. i. correptum. Atque hæc ipsa conuenienter vtrinque designat linea fili a. c. cum ad summitatem lineæ d. e. intenditur. Horum vsus esse poterit in rebus innumerabilibus, etiam vbi spatiorum nomina dici non poterunt. Vt si non sit nominabile quorū quæque alicuius nota longitudinis pars sit, veluti vna 2. vna 3. 5. 6. Huius præcepti exemplum expressimus inferius, vt oculis etiam legentium doctrina nostra subiceretur. Atque huic instrumento nomen placuit inde de deligenti, quod seruiat delectationem eorum quæ in quaque proposita re maiora aliquis minoræ facere velit. Atque ex his præceptis & huius deligentis adminiculo descriptæ sunt paulò post expressæ figuræ viriles gracilitatis & crassitudinis. In his variationibus animaduertendum, omnia corpora in productione, addensatione, dilatatione grandescencia, partes habere distantiores & quæ vastiores, contra quæcunque corripantur concurrentes magis & propinquas. Itaque graciliores staturas aspectu etiam moliores existere crassioribus. Hoc instrumentum quadratis planè figuram modumque præ se fert, quod nos & ipsum curuis lineolis designauimus.

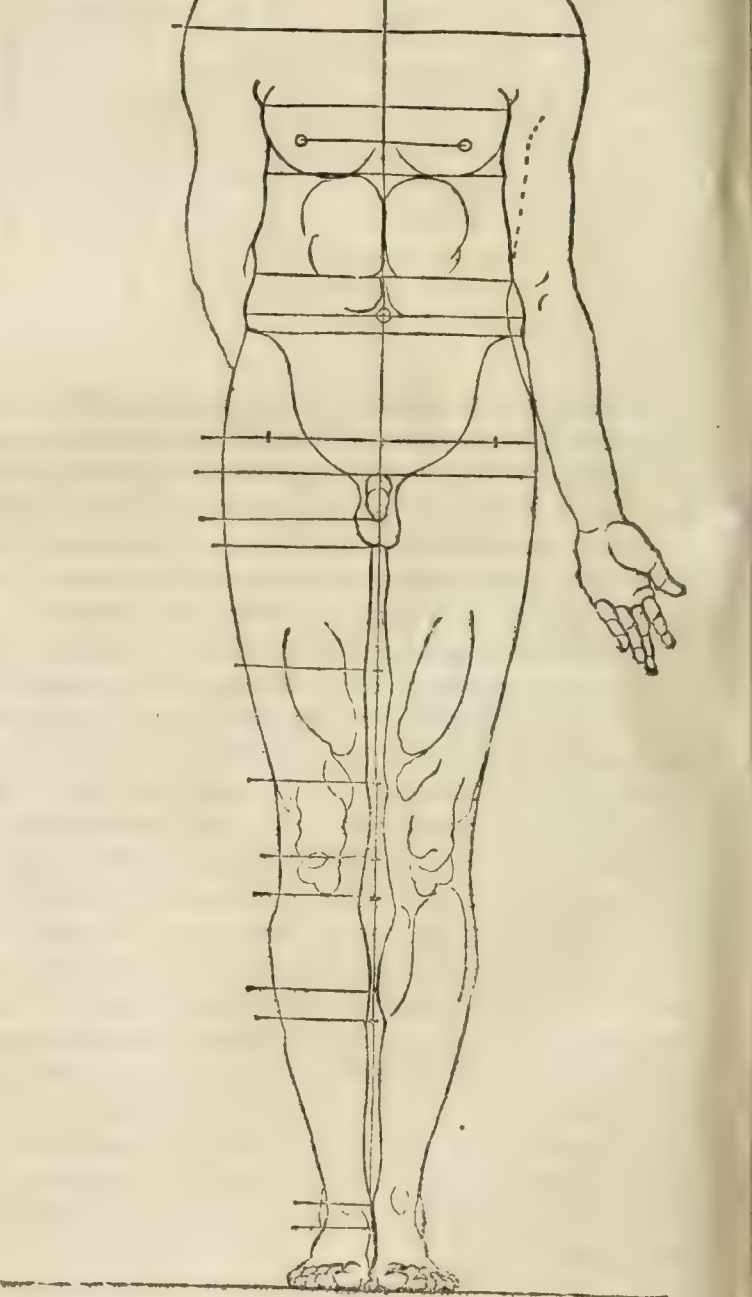
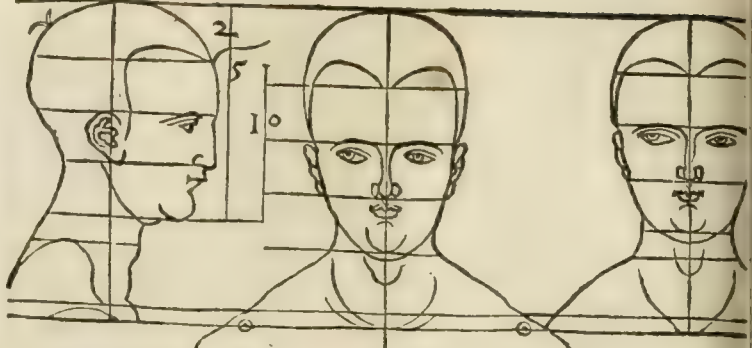
Sed sequentium imaginum productioribus staturis, sciendum adiectum esse, ipsarum altitudinis partem vnam 4. Etiam si quis vti hac ratione volet, is debet caput paulò argutius accommodare, quo neglecto tota figura apparebit inuenustior. Surfum igitur verfum mento leuato, aut supra aliquantulo de capitis summitate dempto, deligentis beneficio partes commensurabuntur. Nos in exemplis de summitate nihil dempsimus, sed inde ad imum vsque mentum fecimus spatium duarum 15. ab summo autem mento ad summam vsque frontem vnam 10. distributis deinceps beneficio deligentis omnibus altitudinis partibus, latitudo enim iam inducta & densitas retinetur. Huiusmodi etiam capitum ipsorum exempla iuxta effigies exemplorum, apposuimus. Spatium pedis feci obtinere duas 13. Nam exierat breuiusculus iusto, similiter & monticulum pedis non nihil complanauimus. Exigebat etiam figuræ venustas, vt crura quæ ratio variationis subiecerat: nunc etiam graciliora & contractiuscula describerentur. Et huius imaginis densitatis commensurata spatia minus habent spatii principalis imaginis parte vna 5. Hæc autem omnia quomodo rectè fieri posse putarim, omnibus in partibus ac locis, diligenti & studiosa manu in exemplis delineauimus, quo non verbis modo, sed re etiam ipsa instruerem legentes. De figura autem correptiore monere hoc est visum. In descriptione variantis per constitutam lineam principalis altitudinis a. b. duxi lineas duas obliquas, quæ in medio lineæ a. b. se mutuo scinderent, Ex igitur productæ à linea prolixitatis f. g. supra & infra, attingunt lineas c. f. & c. g. atque ex huius attingentiæ punctis ducta est decurtationis linea d. e. Cuius decurtationis figura si ad principalem altitudinem effingatur admodum crassescet, sicut hoc deligentis instrumento efficitur. Capitis tamen & altitudo & latitudo ac densitas minuenda est, siquidem ad humanum modum respondere volumus. Pedis autem spatium vnam 6. obtinebit. Horum & ipsorum subiecimus exempla, De quibus itémque nostra doctrina facere quisque poterit quod libuerit, seu productiora, siue correptiora placuerint.

ALBERTI DVRERI

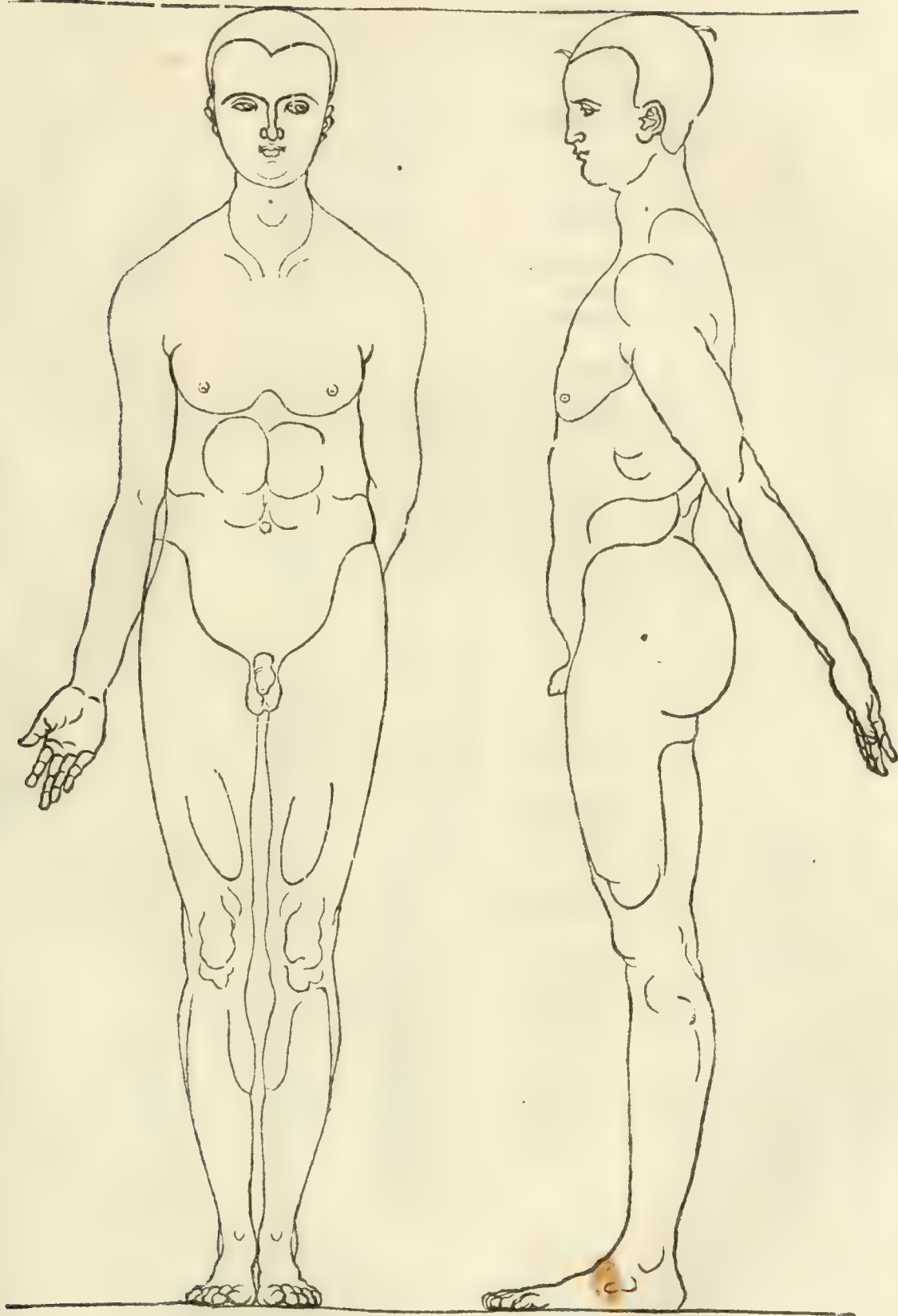

2
13

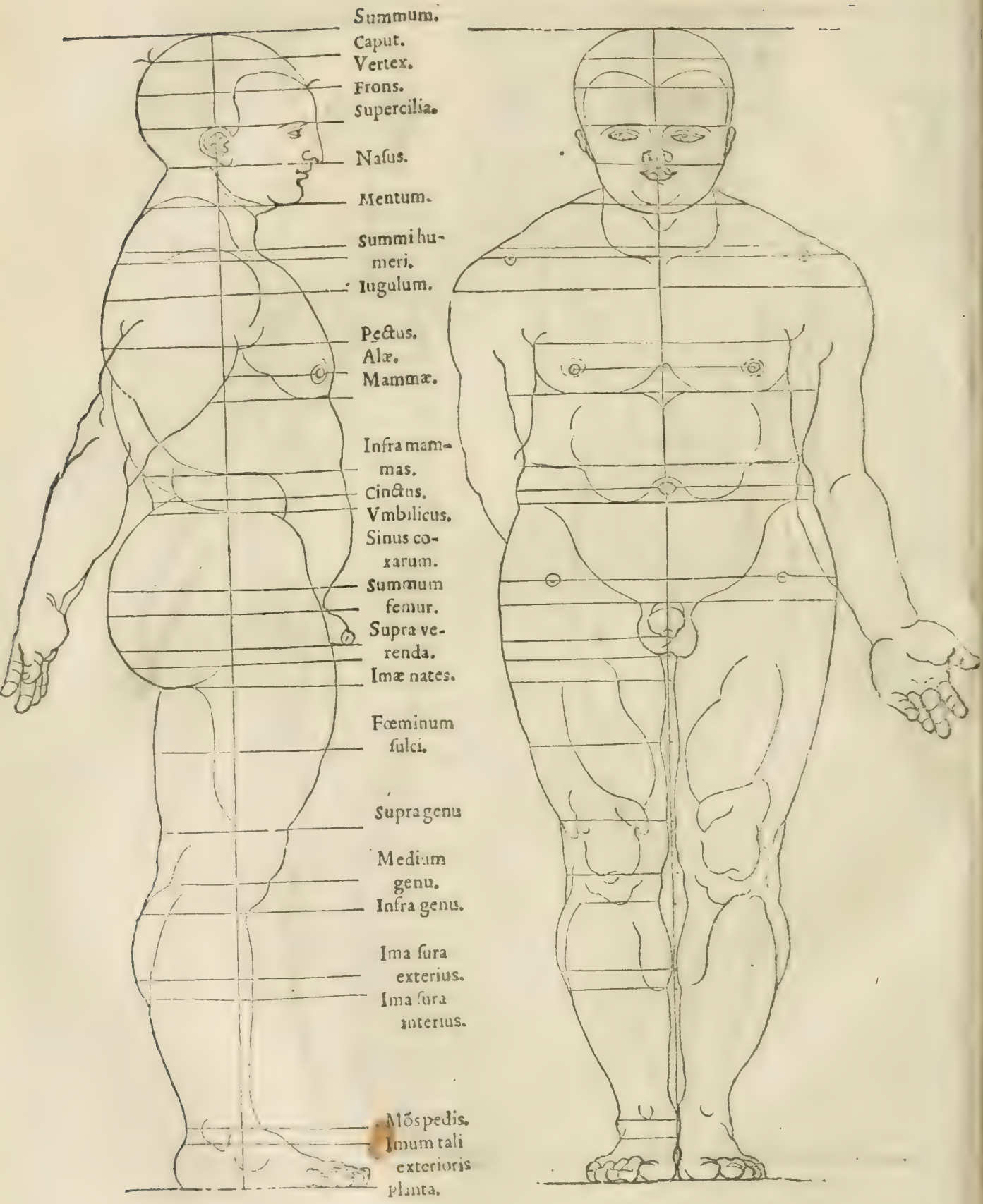
- Summum Caput.
- Frons.
- Supercilia.
- Nafus.
- Mentum.
- Summi humeri.
- Jugulum.
- Pectus.
- Alæ.
- Mammæ.
- Infra has.
- Cinctus.
- Vmbilicu
- Sinus coxarum.
- Summum femur.
- Supra verenda.
- Imæ nates.
- Fœminum fœli.
- Supra genu.
- Medium genu.
- Infra genu.
- Ima fura exterius.
- Ima fura interius.
- Môticulus pedis.
- Inum tali exterioris.
- Planta.

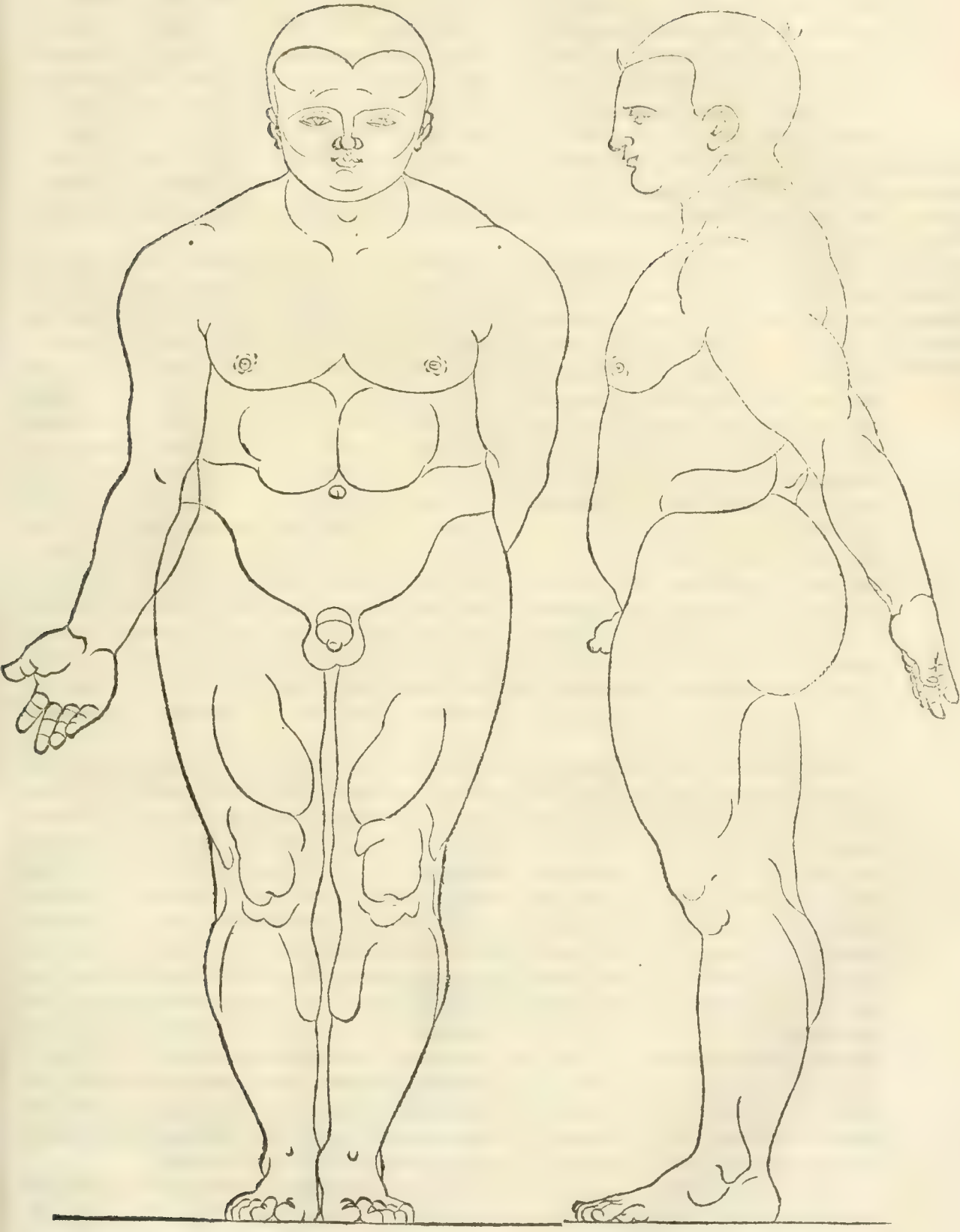

ALBERTI DVRERI

ALBERTI DVRERI

De differentia prolixitatis & breuitatis visum est, nunc quoque tractare supra in libro primo descriptum caput in cubico quadrilatero per transuersas & perpendiculares dispersitum lineas, Hoc est, si illud intelligatur in cubo, qua ratione hic extendi, hoc est altior depreſiōne reddi, necnon cognosci possit, quid accedente altitudine, latitudinis decedat spatium, & illa decedente, quid his accedat. Hæc communi voce ἐπερόμιννο σχήματα dicuntur. Nos distinguimus, docendi causa, oblongo & prominente. De his talis esto doctrina. Proponatur cubus quadratus, id est, æquilaterum quadrangulum solidum concipiatur animo, huius enim cubi propria est appellatio. Sed altitudo esto spatium altitudinis supra in primo libro descripti capitis, quod caput principale nominamus. De cubo autem prius seorsum non nihil explicandum quam ad descriptionem capitis perueniatur. Esto autem positum in vniuscuiusque arbitrio, quantum attollere ac deprimere quantumve producere illum velit.

Sciendum
cubum no
minari
omne
ἐξάεδρον
id est soli
dum qua
drangulū
ab autho
re.

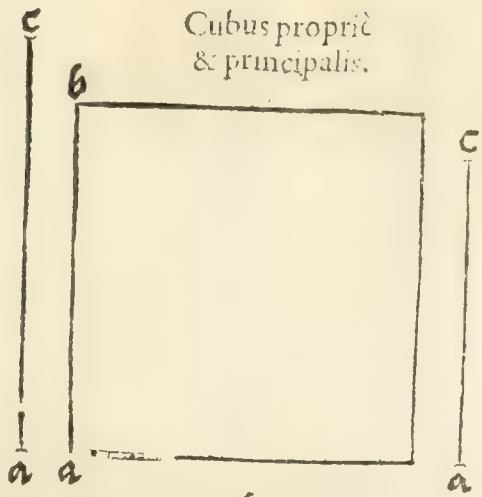
Principio propositi cubi recti lateris primorem lineam notabis infra litera a. supra b. hanc ipsam lineam quantum libebit attolles, quodque iam altius factum fuerit insignies notis a.c. postea lineam a.c. transuersam collocabis, & impones in illam perpendiculariter a.b. ita vt norma hac constitutione linearum describatur, & angulum a. contineat, mox de puncto a. retrorsum produces lineam a.c. cuius productionis terminalis punctus sit d. Ita in transuersa d.a.c. imposita perpendicularis a.b. ad rectos vtrinque angulos apparebit. Tum obliqua linea supra triangulum concludes. Postea gnomonis seu anei siue lignei modo ne fallacis, vnum latus accommoda ad obliquam lineam b. c. ita vt angulus gnomonis attingat punctum b. deinde normalem lineam ex angulo gnomonis deducito, quam vbi videris ad normam, vt dixi, deductam scindere transuersam d.a.c. ibi notam ponito e. Quibus perfectis iam repertam scito conuenientem, id est, ἀνάλογον lineam ad lineam a. b. & lineam a.c. Ea est linea a.e. Sed deinceps exquirenda linea est inter a.b. & a.e. hoc pacto. Ambas lineas a.b. & a.e. coniunge vt vnam transuersam describere videantur, Ea sit e.a.b. Deinde constitue perpendiculariter vnam lineam in punctum a. & infige circini pedem in mediam lineam e.a. b. & alterum pedem colloca ad punctum e. atque inde circumage vsque ad punctum b. vt semicirculus describatur. Cuius circumferentia vbi secarit perpendiculariter in punctum a demissam lineam, ibidem appone notam f. hoc erit spatium laterum latitudinis cubi qui principalis altitudinem excesserit, qui excessus designatus sit linea a.c.

Similiter facies compressurus principalem cubum vt prominentiusculus fiat, nisi quod exeunt omnia à prioribus diuersa. Vt enim supra elatior fuit facta cubi altitudo ita fiet nunc humilior. Vt a.c. describat iam lineam decurtationis. Sed latitudinem ita inuenies. Latus a.b. accommodetur ad transuersam decurtationis lineam a.c. normaliter. Postea vltra punctum a. deducatur retrorsum linea a. quæ deductio finiatur puncto d. Mox obliqua etiam trahatur b.c. Et postremò gnomonem vno latere sui appone ad hanc ipsam obliquam b.c. ita vt angulus normalis attingat punctum b. Et lineam inde normalem deduc in transuersam d.a.c. Quam vbi hanc scindere videris, ibidem statue punctum e. Ita prior inuenta erit conuenientia linea, inter duas a.b. & a.c. eaque esto a.e. Sed alteram conuenientia lineam ita exquires. Duas lineas a.b. & a.e. cōiunge ita vt vnam transuersam e.a.b. facere videantur, postea in punctum a. perpendicularem immittes. Et pedem vnum circini figes in mediam lineam e.a.b. & altero pede ex puncto e. semicirculum describes. Et huius circumferentiam vbi cernes transcurrere perpendicularem impositam in punctum a. ibidem ascribito notam f. Eritque hæc ipsa linea longitudo prominentia compressi cubi, cuius altitudo proposita fuit linea a.c. Quorum omnium figura singulatim, necnon delineationes omnium partium capitis in suo quoque cubo expressa subiectæ sunt.

Sciendum in aduersa facie capitis effingenda, detrahendam latitudinis suæ vnam ζ . pro eo ac commenturatio exigit. Vel licet sanè sic facias Propone latitudinem cubi prominentis ac compressi octies. Et diuide per decem æqualia spatia. Eritque horum decem spatiorum vnum latitudo aduersæ faciei, ad quod contrahetur quadratura cubi, vnde oblongus & prominens factus fuit. Atque ita formæ lineas adminiculo deligentis distribues. Quam rationem sequeris per variationes in toto corpore.

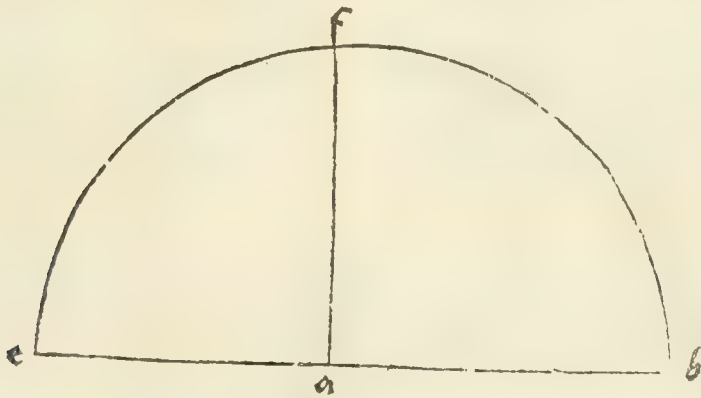
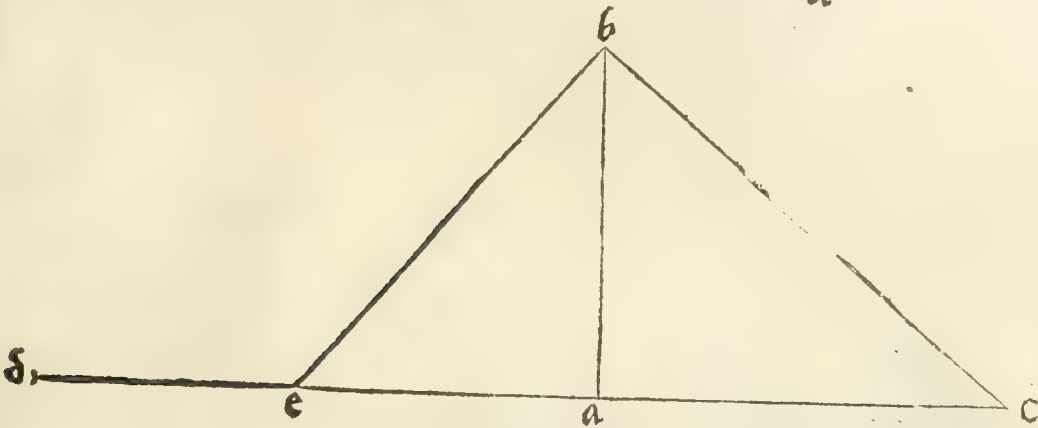

Cubus propriè
& principalis.

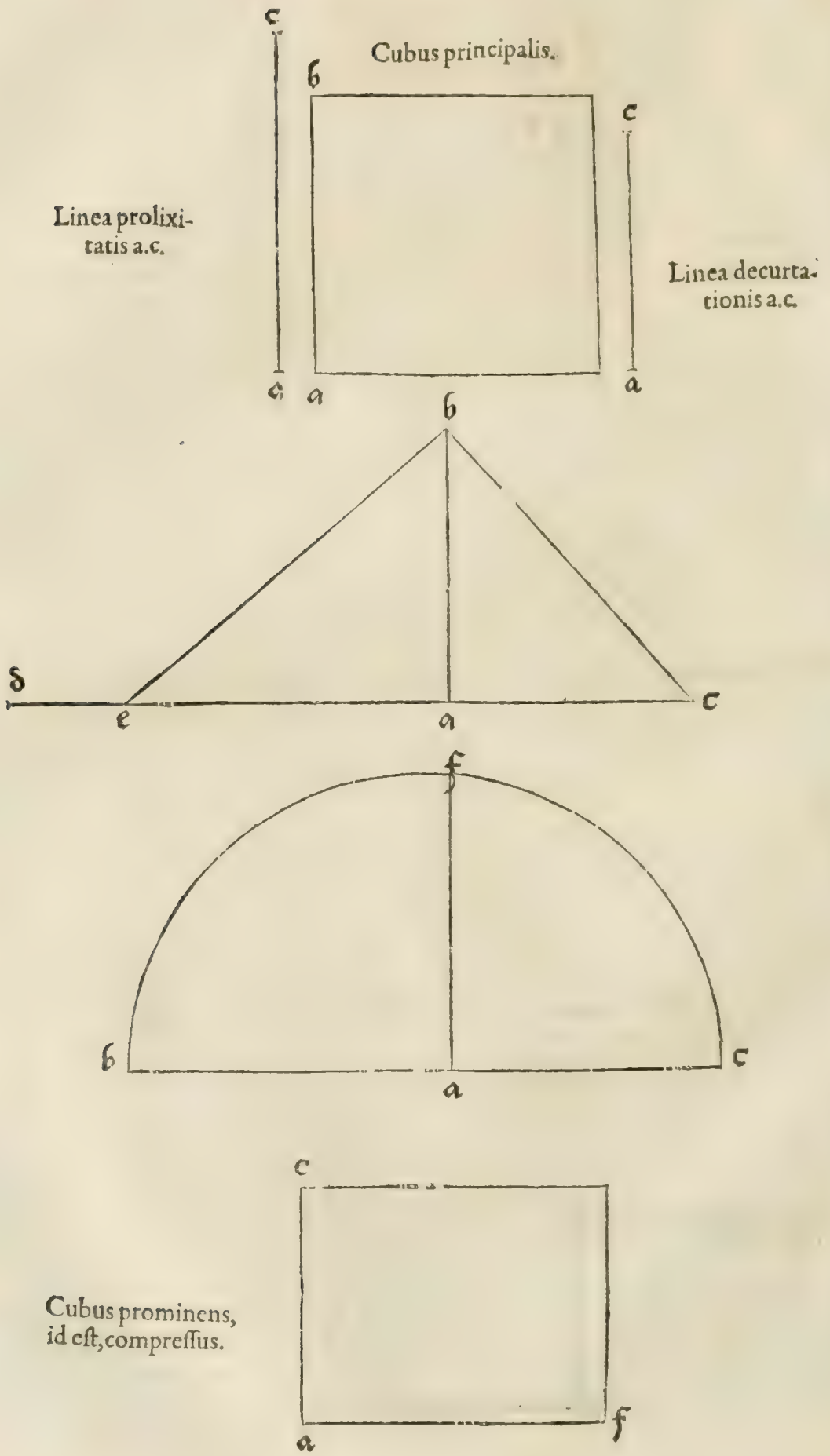
Linea prolixi-
tatis: a. c.

Linea decurta-
tionis.

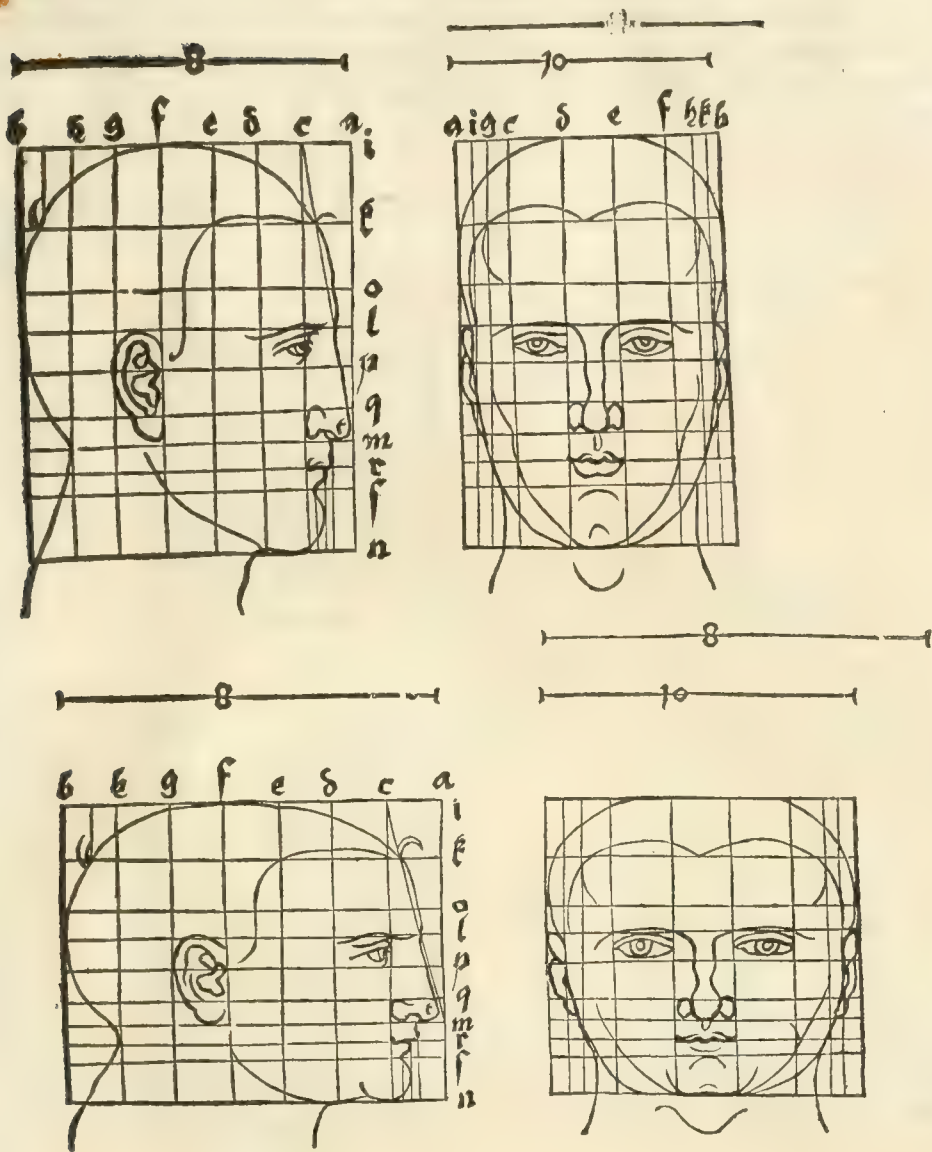

Cubus oblongus,
id est, elatus.

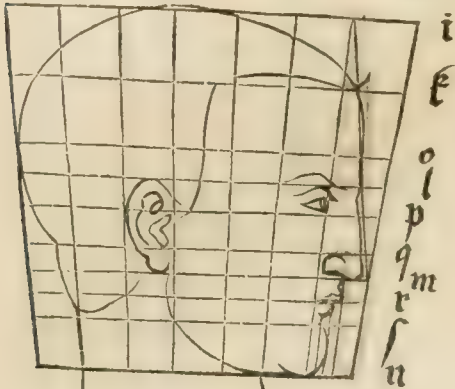
Sunt & alij cubi variationes, de quibus diuersitas in faciebus capitum existit huiusmodi. Primum si superiorem cubi superficiem quadratam constituas & dilatatam. Infra autem tantum detrahas de quadrata superficie, quanto superior fuerit dilatatio. Idque etiam ipsum postea inuertere poteris, Vt quanto fuerit infra cubus amplior, hoc sit supra angustior. Quibus constitutis postea lineæ partium inducentur auxilio deligentis, & deinceps congruentia formæ. Ita exhibit vna facies capitis supra amplioris, infra angustioris. Altera autem supra angustioris amplioris infra. Cuius & ipsius rationis vsus per totum corpus fuerit. Quemadmodum autem diximus bifariam superficiem cubi supra & infra variatam efficere diuersas facies, Ita hinc & illinc, id est, dextri ac sinistri lateris mutata superficies, diuersas facies reddit. Nam si prior, id est, quæ ad dextram est superficies dilatetur, posterior, id est, quæ ad sinistram contrahatur, Itémque contra, si hæc contrahatur, dilatetur illa. Et partium lineæ, itémque formæ deligentis adminiculo congruenter inscribantur, Exit prioris modi facies, ante quidem seu à fronte amplior, post verò seu à tergo angustior, posterioris autem modi facies, ante quidem angustior post autem amplior. Quæ omnia in subiectis exemplis cernere licet. Sed de hac ratione poteris vel superne deminuere, vel inferne quasi recidere quadraturam cubi, sicut & nos hoc ipsum in exemplis effinximus.

Est & alia ratio si rhombum cubicum facias duobus angulis oppositis acutis, & alteris duobus oppositis obtusis. Hæc bifariam vsurpari poterit. Primum vt anguli acuti ad frontem & verticem collocentur, caput posteriore parte sui ac mentum obtusis accipien-

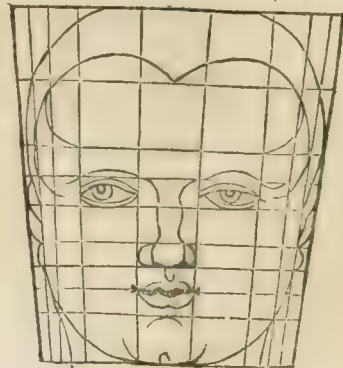
ALBERTI DVRERI

tibus. Secundo si hoc inuertatur. Quorum omnium exempla habes subiecta. Sed prior facies acutam frontem, altera caput posteriore parte sui acutum exhibet. Atque hæ facies à principali prorsus discrepant. Quicquid autem in cubo descriptum fuerit, id vniuersum, variato illo, mutatur, siquidem distributio partium conueniens per diligentem seu Variantem seruata fuerit.

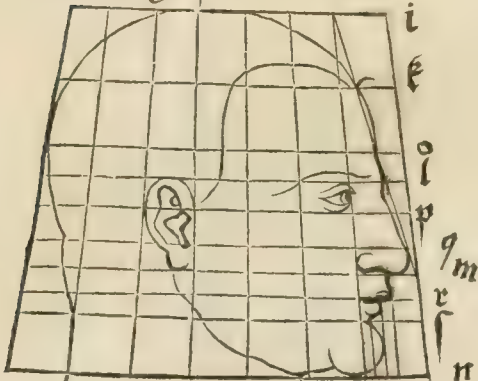
b h g f e d c a

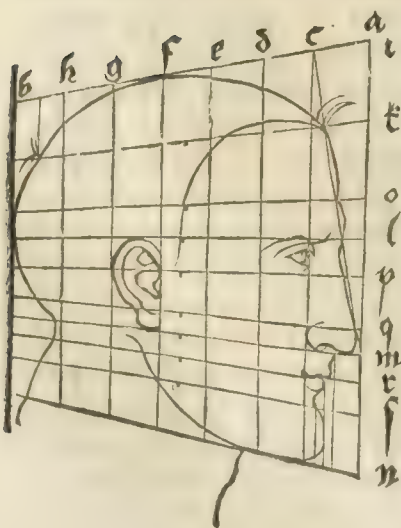
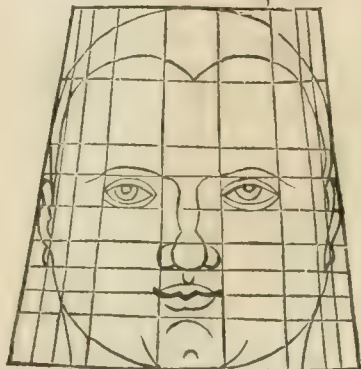
a i g c d e f h k b

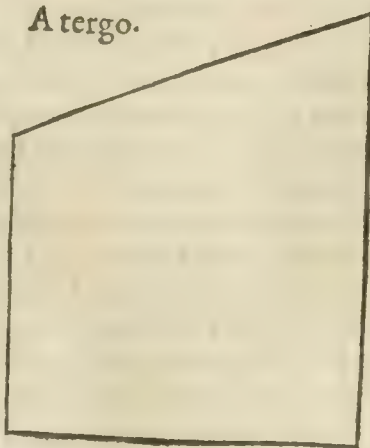
b h g f e d c a

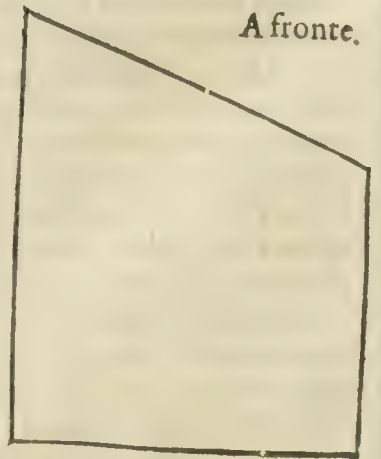
a i g c d e f h k b

A tergo.

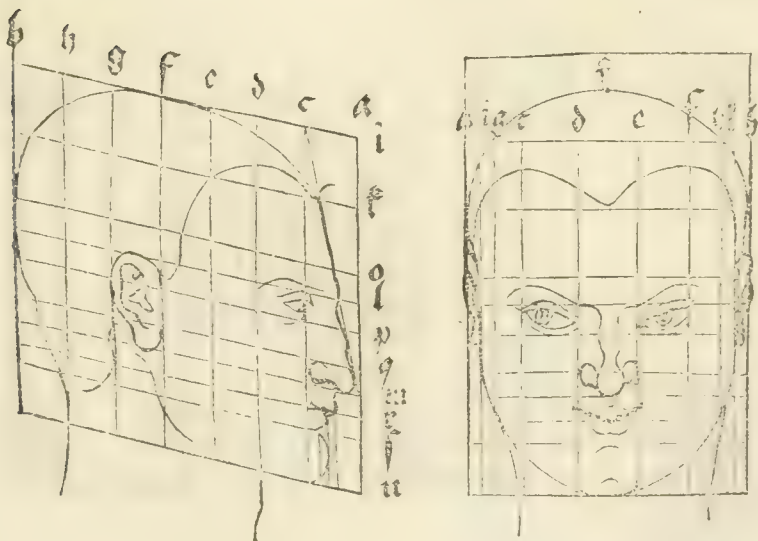
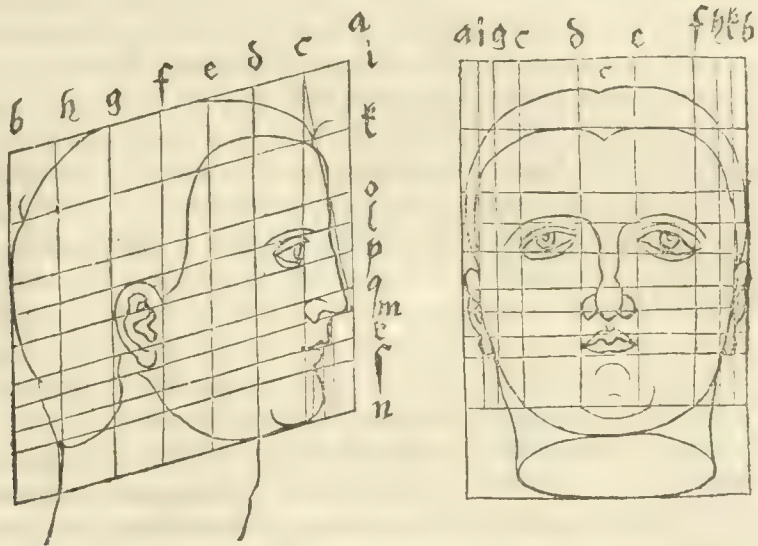
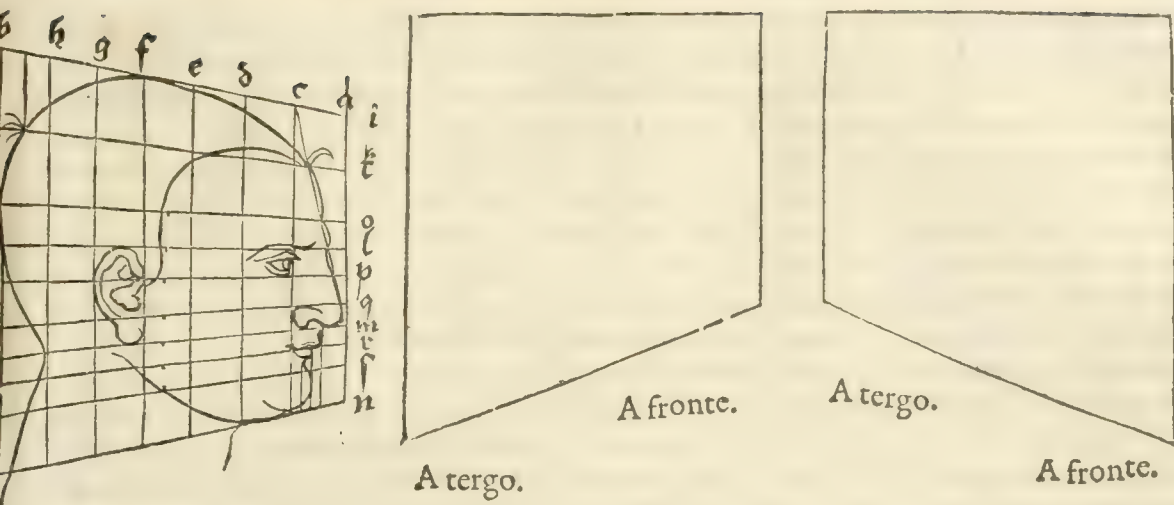
A fronte.

A fronte.

A tergo.

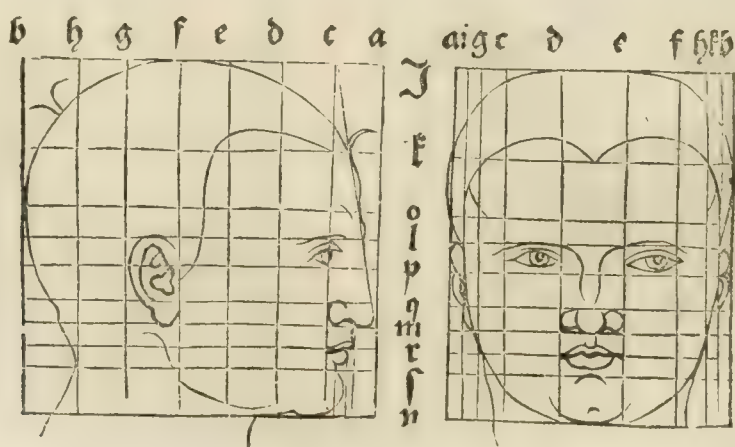

Variationes capitum supra posita ex ipsius omnes cubi variatione ductæ sunt, & de principali facie mutata omnibus partibus deligentis ministerio conuenienter expressis. In frequentibus autem alias quoque variationes demonstrabimus in ipsius principalis capitis cubo, Qui quidem remaneat idem & æqualis, sed partium positura diuersa, motis loco suo lineis transuersis ac obliquis, quibus illarum altitudines designari notum est. Quod ipsum

ALBERTI DVRERI

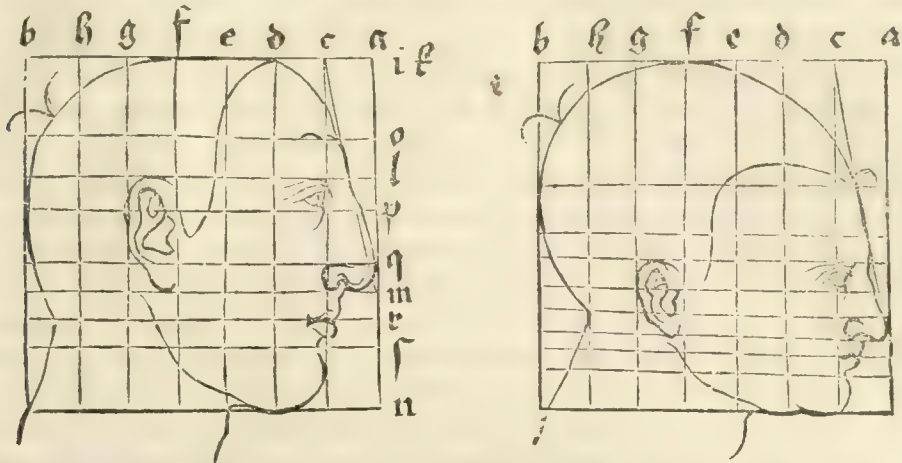
tamen & in variato cubo fieri possit. Hæc via latissimè patet ad innumerabiles differentias exprimendas. Sed vt ad rem veniamus. Proponatur principalis capitis facies, Inque illo notentur primum præcipuarum partium altitudinis transuersæ lineæ, quæ sunt numero tres. Vna k. quæ est summæ frontis. Altera l. quæ transcurrit supercilia & supra radit aures. Sed tertia m. nasum definit. Hæ igitur lineæ cum loco suo mouentur sursum deorsumve interuallorum discrimina existunt, fiuntque spatia altiora aut humiliora: Quicquid autem hac motione linearum vni spatio decesserit, id ipsum accedere alteri necesse est. Isto modo attollere vel comprimere singulas partes in facie quisque poterit. Quod autem dictum est de motione trium nominatarum, Idem & de aliis s. r. q. p. o. intelligendum, siue ordine illarum conseruato, id est, vt παράλληλοι maneant, Siue illis obliquatis, quo fit vt hinc ampliora, illinc angustiora spatia efficiantur. Secundum hanc rationem poterunt variari omnia, quæ de nominibus prolixitatis, breuitatis, distensionis, contractionis, crassitudinis, gracilitatis, diuersa intelliguntur. Singulæ autem transuersæ lineæ trifariam loco suo moueri solent, Sursum, deorsum, obliquæ. Licet etiam simul vniuersas sursum deorsumve, aut dimidium harum sursum, dimidium item deorsum, ferméque in omnes partes pro arbitrio, & transuersas & perpendiculares moueas. Sed si quid mutaris, quod conueniens cum principali, id est, eo vnde mutatum fuit, esse volueris id deligentis adminiculo componere debetis. Dicitur non potest quæ occurrant, quamque admirabilia iis occurrant qui in harum rerum exquisitione cum studio & industria versentur. Pro eo autem ac faciem exprimendam proposueris, describes lineas rectas, de quibus forma apta & respondens voluntati tuæ designetur. Diximus autem antea quoque, pro motione transuersarum interualla inæqualia existere: Vnde si propinquas illas feceris, in quibus hoc partibus acciderit ea breuiusculæ fient, Si distantiores, harum fient partes longiusculæ. Quæ ad vtrumuis modum efficiantur iuxta perpendiculares in obliqua facie crassitudinis & gracilitatis discrimina afferunt. Sed qui hæc in manus tractanda susceperit, is etiam cogitabit quid quantumque sibi mutationis, rerum natura permittat. Horum ipsorum quæ dicta sunt tale esto exemplum. Proponatur principale caput, quod libro primo, primo loco descripsimus, Huius perpendiculares lineæ omnes relinquuntur immotæ. Sed cum transuersis sic ages, vt tres lineas k. l. m. distribuas intra I. n. In quatuor æqualia spatia, quibus præcipuæ partes includantur: Postea beneficio deligentis, repones conuenienter reliquas lineas, nempe o. l. p. q. r. s. Hæc forma mihi propter æqualitatem elegans est visa, Eamque obliqui aduersique capitis subiecimus expressam.

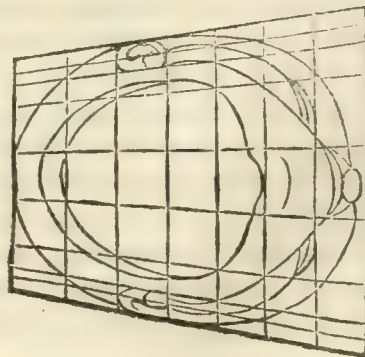
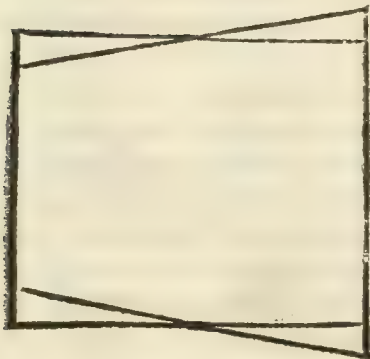
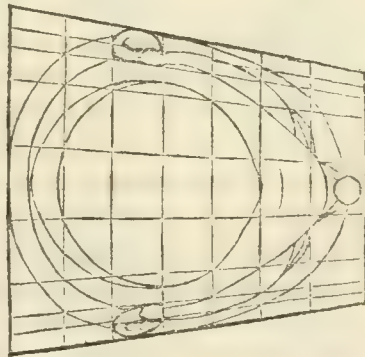
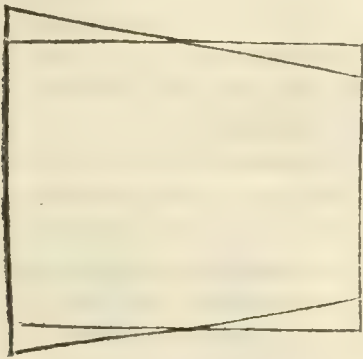
Sed obseruandum faciem in capite alicubi longiusculam, alicubi verò breuiusculam esse. Quare scies si facies oris valde prolixa sit, capitis testam effici compressiorem. Ponatur igitur in exemplo tanta altitudo in facie oris, vt linea k. imponatur in lineam l. vtque postea deligentis adminiculo reliquæ lineæ intra k. n. nempe o. l. p. q. m. r. s. conuenienter distribuuntur. Videbis igitur per hanc elationem, radices capillorum designationem excludi. Contra si faciem oris malueris breuiusculam, videbis testam altiorem, & exire acutulam.

Sit igitur in iuxta posito differentia exemplo. Ea breuitas in facie oris vt linea k. stet infra I. vna parte 3. totius altitudinis I.n. Vtque reliquæ lineæ o.l.p.q.m.r.s. adminiculo deligentis distribuantur, cernésque effici quod in subiecto exemplo apparet.

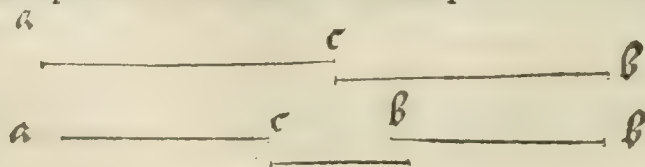
Est & talis capiti variatio, Vt quadrilaterum cubi, principalis ante, id est, ad dextram contrahatur, post, id est, ad læuam distendatur, idque ἀναλόγως, vt quantum vni loco decesserit tantum accedat alteri. Similis ratio est contrarij modi, Si ante distendas, post verò contrahas. Atque in his ad hunc modum variatis quadrilateris, omnes partes conuenienter, vt fieri debet, distribuæ, tales facies repræsentabunt, quales in depressis, vt loquimur, fundamentis binis subiecimus.

ALBERTI DVRERI

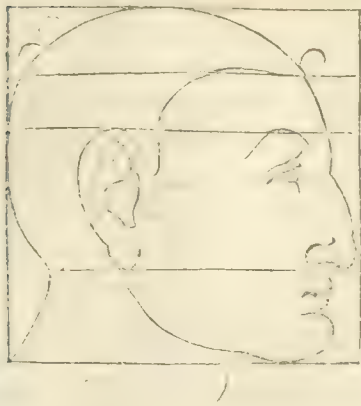
Hoc loco etiam sciendum omnes transuersas lineas, quadam certa quam paulò pòst explicabimus, ratione, posse dimoueri. Ita vt spatia supra fiant longiuscula. Quod ipsum & inuertere liceat, & in vtralibet dimidia parte faciei, & in quibúvis transuersis lineis vsurpare. Sunt autem maximè euidentes contrariæ. Vt si nunc deorsum trahas, quam prius sursum moueris vel transuersam vel perpendicularem lineam. Nunc igitur deinceps describam aliquot capitum facies ostensurus exemplis quo modo de præceptis nostris opus eleganter effingi possit. Quo ipso confido me studia cupiditatémque multorum excitaturum ad alia & maiora & meliora inuenienda, quàm nos demonstraerimus. Sed ad rem. Primum sit hoc propositum mutare vniuersas lineas, ita vt nulla in parte congruentia remaneat. Seu frontem longam vel breuem, Seu nasum longum vel breuem, Siue mentum similiter longum vel breue esse velimus. Si igitur lineam transuersam l. multum sursum moueris versus lineam k. Designabitur frontis spatium breue nasi autem longiusculum, intra l.m. contra si lineam l. deorsum moueris versus lineam m. includet spatium k.l. frontem longum. Sed l.m. nasum breuiusculum. Si relinquatur linea l. & moueatur sursum linea m. Nasus quidem erit breuior in spatio l. m. sed bucca & mentum longum. Sin linea m. deorsum moueatur, Nasus erit longior in spatio l.m. bucca verò & mentum astrictius. Iam fac vt distent longius inter se lineæ duæ k.m. Ita vt k. propè l. statuatur m. verò propè n. Tum erit caput summum & mentum ac bucca breuior, admodum autem frons & nasus longus. Fac contra vt k.m. transuersæ minus longè distent inter se, & cernes caput summum & mentum cum bucca longiusculum euadere, sed breuem frontem ac nasum. Rursus moueantur sursum k.l. & erit caput summum cum fronte breuius. Postea reliquis intra l.n. lineis deligentis ope distributis, exhibit nasus longus. Itémque longum mentum cum bucca. Inuerte hoc ipsum & habebis excelsum in summo caput, frontémque longiorem; Sed nasum breuiorem sicut & buccam cum mento. Rursus esto elatior k. ad l. linea autem m. demissior ad l. quæ sit immota. His designabitur pressum supra caput, frons longa, labra mentúmque maiuscula. Inuertatur hoc ipsum, vt sit demissior linea k.l. & linea m. ad n. Designabiturque supra caput arduum, frons breuis, nasus longior, bucca & mentum breuiusculum. Posses in harum rerum expositione perquam esse copiosus, sed visum est breuitati studere. Hoc obseruabis, qui hæc vsurpare voles, diligenter, Vt ita dimoueas ad moueasque lineas inter se, ne rerum naturæ effingendarum vis afferatur, vtque facies institutæ hominum humanum retineant modum. Sed quæ diximus de lineis tribus k.l.m. eadem intelligi debent & de reliquis o.p.q.r.f. Quin etiam perfectis his ad eum variationis modum qui cuique placuit, Sic tamen vt omnes lineæ παράλληλοι remanerent, licet insuper aliquis variet propositas facies obliquandis iisdem lineis, vt vel à fronte vel à tergo declinent, seu vniuersæ siue aliquot harum. Præterea licet etiã mutetur positus lineæ obliquæ, quæ in principali capite vna descripta fuit à radice capillorū ad extimū nasum. Licet etiam mutilentur transuersæ particulis sursum deorsumve, & perpendiculares iisdem prorsum aut retrorsum motis. Quod ipsum et in obliquis fieri possit. Sed & post has omnes pro cuiusque arbitrio institutas mutationes liceat & spatia intra particulas transuersarum, vbi mutilationes factæ fuerint mouere sursum, deorsum, prorsum, retrorsum. Hæc autem perspicuè satis dici nunquam possunt, quare ad exempla & opus cuique est accedendum.

Quia autem dixi lineas mutilari, vt intelligatur quid senserim, Sit exempli causa proposita linea a.b. in qua vbiçumque lubitum fuerit notetur punctum c. Vbi quasi fracta linea frustula dimoueantur vnum sursum, alterum deorsum. Ita erunt duæ particule mutilationis in quas longitudo proposita quasi fracta fuit. Item scribantur in proposita linea duo puncta c.d. & rescindatur quantum his duobus punctis longitudinis occupatum fuit, eaque quasi defracta particula sursum deorsumve moueatur. Exemplum subiecimus de transuersis: Sed eadem sunt de perpendiculis & obliquis etiam intelligenda, quarum similiter particule prorsum aut retrorsum moueantur. Quo exemplo perspecto poteris & supra descriptas facies aspicere effectas secundum descriptionem & sententiam nostram.

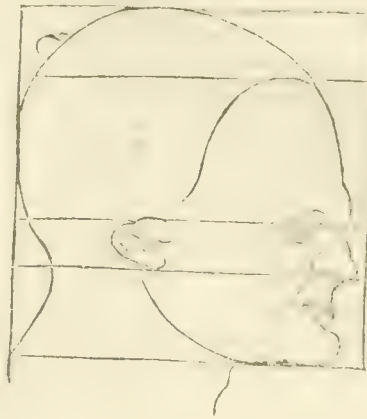

Hac facies habet tantummodo
furfum elatam lineam. l.

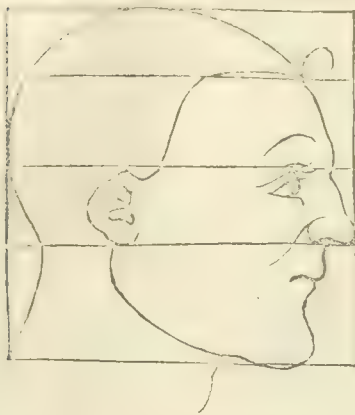
i
f
l
m
n

Hac contra eandem so-
lam demissam.

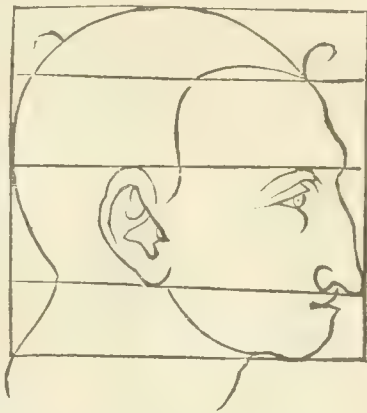
i
f
l
m
n

In hac facie furfum mota est
sola linea. m.

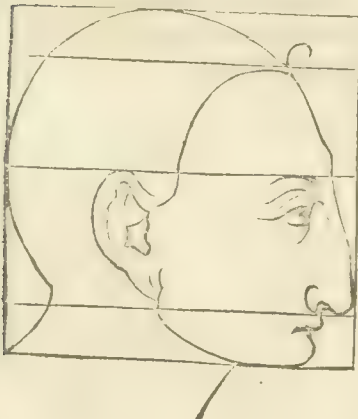
i
f
l
m
n

In hac eadem linea. m. sola
deorfum mota est.

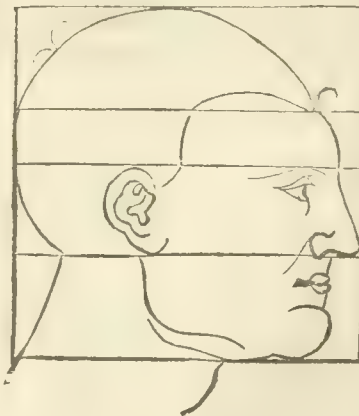
i
f
l
m
n

In hac facie linea k. elatior. m.
verò demissior est.

i
f
l
m
n

Contra in hac. m. elatior
k. verò demissior.

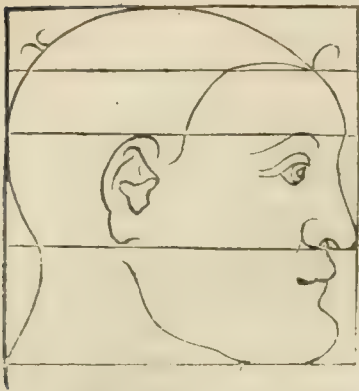

i
f
l
m
n

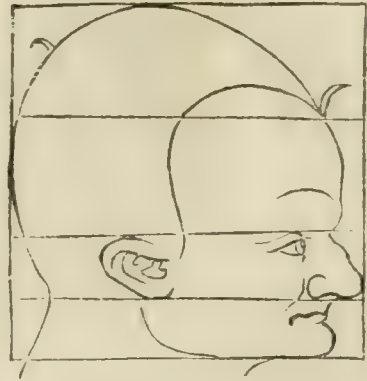
ALBERTI DVRERI

Hæc facies habet duas lineas
k.l.valde elatas, fed.m.
in medio.l.n.ponitur.

Hæc verò admodum demif-
sam habet.l.&.m.fed.k.
stat in medio.l.l.

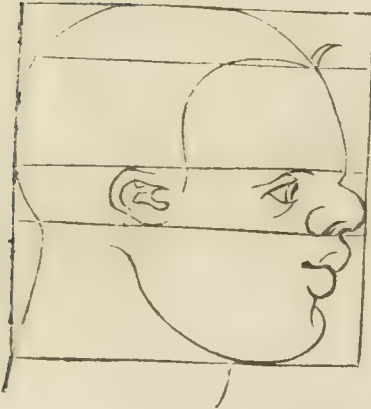
i
f
l
m
n

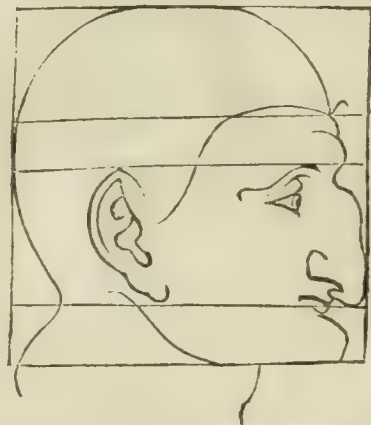
i
f
l
m
n

In hac facie est.k.&.m.
furfum mota.

In hac contra.k.&.m.
mota deorfum.

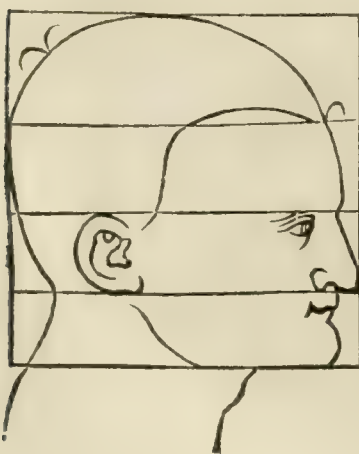

i
f
l
m
n

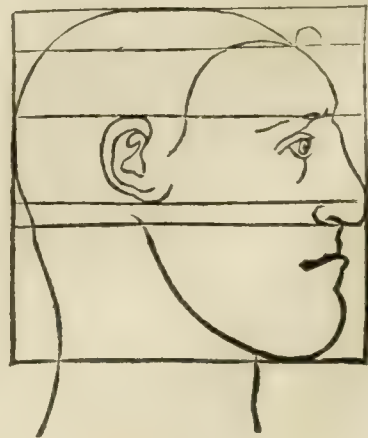

i
f
l
m
n

Sunt præter dictas motiones harum trium linearum.k.l.m.& hæc duæ,prior, vt
summum spatium intra.l.k.fit altissimum,proximum autem intra.k.l.minus al-
rum,minus etiam sequens intra.l.m.minimè verò imum intra.m.n. In altera hæc
inuertuntur fed conuenienter,vt subiectis exemplis declaratur.

i
f
l
m
n

i
f
l
m
n

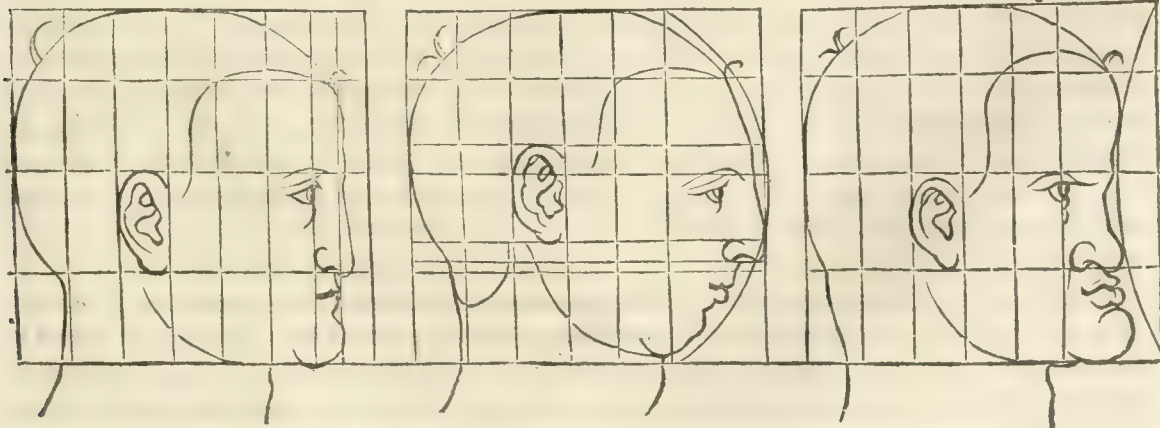

Maximè autem existunt varietates si lineæ rectæ *περὶ ἀλλήλοις* cum transuersæ tum perpendicularares mutilentur obliquenturve. Quare vbi vltus poscet hæc quæ diximus mutilata & obliqua diligenter considerabuntur, quæ vt intelligi melius possint. Exponemus sententiam nostram exemplo obliquationis. Nam transuersæ singulæ hinc vel illinc attolli demittive poterunt, & perpendicularares supra vel infra promoueri retrahiue. Sed nondum rectæ tamen esse illæ desierunt, Quare poscente retum insuper & curuabuntur in sursum deorsumve, prorsum aut retrorsum flexos arcus. Necnon & in alternantes illas & quasi reptiles curuaturas, mutilatione ne ipsa quidem præterita. Demonstremus hæc in frontis & superciliorum linea. Nam & illa hinc vel illinc attolli demittive poterit. Et hæc quanta est intra perpendicularares defringi & sursum deorsumve moueri, Etiam ipsa in medio mutilari, atque ita sursum deorsumve flecti in ipsius mutilationis loco, pro re enim nata oculum torquere in effractione sursum deorsumve licet. Sed & angulorum linea quanta fuerit defringi, & hinc attolli illinc demitti solet, vt obliqua fiat, Sicut videmus in horariolis, quæ compassa vocant, lingulam à linea meridiana obliquæ discedere, atque hac ratione anguli interiores exteriorésve profundi magis minúsve efficientur. Frangatur nasi linea, ita narium eminentiæ attollentur demittenturve, quod ipsum debet & de bucca intelligi, & maxillis posteriore parte sui sursum deorsumve motis. Est etiam admodum diuersum in faciebus obliquis, collum propius admouere ad mentum, aut longiusculæ retrò abductum obliquare, Quarum illæ quasi humiles terram spectare, hæc sublimè & rectum intueri videntur. Superest aurium locus qui & ipse similiter moueri poterit, sursum, deorsum, prorsum, retrorsum. Itémque obliquari in vtranque partem pro cuiusuis arbitrio. Hunc etiam ipsum locum ampliusculum, angustiolem, breuiorem, longiorem, distensiolem, contractiolem, facere licebit. Est enim in humanis faciebus cernere alicubi aures quasi complanatas ad tempora alicubi erectas & eminentes, Ex his arbitror facilè studiosos lectores perspecturos sententiam nostram de mutationibus rerum propositarum, Nam cum viderint quibus rationibus recta & perpendiculararia curuari obliquariue, ac inæqualia fieri possint, sine labore magno inuenient, & altitudinum decurtationes. Et crassa quomodo gracilia faciant, & recta inflectant. In mutatas autem lineas sicut ostendimus, quis non intelligit, si forma deinceps describatur, quanta diuersitas futura sit inter hanc & illam vnde hæc fuerit mutata? Inter hæc faciat quisque vt diligenter meminerit discriminum supra & initio memoratorum, ex quibus animaduertet triplicem maximè diuersitatem aspectuum in obliqua facie. Vnam rectam. Alteram procuruam & orbiculatam seu fornicatam, vt sint omnia tanquam in lepusculi ore quasi proiecta. Tertiam incuruam, id est, lacunatam siue repandam. Sed hæc procuruationes & incuruationes non modo curuis, sed etiam rectis lineis designari poterunt, nec integris modo verum etiam mutilatis. Quæ tota ratio versatur in additione & detractioe. Et hæc triplicis modi diuersitas, vt dictum est, ad infinitas mutationes faciet. Iam ipsas has facies aut argutius & acutiusculæ, aut contra spissius & planiusculæ effingi poterunt. Hæc autem discrimina triplicis modi subiectis exemplis proposuimus.

Recta facies.

Orbicularis seu fornicata.

Lacunata siue repanda.

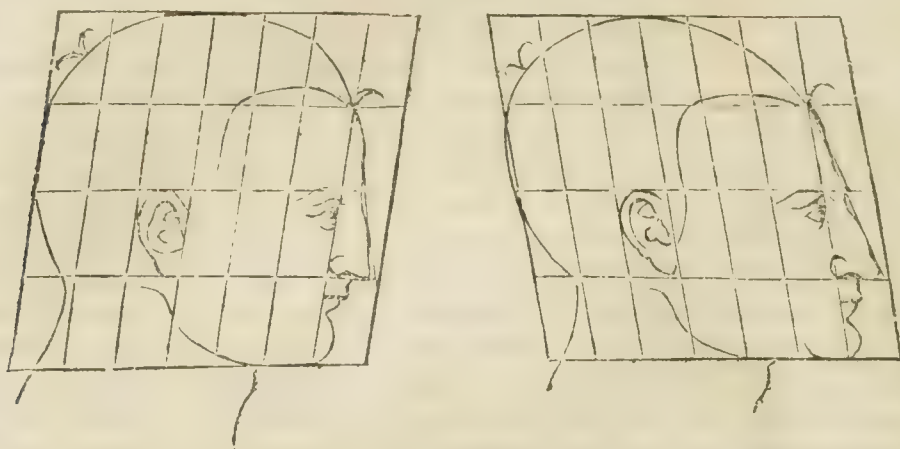

ALBERTI DVRERI

Sunt præterea duæ differentia obliquæ faciei quæ sic quasi in Rhombi figura designantur vt relinquatur transuersa vtrâque supra & infra *παράλληλος*, sed duo recta latera obliquentur *παράλληλοι* tamen & ipsa: Ita vt in comparatione laterum obliquorum lineæ supra concurrant infra discedant. Ita erit in priore à fronte angulus supra acutus infra obtusus, cui à tergo respondeat supra obtusus, vt infra acuto acutus. In altera erunt hæc inuersa. Duo factò debebunt de transuersis omnes partes distribui, Sed tamen non quadrabunt ad perpendicularum demissæ per transuersas lineæ, Verum obliquæ omnes existent. In priorèque facie proniusculam formam in altera supinulam lineamentis inductis expriment, Sicut in subiectis exemplis apparet.

Facies prona.

Facies resupinata.

In his sic quemadmodum ostendimus mutatis faciebus, non secus atque de superioribus tradidimus, Transuersæ omnes & per eas perpendiculariter aut obliquæ ductæ lineæ rectæ poterunt moueri locis suis. Sed & de motionibus earum linearum, quæ per transuersas perpendiculariter obliquæve ductæ, partium in latum & densum spatia demonstrant, nunc quoque deinceps explicandum restat, Nam cum in proposito quadrilatero faciei aduersæ latus prius erectum a. posterius b. literæ nota insignitum, Intérque hæc distributio partium per lineas sex harum literarum notis c.d.e.f.g.h. in septem æqualia spatia collata fuerit, pro vniuscuiusque arbitrio poterunt & hæ lineæ potrudi aut retrudi vel omnes vel aliquot, poterunt & ipsis inclusa singulatim spatia prorsus moueri retrorsumve. Atque ita existent variationes latitudinum & densitatum, vt facies crassior, gracilior, distensior, contractiorve appareat, quemadmodum de transuersis longiores & breuiores partes fiebant, Itaque similiter & hanc in rationem incidit addendi & demendi modus. Sed sciendum, quicquid de rectis & perpendicularibus præcipitur idem & de curuis & obliquis lineis accipi debere. Atque hæc requirunt attentionem non mediocrem, Velut, hinc enim ordiemur, de frontis circumductione & procurfu quicquid demitur, nasi prominentiæ adiiciendum. Eadem erit & inuersionis ratio. Sed hæc designari licebat per lineas curuas & arcuum huc & illuc cornibus versis, itémque per rectas mutilatas. Atque ita omnibus partibus facere poteris in facie obliqua. Vnde apparet in mutatione figuræ contraria semper concurrere, Vt cum vnam partem protruseris aliquam, alteram propinquam supra aut infra retrudi necesse sit. Déque hoc efficiuntur discrimina partium ad crassitiem distensionemve, gracilitatem vel contractionem, Iam verò variatis partibus in facie, vt in toto, per transuersas lineas ductis perpendicularibus aut obliquis, Non ignorandum vsum esse in singulis partibus etiam minutissimis non secus ac in tota facie horum discriminum quæ de tota facie supra exposuimus, Rectam illam esse aut orbicularem aut lacunatam, Vt exempli causâ si frontem rectam, id est, planam orbiculatamve au lacunatam esse velis, Aut nasum, labra, buccam, mentum, similitérque omnes partes alias. Sciendum etiam lineam qua capitis obliqui rotunditas designetur vario modo duci posse, Apparet enim in hominum figuris vnius caput planiusculum, alterius acutius, alicuius etiam quasi scruposum, Atque omnino in tanto naturæ studio diuersa faciendi omnia, infiniti sunt varietatis etiam istius modi. Dicamus deinceps de obliqua linea, quam nasi designandi causa duci ostendimus, Ea poterit supra reclinari ad lineam perpendicularem d. Vt *ὑπερώτιος* inde sit

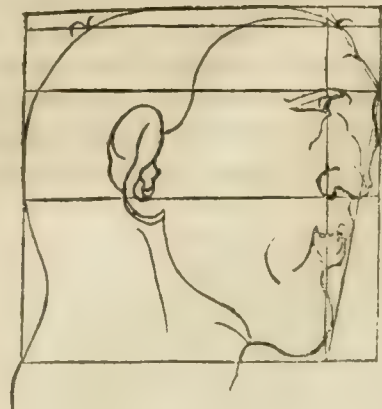
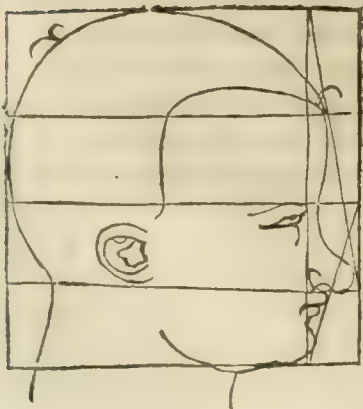
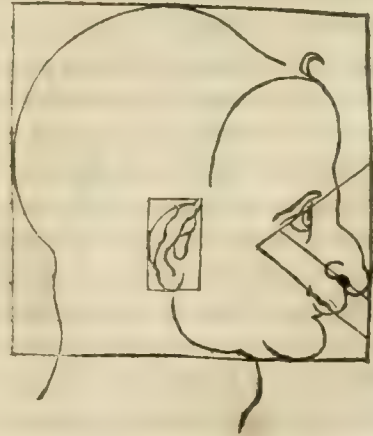
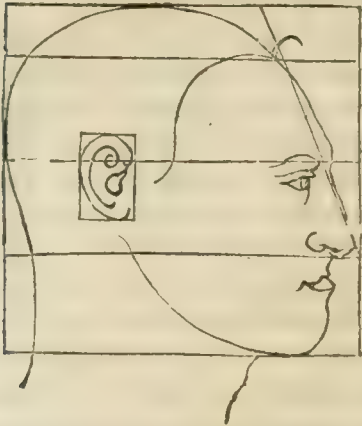
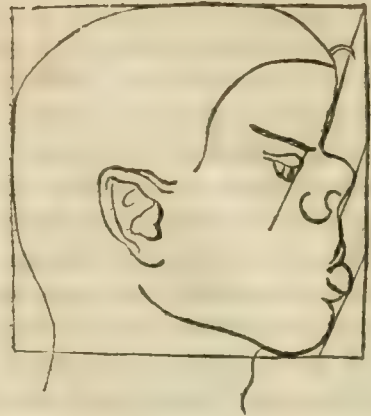
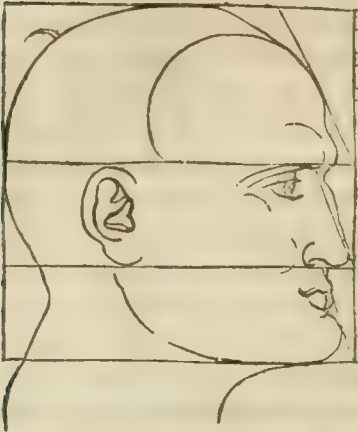
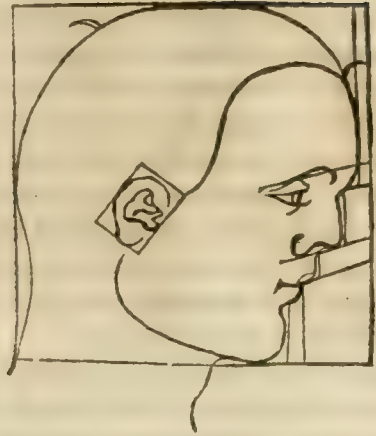
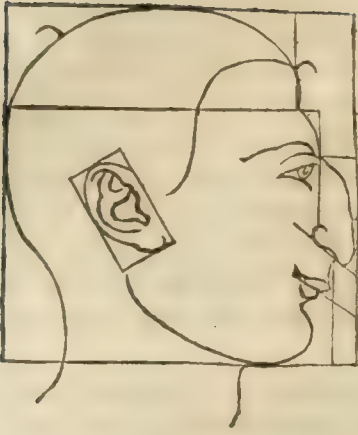

ad transfuersam. m. Poterit & erectiuscula duci ex medio. a. c. poterit & proclinari supra ad perpendicularem. a. In huiusmodi conuenientiam maximè probo, quæ venustatem complectitur, cum quasi aliena & prærupta omnia inusitata & admirabilia videantur. Ita licet, exempli gratia. Dicamus non esse venustam faciem cum elato aut presso vertice, quarum illa caput habet acutius, hæc planiusculum. Relinquitur igitur in medio conueniens rotunditatis caput, quale venustum esse omnes sentiunt. Quod vt dixi, exempli gratia nostræ doctrinæ à nobis est positum, nõ probationis, media omnia esse optima. Sed, vt nunc, hoc, rectè dicitur. Vt autem in tota facie est inuenustum prolixam illam esse nimis, aut minis curiam. Ita de partibus multa est deformitatis discrimina colligere. Veluti frontem esse longiorem, breuiorem sinuosam, aut quasi scopulosam. Iam nasibus istis videmus esse longos, nodosos, propendulos nasos.

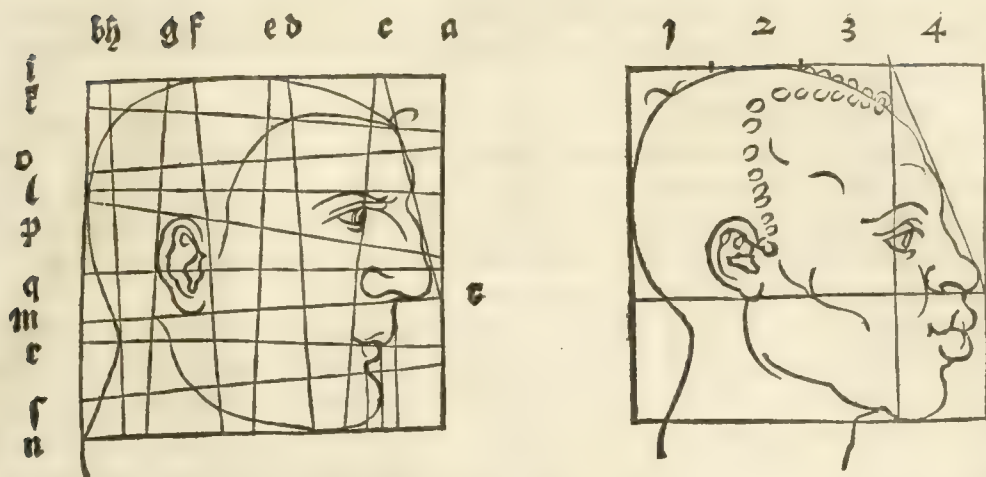
Contra alij nasus sunt breuibus, intortis, symis, crispis, glomeratis, supraque depresso alij, alij extantibus. At oculi aliis paruuli & quasi delitescentes, alijs sunt magni & exerti. Aliqui semi apertis quasi suillum obtuentur, conuenientque magis superiore quam inferiore palpebra. Aliqui latissimè penitus patentibus oculis aspiciunt. Sunt & quibusdam alta, quibusdam quasi incumbentia palpebris, non etiam nullis propendula supercilia, quæ & ipsa tenuia alijs, alijs densa insunt. Sed labronibus crassa, carnosæ, grandia, glomerata labra sunt. In alijs arguta & gracilia. Aliquibus superius labrum elatius est inferiore, aliquibus contra hoc illo, crassius est etiam sæpe vnum altero. Sæpe intra nasum & labrum altiusculum spacium, alicubi hic in labrum insidere videtur. Præterea est vbi mentum obtusum magnūque sit. Est contra vbi acutum & paruum. Est & alicubi mentum à collo longius distans. Est & quasi ad collum attritum, alicubi prolixum, alicubi curtum. Quæ suis lineis transfuersis, vt indicatum est, designantur. Sunt etiam nonnullæ facies ad scalarum modum inæquales, idque bifariam. Nam aut supra prominent maximè, Infræque magis ac magis retrahuntur, Aut inferne prominentes gradatim sursum scandendo recedunt. Hæc mutilatis lineis designantur. De quibus quamuis multa tradi possent, quo pacto etiam in minimis partibus vsurpari possint, Sed hæc tamen ipsa studiosi experiundo facile inuenient.

Hoc loco sciendum permitti vnique plures facere numero quàm nos fecerimus, aut etiam pauciores lineas transfuersas perpendiculares & obliquas. Siue maioris certitudinis, seu vitandi laboris causa. Permittitur etiam rectas lineas, si res poscere videatur, vnique curuare pro arbitrio suo, Quæ omnia quo melius & rectius qua de sententia animi mei præscripta sint, intelligi possit, subiicere placuit varia exempla figurarum de quibus memorauimus. Harum diuersitates designatas apparet mutatis perpendicularibus transfuersis, obliquis, mutilis lineis nonnullis & curuis, ad quas postmodo congruentia formæ expressa fuerit. Hæc multum proderint iis qui absque exemplo scripturam nostram non facile potuissent intelligere. Sed variationis huius infinita est ratio. Nam & vnus forma transferri in alteram, & misceri omnium à prima ad vltimam poterunt, omninoque difficile dictu est quid his in rebus licentiæ concedatur operi, quod quidem ipsum debet in frequentibus mutationibus versari, Sicuti & nos in exemplis omnes perpendiculares & transfuersas temere dimouimus. Itémque easdem obliquauimus planè, vt libido tulit audacissimè. Tum deinde formam expressimus congruam vnde quid exierit licet intueare, Sed non obliuiscendum, si quid oblique faciei de densitate detrahatur, id adici latitudini aduersæ. Et contra, Illi si quid adiciatur, huic detrahi oportere. Non autem ignorandum has varietates magis seruire discriminibus quam venustati formæ, Quas plurimas designare vsus causa admodum profuerit. Neque adeò venusta forma per se, & absque comparatione ad inuenustam cognosci queat. Qui igitur sciet quid deceat, idem & quid deforme sit sciat necesse est.

ALBERTI DVRERI

Restat vt de aduersarum facierum mutatione, de quæ illarum varietatibus dicamus, Sed quia de omnibus obliquis faciebus in aduersas, traducendi transfuersas lines vna ratio est, beneficij nimirum transferentis, Ideo de varietatibus transfuersarum nunc quidem verba facere superuacaneum fuerit. Tantum hoc monebo transfuersas, & in aduersa facie obliquari posse, vel omnes vel aliquot. Nam ita facies distorquetur, similiter vt cum totius cubi vnum latus demittitur alterum attollitur. Pergamus igitur ad tractationem perpendicularium, quæ cum intra latera. a. b. his notentur literis de doctrina nostra. I. g. c. d. e. f. h. k. Et præcipuas in facie partes designent, vt frontem, oculos, nasum, aures, buccam, mentum, Sciendum harum singulas aut aliquot simul, aut etiã vniuersas moueri locis suis posse, Ita quo longius inter se distabunt, eo erit partium latitudo maior, quo aderunt propius, eo erit illa minor. Sed & sic describuntur supra vti quasi concurrant, infra discedere à se videantur, aut contra.

Describuntur & flexæ, Tum desinunt perpendiculariter cadere, sed aut obliquæ aut curuæ fiunt, De hac ratione in forma expressa cernes frontem distendi aut contrahi, oculorum inter angulos vastula aut angusta spaciola, inter quæ eosdem maiuscula aut minuscula interualla. Poterunt & inæqualiter magnitudine & loco designari oculi, palpebræ, supercilia, Cernes & nasum hic distendi illic contrahi, supra inquam vel infra eundem & rectum & incuruum, glomeratum aut acutum, teretem aut nodosum, qua partè nares subsunt angustiorē naribus ipsis amplis. Vel contra supra nares distensiorē, naribus ipsis contractis, Idem licet dicamus de distensione aut contractione buccæ, menti, maxillarum. Idem & de singulis partibus quæ supra contrahantur, infra distendantur aut cõtra. Hac via inæqualis distributionis efficiuntur gibbosæ aut distortæ & alienæ multis modis facies, Veluti aut angusto aut sparso ore. Curuis, crassis, paruis, magnis labris, aut etiam inæqualibus. Maxillis distentis, contractis, acutis, obtusis, apparente iunctura aut minus, Hac omnia & huiusmodi diuersitates studiosus & experiens lector debet enucleare, Vnde multa admirabilia poterit eruere, quæ sub his latent. Hoc vero certò nihil est certius, Intelligentes deformitatis & turpitudinis faciliè perspicere, quid sibi in opere ad venustatem instituto vitandum sit. Quo quis autem longius à prauitate recesserit, hoc propius ad pulchritudinem accedat necesse est. Cui hæc erunt manifesta, Is quid à quo & qua ratione differat faciliè & planè intelliget, Id quæ non solum in picturis, sed illis etiam operibus quæ cælo & scalpello elaborantur accidere necesse est, Quæ qui tentarit hac ratione ignorata, quamuis aliquid concordans & æquale expresserit, tamen id fortuito non ex artè effectum constat.

Sed ad propositum reuertamur, Aliter apparet facies imposita collo procero & gracili, aliter breui & crasso, Præterea animaduertenda lineamenta oris, quæ alicubi sunt grandia & plena oculis, naso, mento, alicubi tenuia & pressula. Facies etiam aliter apparent, Si capillatum sit aut rasum caput, capillo crispo aut recto, denso aut tenui, promisso, tonso, cincinato, laxo, humido, sicco, Si barbatum sit os aut imberbe. De quæ barba eadem quæ de capillo diximus intelligenda, Horum non nihil exemplis subiectis declarauimus, Caterum virilis & muliebris capitis mutandi ratio eadem est, Tantum custodiri debet, vt sui sexus naturam vtrumque referat. Talibus etiam mutationibus percurri totum corpus poterit, & illius omnes partes perquiri. Sed quod monui, videndum ne virilis ac muliebris sexus con-

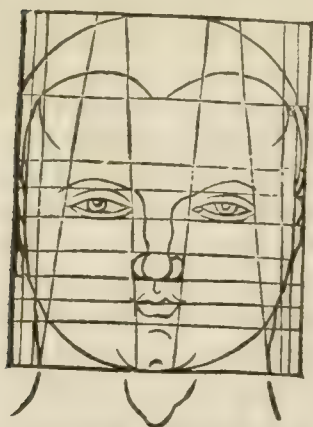
ALBERTI DVRERI

fundatur, Neque etiam ita mirabitur effigies viri, vt quasi virilitas ipsa effeminetur, neque muliebris, vt ex illo genere imago in virile transeat, absque enim etiam hoc latissima est mutationum via.

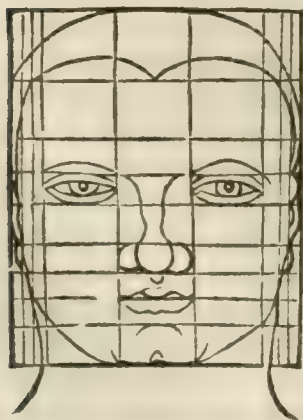
Cum autem omnes animantes in suo genere similes inter se reperiantur, Sexus tamen discrimen fere euidens est, vt in hominum genere & bestiarum. Præterea danda opera, vt hæc etiam sexus discrimina in imaginibus hominum humanum modum retineant, Sicut & omnes bestias naturæ suæ quendam modum retinere videmus. Nunquam enim Leo ita dissimilis est aliorum leonum, vt asinum referat, Neque vulpecula, vt lupus esse videatur, Quare vbique generis & naturæ proprietas conseruanda.

Quid autem dicunt? qui sic loquuntur, vt inquam leoninam aliquem tueri aut vrsinum, Lupum esse vel vulpeculam, vel canem, Cum non certè quadripedem esse sentiant. Neque etiam simili corpore, aut membris similibus esse aiunt, Sed ita notant animorum quandam similitudinem, Dum significant sic se illos gerere vt certorum animalium naturas ingeniis suis referat, Quod ipsum ad membrorum statum minimè pertinet, neque permisceri hæc debent. Non autem negari potest quin hominum maxima sit inter ipsos dissimilitudo, Sed tamen ita vt generis similitudo sibi constet, Id ipsum in canum etiam genere apparet. Alij enim grandes, alij parui sunt, & sexcentis discriminibus inter se differentes, glabri, pilosi, diuersorum colorum, Sed non ita tamen dissimiles inter se sunt, generis vt similitudinè amittant, vt iue vulpes aut lupi esse videantur. Ex his patet mutationes & varietates rerum non statim etiam naturas illarum euertere neque confundere, itaque facile est canis figuram à feræ bestię figura internoscere, de qua differentia, ne iusto sum verbosior disputandi finem faciam. Sed redeo ad illa quæ initio monui, vndeque hæc sunt nata vitandam confusionem sexus, & in muliere virilitatem formæ, ia viro muliebritatem.

aig cd e f hbb

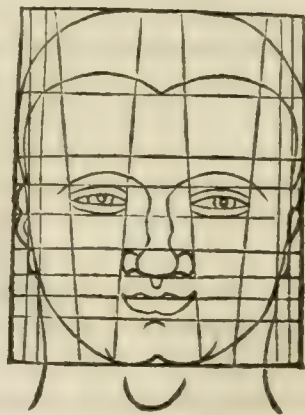
aigc d e fbb

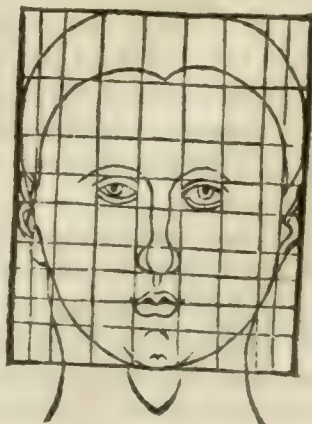
i
f
o
l
p
q
m
r
s
n

i
f
o
l
p
q
m
r
s
u

aigc d e fbb

aigc d e f hbb

Nunc deinceps monstrabo aliam viam ad mensuram nouam propositæ imaginis, Si quis facere crassio rem gracilioremve, distensio rem vel contractio rem voluerit. Hæc duabus lineis continetur, quibus mutatio efficitur, quomodo supra de longitudine & breuitate ostendimus, sed aliter, hõcque modo. Si propositæ imaginis altitudinem habueris, vt illam quæ est eius vnde nouam effingere voles facturus per transuersas crassio rem aut gracilio rem, distensio rem contractio remve. Iam nota igitur est altitudinis habitæ linea. Aliam igitur constitues ad mensuram densitatis & latitudinis, Si quidem imaginem volueris exire amplio rem, erit ea linea longior, breuior autem si angustio rem, quam diuides in suas præcipuas partes beneficio Variantis, atque ita mensurationes accommodabis ad mutationes imaginis propositæ. Ita conuenienter exhibunt de linea longiore omnia crassiuscula & distensio ra, de breuiore gracilia & contracta magis. Harum linearum duum figuram inferius expressimus. Indidimusque nomen Geminis, propter modum vsûmque duplicis lineæ ad vnam mensurationem. Hæc descriptio ita se habet. Primùm Lineam statues rectam ad perpendiculum altitudinis notæ, quæ sit. a. b. hæc debet omnium partium suarum distinctione esse insignis, Tum infra transuersam ad normam adiunges, eaque erit breuior, aut longior pro arbitrio tuo, sintque huius notæ. b. c. Ita habebis trilaterum rectangulum designatum. a. b. c. Hæc transuersa, beneficio Variantis, aut sanè diuidentis cuius ratio in primo libro explicata est, de nouo distincta conuenienter secundum altitudinis lineam, figura iam erit Geminorum perfecta, qua poteris ad mensurationem omnium partium densitatis & latitudinis vti.

Geminorum etiam vsûs ad mensurationem altitudinis pertinebit. Nam linea erecta. a. b. si proluxior facta & beneficio Variantis de nouo distincta per altitudinem suam fuerit, Iam habebitur mēsurā longioris imaginis sed gracilio ris. Vtra igitur cūnque harum duum linearum fuerit mutata, in mensuratione propositæ imaginis diuersitatem afferet. Si igitur voles suam propositæ imagini altitudinem constare, sed gracilio rem aut crassio rem modo fieri, Transuersa mutata pro voluntate tua vttere, Sin densitatem & latitudinem retinere volueris, sed longio rem aut breuiore m staturam facere, vteris altitudinis linea ad expositum modum mutata. Ita vides vtrumque latus Geminorum, rectum inquam & transuersum, suas peculiare s fortiri diuisiones, pro diuisionis modo exposito initio statim libri primi, hoc etiam loco caue obliuiscaris harum particularum nimis & parum.

Hac in partè studiosum lectorem admonitum velim, vt animaduertat, sicut de vsu crebritate facile apparebit, quam admirabile s mensurationes de duarum linearum vnus breuitate, alterius longitudine perfici possint, Multo que adeo si magis alterutra in metiendo punctim moueatur, multo que maxime si vtraque. Perspicuum hoc erit perito architecto quod dico, Et mirifice difficultates, vt videntur, hac ratione facillimè explicabuntur.

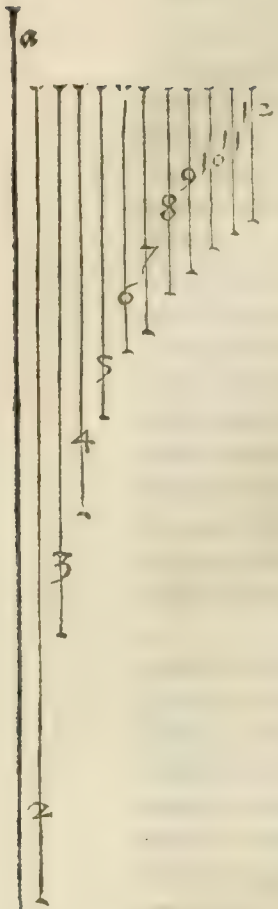
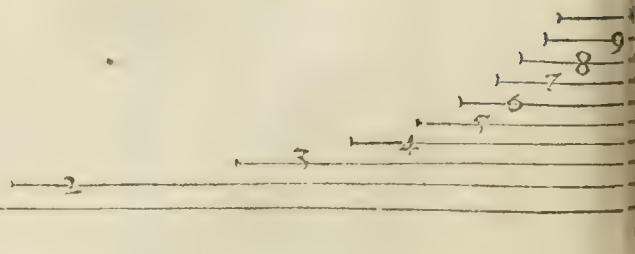

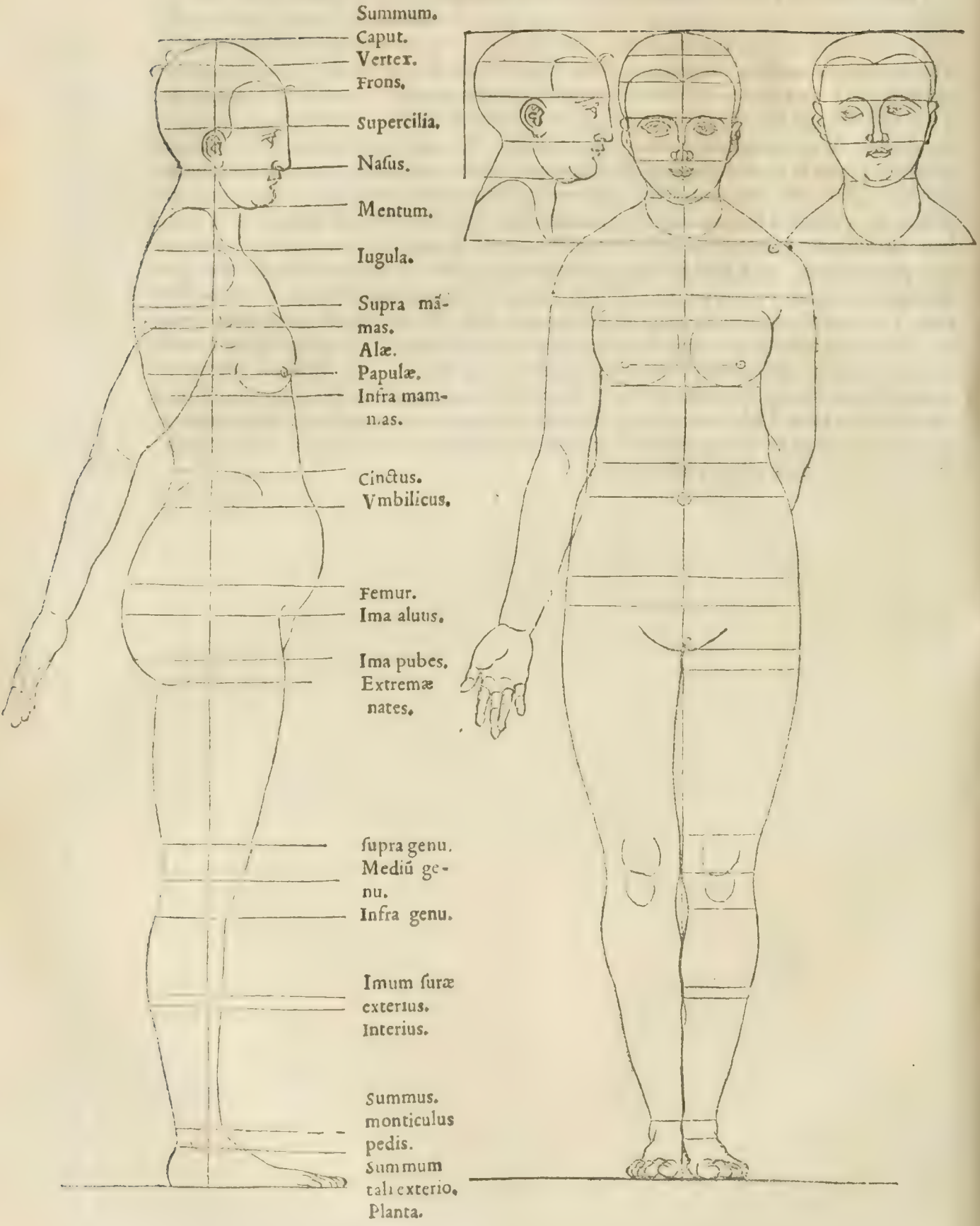
Figura Geminorum.

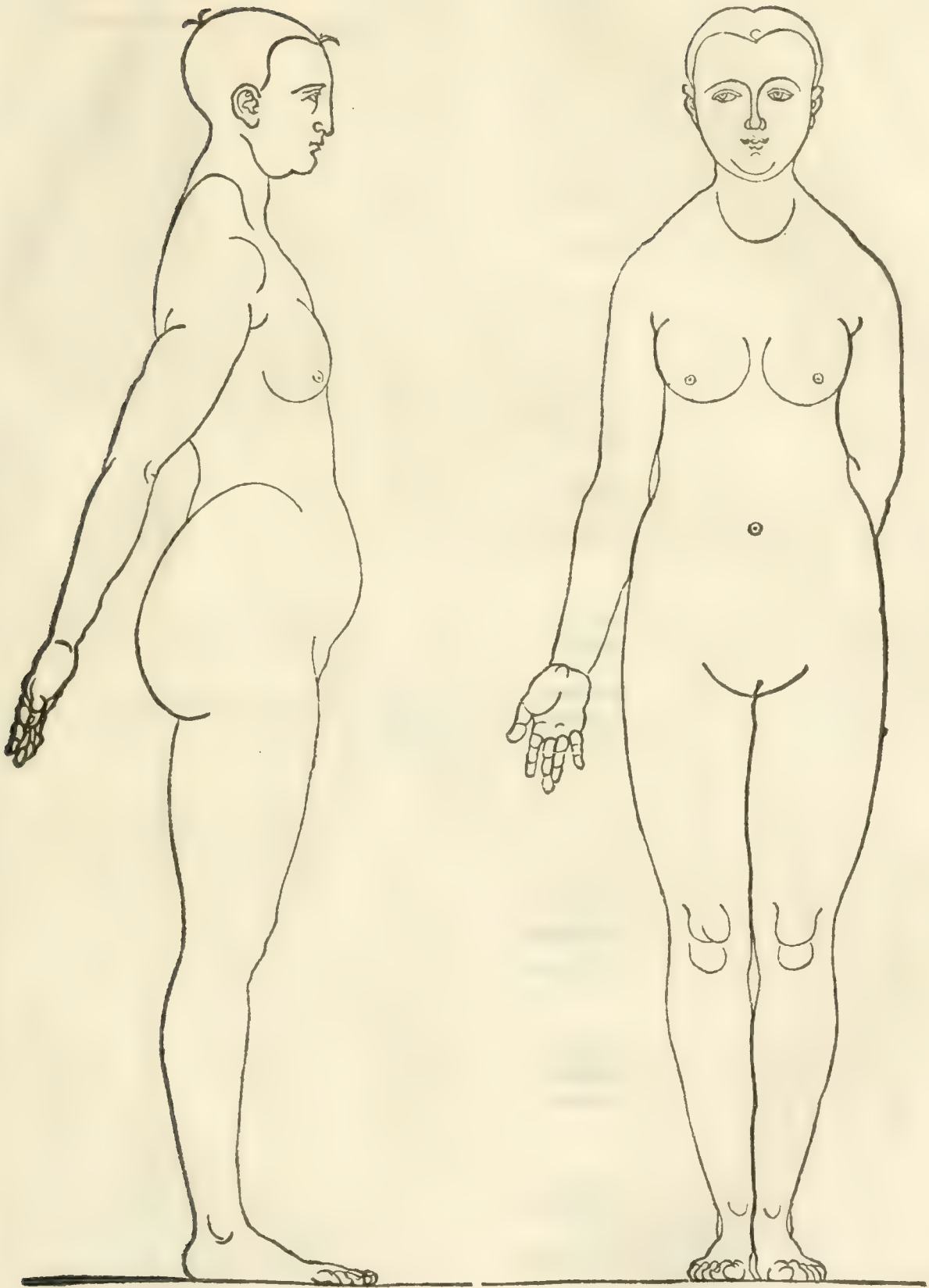
Ponatur autem à nobis exemplum huius rei. Sitque proposita effigies illa in libro primo muliebris post primam virilem efficta. Hanc igitur Geminorum auxilio primum densitate & latitudine contractiorem, deinde extensioem facere propositum sit. Sed sciendum si his mutationibus figura humana nimium fortè à verò alienata fuerit suumque modum amiserit, vt si quæ partes densitate ac latitudine auctæ nimium, aut eisdem minutæ sint, Tum correctione harum corruptam figuram instaurari debere, addendo minuendove, quod quale sit de supradictis planum esse confido. Sic ergo principalem illam effigiem ad gracilitatem & crassitudinem perfectam correximus, primum vt de capitis aliquantulum altitudine abscinderemus, Non quidem supra deminuendo, sed infernæ sursum contrahendo, vt fieret à summo capite ad imum vsque mentum altitudo duarum. 15. Inque hanc altitudinem partes faciei æqualiter distribuimus. Scapulas à linea menti ad humeros aptè protraximus. Sed pedem cuius quadrilaterum esset hac ratione abbreviatum, produximus ad vnam. 13. & vnam. 14. Femur etiam ac crus castigatiuscula accommodauimus. In exemplo crassioris imaginis reliquimus ferè descriptionem principalis imaginis, Illud modo sub mento palearculum maiusculum fecimus, Et scapulas sursum ab humeris ad collum abduximus, Sed & nates infra suam lineam aliquantulum rotundauimus, ne succinctiores iusto essent. Crura etiam obliqua nonnihil castigauimus. Similiter & aduersa iuxta talos. Pedis autem longitudo obtinet vnam. 6. Cæterùm de capite idem facere poteris, quod de virili modo factum à nobis ostendimus, Vtriusque autem modi gracilis inquam & crassi effigies subiecimus.

ALBERTI DVRERI

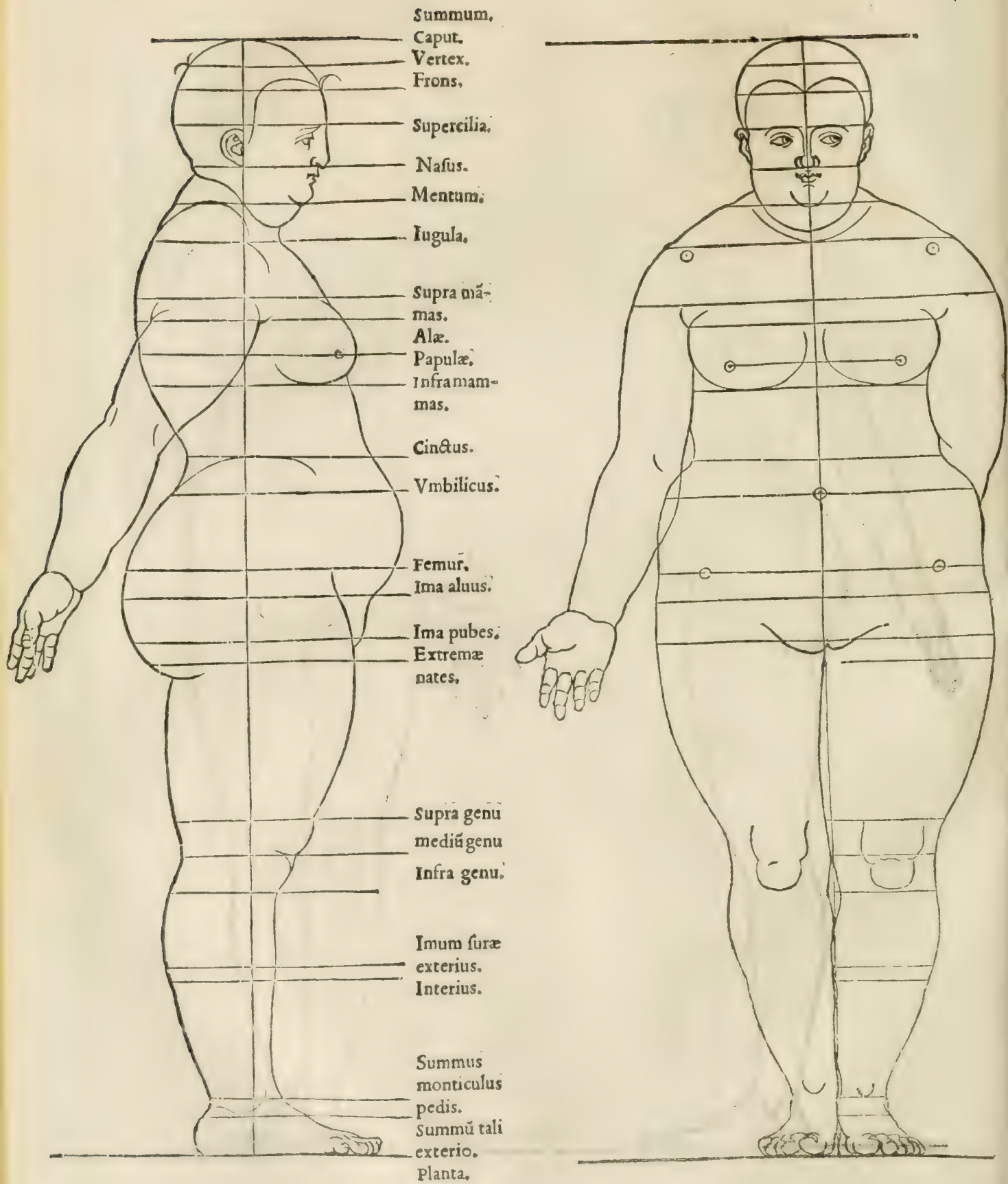

Summum.
 Caput.
 Vertex.
 Frons.
 Supercilia.
 Nasus.
 Mentum.
 Iugula.
 Supra mā-
 mas.
 Alæ.
 Papulæ.
 Infra mam-
 nas.
 Cinctus.
 Umbilicus.
 Femur.
 Ima alius.
 Ima pubes.
 Extremæ
 nates.
 supra genu.
 Mediū ge-
 nu.
 Infra genu.
 Imum suræ
 exterius.
 Interius.
 Summus.
 monticulus
 pedis.
 Summum
 tali exterio.
 Planta.

ALBERTI DVRERI

Summum,
Caput.
Vertex.
Frons.

Supercilia.

Nasus.

Mentum.

Iugula.

Supra mā-
mas.

Ala.

Papula.

Inframā-
mas.

Cinctus.

Umbilicus.

Femur.
Ima alius.

Ima pubes.
Extremā-
tates.

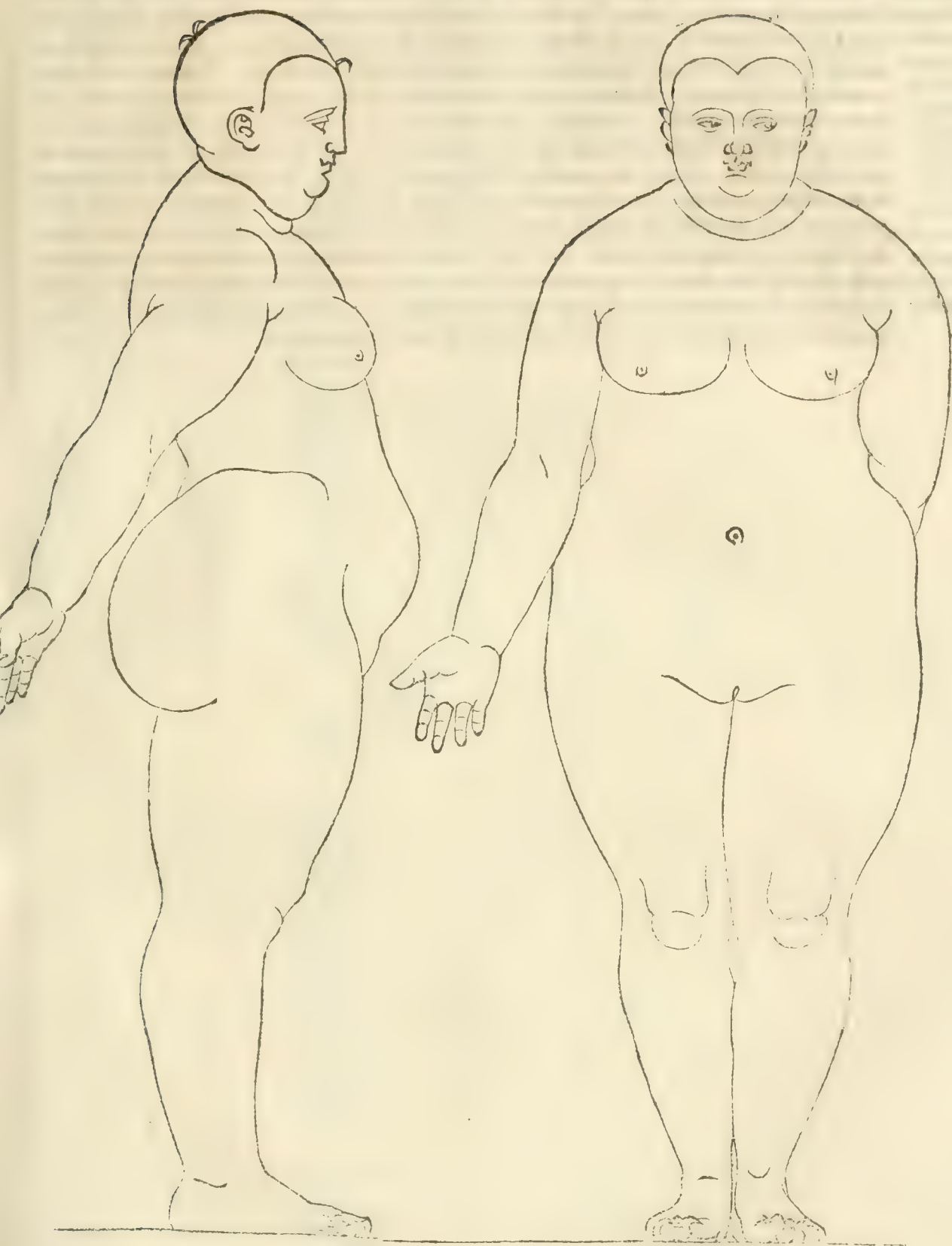
Supra genu
mediu genu

Infra genu.

Imum surae
exterius.
Interiorius.

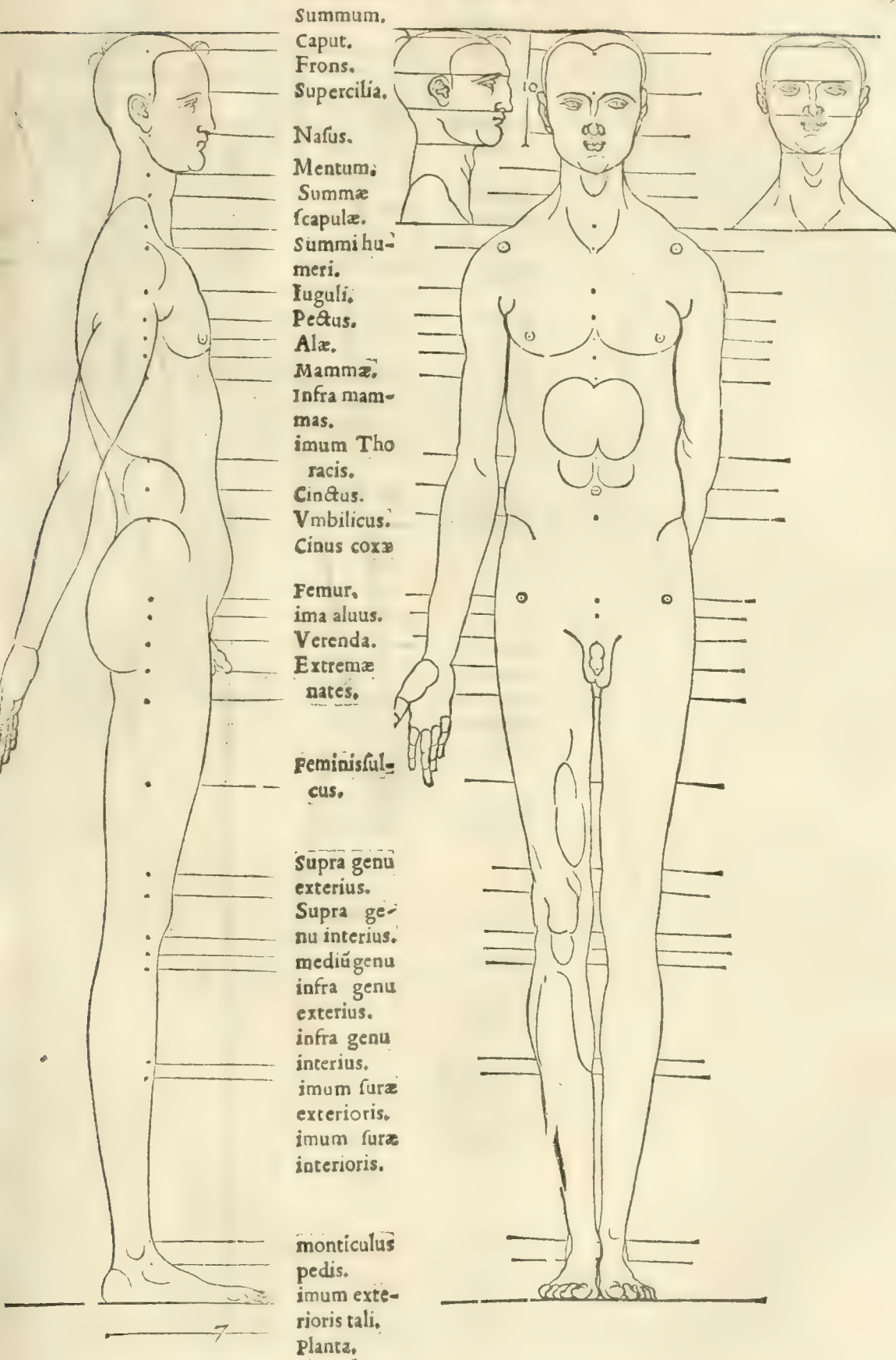
Summus
monticulus
pedis.
Summu tali
exteriorio.
Planta.

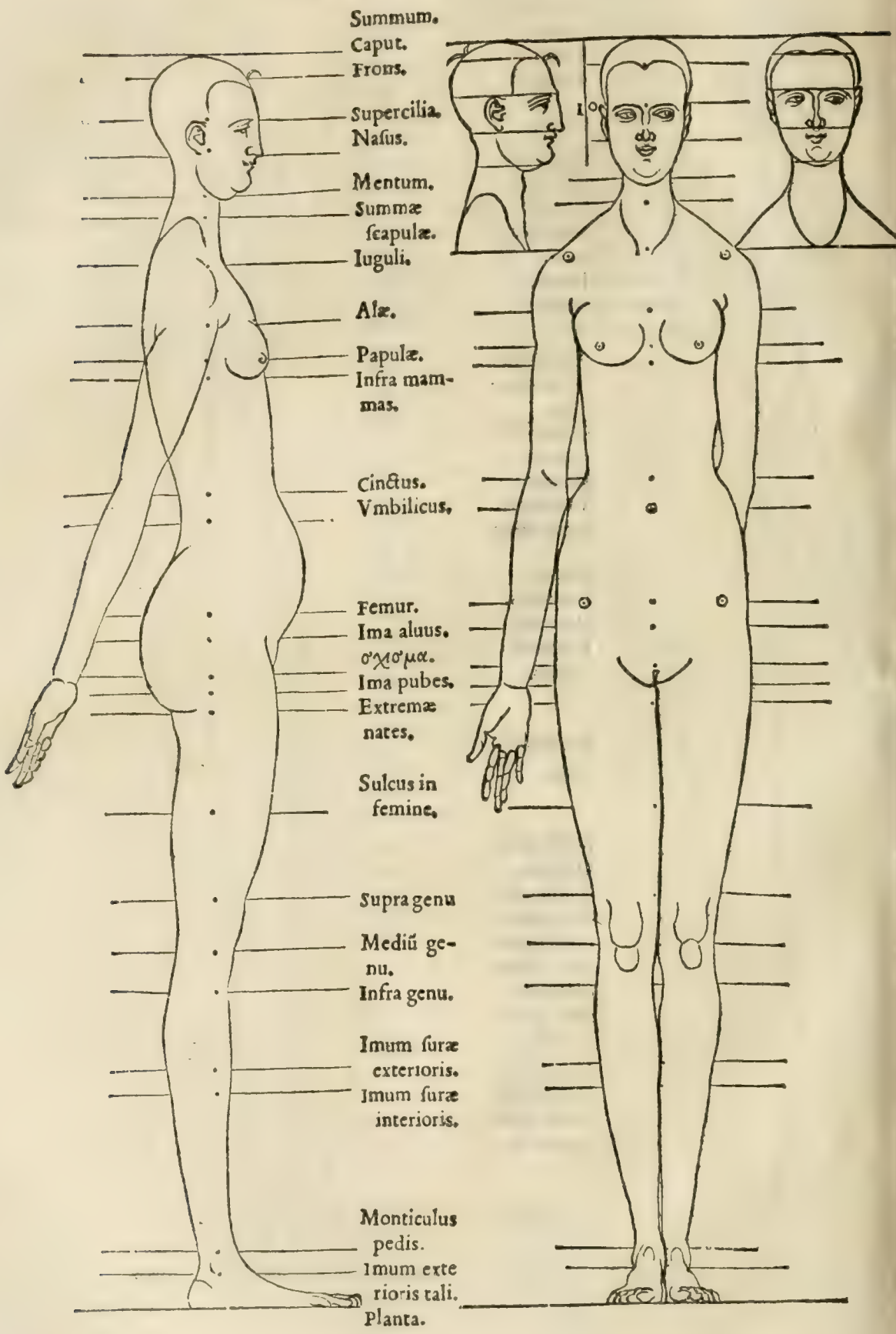
† Neminē Ponam etiam exemplum gracilitatis alterum. Sit principalis effigies virilis illa quarto
 offēdat plu loco exposita in libro primo, Ad huius altitudinem adiunctam transuersam, facies parte
 res nomi- vna. 6. quàm illa sit breuiorem, Atque ita partiere de nouo beneficio variantis. Altitudinis
 nari trans- quidem per transuersas distincta partes remanēt, vt designata sunt, † Tantum alae sursum
 uersas in nonnihil attrahentur, vt humerorum sit congruens effictio, neque nimia crassitudo. Pe-
 exemplo ctoris etiam inferior linea omittetur, & mammae in alarum pristina describentur linea, vt
 hoc quam superiusculae sint. Transuersas etiam supra pedem nonnihil deprimes, ne monticulus al-
 in princi- tior iusto existat. Atque ita attribues imagini de Geminis densitatem & latitudinem
 pali pro- suam, eamque gracilem & exilem effinges. Quam si longam esse volueris capitum pro-
 pter illius priorum. 10. licet ita facias, Sed sic vt frontis linea valde sursum moueatur, reliquis altitu-
 procerita- dinis huius aequaliter distributis. Hoc verò modo summoto capite, exit admodum proceri
 tē et si di- colli effigies, pedis autem longitudo esto vnus. 7. Quae quo facilius assequi quisque posset,
 fertius po secundum nostram doctrinam expressa subiecimus. In muliebri etiam effigie fiet de mo-
 terāt hae tione & omissione in transuersis similiter, vt de virili ostendimus.
 dici.

Summum.
 Caput.
 Frons.
 Supercilia.
 Nasus.
 Mentum.
 Summæ
 scapulæ.
 Summi hu-
 meri.
 Iuguli.
 Pectus.
 Alæ.
 Mammæ.
 Infra mam-
 mæ.
 imum Tho-
 racis.
 Cinctus.
 Umbilicus.
 Cinus coxæ
 Femur,
 ima alius.
 Verenda.
 Extremæ
 nates.
 Feminisful-
 cus.
 Supra genu
 exterius.
 Supra ge-
 nu interius.
 mediū genu
 infra genu
 exterius.
 infra genu
 interius.
 imum suræ
 exterioris.
 imum suræ
 interioris.
 monticulus
 pedis.
 imum exte-
 rioris tali,
 Planta,

ALBERTI DVRERI

In sequentibus alium etiam modum ostendam mutandi imaginem propositam, qua illius altitudo, certa tamen ratione & via peruertatur: eaque mensurationum in singulis partibus pro cuiusque voluntate, supra aut infra altitudines extolluntur aut astringuntur, remanentibus densitatis & latitudinis per transversas spatii inuariatis. Possit tamen imago quæ esset supra facta elatior, conuenienti etiam modo attenuari & contrahi, Sicut quæ ibidem esset facta astrictior, densari & distendi. Quod quidem quo pacto futurum sit primum exponemus. Ducatur linea transversa quæ sit. a. b. Infra hanc ponatur punctum. c. Quod si volueris supra partes valde dilatate, facies esse. c. punctum propius lineam. a. b. Sin mediocriter voles dilatate facies longius abesse. Scies autem lineam. a. b. designare plantam imaginis. Tum aliam duces transversam παράλληλην, Ita longè remotā ab illa inferiore. a. b. quantā volueris esse imaginem altitudinis, ea sit. f. g. Ex hac perpendiculariter demittetur in inferiorem lineam, in qua distinctio partium altitudinis constituatur, Ea sit. h. i. Post hæc transversam facies transire hanc perpendicularem, quæ erit media intra. f. g. & a. b. sitque hæc. k. l. Quibus factis ducentur lineæ transversæ partium, per omnia puncta distinctio in perpendiculari. h. i. Deinde ex puncto. c. quod stet infra perpendicularem educes sursum duas lineas tam longè quàm videbis ferre ipsam rem. Has oportet sic se habere vt fixæ in puncto. c. supra discedant à se mutuò, mobiles enim esse debent. His mensura amplitudinis & angustiae continebitur, harum notæ sunt. d. e. Proposita igitur parte quæ amplior angustiorve effingatur sic facies, Partis illius mutandæ lineam transversam densitatis aut latitudinis, vbicunque illa sita fuerit, sistes in mediam. k. l. Ita vt. h. i. mediam secet transversam illam mutandæ partis lineam. Postea vtrinque mobiles illas lineas, quas diximus in puncto. c. fixas à se mutuò discedere oportere. Illarum igitur vtrinque vnam applicabis ad extremum lineæ transversæ partis mutandæ. Ita iacentis, vt est dictum in linea. k. l. Cum ergo illæ mobiles hanc transversam tetigerint vtrinque, designabunt dilatationem partis in illo loco, qui erit proprius huius transversæ, cuius partem mutari volueris. Ita grandescunt & minuuntur omnes partes supra & infra lineam. k. l. Horum etiam inuerforum vsus esse poterit, tum scilicet & diuersa & cōtraria omnia existent, pro eo vt schema quoque huius descriptionis nostræ expressum subieciimus, cui nomen fecimus Indici.

Sed vt redeamus ad peruersionem imaginis propositæ, ad quam & indicis cuius figura & ratio exposita est, vsus requiritur. Proponatur exempli causâ Effigies virilis eidemque adiuncta muliebris quinto loco expositæ in libro secundo. Harum vtriusque linea altitudinis insigniatur punctis distinctionum suarum partium, Huiusque notæ sunt a. b. postea producat ex puncto. b. normalis, cuius fini apponatur punctum. c. postremò obliqua linea. a. c. latera iungantur. Tum verò de omnibus punctis distinctionum lineæ principalis deduces lineas rectâ in punctum. c. vbi omnes hæ concurrere debent. Itaque erit instrumentum perfectum ad peruersionem imaginum, supra infrâve extollendarum aut astringendarum. Hoc placuit nomine peruertentis appellare. Nam per ipsum dependente linea mensurationes peruerti consueuere. Sed vsus erit talis.

Sumatur alia linea altitudinis eaque sit. d. e. Hæc constituatur inferius cum puncto suo. e. in transuersam. b. c. punctumque. e. remotum sit ab angulo. b. vna parte. 8. altitudinis effigiei faciendæ, supra autem debeat puncto suo. d. incumbere obliquæ. a. c. Ita cernes hanc nouam lineam & ipsam de nouo conuenienter distingui, per transuersas ductas ex punctis distinctæ altitudinis in linea principali, sed cum peruersione, partibus supra elatis, infra astrictis. Proponatur hæc igitur de nouo distincta linea, & transuersæ per singula puncta distinctionis trahantur densitatis & latitudinis principalis, & effingatur forma, & apparebit hæc, de qua loquimur, mutatio. Hoc instrumentum peruertentis infra bifariam figurauimus, priore quidem loco secundum monstratam rationem, posteriore verò inuersum. Nam si quis mutationem instituere velit contrariam expositæ, Is debeat & instrumeto contrario priori posito vti, cætera autem omnia facere similiter, vt ostensa sunt. Subiecimus & exempla mutate imaginis virilis ac muliebris, sed neque supra neque infra ampliora angustiorave fecimus, quod quomodo fieri soleret, schema componentes Indicis docuimus, Et sequi vniuscuiusque voluntati permittitur. Peruertente autem si quis appositæ & cum singulari diligentia vsus fuerit, In cuius scilicet ratione discriminum supra expositorum omnium significationes necessariæ ad occulta artis inueniuntur, Is in admirabilibus rebus successum non pœnitendum experietur. Sed in opere tam longè à verò additionibus & deductionibus, vt in exemplis factum est, discedere nemo debeat. Iam & has licet aliquis ita demutatas effigies de nouo & ipsas mentoria pericula dimetiatur, & fere vt supra à nobis factum est describat: Corrigenda autem vbique deformitas quæ nimium abductis à veritate figuris extiterit. Hæc enim ad istum modum à nobis proposita non sunt, quasi aliter fieri non debeant, sed magis docendi causa vt essent omnia tantopere abhorrentia à verò, notabiliora, Omnino autem sentiendum totius huius doctrinæ vsus necessitatis commodo, non deprauationibus applicandum. Cauebis igiturne vnquam illam pendulam lineam nouitatis, siue vt priore loco descripsimus, seu etiam inuersam, nimis longè remoueas ab angulo. b. Ne talis peruersio monstra pariat. Quantam autem vtilitatem rationis huius necessarius vsus afferre poterit, tantam immitet prauitatem operi curiositas superuacanea, cum non curabitur. Ne quid sine causa nimis. Sciendum autem tam solere vsurpari hanc peruertentis rationem in partibus quàm in toto. Cæterum de talibus mutationibus humanæ imaginis, perspicuntur & diuersitates naturæ roboris, imbecillitatis, celeritatis, tarditatis, alacritatis, pigritudinis. Quare quàm non ignorari hæc, à studiosis huius artis debeant, cui dubium erit? maximè cum in immensum quantum latius pateant atque hoc loco explicatum fuerit.

ALBERTI DVRERI

Suprà.

Si quis fortè nouitatis causa vsurpare virilem peruersam imaginem cum sua parare voluerit, Is debet superius elatis summum caput valdè deprimere, & monticulum pedis altiuticulum, Sed inferius productis, tibiam & monticulum breuiorem facere, Et cum beneficio Variantis omnia congrue dispertiri. Nos tamen in exemplis omnia relinquimus, ita vt de hac ratione exierant.

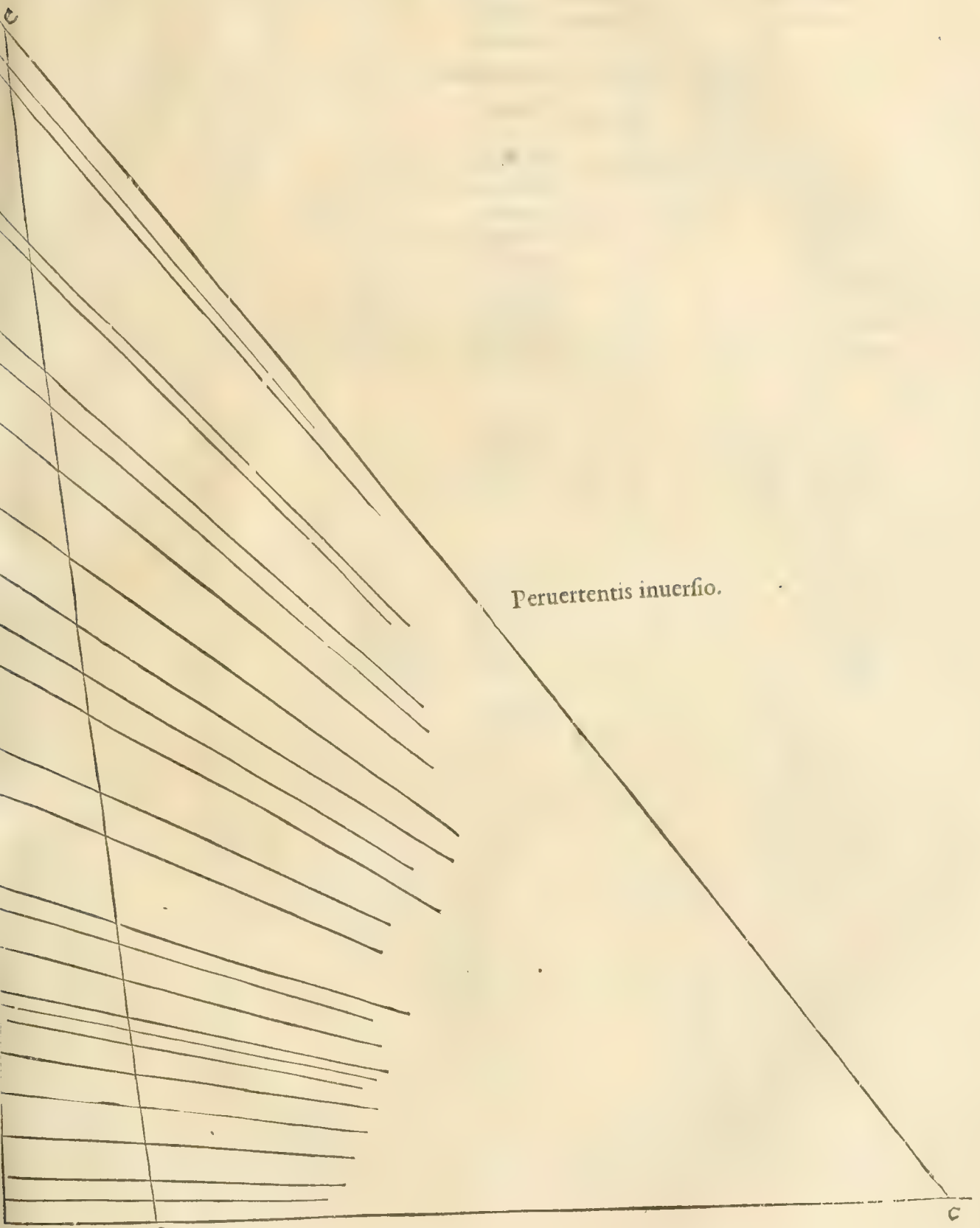

Schema peruer-tentis.

Infrà.

frà.

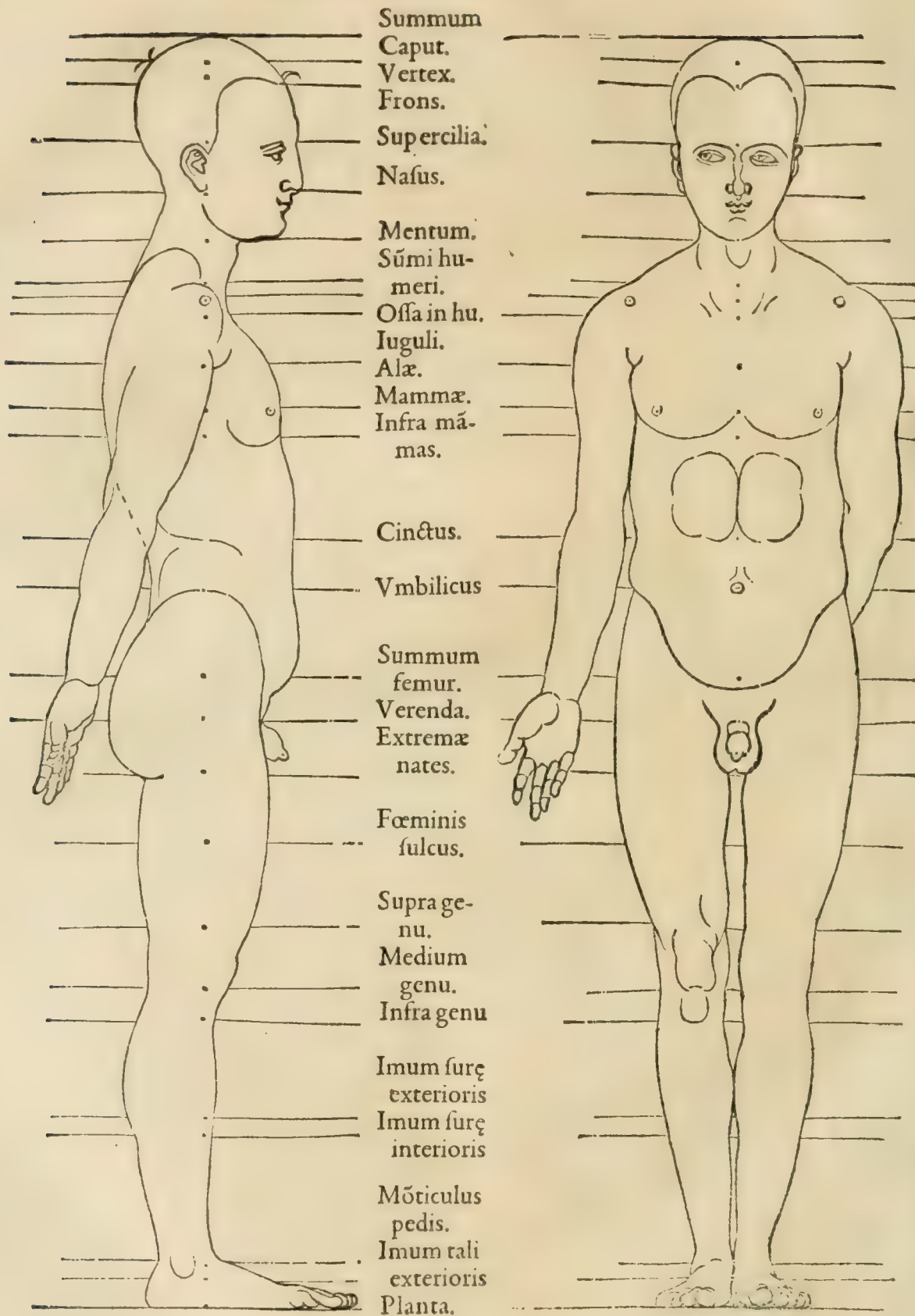

Peruertentis inuerfio.

iprà.

q iij

ALBERTI DVRERI

Summum
Caput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nafus.

Mentum.
Sūmi hu-
meri.
Offa in hu.
Iuguli.
Ala.
Mamma.
Infra mā-
mas.

Cinctus.
Vmbilicus

Summum
femur.
Verenda.
Extremæ
nates.

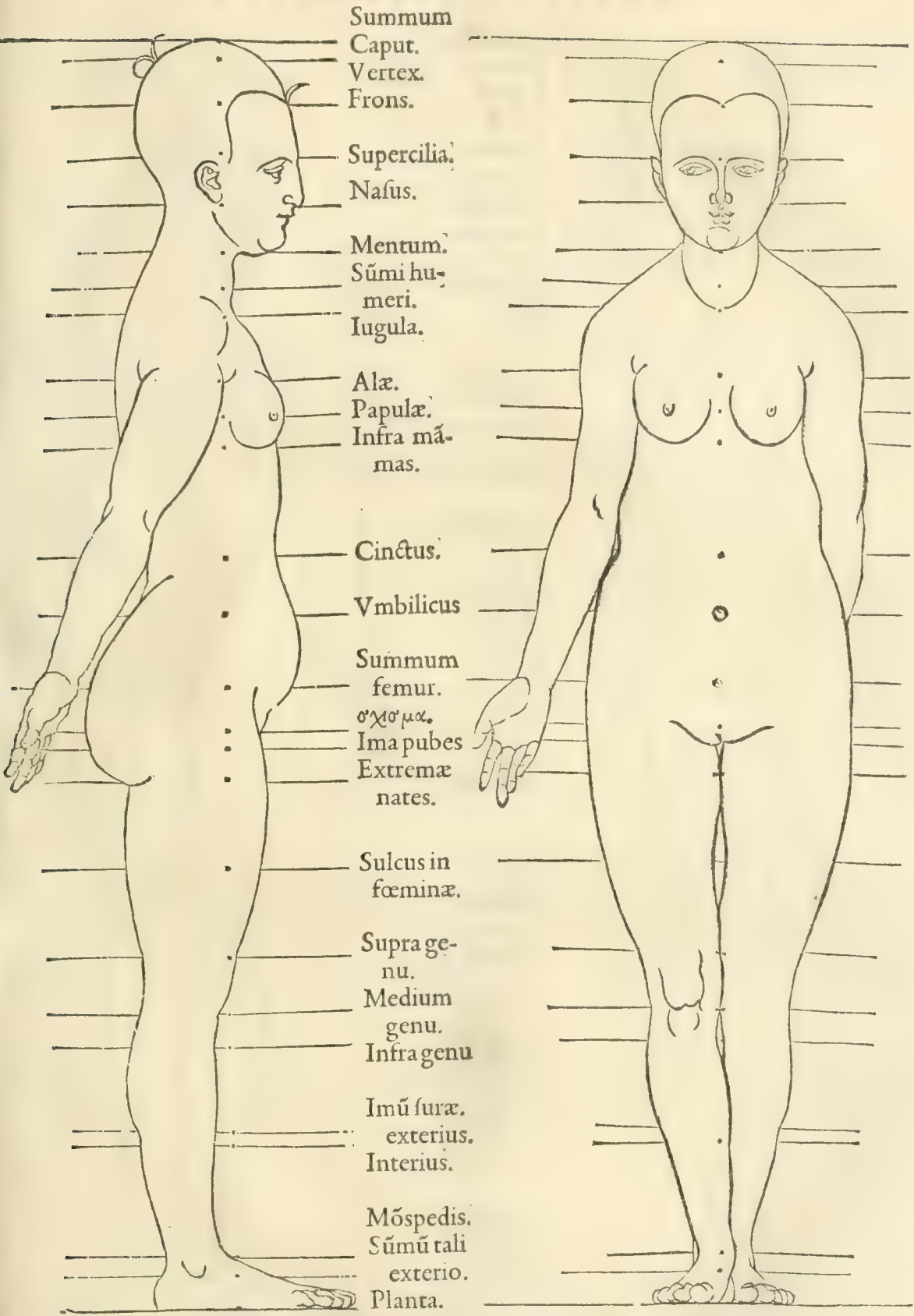
Fœminis
fulcus.

Supra ge-
nu.
Medium
genu.
Infra genu

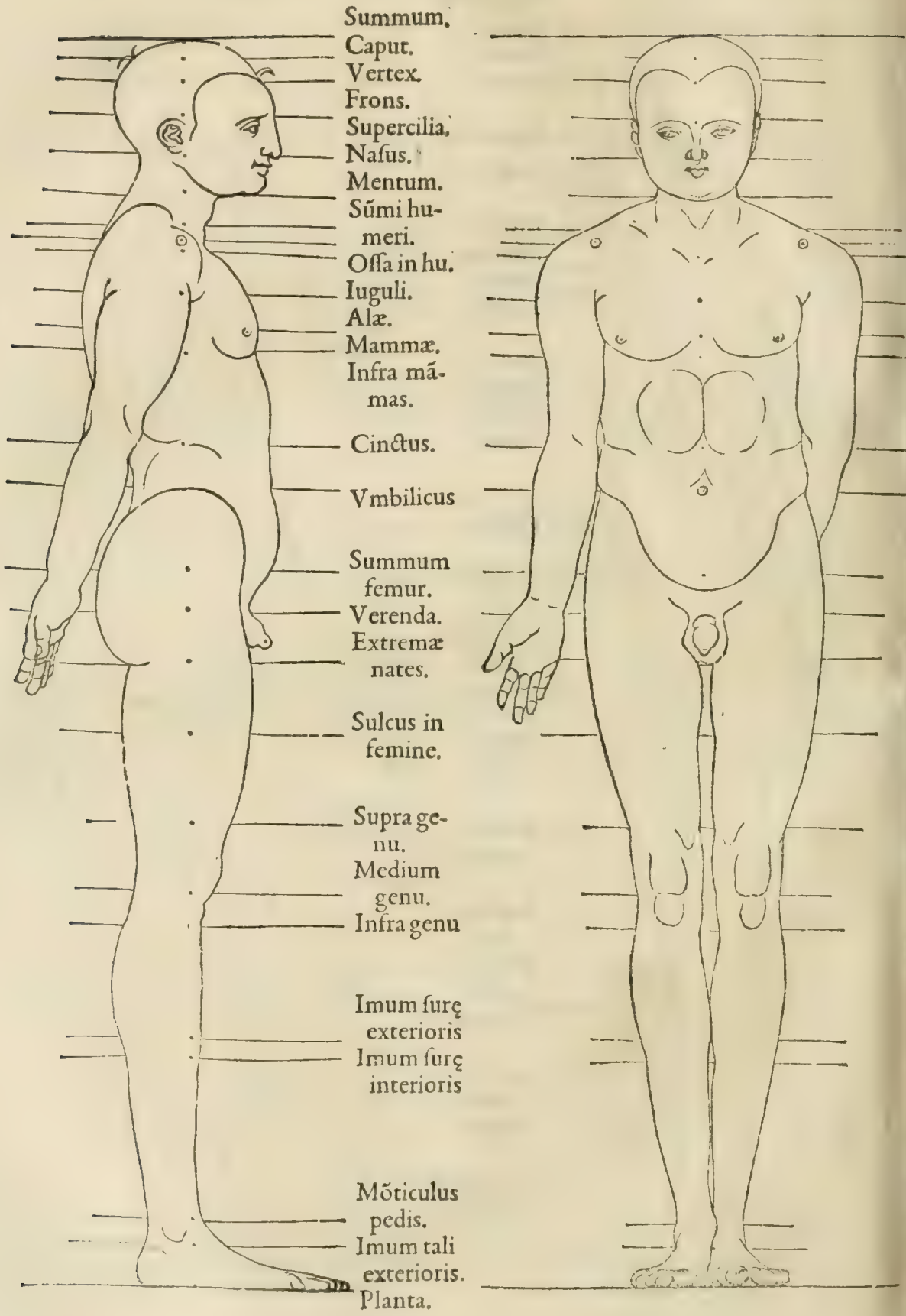
Imum furç
exterioris
Imum furç
interioris

Mōticulus
pedis.
Imum tali
exterioris
Planta.

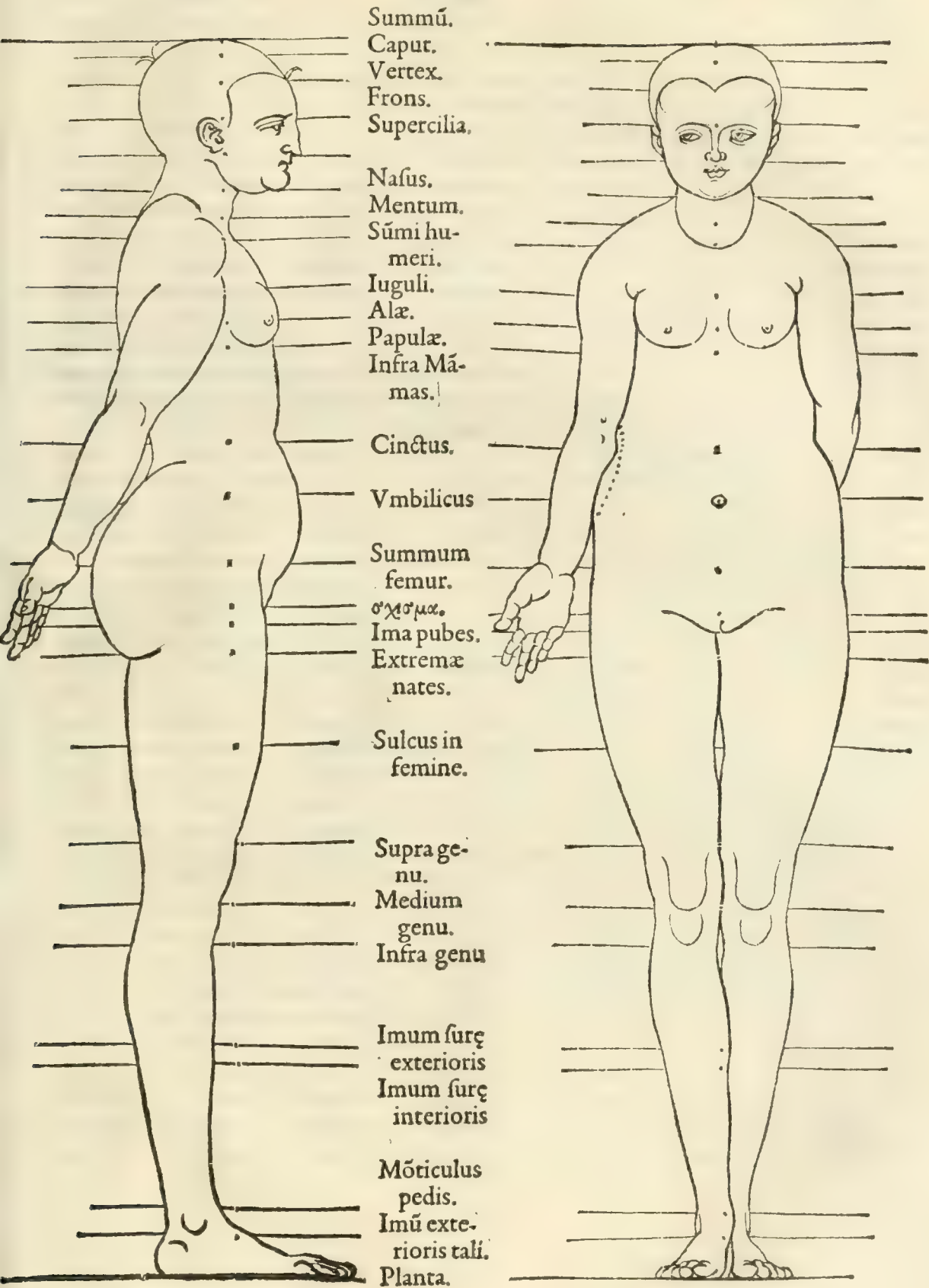

ALBERTI DVRERI

Summum.
 Caput.
 Vertex.
 Frons.
 Supercilia.
 Nafus.
 Mentum.
 Sūmi hu-
 meri.
 Offa in hu.
 Iuguli.
 Alæ.
 Mammæ.
 Infra mā-
 mas.
 Cinctus.
 Umbilicus
 Summum
 femur.
 Verenda.
 Extremæ
 nates.
 Sulcus in
 femine.
 Supra ge-
 nu.
 Medium
 genu.
 Infra genu
 Imum furç
 exterioris
 Imum furç
 interioris
 Mōticulus
 pedis.
 Imum tali
 exterioris.
 Planta.

ALBERTI DVRERI

Superiùs demonstratis peruertendi humanas imagines rationibus etiam nunc vnã adiciemus, qua proposita imaginis altitudo varietur, Sed mutatio densitatis ac latitudinis ducetur rectè ex Deligente. Huius igitur peruersionis vbique esse vsus poterit, quæ est duplex, vna habet circuli segmentum in cuius mensurationes conuexo, altera in cuius cõcauo colliguntur. Qua vtraque in via quàm quisque longè voluerit progredietur. Qui autem perspexerit hanc doctrinam facilè vsus horum cognoscet. Hincque etiam aperitur causa propter quam in cõuexo speculi regula erecta arcuata videatur, In mediõque sui latiuscula, contractior in extremis flexuris circulo enim vt & alia res, obsequitur. Hæc intelligat qui conuenientibus picturis testudines & lacunaria insignire voluerit, necesse est. Et si perspectiua hoc scientiæ nondum est, propè tamen accedit cum in speculo consideratur, Sed nos de mensurationibus per se verba facimus. Peruersio enim ista quam exponere instituimus mensuram recti ad conuexum aut concuum segmentum circuli complectitur. Cum verò quid de quoque hac ratione efficiatur cõtuebere, causa quoque statim apparebit, inque se opere ipso proferet. Hæc autem, quãuis mirifica in designatione & descriptione videatur, nõ sunt tamen, nisi vsui accõmodentur. Necessaria tamen est talium cognitio artificii, qui ex multiplici sciẽtia deligat apta & cõuenientia proposito ac voluntati suæ, licet hæc & præstantiora fortasse etiam imperiti derideant, Sed huius nunc deinceps peruersionis ratio explicetur, quã si quis scite vsus fuerit, multa de principali aliqua meliora facere poterit. Dabitur ergo hac in parte quoque diligens opera, ne quid nimis. Quod autem nostra exempla secundum præscriptum doctrinæ expressa, quod nimium esset non fugerunt, non solùm propter chartæ paruitatem, sed etiam quo esset differentia mutationis euidentior factum est, In magno igitur opere qui vsurpare volet, modum seruet, Sed ad rem.

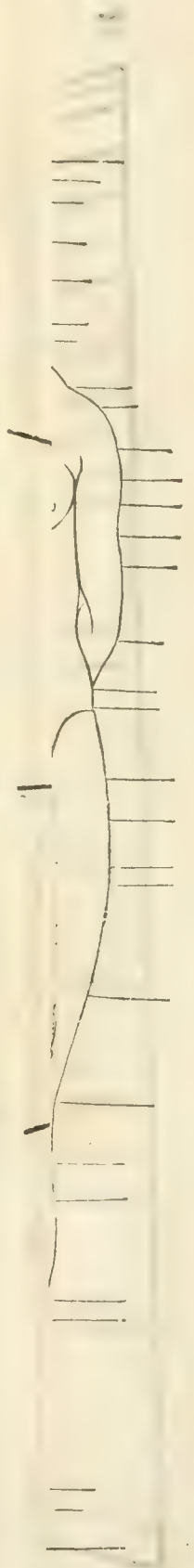
Principio proponatur linea altitudinis imaginis principalis distincta punctis suis hæc supra esto x. infra y. Seceturque in medio puncto c. Ex quo linea transversa ad angulos æquales protrahatur cuius extremum notetur litera z. Postea claudatur triangulum *ισοκέλευς* x.z. & y.z. cuius acies sit z. Mox protrahes lineas ex omnibus punctis lineæ rectæ x. y. punctum z. versus quàm longè protractis fuerit opus. Deinde constitues *παράλληλον* post lineam x.y. versus punctum c. qua quidem longa vsus indiguerit, nam multò erit quàm prior illa, id est basis trianguli altior. Post hæc circuli pro ceriuseculi vnum pedem figito in punctum z. & altero describæ arcum, qui radat punctum medium lineæ trianguli principalis altitudinis & lunetur ad *παράλληλον* quam post illam lineam x. y. trahi longè iussimus. Ad quam vbi se cornua huius arcus adiunxerint, ibi superius S. inferius t. notam apponito. Qua autem idem arcus secabit & quasi præcidet lineas ductas ex punctis altitudinis principalis versus punctum z. Ex illis omnibus sectionis punctis duces lineas transversas omnes *παράλληλους* per lineam s.t. ita illa de nõbõ distinguetur ex linea principali, sed diuersa. Nam & fit breuior, & habet circulum authorem distinctionis suæ. Ita omnia sursum deorsumque à medio puncto magis decurtantur. His peractis appones omnibus nouæ distinctionis punctis suas quasdam notas, Primum superius ita. Summi puncti transversa a. proximi b. mox. c. atque ita deinceps d. e. f. g. &c. vsque ad punctum medium. Inde verò ad imam vsque transversam notis numerorum vtete. Ea igitur ima sit 1. & ab hac sursum 2. 3. 4. 5. &c. Hæc erit igitur de nouo distincta altitudinis linea a. i. Quam duplicè propones vnã ad effigiem obliquam, alteram ad effigiem aduersam, sicut sæpè præcepimus fieri, Et ita per distinctionum omnium puncta suas transversas protrahas. Sed inuentis altitudinis partibus restat exquirenda latitudo & densitas, quam constitues deligentis beneficio de

Indiferentæ
hoc est di-
ctum.

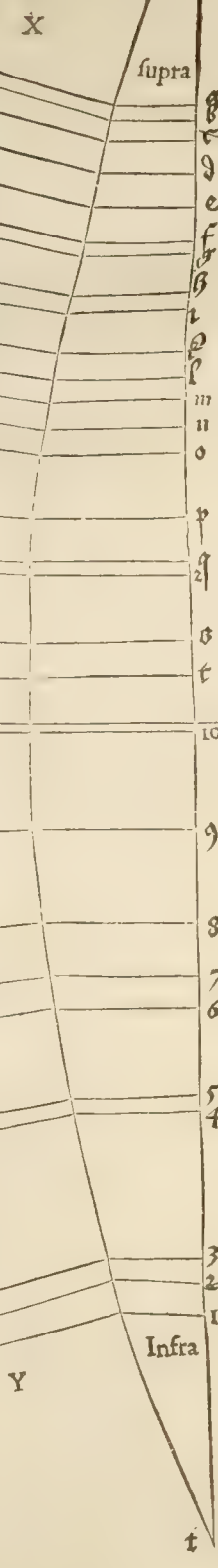
Illius mobili linea, cuius vtrūque vsum accipies, vt conuenientia superiora ac inferiora designari possint, ad hunc modum. Primū producatur linea transuersa quæ finiatur notis. a. a. In hanc mediam demittes aliam perpendiculariter, hæc esto infra. b. supra. g. Tum deinde accommodabis vtrūque mobilem lineam. a. c. quibus ita vteris. Excipe ex præscripto peruertente mediæ lineæ quæ recta, vt dictum est, tendit in punctum. z. longitudinem, quanta est illius maximæ intra lineam rectam eductam contra punctum. z. & arcum. Hanc igitur longitudinem, vt dixi, maximam constitues rectam super transuersam. a. a. in perpendiculari. b. g. & in summitate illius applica vtrūque mobiles. a. c. vt cancellatim ibidem disparentur. Post hæc eximes omnes longitudines superioris partis linearum transuersarum intra arcum & rectam lineam, & notabis diligenter quibus quæque literis inscripta fuerit, easque institues rectas in transuersam Deligentis. a. a. sic vt omnes supra παράλληλως attingant impositam lineam. a. c. Ita fiet vt breues omnes tendant ad punctum Deligentis. a. quemadmodum in arcus linea proximè fuere puncto. S. Sed spacia intercedentia non manent eadem propter diuersitatem recti & curui. Vt autem præcepi in vnam partem Deligentis imponendas longitudines partium notarum literis, quæ essent superiores, ita simili modo & inferiores in eiusdem alteram partem constitues, quas notari iussi numeris. Tum deinceps vnamquaque partium singularum principalis imaginis latitudinem impones rectam in mediam lineam, quæ in deligente erigitur notata literis. g. b. Sic vt infra consistat transuersæ. a. a. Tum lineam mobilem siue filum. a. c. admoue ad hanc vt supra ipsam attingat, ita fiet vt ordine omnes aliarum partium latitudines ad hanc consequentiam definiantur, Et quancunque principalem latitudinem in hanc imposueris. Illius mensura in vno loco literis numerisve notato conueniens mutationi suæ reperietur, definita per memoratam impositionē in transuersam. a. a. & accommodationē lineæ seu fili. a. c. Quæ ipsa quàm potui euidentissimè descripta subieci, Et ad hanc rationē binas viriles itémque muliebres imagines effinxi, quarum supra esset in fine libri secundi commensuratio exposita. In brachiis tantummodo & pedibus hinc discessi secutus congruentiam formæ, Nam peruersio hæc in summis & imis seductionem immodicam complectitur.

Hoc instrumentum peruertentis etiam cum inuertes exhibit de vfu imago in inferioribus & superioribus partibus productior, In mediis contractior, vt in superiori quoque vsum. Hæc inuersio sic fiat. Resumatur linea distinctionis altitudinis, & propositæ apponatur productionis. S. t. vt antè. Postea constitue & punctum. z. Et adiuuge duas lineas. x. z. & y. z. Mox producito lineas ex omnibus punctis distinctionis lineæ. x. y. in punctum. z. Postea describito & punctum. c. respondentem à sinistra puncto. z. Tum longioris circini ita pedem vnum figito ante lineam. s. t. vt segmentum circuli describatur quod puncta. s. t. attingat, & arcuetur intra. x. y. & punctum. c. Quibus autem in locis cernes arcum transire lineas ductas in punctum. z. Ex illis ducentur lineæ παράλληλως, quæ in linea ducta per ipsas post arcum versus. z. Nouam & de integro comparatam distinctionem explicabunt. Quibus perfectis latitudines & densitates beneficio Deligentis exquirendæ sunt ratione superius demonstrata. Ad hanc peruersionem quisque imaginem qui volet effingat, nos instrumentum expressisse satis habuimus.

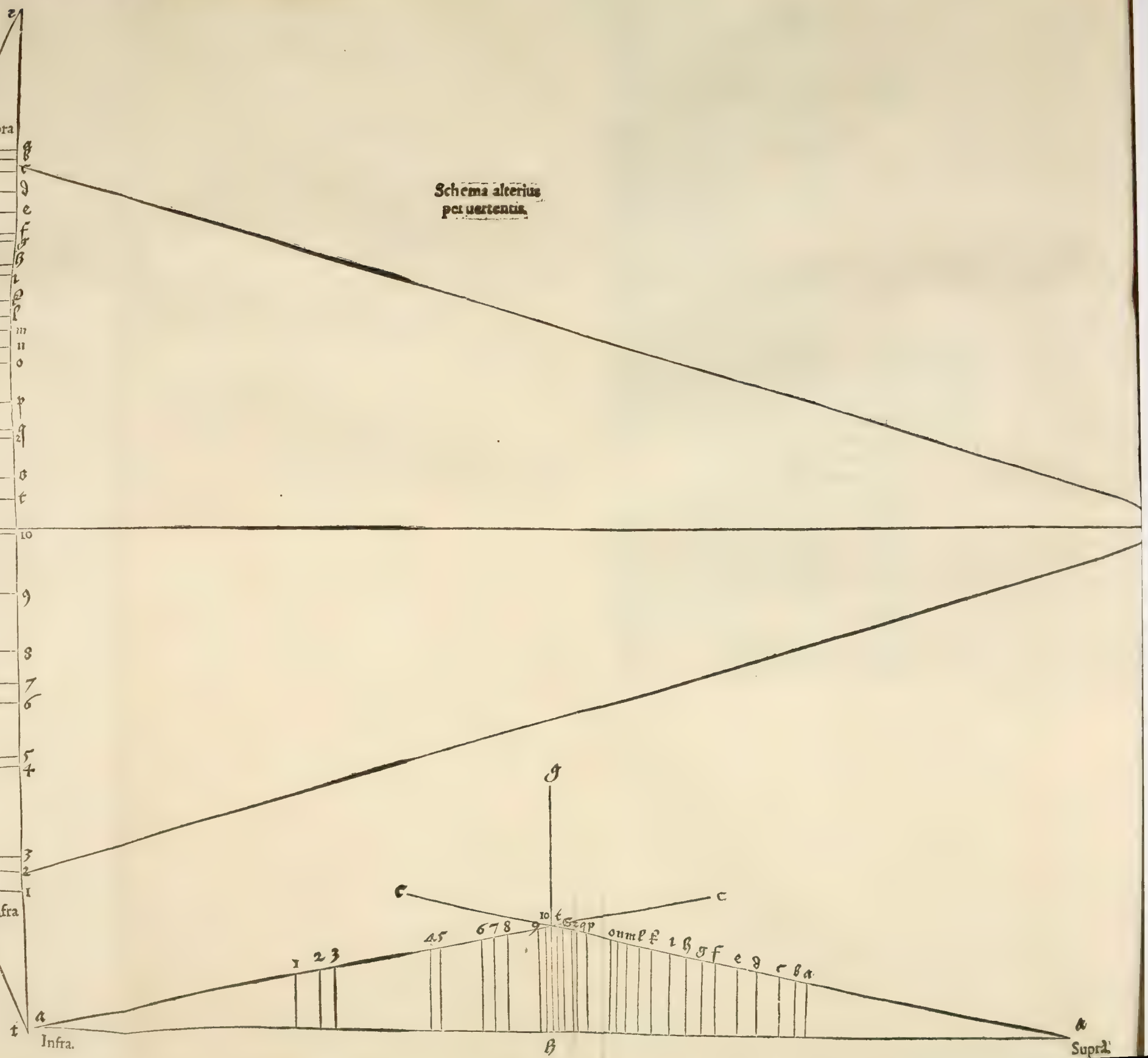

Mensura longē
e gracilis ima-
ginis virilis de-
scriptæ. Lib. 2.

- Sinciput.
- Vertex.
- Frons.
- Superclia.
- Nafus.
- Mentum
- Summæ sca-
pula.
- Summi hu-
meri.
- Juguli.
- Pectus.
- Ala.
- Mammæ.
- Infra mani-
mas.
- Imus tho-
rax.
- Cinctus.
- Vmbilicus.
- Sinus coxæ.
- Summum
femur.
- Verenda.
- Extremæ
nates.
- Sulcus in
femine.
- Supra genu.
- Mediū genti.
- Infra genu.
- Imum furæ
exterius.
- Interius.
- Mons pedis.
- Summū tali
exterio.
- Planta.

Schema alterius
per uertentis.

Y

Infra

Infra.

Supra.

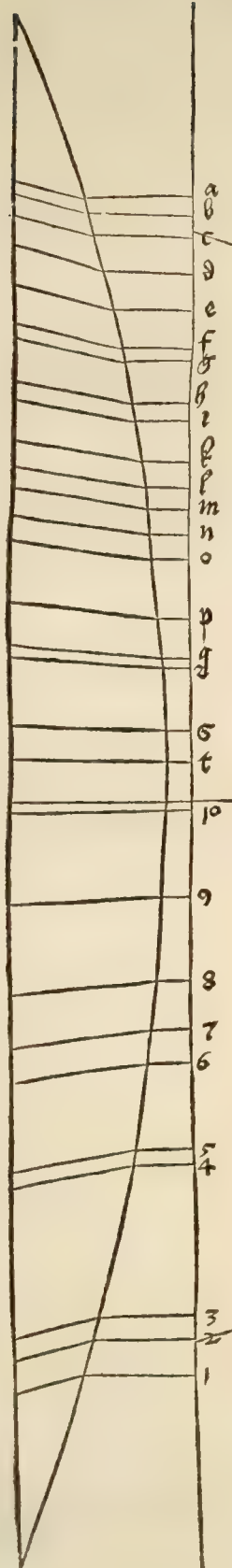

ALBERTI DVRERI

Mensura virilis ima-
ginis vltimo loco
descriptæ in libro
secundo.

- S
- Synciput.
  - Vertex.
  - Frons.
  - Supercilia.
  - Nasus.
  - Mentum.
  - Summa scapulæ.
  - Summi humeri.
  - Iuguli.
  - Pectus.
  - Alæ.
  - Mammæ.
  - Infra mammas.
  - Imus thorax.
  - Cinctus.
  - Vmbilicus.
  - Sinus coxæ.
  - Summum femur.
  - Verenda.
  - Extremæ nares.
  - Sulcus in femine.
  - Supra genu.
  - Mediū genu.
  - Infra genu.
  - Imum suræ exterius.
  - Interior.
  - Mons pedis.
  - Summū tali exterio.
  - Planta.

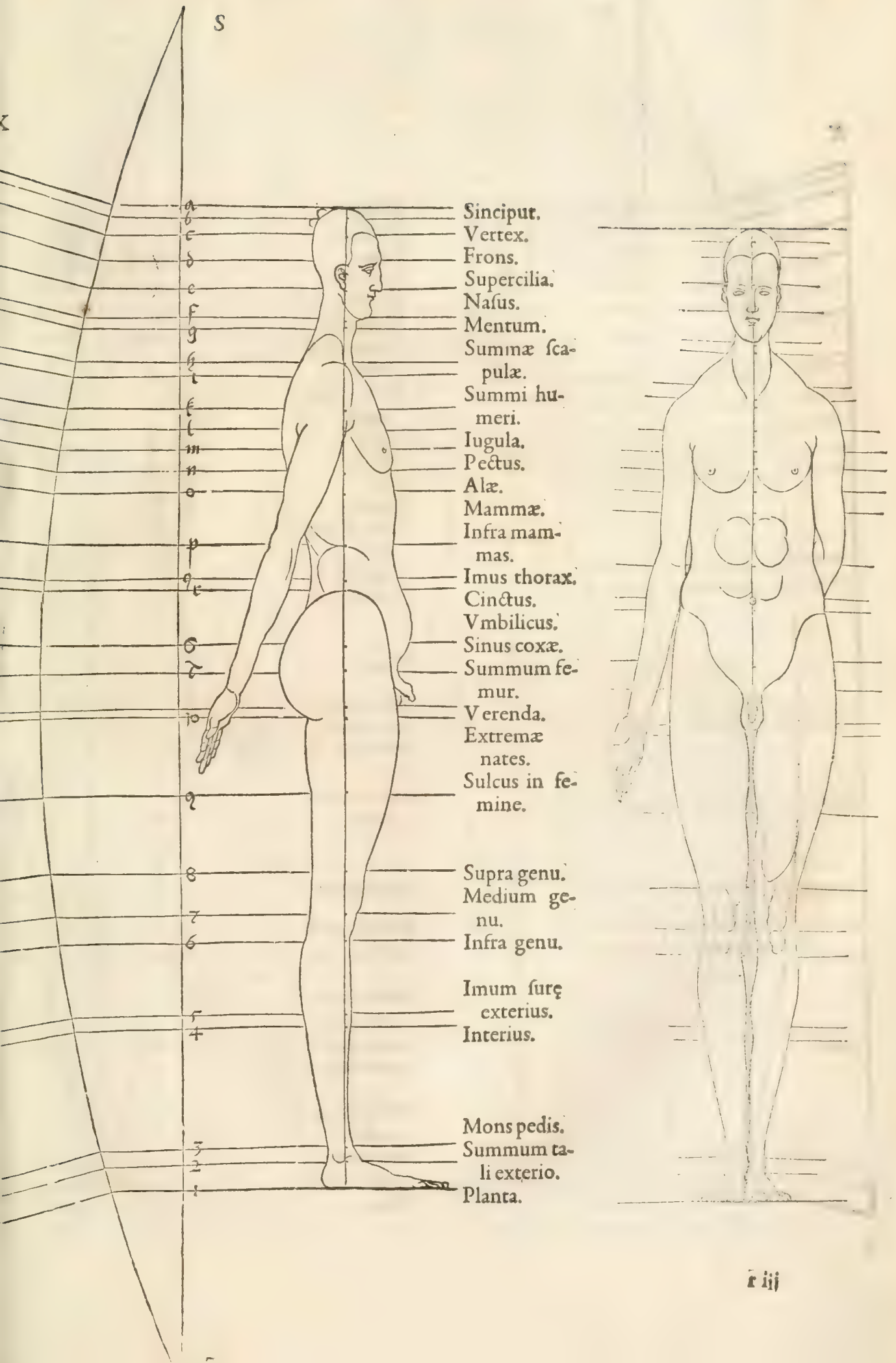
X

Inuersio peruer-
tentis.

Y

T

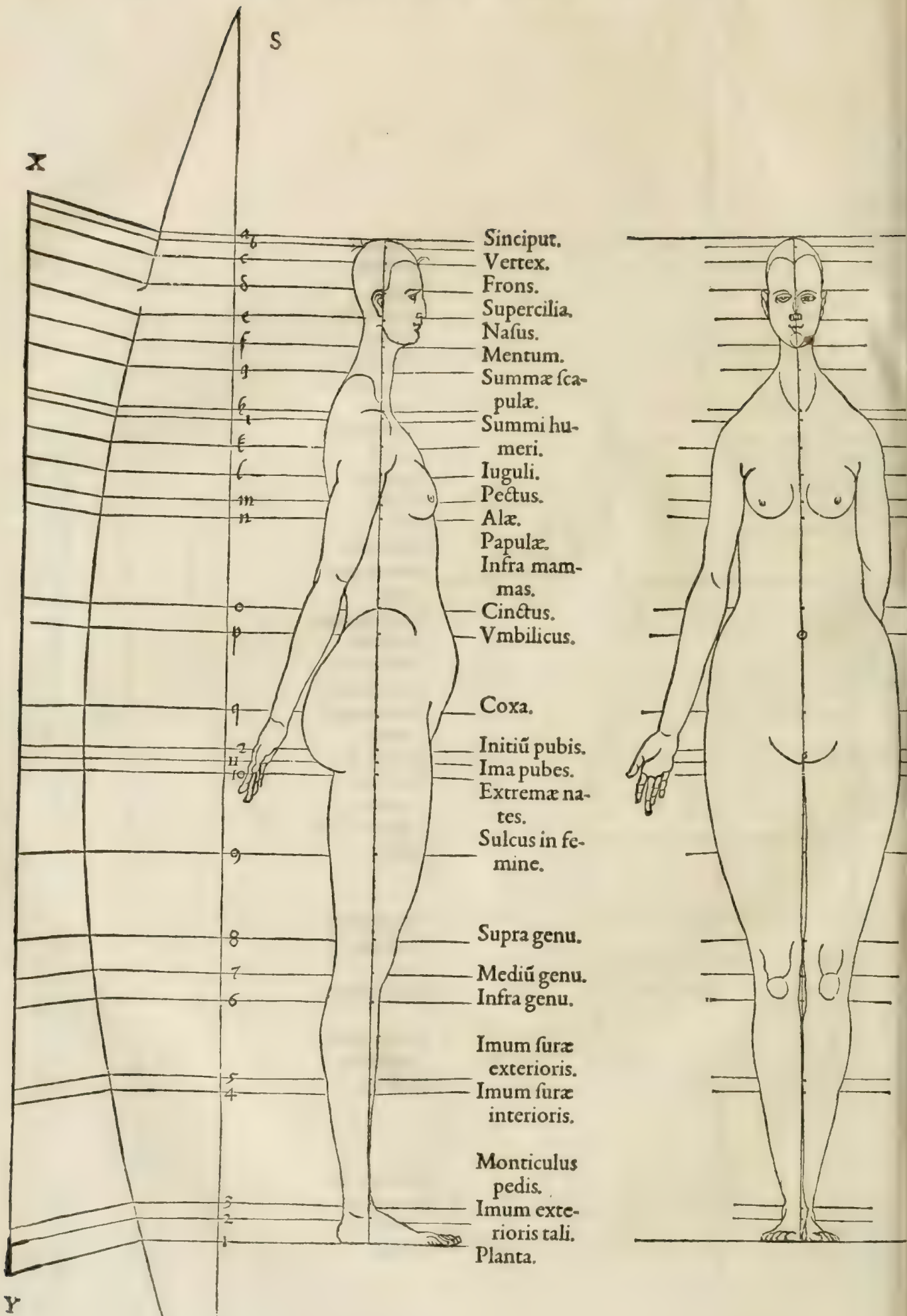

- a Sinciput.
- b Vertex.
- c Frons.
- d Supercilia.
- e Nasus.
- f Mentum.
- g Summæ scapulæ.
- h Summi humeri.
- i Iugula.
- m Pectus.
- n Alæ.
- o Mammæ.
- p Infra mammæ.
- q Imus thorax.
- r Cinctus.
- s Umbilicus.
- t Sinus coxæ.
- u Summum femur.
- v Verenda.
- w Extremæ nates.
- x Sulcus in femine.
- y
- z
- 8
- 7
- 6
- 5
- 4
- 3
- 2
- 1
- 9
- 8
- 7
- 6
- 5
- 4
- 3
- 2
- 1

- Supra genu.
- Medium genu.
- Infra genu.
- Inum suræ exterius.
- Interior.

- Mons pedis.
- Summum tali exterior.
- Planta.

ALBERTI DVRERI

- S
- X
- Y
- Sinciput.
Vertex.
Frons.
Supercilia.
Nafus.
Mentum.
Summæ scapulæ.
Summi humeri.
Iuguli.
Pectus.
Alæ.
Papulæ.
Infra mammas.
Cinctus.
Vmbilicus.
Coxa.
Initiū pubis.
Ima pubes.
Extremæ nates.
Sulcus in femine.
Supra genu.
Mediū genu.
Infra genu.
Imum suræ exterioris.
Imum suræ interioris.
Monticulus pedis.
Imum exterioris tali.
Planta.

Atque hæc quidem variationes ita se habent, vt exposuimus, quas etiam ipsas effectas, vel per Variantem vel Deligentem, Geminos, Indicem peruertentemve, conceditur vltius etiam variare accommodanti, siue totis imaginibus, seu certis partibus illarum, quin & diuersarum imaginum commensurationes miscere quis poterit, qua ratione rectissimè hoc futurum iudicari, dum quod sibi quòdque aliis placitum sit, exquirat. Sed euadent de huiusmodi mistionibus monstrosa, quare attentione erit opus, & magna cura forma in mensuratas partes altitudinis latitudinisque ac densitatis inducetur. Nam in extrema notatione altitudinis, itèmq; per finientes illam transuersas indices latitudinis ac densitatis, omnia certam descriptionem obtinent. Sed intra has procliuēs sunt lapsus, quatenus aut interiora iusto aut exteriora lineamenta exprimentur. Vnde partium consequitur indebita crassities aut attenuatio, distensio aut contractio, quæ à nobis breuitati studentibus penitus explanata descriptione nostra non sunt, sicut manu ductione demonstrari possent. Venit inter hæc igitur nobis in mentem, aliquot imperitos tentantes à nobis ostensam viam ingredi, & in opere aberrantes, facturos vt nobis culpam ascribant, nostramque doctrinam reprehensuros, Et omnino intelligo volentibus hanc nostram rationem vsurpare primum omnia difficilia visum iri. Verum his censeo faciendum vt tum viuum corpus ob oculos ponant quàm maximè conueniens ad institutæ effigiei commensurationem, atque ita contemplantes naturæ opus studeant artis ipsi suum ad veritatem exprimere, pro viribus & intelligentia sua, Laudantur enim imagines in quibus quasi vita agnoscitur, & similitudo in exemplari enitescit: præsertim si venustas quoque adsit, nam ita maximè apographa laudantur & magni fiunt vt merentur. Sed in illis discriminum appellationibus quæ sunt à nobis superius expositæ. Quisque versetur vt lubet. Nam & artem sequi quæ veritatem complectitur, asuescere poterit, & absque illa libertate quadam seducendi omnia vti, Qui labor intelligentibus ridiculus est, vt contra bene & diligenter facta, deo ipsi honori, vtilia hominibus, perque se grata ac iucunda esse solent. Ille vero contemnendus labor prauitatis in arte culpandus & noxius, & odiosus tam in paruis quàm magnis operibus inuenitur. Quare cum cura & ratione perfici ea par est quæ in lucem quisque emittere cogitet. Videndumque nequid naturali veritati vel detrahatur vel apponatur intolerabile. Inuenias etiam qui variationes ac mutationes suas ita astringant, vt ægerrimè illæ appareant, quod cum sensum subterfugiat, non minus quàm vbi excessu peccatur, improbandum videtur. Media igitur quæque optima sunt. Nos verò quod in exemplis tantas contrarietates exposuimus, Eo consilio fecimus, quo esset in paruis euentia maior & illustrior, quod ipsum in gradibus imitari velle non fuerit rectum. In iis enim illa rigiditas corrigenda & molliendi erunt ductus, vt feritas vitetur & artificiositas appareat. Quis autè differentias prauæ & absque arte designatas animaduertat? Cæterum nemo miratus sit tot & tam diuersa artifici perito in mentem venire posse, quibus elaborandis non vitæ ipsius spatium sufficiat, quæque cogat omittere breuitas illius. Sunt enim illa quæ incidunt innumerabilia, & animus artificium simulachris est refertus: quæ omnia incognita prius cum in humanis, tum aliarum rerum effectionibus, indies prolaturus sit. Si cui fortè multorum seculorum vita, & ingenium ac studium artis huius vsusque diuinitus contigerit. Diuino enim beneficio periti cum huius, tum aliarum artium plurimum possunt. Sed cum de diuersitatibus ac variationibus multum verborum fecerimus. Constat tamen & est in comperto, nullum opus nullamque omnino rem quam homines efficiant, inuariabilem similitudinem alterius operis aut rei obtinere, quin sua sponte discrepent, vt nemo viuat tam absolutus artifex, qui duo opera per omnia similia, & quæ discerni inter se nequeant, efficere possit. Nihil enim prorsus nostrarum rerum ad tantam similitudinem peruenerit, quantumuis annitatur. Quin hoc videmus si in typum eundem vnam chartam imprimamus, & mox alteram, aut in eandem argillam æs fundamus, quæ exeant in illis differentia notas inesse quibus discerni multis de causis possint. Quod si hoc vsu venit in hac certitudine, quid in aliis accidere putandum? Verum de tali differentia non loquimur in præsentia, sed intelligi aliquam volo, quam exprimendam aliquis sibi studiosè proposuerit, deque hac superiora omnia sunt accipienda. Quoties enim animo opus quis amplexus fuerit, subeunt statim simulachra differentia, non illius in euitabilis & necessaria, sed huius qua pulchra & turpia discernantur quam consequatur, de illis differentia vocabulis superius expositis. Perfecto autem opere sequitur contemplationem oculorum animi iudi-

cium, in quo sententiæ diuersorum ferè diuersæ sunt. Proinde in nostris tantum volo esse cuique concessum, vt si ita visum sit, mutet nostra, & moueat omnia, de quo paulò pòst disertius loquemur. Hoc modo caueatur ne opus ad nimis alienum ac innaturalem modum adducatur, nisi fortè propositum sit monstra, & quasi somniorum gentem effingere, vbi omnium rerum naturæ confundantur. Sed vt ad institutum veniamus. Constituatur principio effigies distincta per transuersas suas in spatia altitudinis. Illæ igitur transuersæ sunt certo numero à nobis compræhensæ, Sed conceditur cuique plures pauciorésve describere. Plures quidem facere exquisitioni & certitudini seruit, quod diligentis artificis fuerit. Pauciores verò qui fecerit laborem sanè molestiamque minuerit, sed ad eximiam certitudinem non poterit peruenire, iam licet valde exercitati ne lineas quidem ducant, sed punctis in distinctionibus solummodo vtantur: si hoc ipsorum intellectui satisfuerit. Atque hæc vna est linearis mutatio nostræ rationis, altera similis est mouendarum linearum per totum corpus, demonstratæ à nobis in varietatibus facierum in capitibus. Eodem enim modo & illæ totius corporis transuersæ aut admouebuntur propius, aut longius dimouebuntur. Quorum illud effecerit breuiore partes, hoc elatiores idque totum differentia est breuitatis & longitudinis.

Non autem negligenda densitatis & latitudini differentia, quæ & ipsa cum per, tum intra transuersas variat. Si enim transuersas longiores feceris, per illas igitur aucta exhibit latitudo aduersorum corporum, & densitas obliquorum, sin feceris breuiore, erit vtræque imminuta. Idemque planè & intra illas partibus accidet vt maiores minorésve fiant. Sed hoc loco iterum moneo, videas per omnia differentia vocabula, nequid nimis. His autem nostris præceptis si quis fortè contigerit ingeniosus, Lector ac vsurpator, admirabiles perfecit mutationes & variationes figurarum. Atque ex illis hæc exeunt, Humeri lati, Astricta illa, & contracta femora, vel contrà. Aut breuiusculus truncus, crura longa, vel diuersa illa. Item recta corpora cum brachiis & cruribus vel distorta. Omnino per mensurationem natura hominum patescit. Quare inde formæ & deformitatis ratio petitur, vtque opus venustum aut inuenustum fiat. Debet igitur artificii priusquam admoueat tabulæ manum constitutum deliberatumque esse quid effingere velit, vt cum fama quærat operi, exquisitis optimis quibusque & conuenientissimis ad illud absoluendum vtatur. Et si peritus exercitatusque artifex in minimè subtili ac in exiguo quoque opere quid possit ingenium & ars magis ac melius probarit, quam alius in grandi & subtili. Hæc inusitata nouaque aliis facile ac soli intelligent potentes intellectu & manu artifices. Vnde fit vt ab aliquo diurno spatio de pennula in chartam coniciantur, aut scalpello in furculo exprimantur, quæ laudabiliora melioraque sint, quam alterius grande & annui laboris opus. Quod singulare sanè dei donum putandum. Sæpè enim contigit alicui ingenium & is successus operis, vt neque ipsius seculo, neque multis sequentibus similem habeat, quod intelligi potest de veterum monumentis, quorum etiamnum fragmenta eruuntur, In quibus tantum est artis, vt nihil nostrarum rerum illis comparari possit. Sed si quis quærat quæ sit ratio pulchritudinis in imaginibus, Dicent fortasse aliqui, quam iudicia hominum approbent, quod alij non concedent, neque mihi videtur, si hominibus imperitis iudicium permittatur. Sed peritiam quæ sufficiat quis definiet? In ea enim ego sum opinione, neminem viuere qui contemptissimi animantis summam perfectionem cogitatione animi sui possit complecti. Quò minus hoc facturum quenquam putarim in homine, quem deus singulari consilio & modo fabricatus, omnibus aliis animantibus dominari voluit. Hoc non negauerim ab vno quam alio elegantiorum imaginem animo sæpè concipi & exprimi manu, quod quare ita sit optimis rationibus demonstratur, sed non ideo ad maximam perfectionem peruentum fuerit qua melius fieri quicquam nequeat. Hæc enim ingenij humani viribus non compræheditur. Diuina mens nouit, quæ sola humanam simili scientia instruere posset. Veritatis enim hæc est regula, quæ forma quæque mensura pulcherrima & conuenientissima sit, ad quam vnum quiddam non multa congruere necesse est. Sed quærentibus hominibus multa & diuersa incidunt, sectarique cõtingit pulchra non vna via, deformia tamen vbique se magis offerunt. Atque in his nostris tantis erroribus, non inuenio quam demonstrare veri modi absolutamque pulchritudinem possim, cum nihil æquè cupiam quam ruditatem & deformitatem, nisi fortè consultò illa affectetur à nostrorum hominum operibus recidi, ipseque si quid possim adiuuenti afferre studiosè facturum sim.

Se d nunc ad illud, de quo aiebam hominum iudicium reuertor, quibus quæ nunc imago maximè pulchra visa est, ei mox aliam anteponūt. Is autem artifex laudem meretur, qui singulorum iudicio probatam effigiem perficere possit, ad quod multum vsus & experientia requiritur. Neque quicquam melius ad hoc contingere illi posset, quam habere animo comprehensum veritatis modum, vt rectam & aptam proposito suo mensuram intelligeret, quam vnã & simplicem esse oportet. Hæc se si quis tenere profiteretur, rem maximam præstiterit si demonstrauerit, Quod mihi in his tenebris & palpationibus nostris vix posse fieri videtur. Quicquid tamen operis geometrica ratione explicatum confirmatumque fuerit, id tantum habet certitudinis, vt reprehensioni nihil loci relinquatur, neque enim illi contradici potest. Et talem artificem meritò vt diuinum, omnes venerabuntur, suntque illæ explicationes auditu perquam iucundæ, sed opus spectatu multo iucundius est. Sed dixerit aliquis, quin igitur in hac optimorum à te inducta desperatione studium scientiæ ponimus? Inhumanum hoc, neque par fuerit propositis bonis malisque, non meliora capessere, quamuis optima negata sint, atque vt quid melius sit in nostra re, id est, effigie quapiam demonstramus, faciendum ante omnia vt mensura omnium partium certa & conueniens exquiratur, qua constituta ordine suo ac modo, sigillatim partes tam minimæ quã maximæ eum magna cura & diligentia perpolientur, si fortè verè aliquid pulchritudinis reperire, & propius ad metam pertingere possimus. Cùm autem, vt dictum est, humanū corpus multis ex partibus collectum cõpositumque sit, quarum sigulæ suum quendam rectitudinis habent modum: Magnopere annitemur vt intelligamus quid illi ipsi modo contrarium sit, quo melius vitare, & ad naturalem constitutionem quã proximè accedere cõcedatur, ad quam quasi recta via omnibus viribus contendemus, vt opus arte decoreque cõspicuum efficiamus. quæ omnia non mediocrem curam attentionemve vulgarem postulant. Primum enim animaduertat aliquis mihi illam separatam descriptionem faciei in capitibus superius expositam, certè subtilitatem deprehendet mirabilem, curuarum, rectarumque linearum & aliarum notationum, quæ de regulæ ductu non possint describi. Neque oscitantem perfecturum intelliget illas frontis, genarum, nasi, oculorum, buccæ & menti rotundationes, ac quasi globulos, aut lacunulas, vt ne quid minutarum particularū omittat, quod non simili cum maximarum cura tractet. Néue minorem diligentiam in singulis effingendis, quàm in vniuersorum compositione & quasi coagmentatione adhibeat. Sequitur collum, hoc quadrare ad caput debet, neque breuitate aut proceritate, crassitiæ aut gracilitate deformari. Atque ita consequenter videndum vt in pectoris, alui, tergi, natiui, item crurum pedumque, brachiorum & manuum lineamentis, omnia diligenter & articulate effingantur. Quæ cùm ipsa tum in his minutissima quæque omnibus suis numeris absoluenda sunt diligentia maxima, neque enim audiendi qui dicant se properantes non solere insistere operi. Quod nisi in necessitate cùm res ipsa aut studium petentium moram non fert, concedi non debet. Hoc autem si fortè acciderit, tum festinationi ignoscendum, si tamen in hac ipsa vera ratio custodita sit, & artis cognitio eluceat. Itaque tota erit imaginis facies à vertice ad calcem consentanea, cuiuscunque illa modi sit instituta, seu rigidi, siue leuis, carnosus seu macilenti, ne hac in parte carnibus excrescere, illa vero deficere videatur. Vt exempli causa, si brachijs tenuibus, crura tumeant. Siue à fronte sint omnia plena, à tergo vero minimè, aut contrà: partium enim volumus esse inter se cõsensum, non temere prauèque illas coaceruari. Quæ enim conuenientia, eadem & pulchra videri solent. Quare etiam ætatis forma tenebitur. Neque caput iuuenis, pectus decrepiti, manus pedesque prouecta ætate hominis faciendum: Neque à fronte adolescens, à tergo senex exprimeretur, aut contrà. Quæ enim naturæ non respondent, praua iudicantur. Proinde rectum fuerit in omnibus ætatibus constitutionibus & modis custodire conuenientiam partium, in effigie iuuenis, decrepiti, prouecta ætate hominis macilenti, carnosus, rigidi, mollis. Erit igitur adolescentiæ imago, nitida, succulenta, æquabilis. Senecta vero rugosa, distorta, inæqualis, consumpta carne. Ad hæc cum laude perficienda, expedit prius quam elaborentur ductibus & lineis ad mensurationem omnia describi, vt cognosci possit, si quid forte rectitudini desit. Hoc qui cum attentione & diligentia seruauerit, non illum facile pœnitentia operis sui insequetur. Qua de re postulatur ab artifice delineationum exacta notitia, hæc enim ad artē momenti

ALBERTI DVRERI

plurimum habet : Quod si forte minime vera mensuratio designata fuerit, nihil citius est factu quàm corrumpi rem ab indocti alicuius delineationum manu grassante temere per altitudinem latitudinèque ac densitatem imaginis. At peritus harum bonam veràmque mensuram nactus, rem etiam in exprimenda forma meliorem fecerit. Cæterum quo veritatem mensurationis aliquam adipisci, & quantum licuerit de illa in opera nostra pulchritudinem inducere possimus, nihil ego quidem conducibilius inuenio, quàm multorū viua corpora ob oculos ponere æque formosorum iudicio omnium mensuram colligere partium. Omnino enim artis intelligens non exquisiuerit nihil conuenientiæ partium in magna hominum multitudine. Quis autem vnum aliquem ostenderit in quo ad vnguem (vt dicitur) omnia perfecta sint, ita vt nulla quicquam in parte requiratur? Sed hac quoque in parte memineris, ne naturæ modos confundas, sed vt omnia congruant, quod fieri debere paulo ante diximus. Vtere ad iuuenum imagines obseruatione iuuenilium corporum, similiterque senilium ad seniles. Idèmq; de prouecta ætate accipiendum, vt & ad macilentos, carnosos, rigidos, molles, robustos, imbecilles, similes in viuis naturas conferes. Non est dubium quin per singulas partes huic rationi studentibus oblatura sese plura etiam sint, quàm quæsiuerint, & elaborare valeant. Nam formositatem rerum vix vnquam ars exprimit. Non iam dico eximiam & perfectam, sed exploratam nobis, & tamen exuperantē vires ingenij, & effugientem gnauitatem manuum nostrarum.

Cum vero, vt diximus, diuersas ad imagines, diuersæ naturæ viuorū corporum exquisitæ sint, offerunt se hominum duo etiam quasi genera diuersitatis. Nostrorum inquam qui albi, & Australium qui nigri à Græcis Aethiopes perhibentur. Horum facies inter se dissimiles sunt, neque Aethiopum corpora tam grata sunt aspectu, quàm nostra, propter in illis nasi tantam depreSSIONem, & labrorum crassitiem, itèmq; manus, genua, tibiæ, pedes, nodositate deformes habentur. Sed ego vidi horum corpora aliis in omnibus partibus tantæ conuenientiæ, & quæ tanto studio naturæ perpolita essent, vt nihil perfectius fieri posse iudicarem. Verum & in suo genere multæ se diuersitates offerunt formarum, vtiles ad imaginis obseruationes, pro constitutionum varietate. Ita robustiorum grandia sunt in trunco omnia, & quasi Leonina. At imbecilles leuia hæc habent, neque torosi sunt, perinde vt illi. Minime igitur robusti imagini mollitudinis, neque imbecillioris, lineamenta rigiditatis accommodabuntur. Etsi autem macilentæ ac carnositati interdum seruiendum, tamen huius rigiditatis & lenitudinis modus pro arbitrio cuiusque conseruari poterit. Horum veritas in natura & vita patescit. Quibus insistent & oculos intendens, nequaquam inde ad tuas opiniones discesseris, quasi melius quid effecturus, scito enim futurum vt fallaris. Prorsus enim in natura demersa est ars, quam si extrahere potueris, iam adeptus: errores multos vitaueris in opere tuo, Cuius rectitudinem etiam magna ex parte Geometricis rationibus demonstrare poteris. Sed si quo illæ non accesserint, hoc communi hominum iudicio & sententiæ relinquendum est, ita tamen, vt vsum plurimum posse sciamus. Nihil autem certius, quàm quo propius ad vitæ similitudinem opus tuū peruenit, eo maiorem illud esse rectitudinis laudem inuenturum. Quare aberit à te opinionis falsitas, melius te facturum quicquam, quàm fabricato à se Deus operi suo largitus sit. Ad hæc enim comparati conatus tui sine viribus inuenientur, ex quibus colligi potest, neminem posse vnquam de proprio sensu & excogitatione formositatē exprimere. Sed necesse esse vt quod ex animo suo formositatis deprompserit, id totum ante in illum repositum fuerit, studio & sedula diligentique imitatione. Quod proprium putandum non est. Sed acquisitum ac comparatum studio diligentiaque artificium quod cōsitum animo hos suos fructus protulerit. Atque hinc ille reconditus in mente thesaurus, & intus conceptæ species in opus producuntur, qua etiam de causâ exercitatis artificibus opus non est semper habere viua animalia, & exempla ob oculos posita ad quæ imagines suas exprimant. Iam enim longo vsu ac studio tantum in animum illorum cōfluxit, vt hauriri inde quamuis multum possit. His sunt omnia in expedito, sed perpauca tanta intelligentia contingit. Contrà autem sunt plurimi, quibus magna assiduitate prauitas elaboratur. Illi vero, quos aiebam, exercitati artifices, iam arte & meditando exculti, etiam ad nullum aspicientes exemplum præclarum opus facile effecerint, etsi profectò reddit omnia respectus ad vitam &

naturam meliora. Verum indoctis ac imperitis talis successus desperandus est, nihil est enim harum rerum fortuitum. Itaque inuenire est aliquem interdum, qui per se deque sola animi sui intelligentia, in nullum intuens oculis animale exemplum, præstantiores effingat tamen imagines, quàm alii quamuis sedulo & studiose vitam & naturam coram contemplantibus. Artis enim cognitio his deest. Laudem autem petenti cauendum est in primis ne qua deformitate opus implicetur, quã ob rem superuacua ab iis imaginibus, quas esse pulchras voluerit recidet, his enim illæ dedecorantur. Quod sic licet intelligas, cæcitas, debilitas, tabes, claudicatio, contorsio deformis est, propter defectionem naturalis usus: sed non minus turpe fuerit ternis aliquem luminibus aut manibus pedibusve totidem conspici, nõ ob defectionem, sed superfluitatẽ. Quo magis igitur huiusmodi vitaris, proque illis effinxeris necessaria, recta, conspicua, valentia, quæ omnibus grata sunt & probantur, eo maiorem laudem conciliaris operi tuo. Ipsum quidem pulchrum in natura absconditum, nostra iudicia fere turbat. Inuenire igitur est duos aliquos per ambos pulchros & venustos, quorum tamen neutri quicquam cum altero commune sit, neque mensuræ, nec constitutionis, neque tamen planum est vter pulchrior dici debeat. Eæ sunt tenebræ intellectus nostri, quis igitur pronuntiarit verum de formæ excellentia? Sed quamuis nobis non appareat, verisimile tamen est illorum peræquẽ formosorum vnum certarum partium perfectione alterum antecedere.

Ex his conficitur Ingenioso artifice cauendum ne quod vnum modo genus in picturis sequatur, sed pertinere ad illum, vt multiplicibus & diuersis modis exercitatus sit. Vnde hoc consequetur vt cuiuscunq̃ constitutionis hominum imagines exprimere possit. Vt sunt iracundorum mitiumque aut aliorum quorumcunq̃, quæ omnes in suo genere affabrefactæ probantur. Venit igitur aliquis, & petit imaginem hominis infidi ac Saturnini aut Martialis, vel magis veneream amabilem & blãdã, quid erit exercitato facilius, quam de suprã expositis præceptis inuenire cõuenientem & veram cuiusque illarum imaginum mensuram? inuentamque apta forma illustrare? Nam omnium ita naturæ effingi possunt, quæ sint igneæ, aëreæ, terreæ, moderante scilicet opus artis potentia. Neque sane diu intuitibus manifesta est imperitis artificibus operis laus & decus, sed & primo se momento ostendit, & in sui amorem incredibilem adducit intelligentes. Qui his in rebus multũ versati sunt, iis perspicuum est quod dico, iidẽmque scientiam veri usus tenent. Sciẽtia autem veritatem semper complectitur, cum opiniones sæpenumero ab illa aberrẽt. Quapropter nemo etiam sibi confidere nimium debet, ne hac re in opere seduci ipsum cõtingat. Ideoque fecerit studiosus huius artis precium operẽ, si multorum probatorum artificum opera crebro contemplatus & depingendo imitatus fuerit, deque illarum ratione artifices audierit disputantes. Non tamen quenquam existimare velim in quouis laudabili opere non obseruandos errores si qui forte insint, quos & cognosci & emendari rectum fuerit. Neque tibi quisquam persuadeat, vt animum ad vnum certum genus & modum imaginũ astringas, quas aliquem artificem cognoueris fere factitasse. Fert autem natura, vt opus fere tale sit, quale est iudicium animi & ratio. Sed ego te varia iubeo cõtemplari, & ex multis eligere optima. Opinionum enim falsitas nemini ferme nõ obstrepat. Et quis ausit dicere opus aliquod ita esse perfectum, vt nihil melius fieri queat: cum nemo pronũciare possit, quamuis formosum hominem viderit, non illo tamen formosiorẽ inueniri posse. Tutissimum autem iter ingredi optimum fuerit, siue de aliorũ doctrina, siue propria ad animale exemplum exquisitio. Sed magistros illos non probo, qui de arte cum verba sine fine facere consueverint, ipsi suum opus laudabile nullum valent proferre, quales ego scio me vidisse nonnullos. Nam hos si fueris sequutus, in errorem laberis. Quod me etiam tacente clamat prauitas operum ipsorum: Separata enim hæc sunt, de opere multum loqui, & illud facere. Non tamen ideo veto quenquam admittere instructiones quoque imperitorum, fieri enim possit, vt rustici tibi demonstrent peccatum quodpiam operis tui, etsi qua ratione corrigas, docere te nequeunt.

Hoc loco monitos velim ignaros huius artis & discere de nostra doctrina aggressos, vt diligenter cognoscant quæ à nobis tradita sunt, primũmque pauca proponant discenda & efficienda sibi, quibus compræhensis tum demũ pergant ad alia. Debet enim scientia vna

cum vñ crescere, vt manus voluntati & intelligentiæ feruiat, vnde tandem artis & vsus magna certitudo existit, quæ duo & coniungi debent, & separata nihil valent. Iam imperiti & vulgus vt maxime meliora à prauioribus discernere posse videntur: Tamen nemo est, qui vere iudicare possit, nisi peritus artifex, qui & ipse sæpe laudem operibus suis consequutus fuerit.

Sed dicent aliqui, tantùm ne igitur laboris ac operæ ponetur in his mensurationibus tantum impendatur temporis, vt singulatim omnes imagines ad hanc rationem exigantur: atqui paruo sæpe tempore faciendæ plurimæ incidunt. Non hoc ne nos quidem præcipimus. Sed hoc doceo palandam studio & diligentia quandam certitudinem quæ in his solum rationibus consistit, atque illam a leptis, in manus quadam infallibili libertate, nemo exegerit omnium corporum aut rerum mensiones. Quin etiam de arte oculi instructi pro regula esse incipiunt, manus autem obsequiosa est arti, quæ confidentiam parit, & potentia sua errores depellit, & falsitatem excludit operis. Tum & celeritas non deest, neque scientia plenus diu quæres quid facias, neque ductum punctumve temere proieceris. Talia opera artis laudem merentur, quæ & amabilia, & libera, & minimè anxia, rectaque videantur. Talia probantur ab omnibus quod bonitatem diffusam per omnes partes suas contineant. Sed imperiti & artis ignari nihil boni rectique vnquam elaborauerint, quamuis manus libertatem quæ maxima esse possit consecuti fuerint, quin illa tum libertas carcer pñtendus, cum ad errores deuinciat. Nihil igitur hoc potest absque arte, neque hæc multum sine vsu effecerit, coniuncta ergo, vt diximus, hæc esse debent. Vnde manifestum fit cognoscendam studiosis harum rerum, mensurationum rationem, qua perspectæ admirabiles successus consequuntur. Neque enim humanam effigiem regulæ aut circini vno ductu designaris, quare singulatim punctis per partes suas, vt ostendimus, describi necesse est. Nihil autem quod mensurationis rectitudine caret probari poterit.

Video accidere posse, vt hæc nostra præcepta aliqui in grandibus imaginibus secuti abeant imperitia quidem ipsi sua, sed in me culpa translata, quasi de illis parua quidem recte periciantur, sed grandia non item. Sed hoc fieri non potest. Nam si parua laudas, cur reprehendis grandia? Si enim illa improba sunt, facilè concessero grandia reiicienda, hæc enim dissimilitudinem illam bonitatis & prauitatis non admittunt. Vt circulus non minus exiguus rotam breuiter suam tuetur quam ingens, & quadratum similiter breuibus & prolixis lineis rectè clauditur. Congruunt enim proportionum rationes in magnis non secus ac paruis, velut in cantibus quam enim octauam vocant, vnus cuiusdam toni est, siue vox timula seu oblectator fuerit.

Postremo sciendum demonstratas imagines etiam insuper ac multipliciter quidem variari posse, sed ita vt mensuratio proprius eadem, & imperturbata relinquatur.

ALBERTI DVRETI LIBER QVARTVS PICTVRÆ DE FLEXIONIBVS & gestu descriptarum Imaginum.

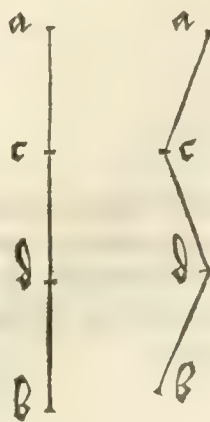

DEMONSTRATIS superioribus tribus libris aliquot rationibus effingendi imagines ad certos & debitos, easdemque variandi ad diuersos modos, Superest vt indicetur etiam via flectendi illas pro cuiuscunque voluntate, & vertendi in iuncturis artuum, inque nexibus membrorum, sic quidem vt natura ferre videatur. Quis autem vsus quæue pulchritudo inesset illis rectis & regentibus formis, sicut doctrina nostra superiorum librorum designata fuerunt? Cæterum quamuis scitum membrum aliquod corporis præstansve sit, tamen deformi gestu dehonestari, & ignobilius contemptiusque eleganti quasi compositione commedari solet. Iam membrorum tractatus, quàm admirabiliter à natura in se coagmentata & innexa illa sint, nõ est huius operis neque propositi nostri. Eumque relinquens anatomicis istis, nusquam nisi forte necessitate coactus attingam. Sciendum igitur sic quemadmodum docuimus factas imagines, quæ quidem obliquæ sint, flecti solere in spina tota à ceruice vsque ad coxam, per & intra omnes transuersè ductas lineas. Ita tamen vt magis pronas quàm supinas efficias. Hęc flexio vniuersa designari debet in vltima parte 4. densitatis versus tergum, per & intra omnes, vt diximus transuersas, præterquam vbi coxendicum flexura est in summi femoris media linea. Ipsum in sua linea genu, pes iuxta tali lineam, & si vsus fuerit in medio sui. Digni per articulos suos flectentur. Brachiũ flectes in humero, cubiti nexu, iunctura manus. digitos autem in suis quosque articulis siue nodis. Sed imago aduersa vtrumque in lat s flecti consuevit à collo per totam spinam dorsii, quæ vt facilius animaduertentur, flexionũ notas in rectis imaginibus, suis vbi que locis apposui figura paruulorum triangulorũ aut orbiculorum. Quia vero simplex flexionũ ratio non est, quo disertius omnia explicari possent. Differentias illarum aliquot proponendas duximus, de quibus pro intelligentia nostra totam hanc doctrinam exponeremus. Est etiam magna cum cura animaduertendum status & facies imaginis ipsæ, quam velimus esse, siue seueram seu blandam, quarũ illa horridior & asperior, hæc amabilior & suauior esse debet. Sed flexionis differentiarum hæc fere nomina sunt.

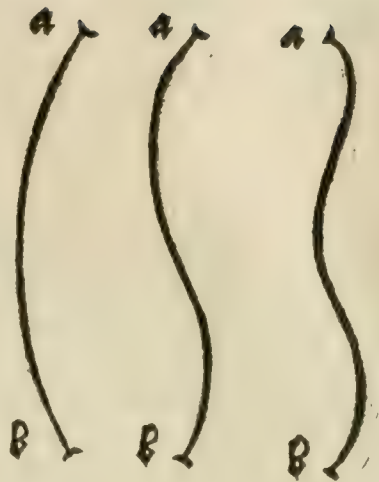
Inflexum.	Directum.
Curuatum.	Contortum.
Versum.	Dimotum.
Implexum.	

Secundum has differentias quas sex nominibus appellauimus corpus humanum flectitur, pluresque ac pauciores simul pro motu suo. De quibus quæ fuerit sententia animi mei lineis in sequentibus declarabo.

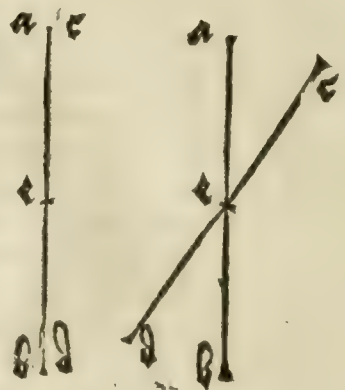
Primũ igitur sciendum me sensisse, Inflexum aliquid dici ad talem modum. Esto linea recta. a. b. inque illa notentur duo puncta. c. d. in quibus si inflexeris de rectitudine sua lineam in quamlibet partem, sic tamẽ, vt intra puncta designata particule non curuentur, sed ipsis quasi articulis punctorum fiat inflexio, Inflexum te fecisse de nostra intelligentia scias.

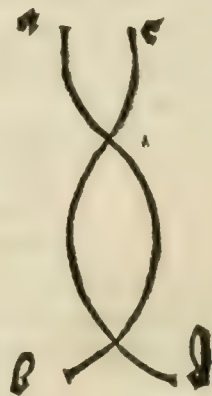
Secundò curuari aliquid accipiendum, quod rectitudinem suam prorsus amiserit quocùnque modo, latè enim patet. Vt esto linea. a. b. circuli segmentum, aut suprà ac infrà, aut suprà, in medio, & infra, proque omnino vnus cuiusque arbitrio.

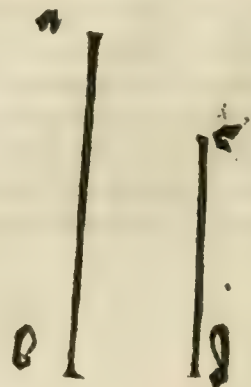
Tertiò versum dicimus tale. Esto linea. a. b. & c. d. quarum vna imponatur in alteram, vt ambæ vna esse linea videantur. Postea notetur in medio illarum punctum. e. & in illo coherentes vertantur, sic vti suprà atque infrà diuaricentur.

Quartò Implexū dico, vt. a. b. c. d. Implexas descripsimus quasi terebellatim.

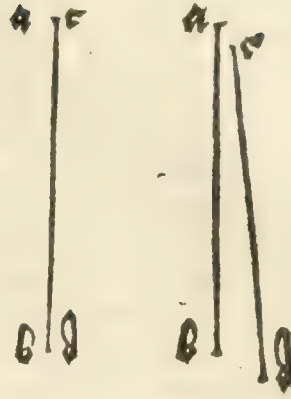

Quintò, Directum & contortum hoc voco, cum linea vel explicatur & erigitur, vel quasi complicatur & corripitur, vt fiat aut longior aut breuior, quod aliter quam duabus lineis vna longiore, breuiore altera, ostendere non potui.

Sextò, Dimoueri intelleximus, cùm duæ lineæ in se impositæ, vt vna videretur, ita separatae essent, vt neutra contingeret alteram. Quod ipsum diuersi modi est, Nam in paralelis in omnes partes & vna obliqua & in curuis accidere, & separatio pro cuiusque arbitrio institui potest. Huius rei exemplum apposuimus, in designatis lineis. a. b. & c. d.

Sed hæc vt in lineis demonstrantur, ita memineris & in superficie, quam planam & in mollibus corporibus quæ insuper lata densaque intelligimus, accidere. Talia enim similiter vt lineæ, quas & ipsas complectuntur, inflecti, curuari, verti, implecti, dirigi, contorqueri, dimoueri que solent. In humano autem corpore quomodo sigillatim vsurpentur nunc deinceps docebo.

Primum quod inflexum nominauimus, Est in corpore artuum, id est, iuncturarum. In illis enim membra inflectuntur, quæ tamen retineant rectitudinem suã, ossa si flectere velis, frangas. Quare demonstrauius hoc de lineis mutilis quæ certis in punctis cohærent & essent rectarum particularum.

Secundò curuantur in, humano corpore nerui & carnes. Nam cum in latus, aut prorsus retròue corpus flectitur, Nerui etiam & caro curuantur, vt alibi cauala, conuexula alibi appareat.

Tertiò de membris versionem nominauimus, vt cùm caput vertitur, similiter & brachia & pedes, & truncus ipse, atque adeò pleraque omnia membra in corpore.

Quartò implexionem scies in neruis etiam & carne accidere in corporis versione, cum mollia implexa in corpore fiunt, vt in collo, trunco, brachio, pede.

Quintò notabis directionem & contorsionem in humano corpore persæpe vsurpari, quarum illa extenuat, hæc inspissat. Cuius rei tale detur exemplum. Si brachium extendis, vt directum sit. Nimirum intenduntur & nerui, & carnem in longitudinem extenuant, sed si idem contraxeris, vt contortum sit, cõtorquetur etiam & comprimitur caro ad spissitudinem, idque vsu venit & aliis in partibus.

Sextò dicimus in corpore vnã partem ab altera dimoueri, cùm quasi separatae discedere videntur in latus, aut prorsus, retrorsusve. Itẽmque in curuationibus & inflexionibus carnes dimouentur, & quasi à sese recedunt foras, intro, aut in latus.

Cæterum sex istæ differentia possunt & semel omnes in corporis motu accidere, sic vt membra, inflecti, verti, & separari dicantur. Interea caro & mollia in corpore curuantur, implectuntur, contorquentur, partẽque à se mutuò naturaliter vrgeri cernuntur.

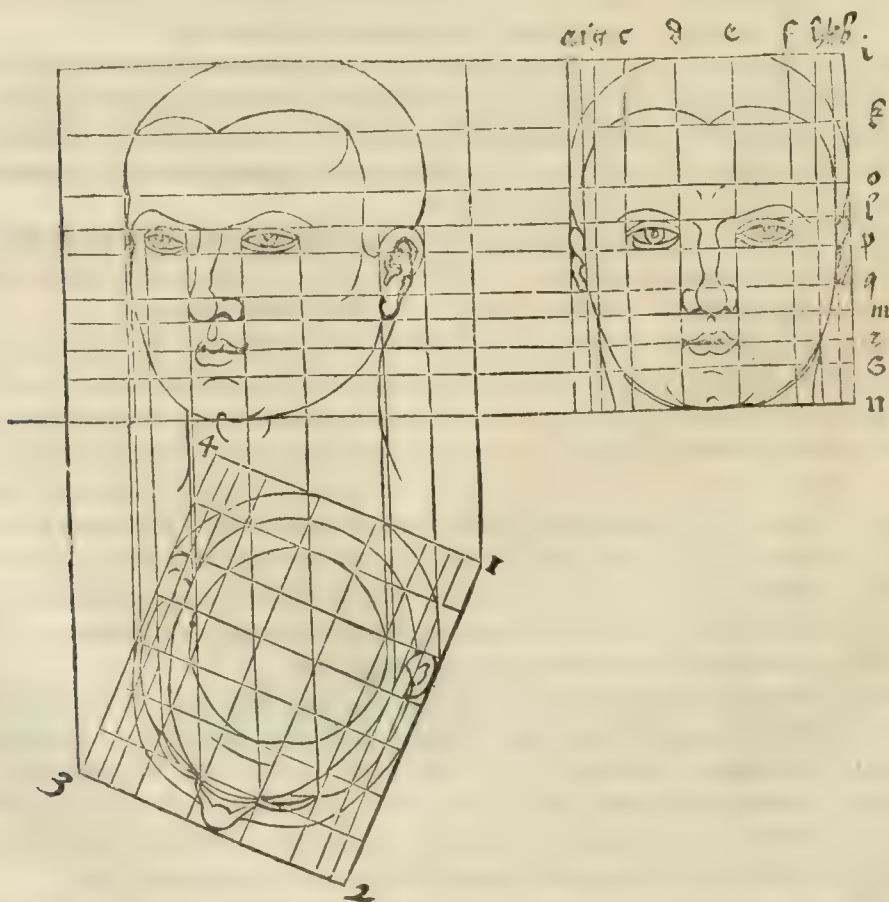
Ex his igitur quæ demonstrata sunt, suas quisque imagines, in quo voluerit, & vt res profect, gestu constituere poterit. Sed cauendum ne à naturali constitutione discedatur. Quibuscunque autem rebus vis affertur, illas deformari necesse est. Vitabitur etiam hoc loco nimium & parum. Quibus aut furiosa aut somnolenta imago reddatur (quod est culpandum) nisi in proposito forte faciendi ad hunc vel illum modum imaginem. Intelligendum autem horum omnium vsum esse in humanis & virilibus ac muliebribus, similiter & bestiarum, vt equorum & aliarum animantium imaginibus.

Sciendum etiam supra descriptas imaginum staturas, non retinere in flexionibus omnium partium, neque æquabilem mensuram latitudinis & densitatis: nam in motu apparet vni parti quasi decedere aliquid spacij & accedere alteri, ita consequitur in opere mutatio, quæ vt rectius perficiantur, elaborandum est studiosis harum rerum in multis exemplis, quæ ad viuorum corporum similitudinem expriment. Ita enim facillè depræhendent omnium partium modum, qui notissimus esse debet, ne in opere erretur.

Præterea ad exquirendas flexionum effectiones, vna est maximè sculptoribus utilis via

de multis, si in designationibus præcipuæ partes imaginis intra transuersas lineas, quadratis angularibusve figuris includantur. Hæc sunt apte in delineationibus & prima operis institutione. Eodem autem modo, & capitis spacium comprehendit solet, & colli, & particulatim totus truncus, vsque in cinctum, inde ad summum vsque femur, & hinc vsque ad genu, & consequenter tibiæ & calces: Idem & de brachiis intelligendum. Nam angularibus figuris aptissimè declarari poterunt omnia omnibus in corporis partibus lineatim pūctatimque, vt singulorum situs de paralelis lineis erectis & transuersis intelligantur. Sed illæ omnes quadrata aut rectangulæ fieri nequeunt, suntque lateribus ac angulis ad subiectas partes corporis adaptandæ, vt intelligentiæ veræ adiumento esse possint.

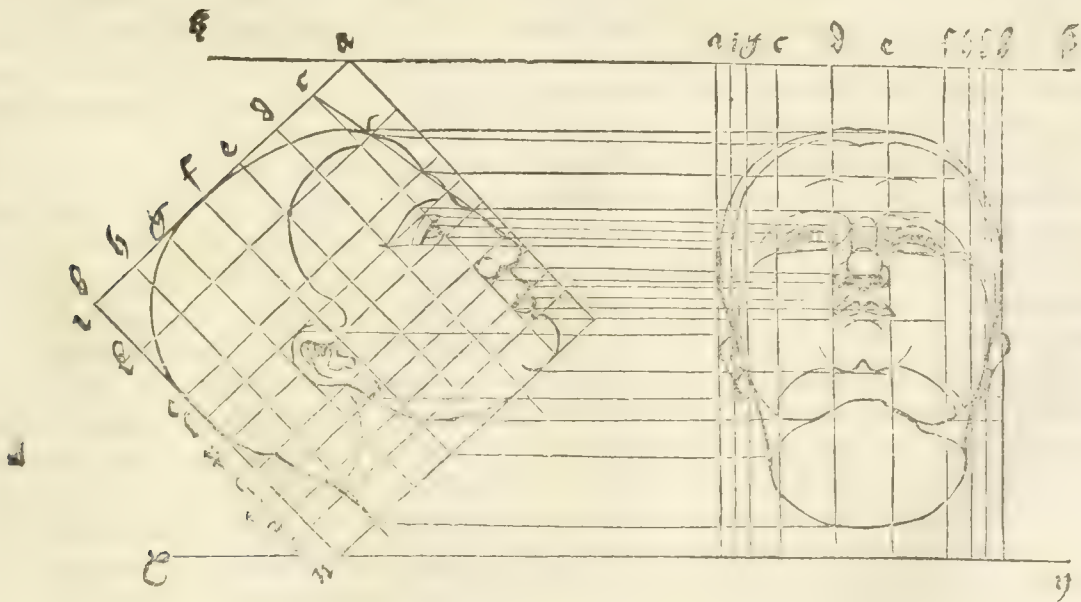
Verum vt præcepta fluxionum exequar, faciam pro mea consuetudine, vt exemplis explicè. Proponatur igitur effigies virilis primo libro ac loco descripta, seorsumque primum caput. Quod quidem rectum ad perpendicularum in latus vertatur. Illam supra expositam depressam faciem constitues, ita vt te spectet, sed quasi circum agendo in angulum prope modum collocabis, non tamen ita vt planè angulo insistat, quo facto cum cernas angulos notatos suis numerorū notis, 1. 2. 3. 4. ex iis singulis sursum lineas παραλλήλους duces quàm altis illis vsus egere videbitur. Atque ita descriptio latitudinis existet quadrilateri in quod versa facies includatur. Postea subiicies erectis istis lineis vnā longam transuersam notatam pūctis. x. y. In quā impones faciem aduersam supra dextramuersus, & beneficio transferentis deducito transuersas omnes aduersæ faciei per illas quatuor erectas, vt docuimus tinea. Habebisque iam in hac noui quadrilateri distinctione designata omnia loca, frontis, superciliorum, oculorum, nasi, aurium, buccæ & menti. Postea educito ex omnibus angulis depressæ faciei suas singularum partium lineas & ipsas παραλλήλους sursum per transuersas iam inductas. Ita designabuntur & his, nasus, oculi, bucca, mentum, aures, frons, collum, capitis rotunditas, siue cranium. Apparebitque in quibus & intra quas singulæ partes exprimendæ sint, quarum & expressione forma conueniens versæ faciei, & quasi respicientis inducetur. At hæc ratio, vt error deuitetur, singularem poscit diligentiam. Nos ad certius omnia demonstranda ipsius descriptionis exemplum subiecimus.

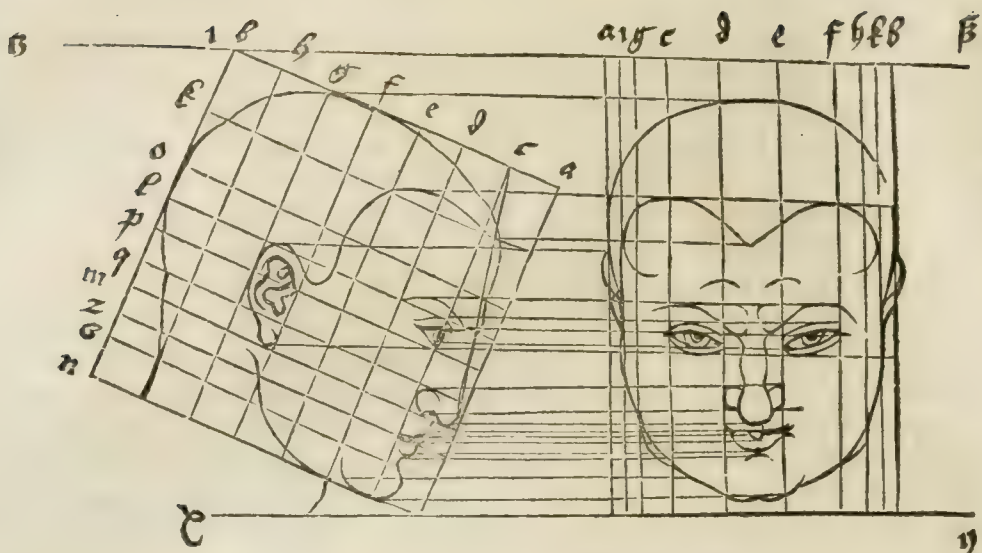

Eodem modo quo principalem faciem vertimus vt quasi respiceret, ita nunc deorsum ostendam rationem qua reclinata vertice, & mento elato ita constituta illa vt quasi suspiciat. Ea est talis. Obliqua faciei quadratum instructum de superiorum scriptura doctrina, constitues in posterioris lateris interiorem angulum, in lineam tranversam longiusculam. x. y. angulum autem inferioris lateris, vbi mentum inest, erige. Per illam lineam tranversam & ipsam longiusculam $\pi\alpha\rho\epsilon\lambda\lambda\alpha\varsigma$ ad lineam. x. y. impone supra vt eminentem angulum quadrati attingat, ea sit. t. f. Huic deinceps adicies aduersam faciem suspicientem hoc modo. Intra tranversas illas duas longiusculas designabis totius faciei aduersam latitudinis spacium lineis perpendicularibus duabus. a. b. Et intra has etiam distribues reliquas lineas suis notis, vt in principali sunt posita, nempe. c. d. e. f. g. h. i. k. quibus ipsis latitudinis partes designentur. Tum deinde beneficio Transferentis deducto ex obliqua facie omnes lineas tranversas in quadrilaterum iuxta positam aduersam faciem, summi capitis, frontis, superciliorum, nasi, aurium, buccae, menti, colli, aliorumque quibus opus fuerit. Ita cancelli isti facile ostendent quas quibus locis partes suspicientis faciei imponere debeas, sed tuae diligentiae fuerit in formae expressione, qua in quem locum cadant infallibiliter animaduertere. Caeterum vt hac ratione quasi suspiciens facies ita & despiciens effingetur: si ita feceris quasi despicientem, quadratum obliquae faciei, qua quod melius declararentur, vtramque faciem suspicientem ac despicientem effectam ad nostram doctrinam subiecimus.

In vtraque etiam facie licebit vsurpare versionem, id est, facere quasi in hoc gestu respicientes, quod ipsum illas mutare, & in opere mirabile videtur. Huic quidem in vtramque partem rationi depressiones seruient, quae fuerint harum facierum, suspicientis inquam & despicientis. In tali variatione depressionum, dictu mirum quantum artis comprehendatur, quantaque omnium certitudo appareat. Neque putandum his in faciebus solummodo locum esse, cum possint ad totum etiam corpus accomodari. Vt enim faciem docuimus deprimi, ita si res postulauerit, totius corporis depressionem faciemus. Sed hoc priusquam aggrediamur imaginis gestus constituetur, flexusque omnes pro voluntate cuiusque componentur, atque ita singulis e locis & partibus ad depressionem, demittentur perpendiculariter lineae.

Vt autem rectius intelligi possit doctrina nostra flexionum, & quales exeant de his imagines, proponam nunc deinceps principalem imaginem virilem longam spaciorum capituli sui septem, flectendam iis in locis in quibus flecti conueniens fuerit. Sumatur igitur descripta facies despiciens obliqua, & imponatur in aduersam effigiei truncum, apparebitque respiciens sinistrum latus suum, sed faciem despicientem aduersam impones in obliqua imaginis truncum, bifariam enim præparata principalis effigies esse debet. Post hæc flectes supra lumbos in latus sinistrum, & apparebit elatior humerus dexter sinistro. Insuper flectes per spinam dorsi in aliquibus quidem transuersis, ne in vna recta linea corpus inclinandum sit: Et sinistrum brachium diriges, sic vt protendi videatur. Infra lumbos coxam inflectes paululum in sinistrum latus. Et pedem sinistrum respondentem ad caput figes, vt illi insistere videatur. Dextrum autem diriges vt in dextrum latus paulisper protendatur. Ipsamque tibiam infra genu reflectes quasi retrahens, vt hac parte digitis insistere videatur.

Ad hunc modum delineata imagine aduersa, tum deinceps accommodatur, & obliqua traductis beneficio transferentis omnibus transuersis, quibus omnium partium loca clare demonstrantur, secundum quæ de nouo forma conueniens exprimi debet.

Similem rationem sequeris in flexione muliebris imaginis accommodata superiori virili, sed nos contrarium gestum exposuimus in exemplo, hoc est suspicientis faciei, quæ tamen & ipsa in sinistrum latus spectet, vt illa viri. Cuius quidem corpus vt in idem latus flecti iussimus, ita præcipimus hoc muliebre flecti in diuersum, hoc est dextrum, conseruato tamen muliebris constitutionis modo, quo facto in traducendis lineis, decurres ad transferentis opem, facièsque, vt faciendum, in virili imagine ostendimus. Horum exempla articulate infra expressimus, quorum quisque contemplatione instrui possit. Sed intelligendum non ad hanc tantum vsus rationem hæc pertinere, sed viam etiam monstrare ad alia atque adeò diuersa faciendi, vt cuique libuerit. Præterea sciendum, flexas singulas partes in transuersis lineis, pro rei cōuenientia verti quoque insuper posse. Vt verbi causa. Si humerus virilis sinister deflexus sit coxam versus, conuertere etiam eundem & quasi versare retro: Dextrumque velut promouere poteris, ipsa illa corporis parte tanquam se vna mouente & subsequente gestum. Ita vbique facias, & copiosius quam pro scriptura hac vsurpes omnia licebit.

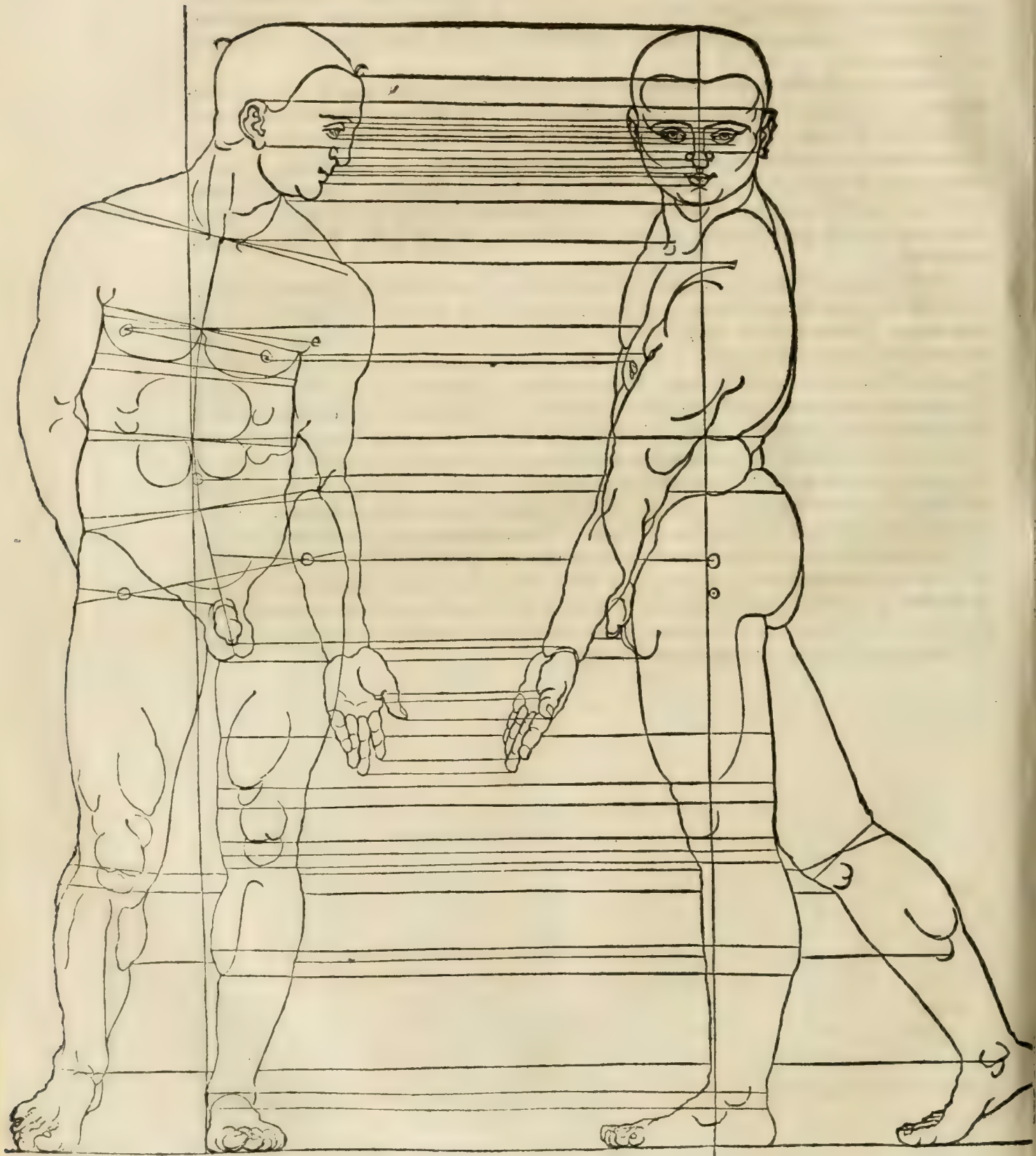
Sed iam percurſa ratione flexionis aduerſæ imaginis in vtrúmque latus, proponam deinceps modum ſectendi prorsus & retrorſus in obliqua imagine, quæ primum conſtitui debet. Vt autem ſuprà principali effigie ſum vſus deſcripta primo libro ac loco: Ita nunc ſumatur ſectenda eodem libro ſed loco vltimo deſcripta effigies virilis ac muliebriſ, cuius altitudo conſiceretur ipſius capitum ſpaciis decem. Hæc contrarietas magnam euidentiam habebit, in comparatione breuitatis & denſitatis, & altitudinis ac gracilitatis vtriúſque maximæ.

Principio hanc effigiem principalem facies quaſi inſiſtere pedi dextro, ſed leuum retrahes quò cum ipſo vnà etiam nates ſequentur, genu autem incuruato retrahetur & tibia, vt hac in parte digitis inſiſtere videatur. Poſt hæc in linea vmbilici ordiere ſpinam dorſi ſectere retro nonnihil incuruans, ſupràque iuxta iugula producens curuaturam vltra reſtã lineam deſignatricem altitudinis, vt hæc ipſa flexio ſegmentum circuli planè obtineat. Tum collum bene incuruabis, vt caput demittatur & facies ſit deſpicientis, vt autem ſtatus æquabilis & quaſi libratus maneat, ſit directione ſiniſtri pedis, & brachij dextri retrorſum.

Virilis imaginis flexuram alicubi variabis in effigie ſua muliebri, ad hunc modum, E cinctũ retro inſectes per totam ſpinã vſque ad ceruicem, & brachium dextrum retrorſum diriges. Poſtea è cinctũ uſque ad ſummum femur nates retro ſectentur. In coxa dextra ita ſectes, vt femur genuque dextrum prætereant lineam fixam altitudinis. Sed infra genu tibiam retrahes. Ita corpus libraueris, ſiniſtro pede vt digitis inſiſtere videatur. Deinde cum tranſferente traduces tranſuerſas omnes lineas quibus altitudinum initia & fines notatæ ſunt, ex aduerſa imagine in obliquam. Et latitudinem ac denſitatem prædeſcriptam accommodabis, & coxas vertes in dextrum paululum latus, habebitque hanc de nouo imaginem in geſtu deſignatam, quam inductione formæ perficies, ſicut me feciſſe videbis, hæc iterum moneo in exemplis proponi à me vt generalem doctrinam, ne quis putet ad hunc vnum ſe modum à me alligari. Flexiones enim imaginum pro ſuo arbitrio quiſque uſurpare, & ſedentes ac cubantes, inque omnibus aptis viuo corpori geſtibus exprimere poterit, omnibus modis ac generibus. Itẽmque vt oſtendi quaſdam ſectiones in duabus propoſitis imaginibus: vna breuitatis & craſſitudinis, altera longitudinis & gracilitatis, ita licebit facere in omnibus aliis imaginibus, quarum commenſurationes in ſuperioribus libris à nobis ſunt demonſtratæ.

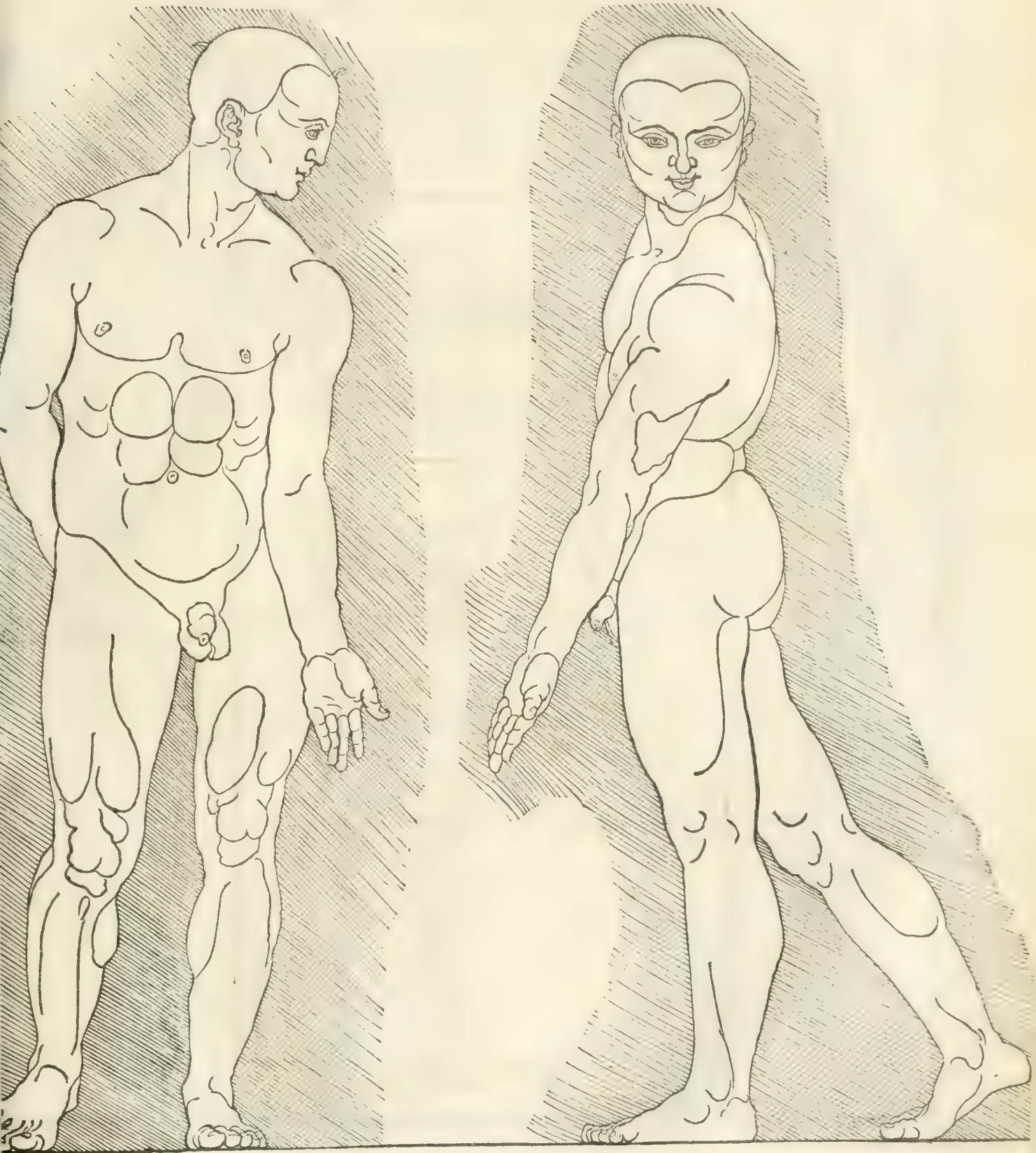
ALBERTI DVRERI

Imago virilis rustica, cuius altitudo continet septem capituli sui spacia.

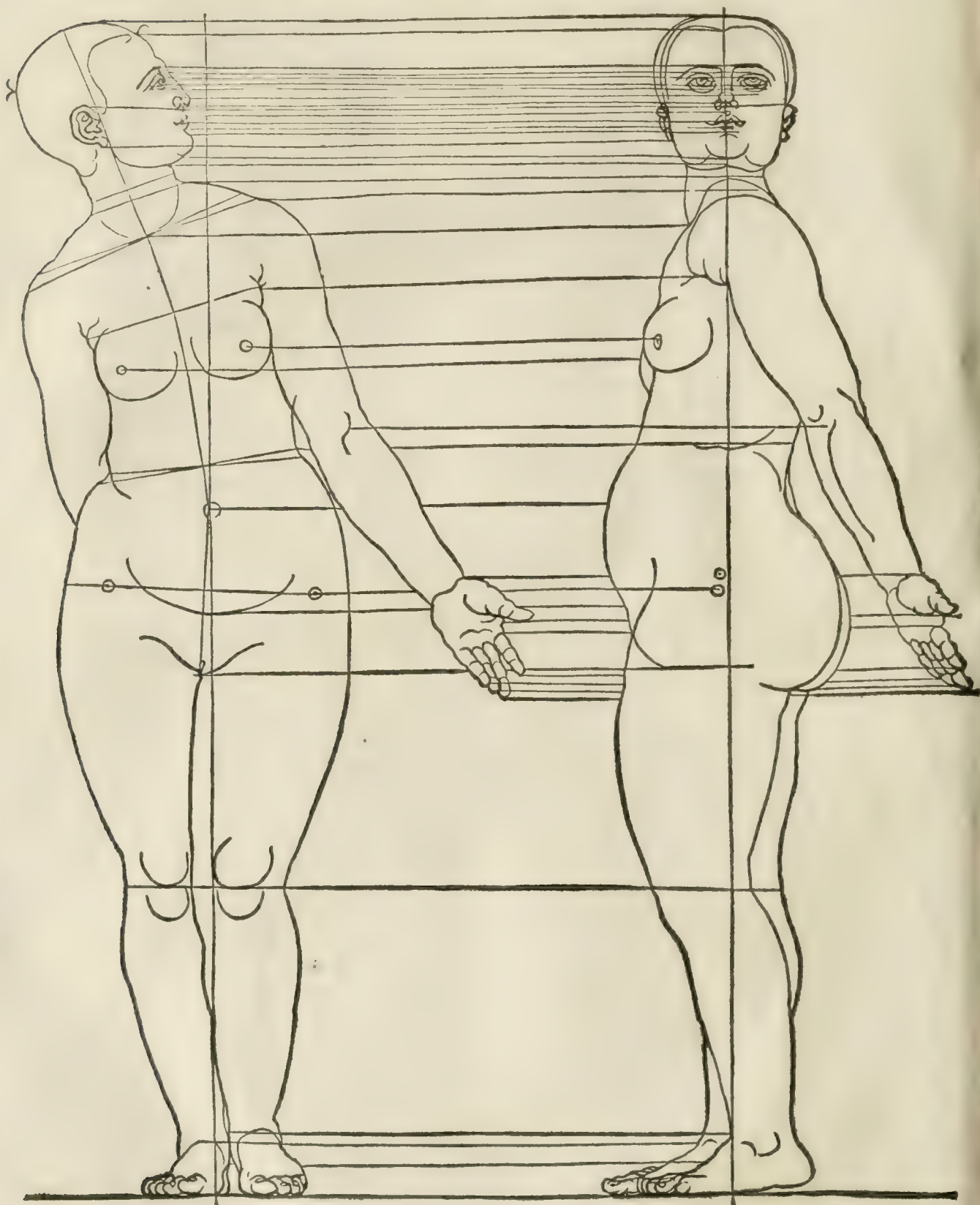

Hoc loco lineæ rectæ designatrices partium omiſſe ſunt.

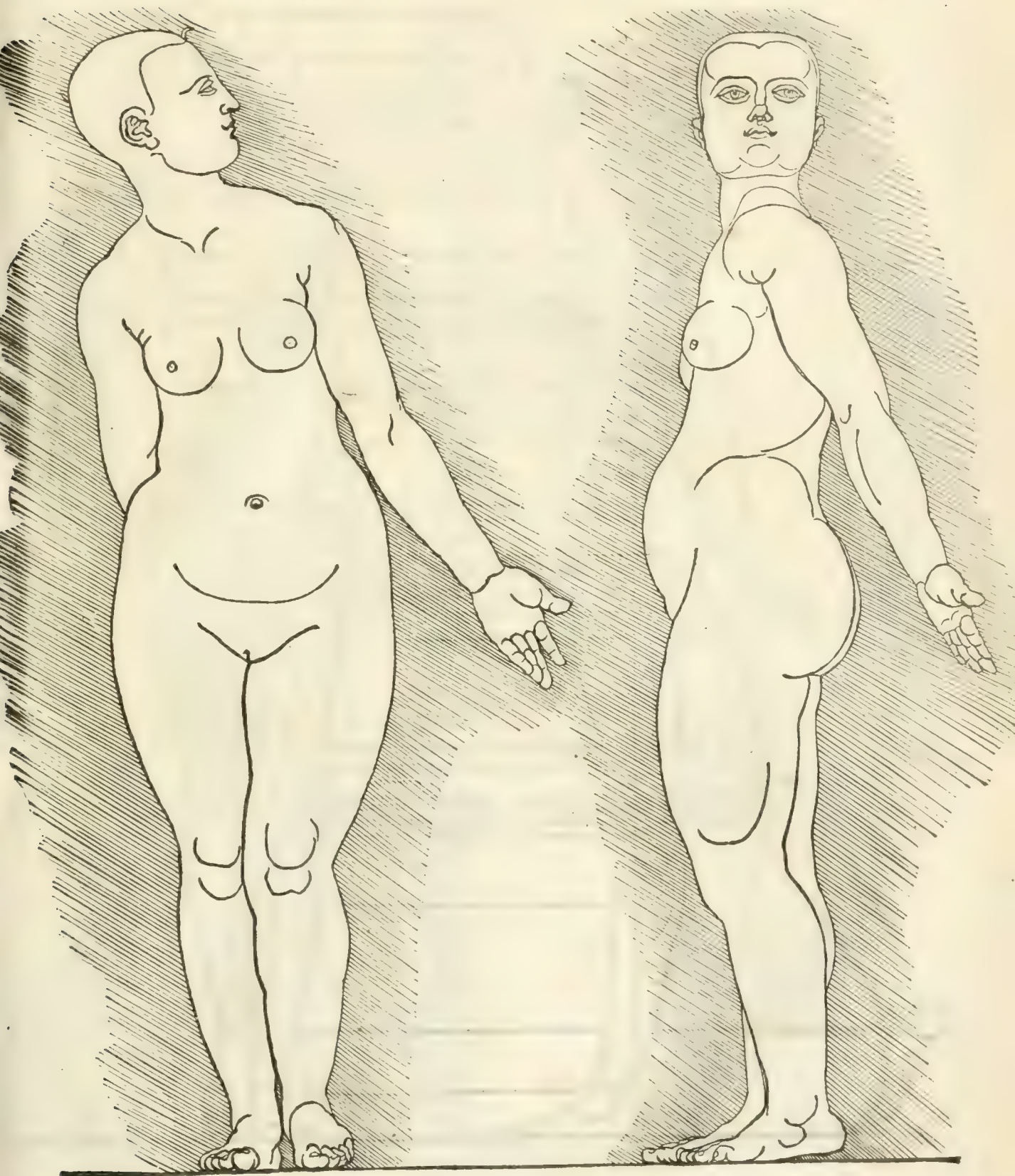
ALBERTI DVRERI

Imago muliebris rustica, cuius altitudo continet septem capituli sui spacia.

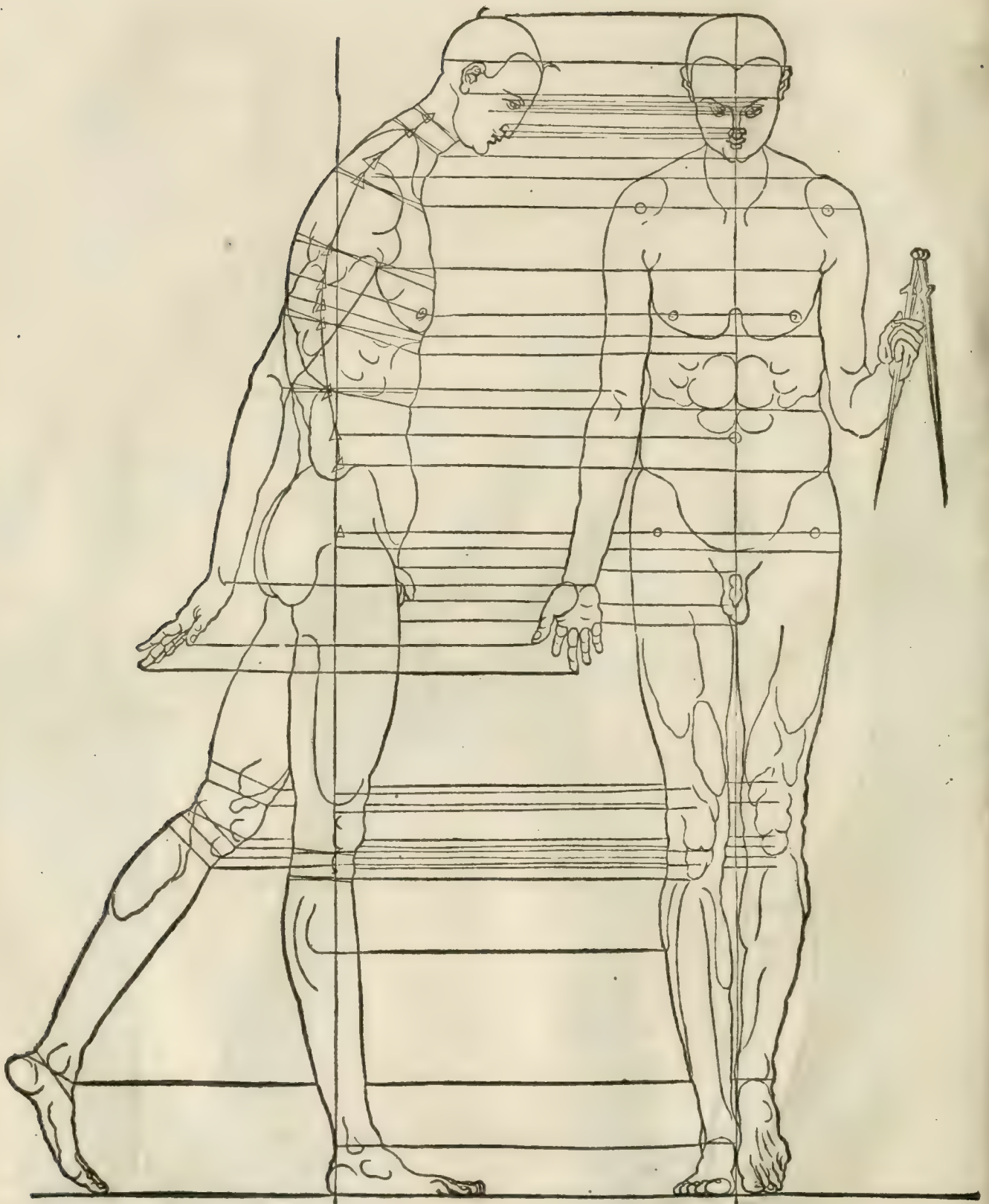

Hoc loco lineæ rectæ designatrices partium omiffæ sunt.

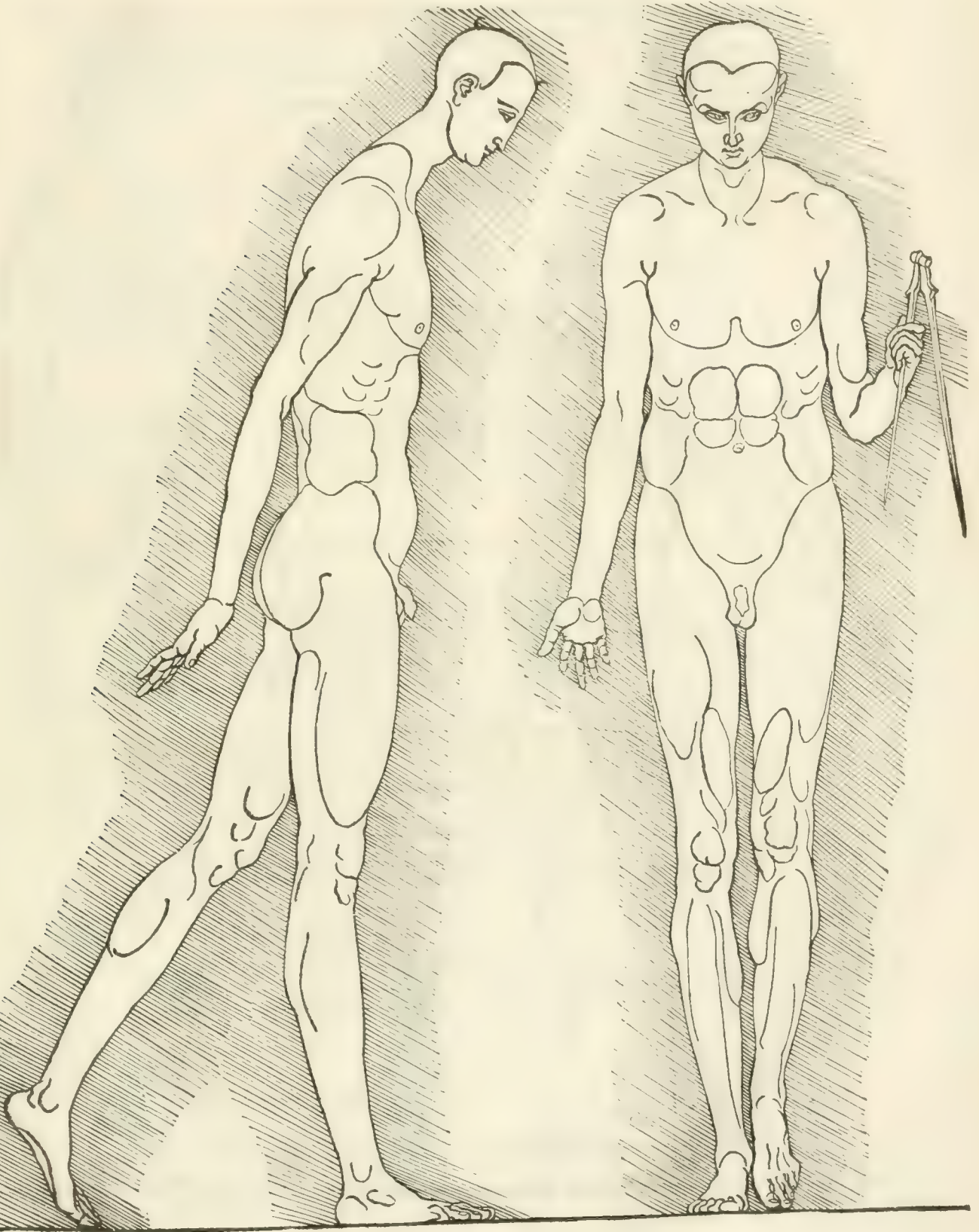

ALBERTI DVRERI

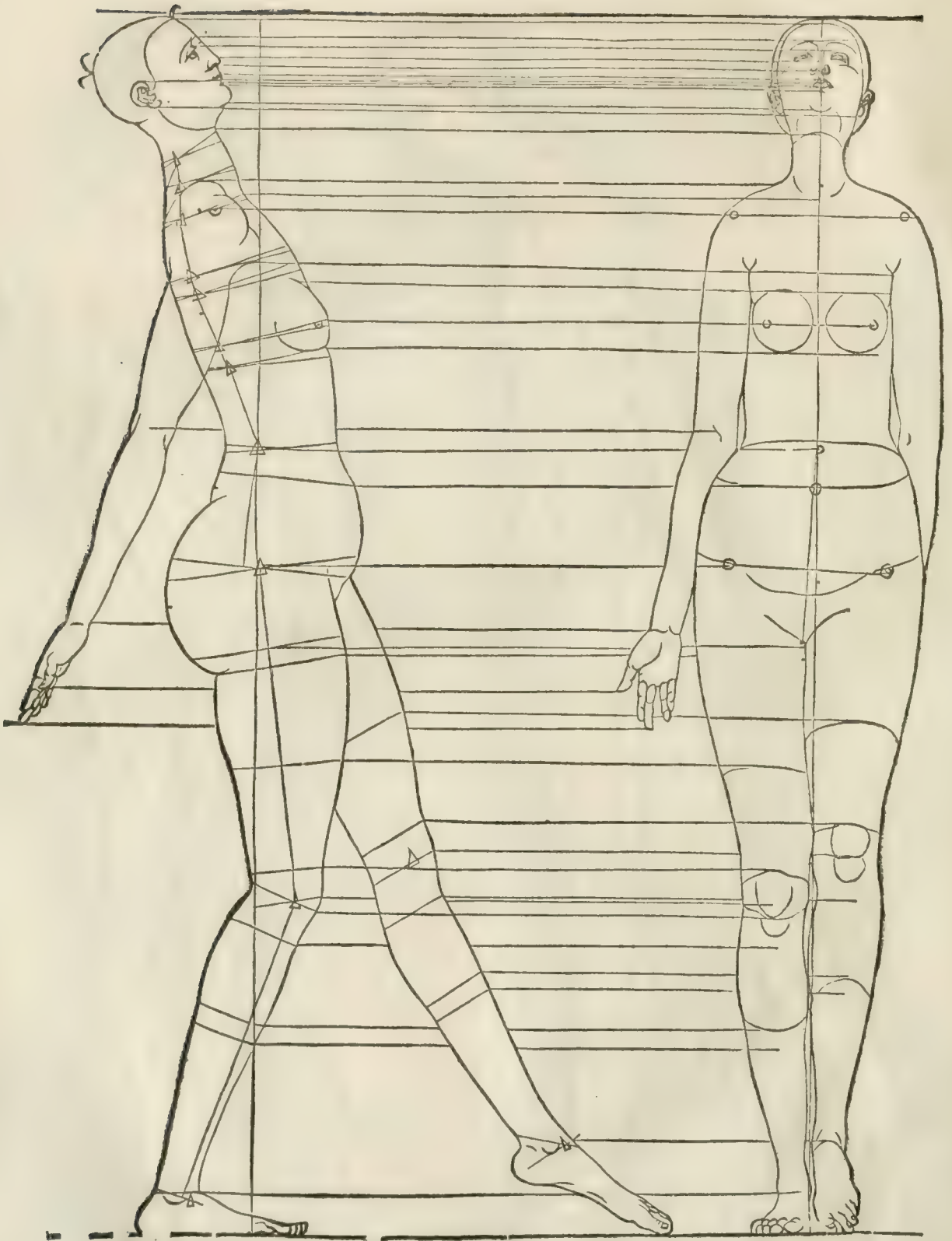

Hoc loco rectæ lineæ designatrices partium omiffæ sunt.

ALBERTI DVRERI

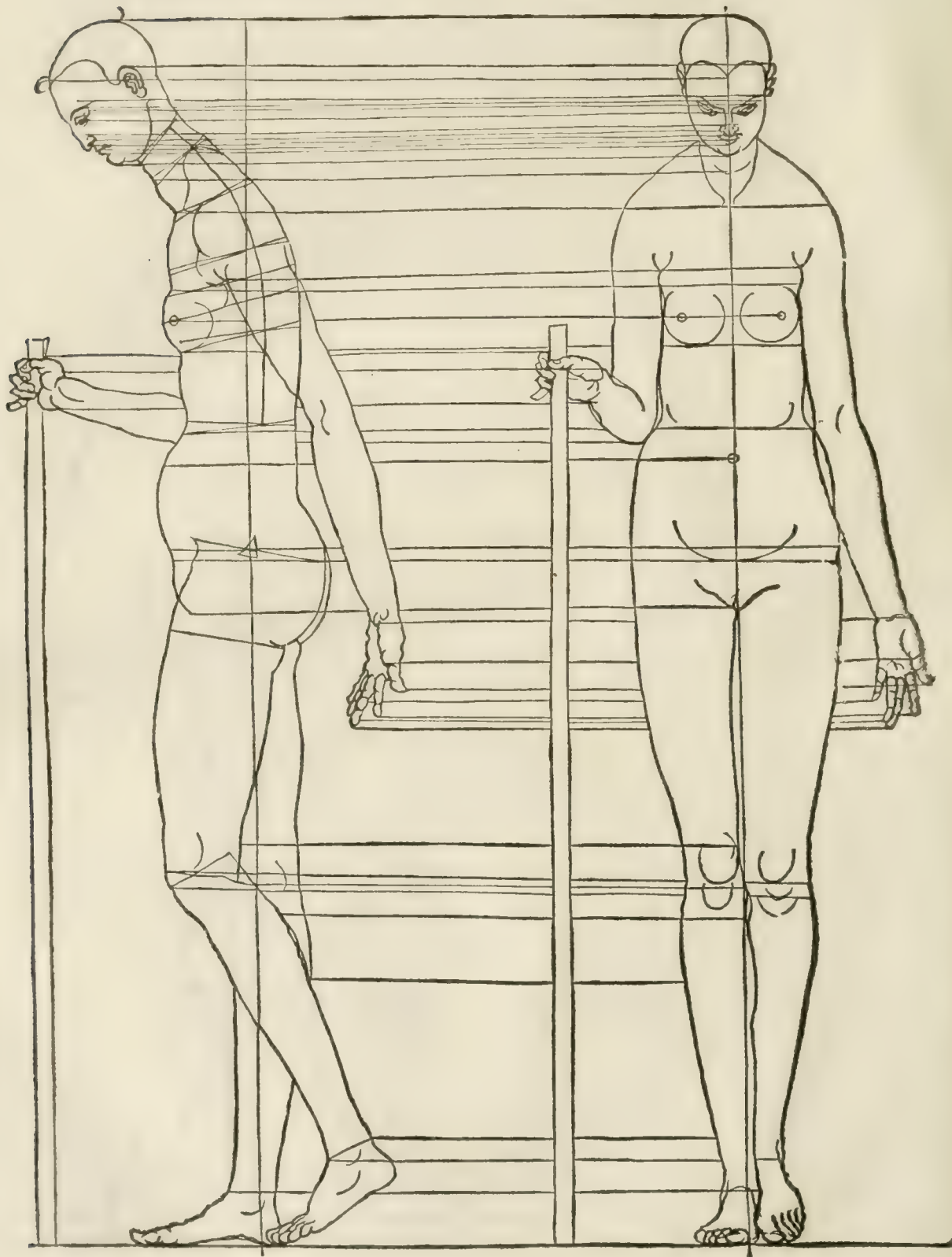

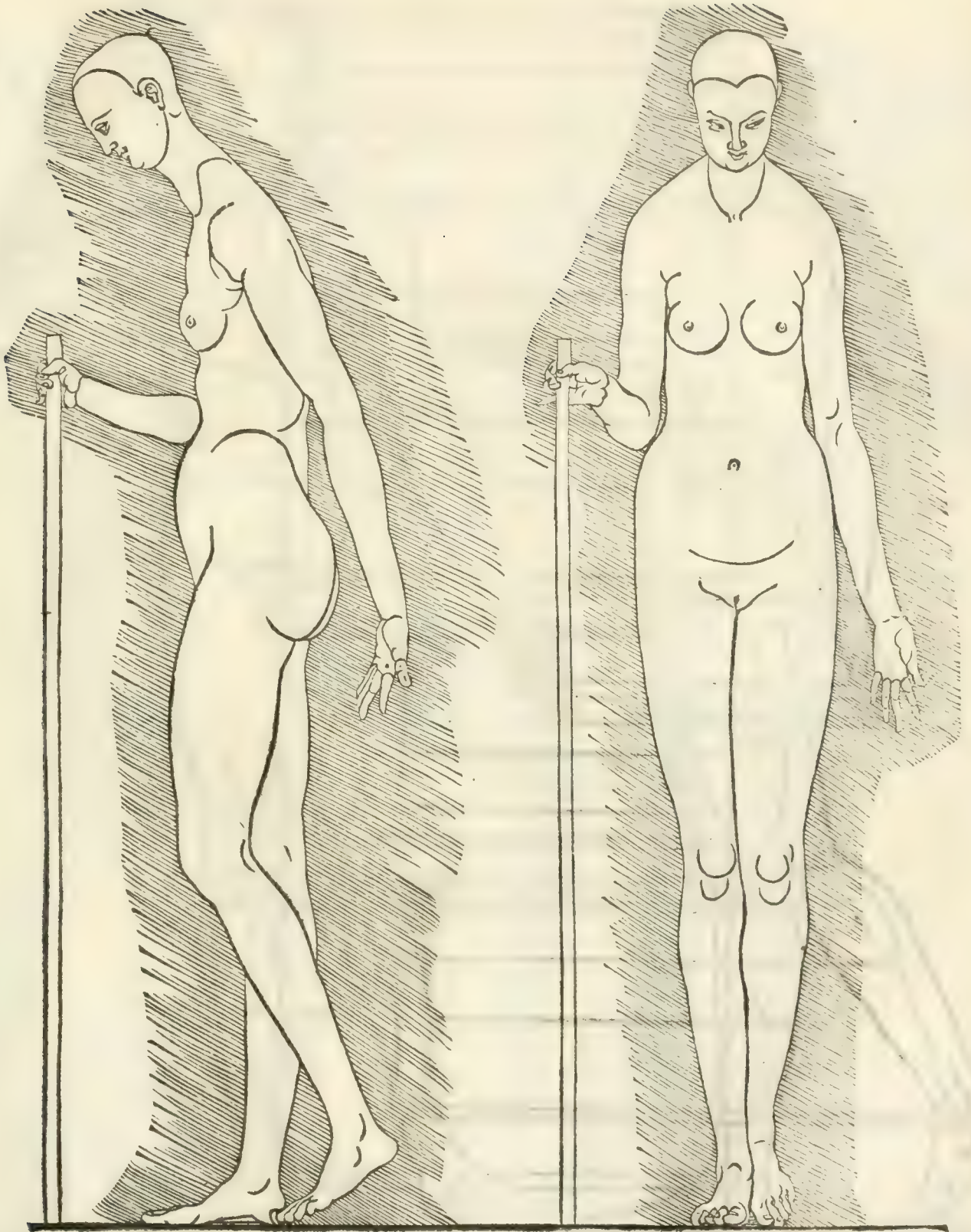

ALBERTI DVRERI

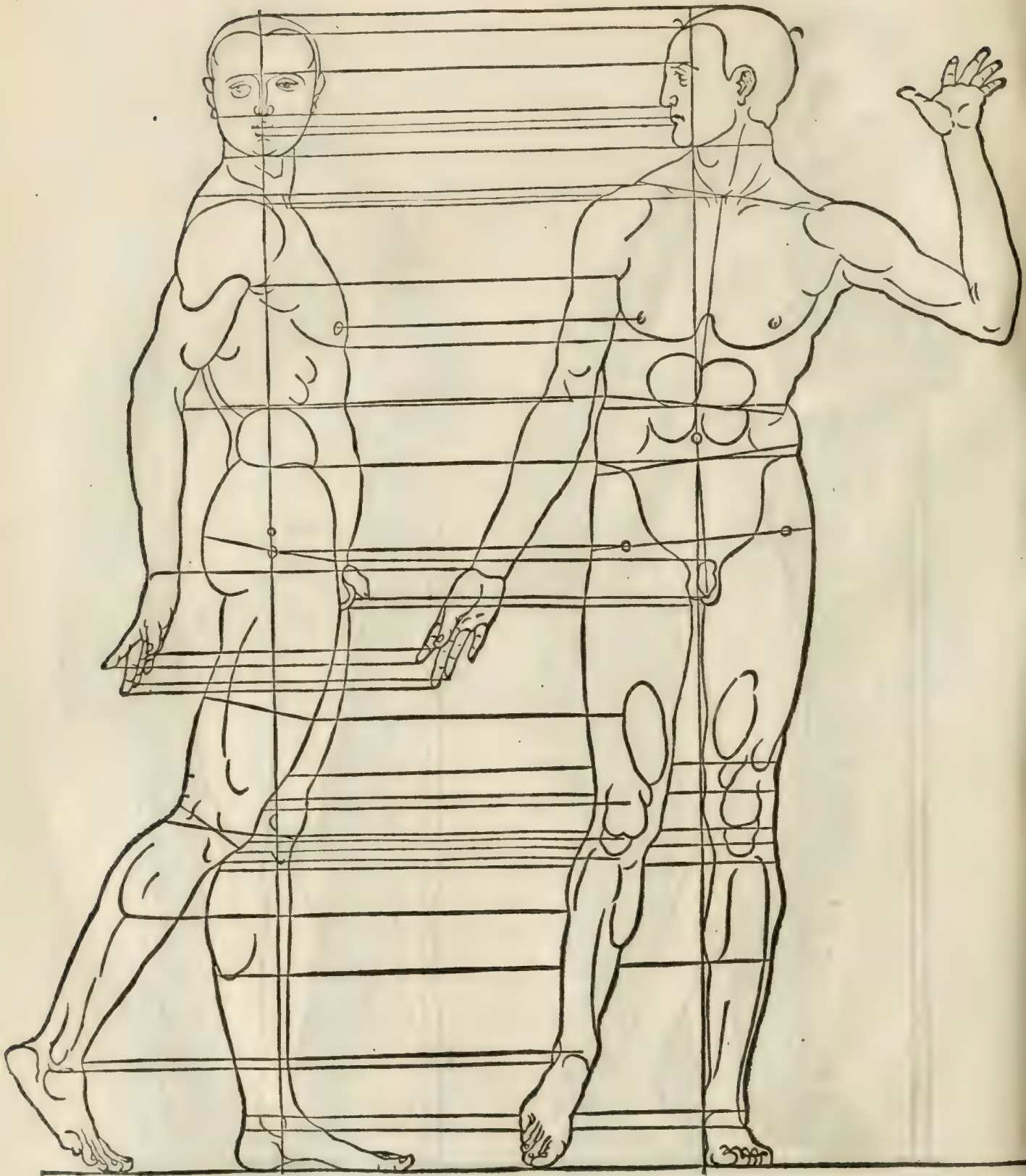
Sequentes imagines ferè easdem flexuras quas illæ priores acceperunt.

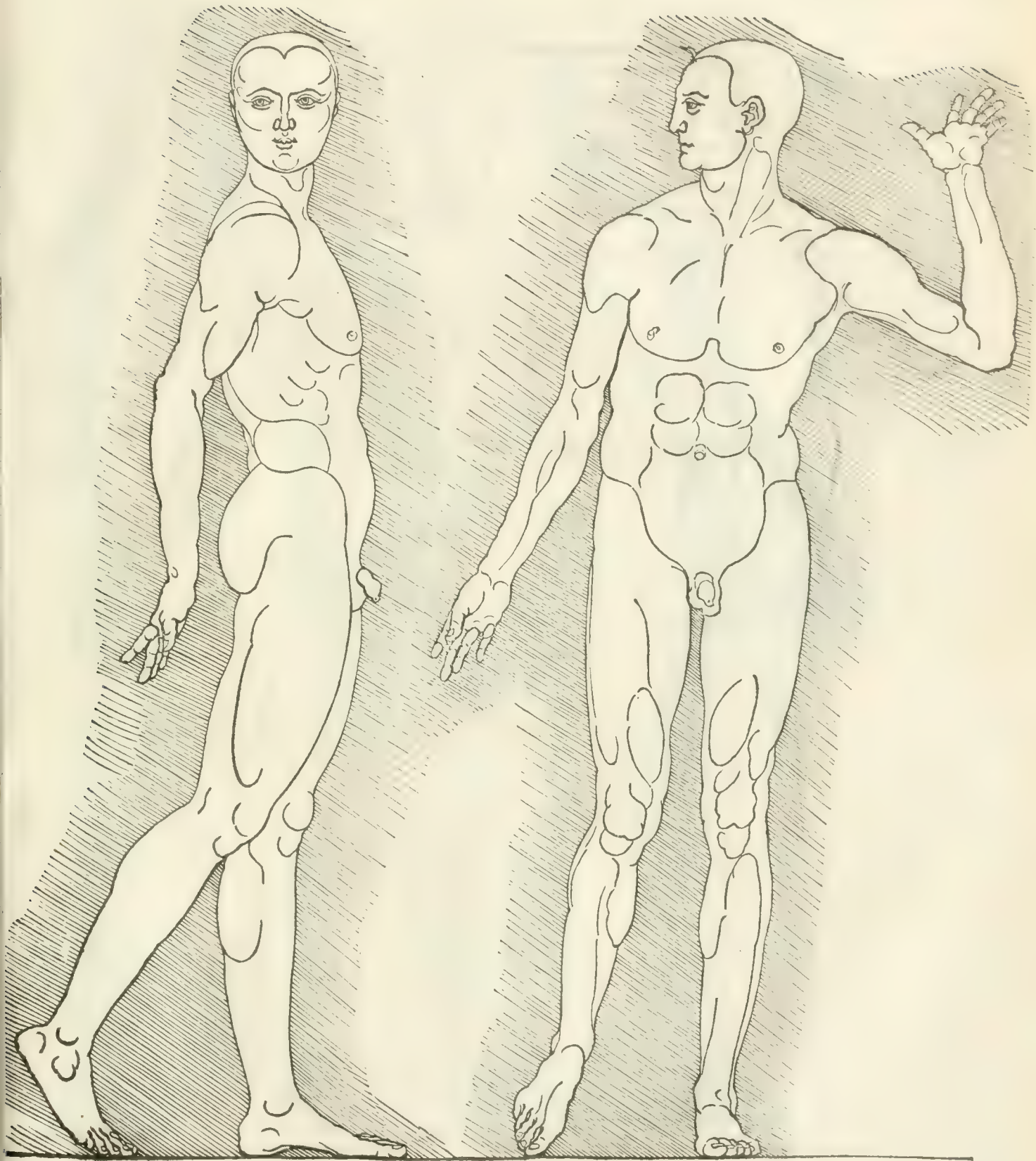

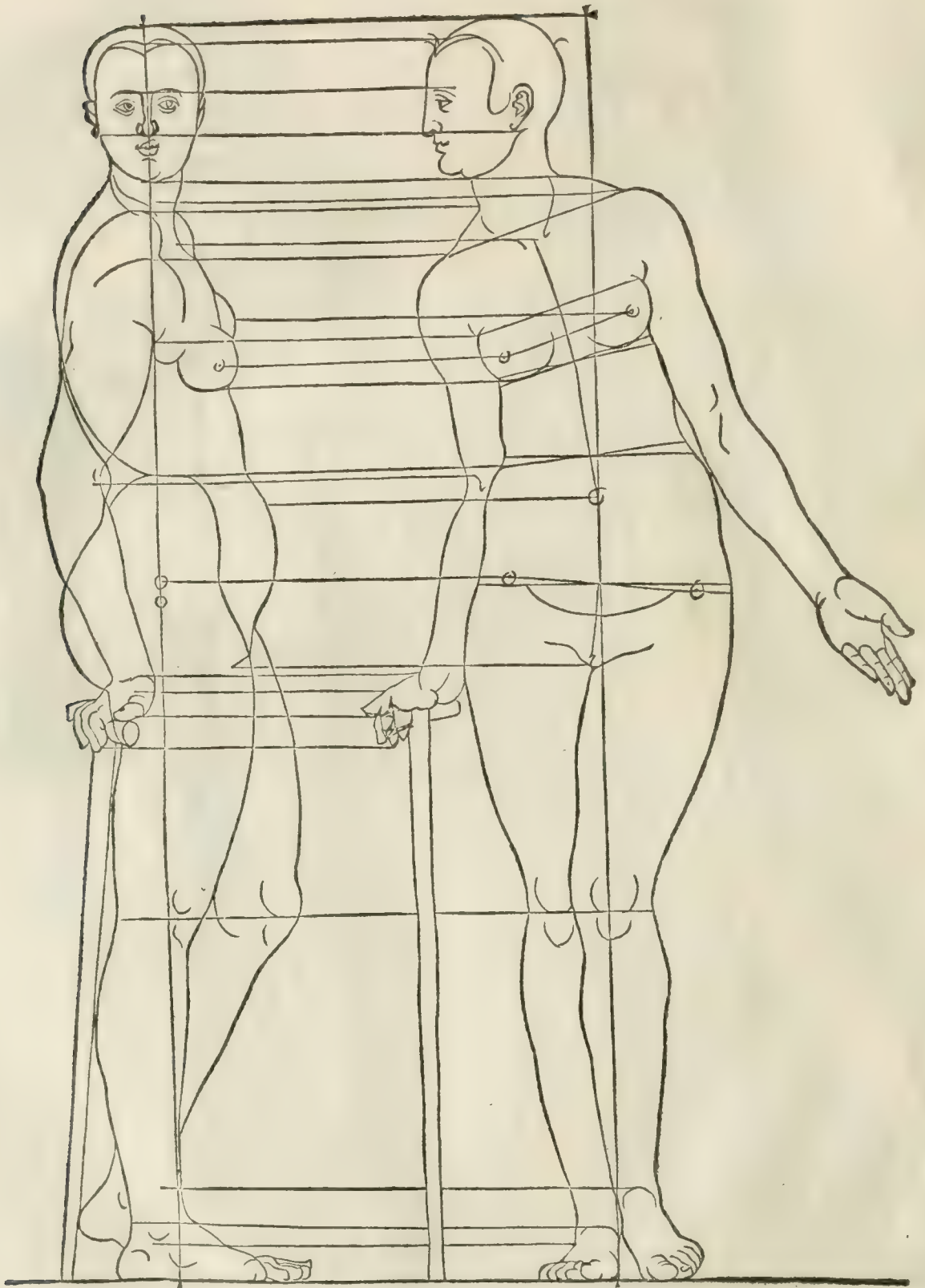
ALBERTI DVRERI

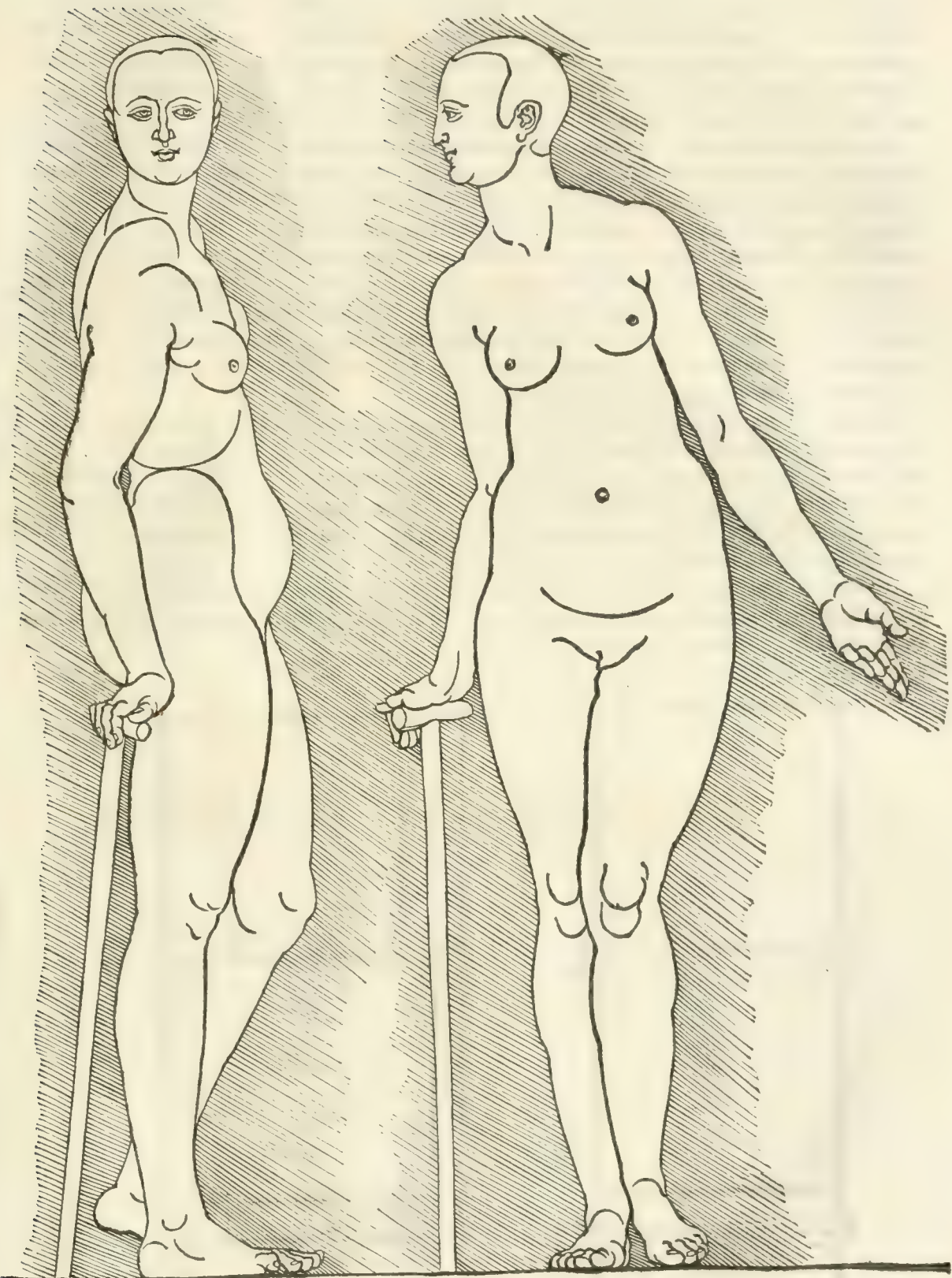

ALBERTI DVRERI

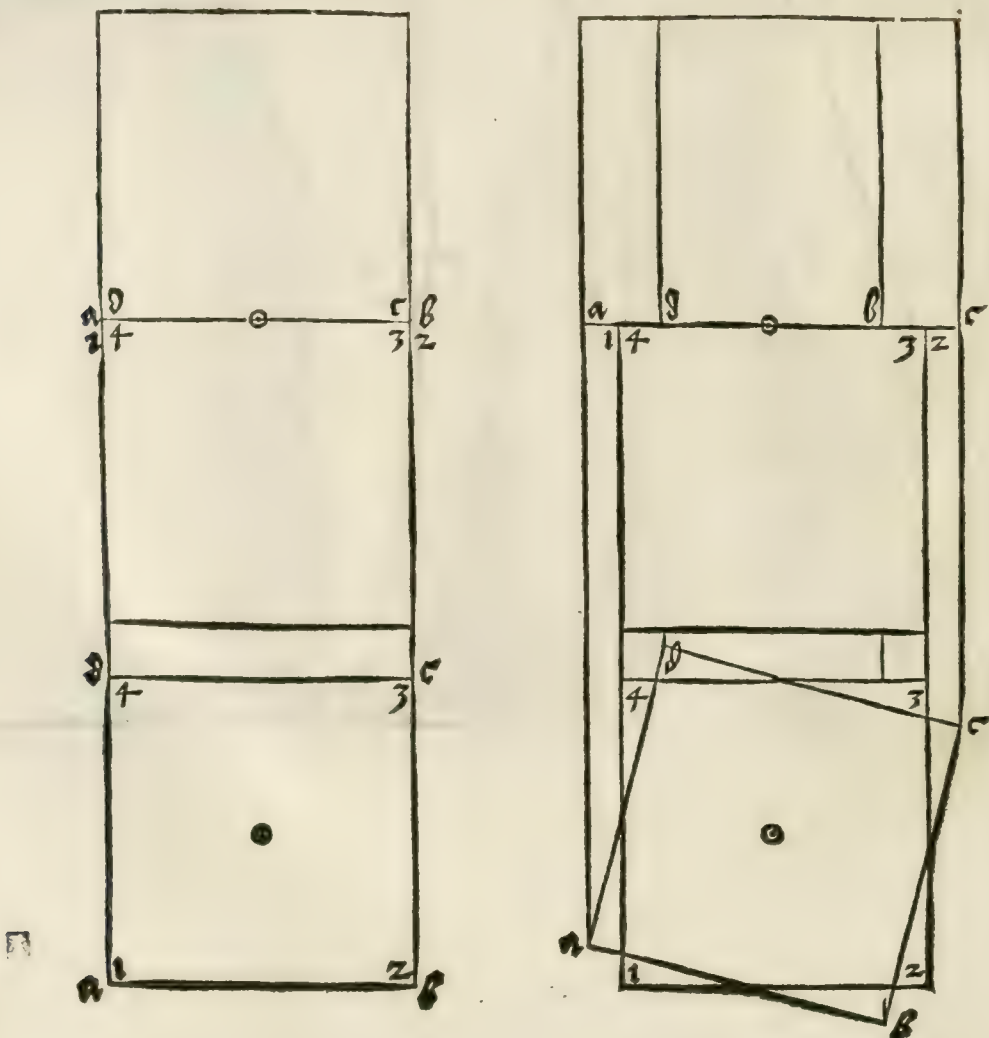
ALBERTI DVRERI

In sequentibus recipiam in manus rationem curuandi imagines: Itemque dimotionis, versionis, implexionis, directionis & contorsionis, ostensurus aliquem usum horum, ut in flexionibus & versionibus supra fecimus. Hæc declarabo duobus corporibus, ita enim rectissimè intellectum iri confido, ea erunt quadrata impositumque vni alteri. Meminerint autem lectores hac in parte aliud esse superficiem, aliud corpus. Nunc igitur consideretur, si intelligas hæc corpora mollia esse, quomodo quasi diduci, dirigi, contorqueriue, & ad alios memoratos modos effingi queant. Horum demonstratio esto talis.

Statuantur alicuius membri loco duo quadrata corpora, vtriusque autem superficiem contiguam alterius notabis suis quibusdam punctis, ut discrimen illarum constet. Ut verbi causa, angulos superficiæ inferioris corporis superioris notato literis quatuor, a, b, c, d. Et angulos superioris superficiæ corporis inferioris numeris quatuor, 1, 2, 3, 4, medius autem in his ambobus punctus ponatur, o. In quo semper iuncta illa sint & ex quo nunquam excedant, in omnibus tractationibus suis. Post hæc subiicies his quadratum quod sit quasi fundamentum, & illa depressio figuræ de qua sæpe diximus, cuius & ipsius angulos notabis literis & numeris, sicut ratio exigit deductarum rectarum linearum transferentis beneficio, ita vnus angulus fortietur notas, a, 1. b, 2. Itemque tertius, c, 3. & quartus, d, 4. Quæ omnia subiicimus lineis notisque suis expressa.

Sit nunc propositum superius in latus vertere, qua versione omnes illius anguli dimoueantur ab angulis subiecti quadrati, igitur in fundamenti seu depressionis quadrato hoc fiat. Ut angulus, a, ab angulo. 1. & b, ab 2. c, ab 3. d, ab 4. discedere videantur. Ex quibus dimotis angulis si sursum beneficio transferentis lineas erigas, apparebit statim superioris quadrati corporis versio, quemadmodum & ipsum hoc iuxta ipsa insistentia sibi corpora & subiectum fundamentum, clare effinximus.

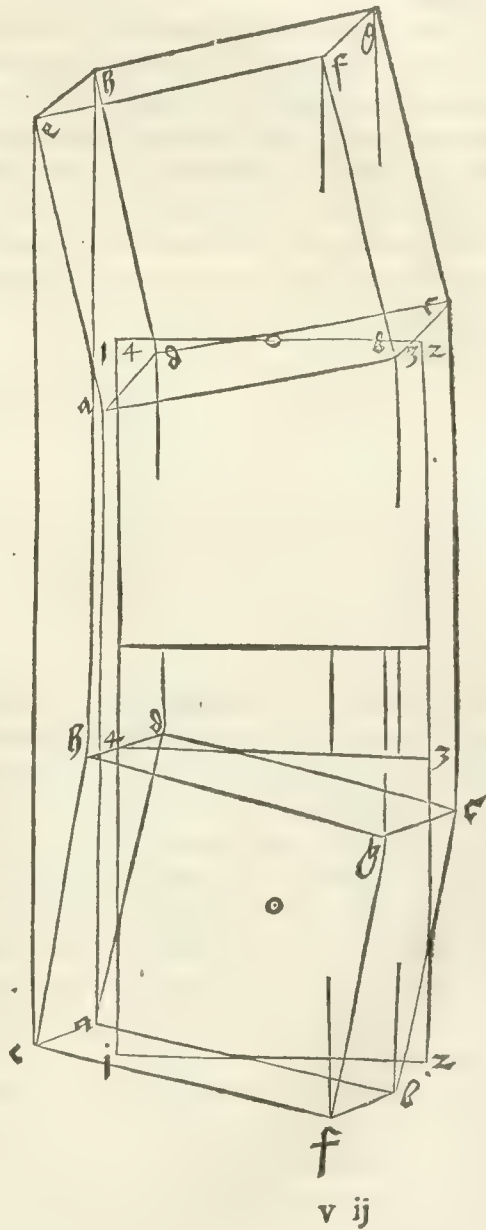
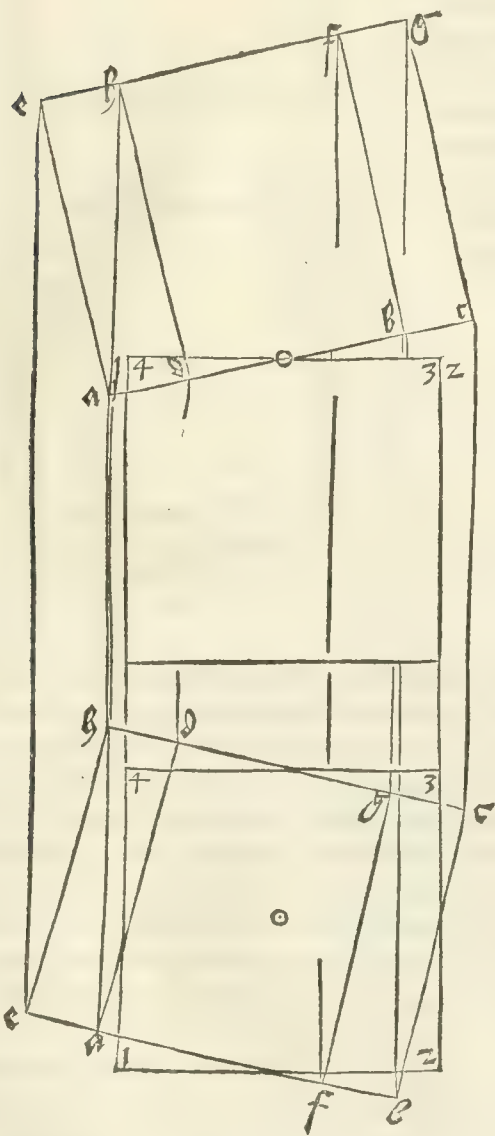
Versionis huic rationi locus fuerit in omnibus transuersis designatricibus partium humani corporis lineis, ad exprimendos naturales quosque gestus, de quæ hac ipsa ducta est descriptio superioris versæ faciei.

Sed ita verfo superiore quadrato vt anguli dimoti fuerint, debeat studiosus harum rerum etiam inclinationem experi-ri, vt latera obliquentur, & mox in fundamento subiecto depreffionem quoque tentare. Vt autem omnes anguli in hac depreffione notabiles fint, apponantur superioris etiam quadrati superiori superfici- literæ quædam. Illæ funto, e, f, g, h, cùm fuerint inferioris, a, b, c, d. Quæ si rite perferis, exhibit figura omnium talis, qualis est à nobis subiecta, explicata in funda-mento rectis lineis variatione, quæ perdu- ci beneficio transferentis consueuerunt.

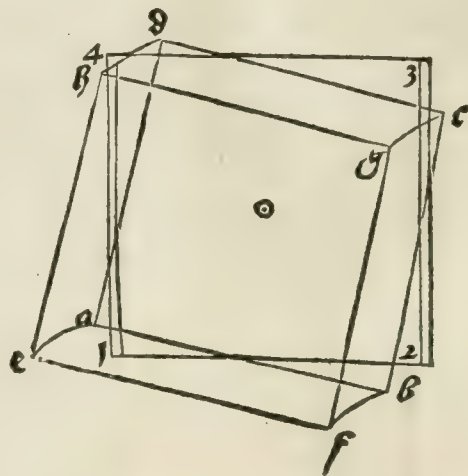
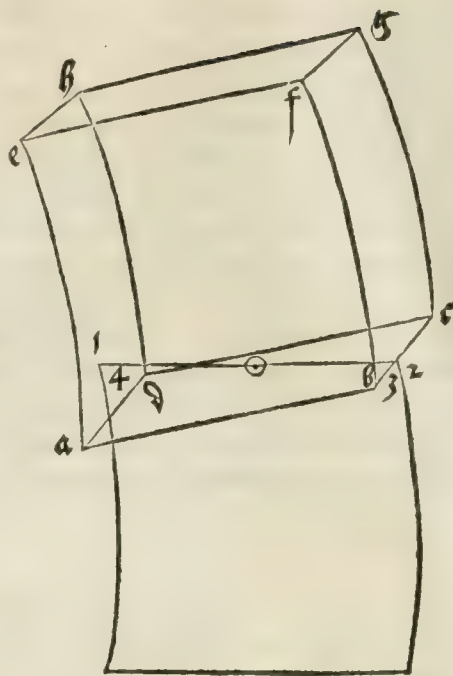
Deinde verfo superiore quadrato vt o- stendimus bifariam & in latus inclinato, tentetur tertia quædam ratio proclatio- nis in aduersum superioris quadrati. Pun- ctus autem, o, quem medium fecimus debe- bit semper immobilis remanere, nisi forte aliquis necessarius vsus commouerit. Ita vertetur quadratum illud inque latus ac prorsum simul flectetur, vnde cùm funda- menti depreffio beneficio transferentis exierit, tum talis erit figura qualem infra posi- tum exemplum continet.

ALBERTI DVRERI

Sicut autem de superiore doctrina nostra, impositis in se duabus quadratis, ratio versionis flexionisque aduersum retrorsumue, & in latus, intelligi potuit, ita sciendum & inferioris quadrati tractationem vsurpandam, utque vnum altero fixo moueri, ita & moueri vtrumque licebit, pro eo atque vsus & res tulerit. Sed hæc cum descripserit aliquis, tum mirabilis videtur quasi discursus laterum, angulorum, superficierum, in ipsis stantibus & depressis corporibus, ut videre licet. Nam alicubi corpora sibi quasi insinuantur, alicubi diduci & explicari videntur. Quæ cum in mollibus accidunt, directiones & contorsiones è contrario animaduertuntur. Vnde fit, ut quæ vni parti demantur, attribuantur alteri, ut quæ decessisse putes, expleantur.

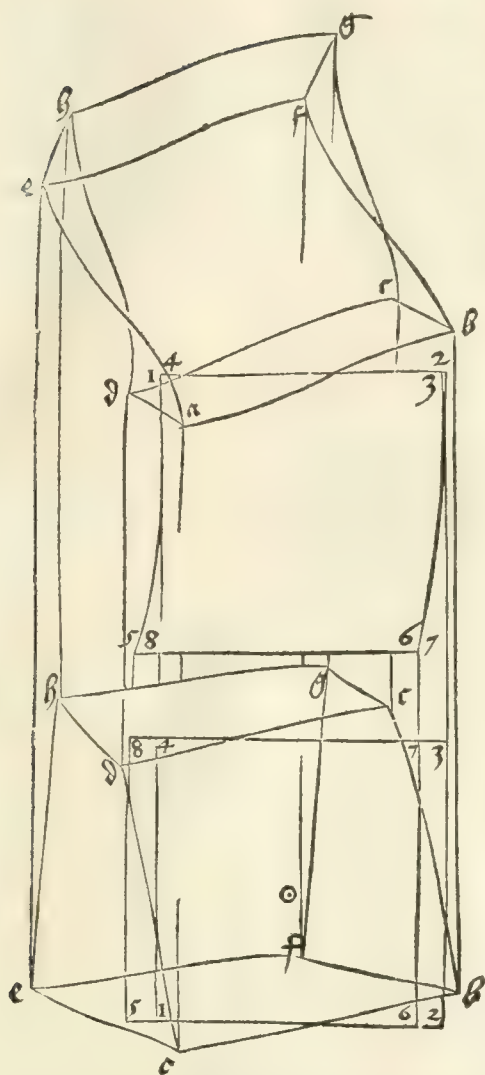
Præterea non est ignorandum, similem rationem quam flexionis & versionis demonstraui in rectis lineis iniri etiam posse in molli corpore cum lineis, lateribus ac superficiebus pro voluntate cuiusque curuatis. Quorum declarandorum gratia, subiiciam superiorum flexionum & versionum aliquibus in lateribus & superficiebus curuationes. Ne quid intelligentiæ cuiusquam obstare possit.

Sed his etiam intellectis differentiis flexuræ ut versionis aliorumque motuum demonstratis in quadratis illis corporibus: adhuc tamen restat implexio, cuius cognitio non est negligenda. Iplexio autem accidit lineis lateralibus ab angulo in angulum ductis, cum quibus vnà etiam superficiem simul implecti contingit. Quæ ratio non est diuersa ab illa supra indicata curuationum, nisi quod implexio lineas commiscet, cum illæ quasi terebellatim (ut dictum est) ducantur. Iplexionis autem est cuique libera vsurpatione, qua efficitur ut nihil priorem suam figuram retinere videatur. Itidem & depressis iis quæ implexa fuerint, aliud lōge à priore fundamentum apparet, quemadmodum in nostris subiectis effectio-nibus cernere licet. Accidit autem hoc necessario, ut mutatio figuræ depreffione vertenda esse, vnde figura erigatur, quæ autem flectantur in figura esse flectenda, vnde in depreffio-nem demittantur.

Quod autem duobus quadratis corporibus sim in harum rerum demonstrationibus vsus, nemo arbitratus sit non etiam aliis has figuris accidere. Poscunt enim hæc non quadrata semper, sed interdum elata prolongaue, id est, altera quauis parte longiora, necnon multorum laterum & polygona, pro exigentia partis & formæ designandæ, quo ipso fit ut neque latera neque superficies neque anguli æqualitatem aut rectitudinem retineant, neque quicquam omnium sibi in aliquo corpore simile appareat. Hæc si quis tractanda in manus cœperit intelliget non frustra hanc mētionem à me habitam esse. Cæterum eadem planè est ratio mutatæ quocunque modo figuræ flectendæ ac versandæ, cum ea quam de quadratis corporibus exposuimus. Totum autem humanum corpus poterit aliquis hæc

sequens in angularem figuram includere, sed in qua summa sit inæqualitas. Idémque vsus fuerit aliis plurimis rebus. Omnes enim naturales res in suo statu designatas poteris iuxta transuersas significatrices partium seu membrorum verte- re ac flectere in latus aut prorsum retrorsúmue. Et loca quadratis vel angularibus figuris desi- gnare, gestúmque effingere imaginis pro arbi- trio tuo, stantis, sedentis, cubantis. Ita in propo- sita imagine licet partes omnes designes quadra- tis aut angularibus figuris, & postmodo de tuo arbitrio exquiras flexus & versiones. Ita inue- nientur illæ differentix suprà memoratæ diri- gendi, contorquendi, curuationis, implexionis: vnde operis ratio & via aperiatur, qua nihil vti- lius ad certitudinem iudicari possit studiosis ar- tificij marmora aut lingua scalpendi.

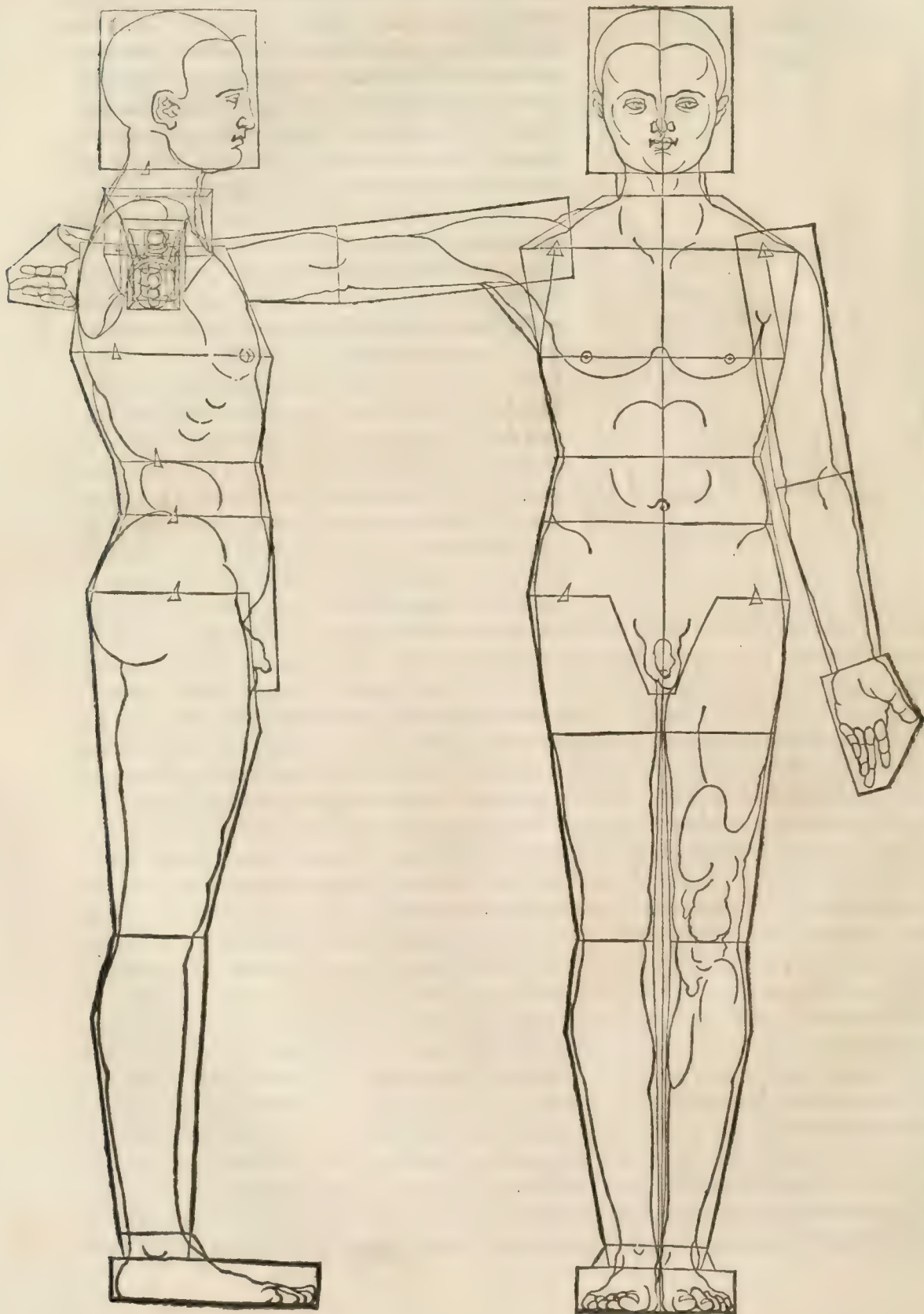
Hinc enim deprehenduntur in quaque su- perficie angulari, ea quæ refecari debeát, ne plus minúsue relinquatur. Sed his non occupátur pe- riti & exercitati artifices, nisi in grandibus & sin- gularibus operibus. Soléntque in descripta ima- gine flexus punctis notare, atque ita mox varia- tam mutatámque formam de nouo effingere. His de rebus non me fugit quam difficile sit scri- ptis doctrinam complecti, quodque lectoris ac discipuli tædium esse possit, in hac crebritate punctorum & notarum, & verbositate repetitio- num. Verum compendia multa sunt quæ in his sequentes minus fatigentur, & facilè ad finem pertingant, absque quo foret. Difficultas huius artificij insuperabilis esse videatur. Qui se igitur

multum vsu & experientia harum rerum exercere voluerit, quotidie inueniet aliquid ex- peditius & facilius. Cui operæ nihil optabilius fuerit bono magistro, quæ enim absque in- terprete discenda sunt, multipliciter maiorem laborem fatigationémque parere solent.

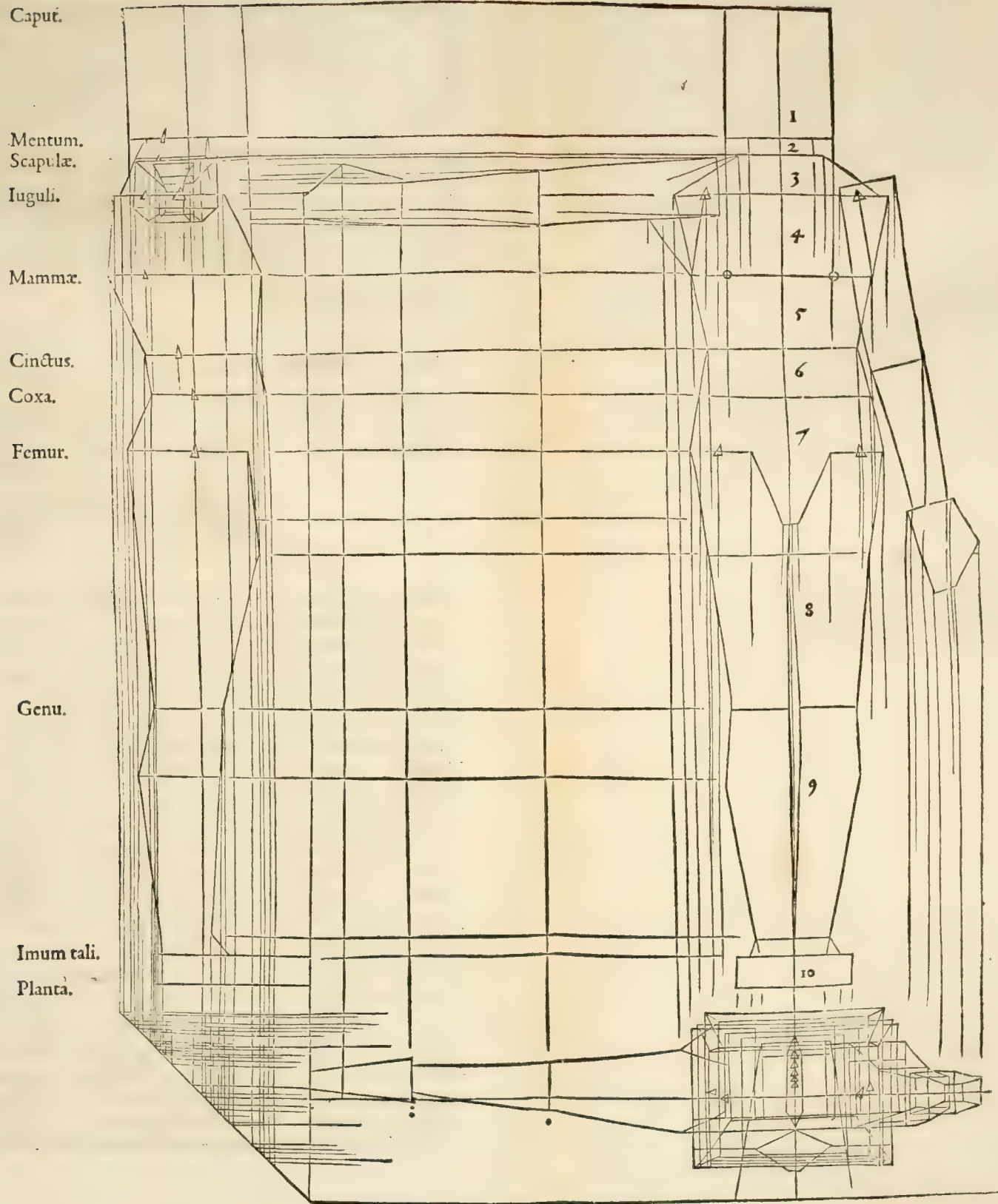
Horum quæ diximus in imagine virili exemplum subiecimus effictum, ea imago erit illa suprà in secúdo descripta cuius altitudo esset quidem ipsius capitis spaciorem nouem, sed factó capite elatiusculo, non constiterit eadem mensura nouenum capitum. Huius igitur imaginis formam obliquam aduersámque inclusimus vndique quadratis & angulari- bus figuris, quæ ipsæ quidem & elatiore & humiliores de transuersis distinctricibus ipsa- rum exeunt, fiúntque inæqualia propter formam partium quibusaccommodantur. Huius imaginis etiam altitudinem nouem sectionibus diuisimus in decem figuras angulares. Se- ctionum autem hæc sunt nomina. Transuersa linea menti, Scapularum, Iugulorum, Mam- marum, Cinctus, Coxarum, Summi femoris, Genu, Imi tali sub tibia. Sed maioris clarita- tis gratia, imaginis primum formam vndique inclusam quadrangularibus figuris linearum exposuimus obliquam & aduersam, stantem & erectam absque flexu, protéso brachio dex- tro, sinistro dependente. Sed in parte altera cartæ canes tatum quadrangulares linearum figuras insistentes sibi, omiſsa formæ effictione. Postea hæc ipsa quadrangula imposita in se, & includentia imaginem, aspicias infrà in fundamento depressa, beneficio tranſferentis, ita vt separatim de capite factum suprà vidisti. Postea seorsim sectionum illarum singulas rotundationes consentaneas quadrangulis suis descripsimus, quod exquirendum est & in aduersa & obliqua effigie. Atque ex hoc apparet quid in singulis sectionibus quadrangule superficie decedere debeat. Hoc loco aduertendum, cum quadrangularis superficies in ea- dem sectione vna est superioris corporis altera inferioris quæ in se imposita sint, tunc in- telligi etiam vtriúsque vnam & eandem circunductionem. Quadrangula etiam sectionum

ALBERTI DVRERI

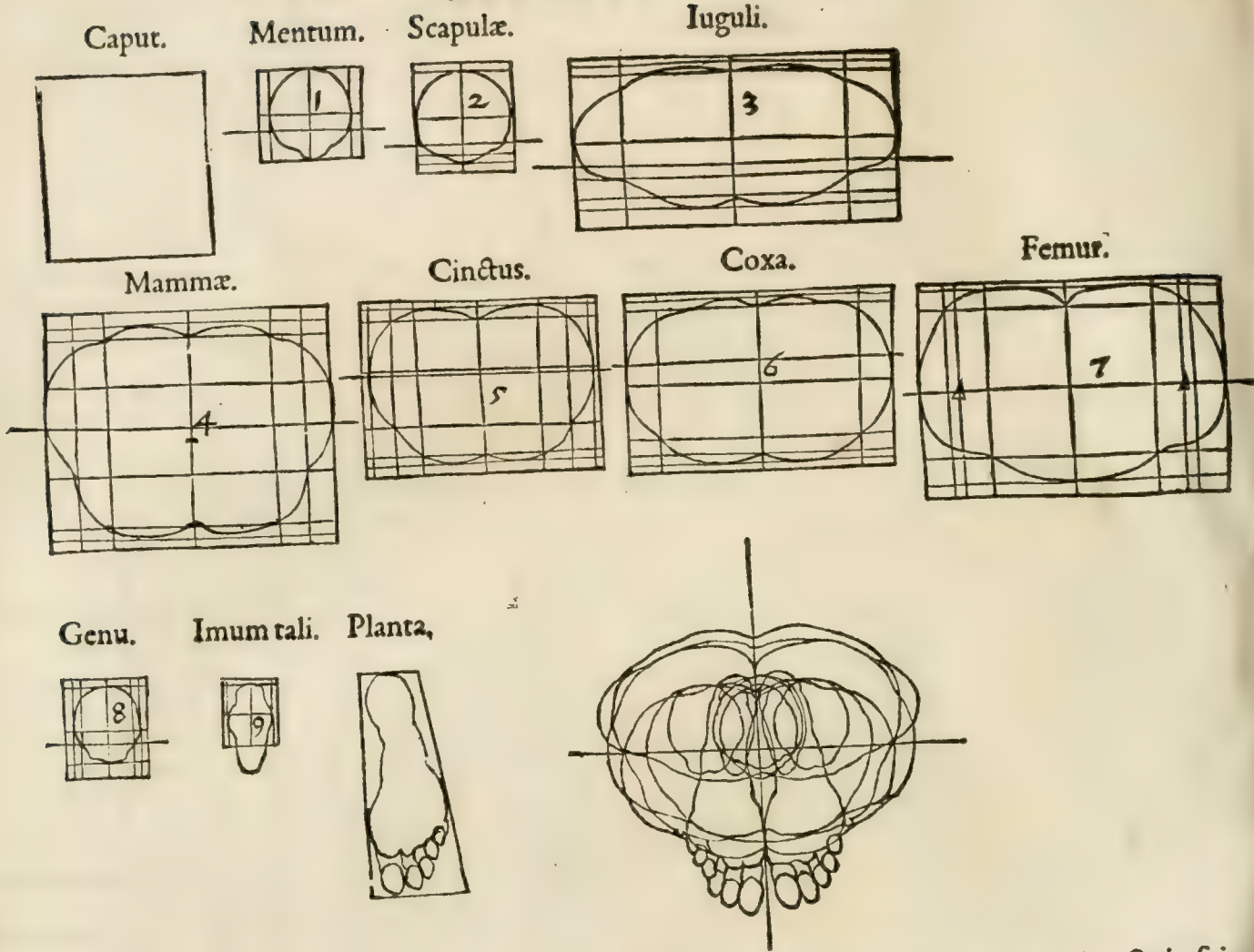
seorsum exposita cancellatim lineis distinximus, vt si quid versum flexumue fuerit, debite de his informari possit. Alicubi enim contingit quadrangula prolongari, vt comprimantur alicubi Rhombos effici, tum igitur secundum hæc partium formam debite rotundare oportebit, cum autem quadrangula Rhombi fiunt consequenter & cancellatim lineæ ductæ secundum eam figuram cadunt. Cum autem aliquid quod amplum esset, angustum factum fuerit: vt ere adminiculo Variantis, cuius in priore libro Schema expressimus. Postea has sectiones vniuersas depressas in fundamento quasi coaceruauimus, omisis quadrangulis, vt perspicui posset qualis esset illarum in se incidentia, & quatenus vna alteram excederet.

ALBERTI DVRERI

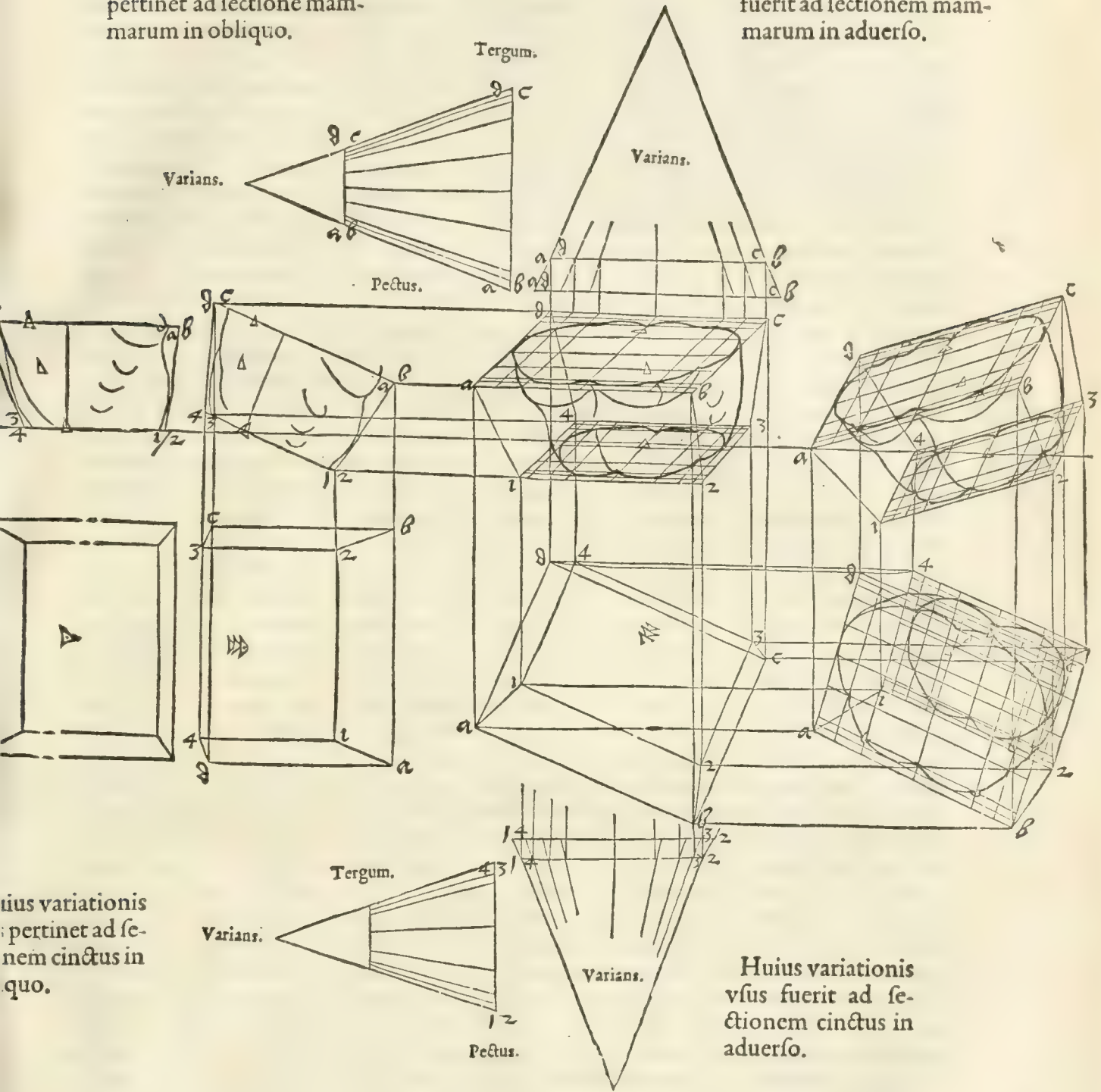

Post hæc libet exquirere quæ sit diuersitas aspectus istarum sectionum cum non magis recta in suis quadrangularibus superficiebus institerint sibi, sed fuerint motione quasi impulsæ. Quorum declarationum gratia proponatur exemplum: quadrangulæ sectionis quæ acciderit intra mammas & cinctum. Hoc ipsum solidum quadrangulum imponatur primum obliquæ formæ rectam in transversam lineam, & angulos supra (vbi de mammis resectum sit) notabis literis in priore parte, a, b, in posteriore, c, d. Sed vbi resectum sit de cinctu, notabis frontem. 1. 2. tergum. 3. 4. Hinc subiicies fundamentum suum seu depressionem, notatam & ipsam similiter literarum & numerorum eisdem notis. Ut omnia sibi mutuo respondeant. Deinde obliquæ formæ rectè impositum in transversam quadrangulum, flectetur per notas spinæ prorsum. Subiicieturque & eidem depressio sua, notabunturque anguli quique suis literis suisque numeris. Ita proclinatam hoc corpus acceperit nouam depressionem. Tum deinde hæc depressio in priore parte vbi pectus sit, vertetur prorsus in aduersum & bene in resectum latus subter memoratam lineam transversam. Quo facto ex omnibus notis literarum ac numerorum educentur lineæ sursum vltra transversam. Mox per has, vt diximus, erectas lineas ex literis ac numeris suis, traduces transversas ex obliquæ formæ quadrangulo imposito in transversam, vt initio dictum est, idque Transferentis beneficio efficietur. Notentur autem quæque literæ ac numeri, & omnia euidenter constabunt, atque ita laterum lineæ describantur, apparebitque illa in latus versio. Eritque iam hæc pars flexa prorsus, & versa in latus. Tum postea ipsa hæc ita flexa & versa pars, in dextrum latus super transversam flectetur per spinæ notas, atque omnibus ex angulorum literis & numeris, huius rectæ partis & flexæ prorsus, itémque versæ & flexæ in latus deduces perpendiculares, perque illas transversas ex omnibus literis ac numeris depressionis versæ duces Transferentis beneficio, vbique cernentur sese in literis ac numeris suis scindere, illis in locis laterales circumduces lineas, & congruentia omnia reperientur. Intra autem has cancellos distribues linearum de obliquæ & aduersæ formæ sectionum nouatis quadrangulis, pro latitudine & densitate superiore & inferiore, idque fiet beneficio Variâtis. Postremò formæ effictionem per cancellos inscribes in erecta simul ac depressa parte, qualis inscribi debet, & vt nos fecisse cernes. Quemadmodum autem docui hanc partem tractari posse. Ita de omnibus licet faciat aliquis, necesse autem fuerit hæc habere præparata, ad imagines in gestu suo posito corripandas, & cum aspectui quasi subtrahere quis ac suffurari voluerit.

Huius variationis vsus
pertinet ad sectionē mam-
marum in obliquo.

Huius variationis vsus
fuerit ad sectionem mam-
marum in aduerso.

Huius variationis
pertinet ad se-
ctionem cinctus in
quo.

Huius variationis
vsus fuerit ad se-
ctionem cinctus in
aduerso.

Sed nunc ostensa hac ratione exemplo maiusculæ partis propositæ de humana effigie, nempe eius quæ esset intra mammas & cinctum, ex quo per omnes partes insistentes sibi quid fieri deberet intelligi posset, cum de recta linea status variaretur. Exequar eandem nunc deinceps rationem in flexionibus omnium ordine partium inclusarum quadrangulis suis. Quarum statum & ponemus pro arbitrio nostro & variabimus, relinquentes vnicuique libertatem faciendi ut ipse voluerit. Et ad hæc quidem si quid antè ipsis aptum aut utile forte expositum sit, etiam nunc resumemus. Cæterum, ut antè quoque monuimus, diligentia hac in parte opus est, cum omnium partium in suis quadrangulis commotarum alia sit quàm dudum forma in descriptionibus, & stantium & depressarum, primum autem flecti pars aliqua solet prorsum aut retrorsum. Deinde in latus verti, mox etiam flecti in latus, quæ omnia ex hac ratione conuenienter deduci consueuere. Quod autem in sequentibus aliquid prius dictorum repetitum inuenietur, sciendum necessitate factum, ut sequens doctrina cum antegressa congrueret. Aliquantisper etiam cogitavi illo esse vnico

exemplo contentus, sed veritus sum vt ex illo parum intelligerentur reliqua. Proponam autem principio imaginis initialem partem, id est, quadrangulum capitis, cuius tractationi erunt similes aliarum quoque partium tractationes. Notantur autem primus superiores anguli quatuor literis, a, b, c, d. Inferiores autem numeris 1. 2. 3. 4. Ita vt a, ad 1. b, ad 2. c, ad 3. d, ad 4. respondeat. Postmodo spectans obliquam faciem, promotam illam à linea altitudinis imaginis flecto prorsum vt despiciat, aequè hoc depressio efficienda, vnde cognoscatur quàm longa superiora inferioribus prominentiora sint. Hæc notantur litera A, postea obuerto contra me depressionem, vt aduersa facies fiat & aspiciens, vertoque à fronte nonnihil in latus dextrum. Atque ita erigo lineas ex omnibus punctis literarum & numerorum. Deinde ex literis & numeris iuxta positæ obliquæ faciei despicientis A, beneficio Transferentis lineas protraho transuersas per illas erectas. Vbi igitur sectiones à literis & numeris coinciderint, ibi anguli designantur suprâ literarum infrâ numerorum. Cum autem suis notas lateribus coniunxi, tum apparet aduersa facies, de obliqua illa flexa prorsus, & versa in latus, cum ipsa erecta tum etiam depressa. Hæcque ipsa notantur litera B, sed in super etiam cognoscendum qualis hæc ipsa pars B, in effictionibus obliquata erecta depressaque appareat. Nam scitu opus est qualem quicque in effictione in obliquo & in aduerso formam fortiat. Iam igitur hæc pars B, in aduerso prorsus flexa & in latus versa deinceps ita obliquabitur. Depressionem obuersam contra me vt aspiciens fieret, sicut dixi, hanc reuertes æquabiliter vt obliqua fiat, Moxque eriges ex huius depressionis literis ac numeris lineas ex Transferente, vbique iuxta erit aduersa flexa versaque facies, ibi traduces ex omnibus punctis numerorum & literarum transuersas cum Trásterente per illas erectas ex depressione lineas. Atque ita vbi cernes sese lineas transcurrere, ibi impones notas literarum ac numerorum & latera iunges. Ita habebis depressam & erectam formam huius partis, cui addes notam literæ C. Ex his deinceps inuenienda est hæc eadem pars flexa prorsus, versa in latus, quomodo etiam in latus flectatur, cuius rationis aliquid suprâ attigimus, sed nunc ita facies. Erectam partem B, flectes in latus dextrum, iam ante versam in idem latus, & cum reliqueris illi subiectam depressionem suam, ita postmodum illam conuenientem huic flexuræ efficies. Variari enim oportet vt superiores anguli a, b, c, d, quasi cadant in latus dextrum, inferiora autem latera 1. 2. & 3. 4. coarctentur quemadmodum & superiora a, b, & c, d. Id hoc pacto fiet. De Transferente duces ex angulorum superiorum literis a, b, c, d, perpendiculares in depressionem, & apparebit statim abscisio ac productio linearum a, b, & c, d, declarantur enim lineis literarum demissis superne in depressionem. Similiter & demittuntur lineæ ex punctis numerorum. Quibus & ipsis ostenditur quanto arctiora fiant latera 1. 2. & 3. 4. in hac depressione quàm dudum fuerant. Atque ita cernes qualis in depressione flexura & quasi reiectio existat ab erecta parte. Hucque appones notam literæ D. Quod ipsum, opus fuerit perspectum habere, quale in obliquo videatur. Id sic consequere: huius partis D, depressionem constitues oblique, sicut suprâ de parte C, dictum est. Quo facto eriges ex omnibus punctis literarum ac numerorum lineas beneficio Transferentis, postea ex parte notata litera D. Traduces transuersas per erectas, & quibus in locis scindi lineas videris illis appones suas numerorum literarumque notas, inductisque lateribus habebis formam huius partis obliquam, cui apponatur nota literæ E, atque ita demum absoluta habebis huius partis obliqua & aduersa quorum in opere vsus erit.

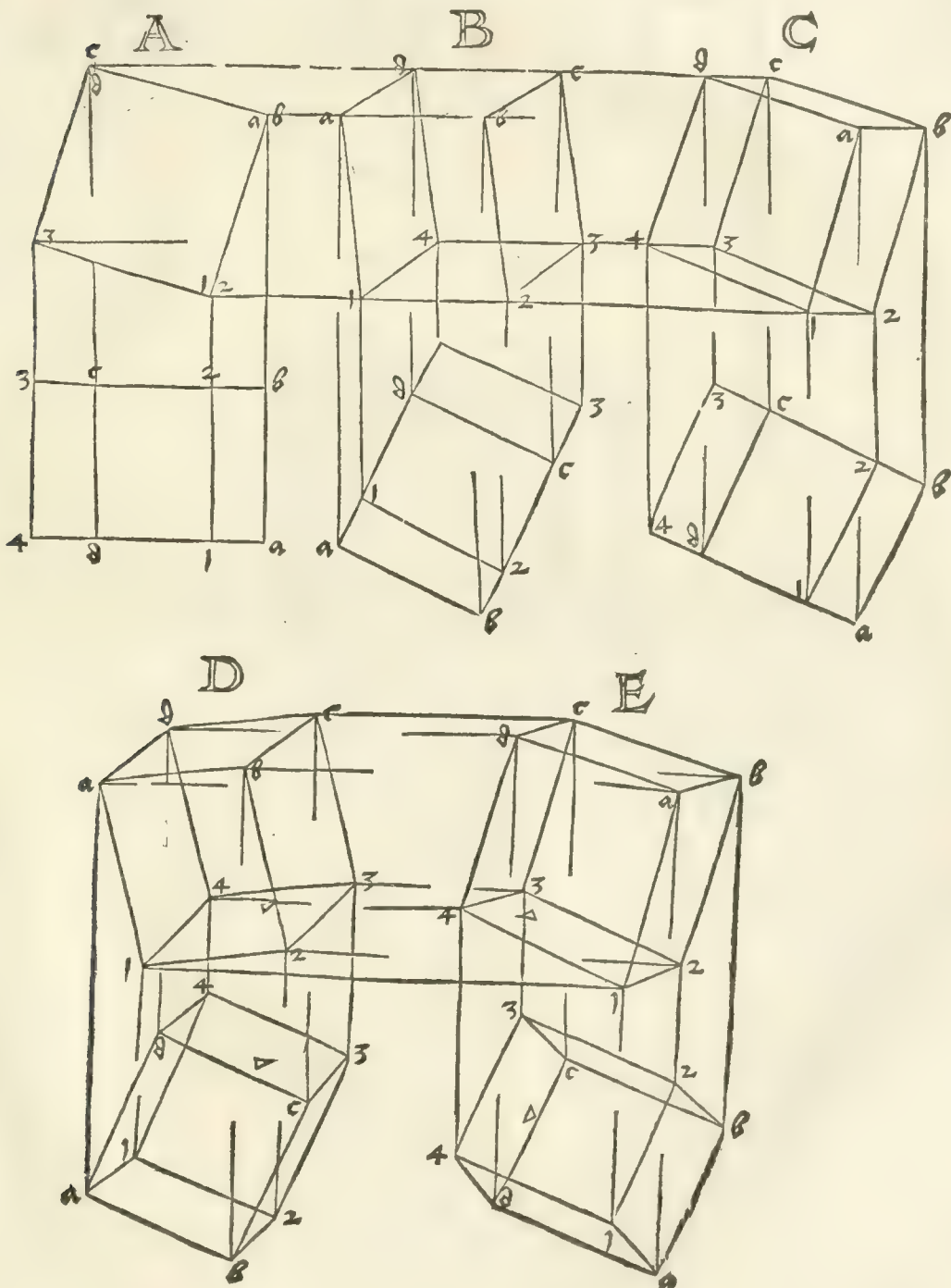
Posthæc propone quadrangulum colli, tractatoque similiter & ad illum capitis modum. Sed paulominus prorsum flectes, pauloque vertes minus in latus, minusque in ipsum flectes. Iplius etiam angulos literis a, b, c, d, & numeris 1. 2. 3. 4. insignies. Atque ita apparebunt formæ partium erectarum & depressarum, maximè in posteriore ratione notæ D, & E, quorum sit in opere vsus. Hæc ipsa custodies & in aliis sequentibus partibus imaginis, sed inferiores quasque minus flectes ac vertes, vt in omnibus ordo & consequentia seruetur. Atque hinc apparebit corporis implexio in latus conuersi inclinatioque ea quæ prorsus quæque in latus fit.

Cum autem ita progrediendo perueneris ad partem quæ notatur sectione mamme & cinctus, relinques illam rectè stantem, sed conuertes paululum in latus dextrum, & quibus opus fuerit ea exprimes. Triplici autem expressione tantum opus est: Obliqua propter primam depressionem quæ vertenda est, & erigenda, & † tertia in qua versio obliquatur. Et has depressiones notabis literis C, D, E, neque ordiere ab A, vt semper D, E, copulen-

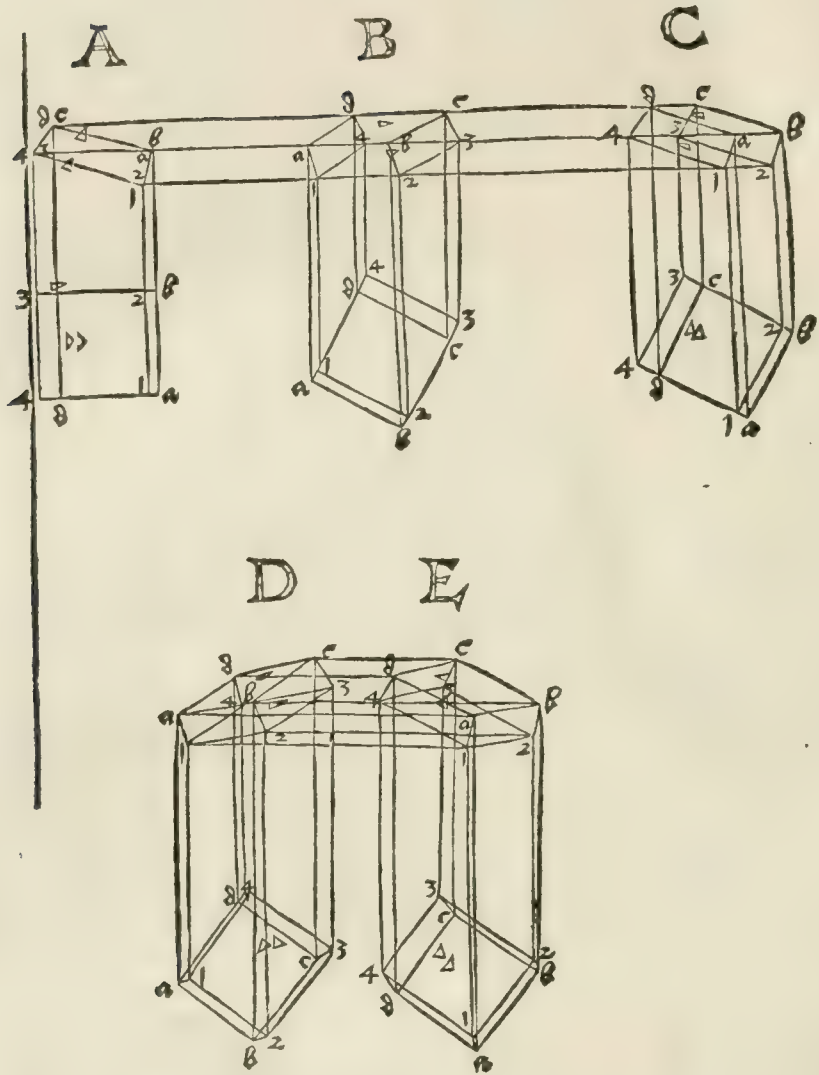
tur. Hoc etiam scies si depressionem aduersam vertere velis, nunquam futurum vt decipiaris, si primum includeris eam partem quam versurus sis rectangulo quadrilatero, atque ita inclusam partem vna cum quadrilatero verteris. Aut si exquisiueris versionem iuxta lineam rectam perpendiculariter, animaduertens anguli ne obtusi an acuti partis illius ad lineam exeant, obliquis autem vttere, vt ostensum est ad transuersas rectas lineas. Vltimū erit corpus quadrangulum intra sectionem cinctus & vmbilici, quod in sectione vmbilici promouebis seu flectes profus, & subiicies illi depressionem suam quæ quia est posterior signabis litera E. Aduersam autem partem notabis litera D. Bifariam autem solummodo hæc pars exprimitur, quia semel tantum flectitur, & in aduersa quidem cum educta fuerit erectis è depressione sua lineis, & inductis per transferentem transuersis omnia planè rectèque apparebunt.

Hæc quadrangulata pertinent ad caput.

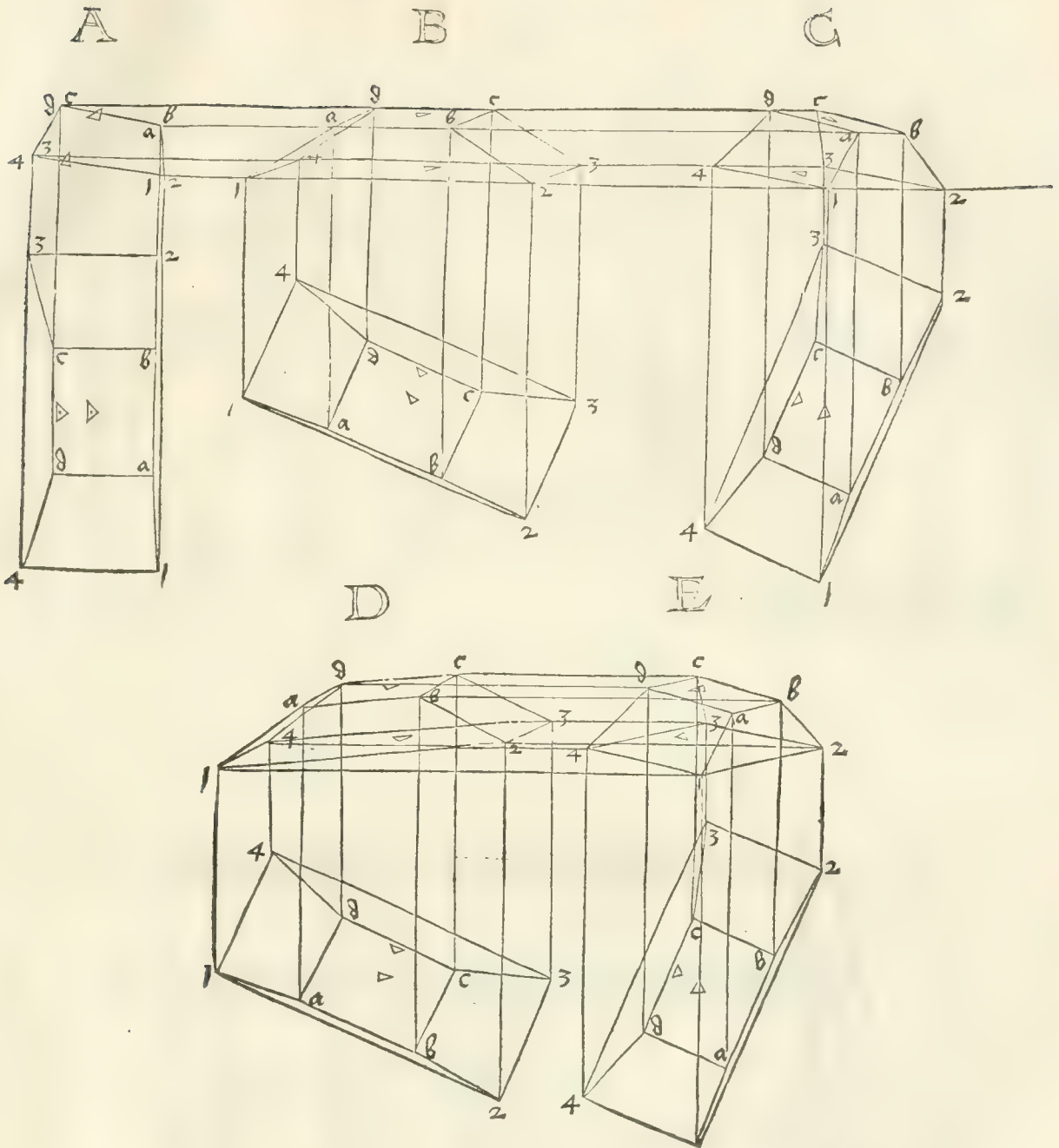
ALBERTI DVRERI

Hæc sunt colli.

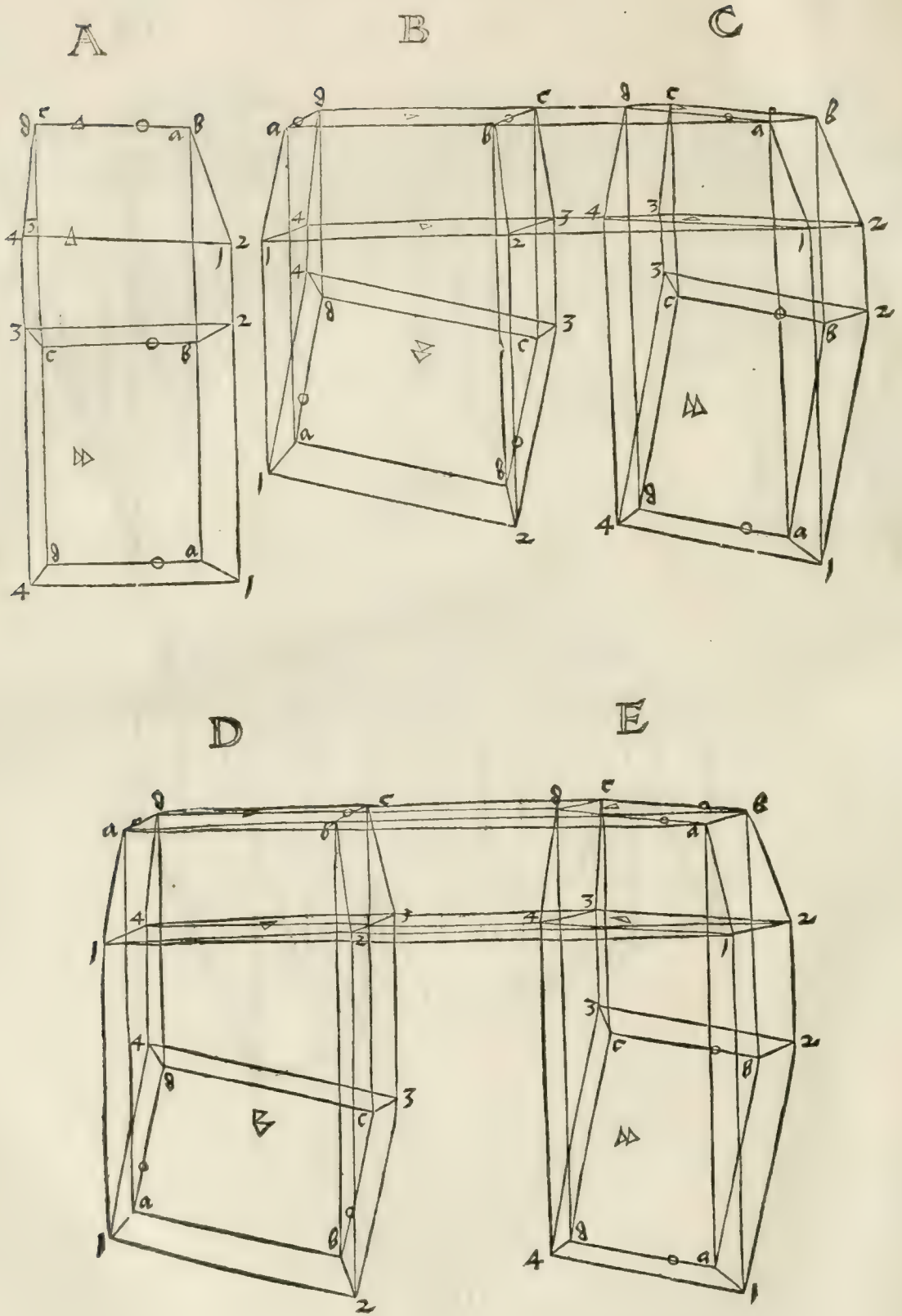
Hæc debentur summis Scapulis.

x ij

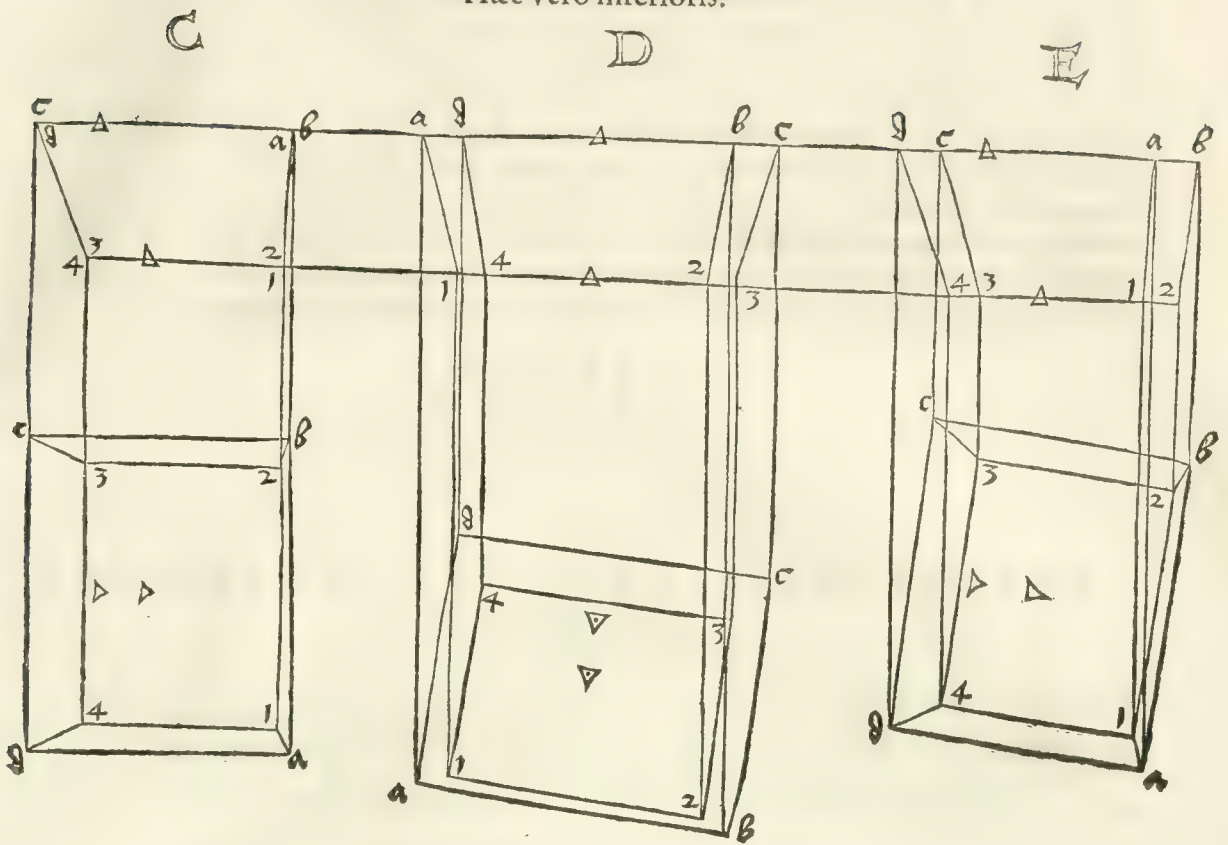
ALBERTI DVRERI

Hæc sunt superioris Thoracis.

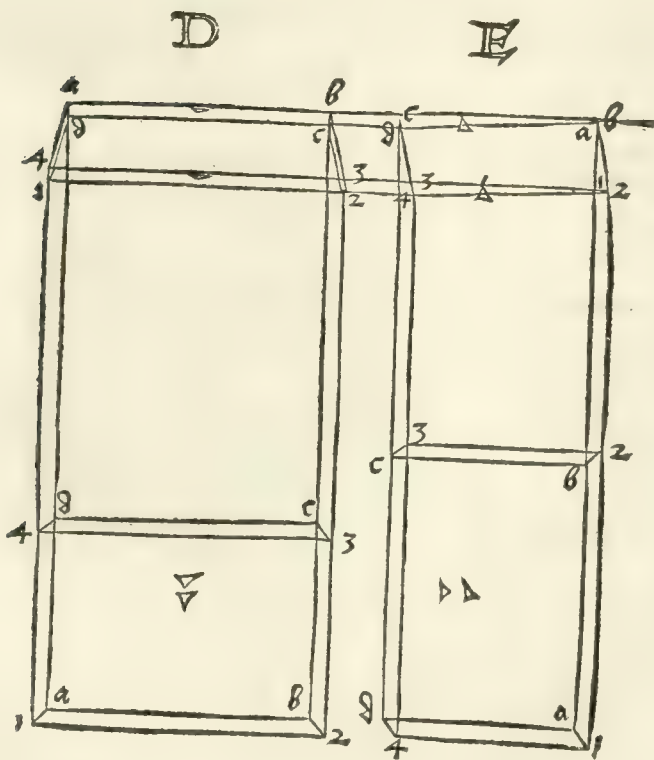

Hæc vero inferioris.

Hæc sub Cinctum applicentur.

Hanc nostram doctrinam si quis vsurpandam in manus susceperit, primum imagines particulatim vt recta commensuratione explicet & apta statura effingat, tum flectat conuenienter, & suas illis depressiones subiiciat, erigátque inde perspectiuæ artis inseruiens rationibus, atque de his laudabile probandumque opus efficere studuerit: Is facile sentiet quid fructus sibi vtilitatisque hinc sperandum sit, neque dubium mihi est quin ipse hæc fecutus cum plura tum etiam meliora sit exquisiturus. Neque me fugit hæc multis in locis difficilia, intellectu vsuque visum iri, sed his facile studium diligentiaque succurret. Obscuritas enim scriptorū assiduitate lectionis & cura, vinci semper solet. Atque hoc loco finire placuit his de rebus doctrinam meam, quod si Deus fauorē aspirarit conatibus meis, alias picturæ plurésque rationes scriptis meis postmodo explicabo, ne nostrates pictores manuum tantum vsu, sed veris etiam præceptis artis valere videantur, qua re neque Deo gloriosius neque gratius nostris hominibus quicquam, vt arbitror, facere possim.

FINIS.

ELEGIA BILIBALDI PIRCKEYMHERI
in obitum Alberti Dureri.

Qui mihi tam multis fueras iunctissimus annis
Alberte, atque mea maximâ pars anime.
Quo cum sermones poteram conferre suaues
Tutus, & in fidem spargere verba sinum.
Quir subito infelix mœrentem linquis amicum.
Et celeri properas non rediture pede
Non caput optatum licuit, non tangere dextram,
Vleima nec tristi dicere verba vale.
Sed vix tradideras languentia membra grabato,
Quum mors accelerans te subito arripuit.
Heu spes fallaces, & mens ignara malorum,
Quam lapsu celeri cuncta repente cadunt.
Omnia Dureri dederat fortuna secunda
Ingenium, formam, cum probitate fidem
Omnia sed rursus celeri mors abstulit ausu,
Tellere sed laudes improba non valuit.
Virtus namque manet Dureri, atque inclita fama,
Splendebunt donec sydera clara polo.
I decus, i nostra non vltima gloria gentis,
Ductore & CHRISTO regna suprema pete.
Illic non vano gaudebis semper honore,
Pro meritis felix premia digna ferens.
Donec nos fragiles erramus mortis in vmbra,
Et miseri cymba labimur instabili,
At nos præseruans aderit quum gratia CHRISTI,
Hoc duce felices ingrediemur iter.
Interea mæsti læbrymas fundemus amico,
Nil quibus afflictis dulcius esse potest.
Accedentque preces, summum placare tonantem
Quæ possint, quicquam si pia vota valent.
Et ne quid tumulo desit, spargemus odores
Narcissum, violas, lilia, jerta, rosas,
Felix interea somno requiesce beato
Dormis enim in CHRISTO, vis bonus haud moritur.

EPITAPHIVM EIVSDEM.

Albertus postquam pingendo ornauerat orbem,
Artèque tam lepida cuncta repleta forent.
Nunc restat cælum, dixit, pingatur vt altum,
Mox terram linquens sydera clara petit.
ALIVD.
Ingenium, probitas, candor, prudentia, virtus,
Ars, pietasque fides, hic tumulata iacent.
ALIVD AB EODEM.
Per lachrymas posset si vita Alberte, reuerti
Non corpus vili hoc contegeretur humo.
Sed quia non lachrymis, nec fiendo fata mouentur
Mœrendo tantum soluius inferias.
EPITAPHIA IN ALBERTVM
Durerum, Eobani Hessi.
Quo situs Albertus tumulo Durerus, eodem
Pictura ratio tota sepulta iacet.
ALIVD.
Artu & ingenij laudem si fata mouentur,
Certum est Durerum non potuisse mori.
Ergo sub hoc nondum totus iacet ille sepulcro,
Ingenij famam viuus ad astra tulit.
ALIVD.
Quid properas subsiste parum lecture viator,
Hic sita Dureri molliter ossa cubant.
Est opere precium talem spectare ruinam
Cum qua pictura concidit omnis honor.
ALIVD.
Quid vitam coluisse iuuat quasunque per artes
Quando ea momento mors rapit atra breuis,
Par fuit Alberto Pictorum nemo, sed illum
Fata diu summum non potuere pati.
Præsidit ergo viri vitam mors falce maligna
Et dixit moriens sic quoque non morietur.

ALBERTO DVRERI NOBILIS.

Pictori & Geometre in Norico. Q. V.

An. LVII. Ioan. Camer. F.

Filium Alberte tibi, cum neret parca supremum
 Et plenum vide conglomeraret opus.
 Sic pro te fertur rerum na ura locuta,
 Vltiora petens tempora pauca tibi.
 Parcite fatales uolucres pensa sorores
 Ducitur ex ista gloria nostra colo.
 Vnus quas rerum vinas ego procreo formas,
 Hic similes veris fingere doctus hinc est.
 Quid quod nostra huius vires superantur ab arte
 Et natura parens quod nequit iste potest?
 Hoc ego continuata feror, neque disidor, inque
 Veris hiems medio rer hiemisque manet.
 Hic ut spectentur viuos facit inter humati
 Hoc antiqua videt secula posternas.

Hic ferat ut cillus omnis passim omnia qua sunt,
 Quæq; futura putant qua; fuisse facit.
 Talia, cum vellet concedere parca roganti,
 Abstulit at crinem Persephona sacrum.

ἰωαχίμω.

οἷς πρὶ ἀπελαῖαι χεῖρες θαυμάσιον ἔδδκησαν
 ἠβαιὸν ζῶντας ταῦτ' ἐδέλοιμι βλέπειν,
 ὅσσ' ἄρ' ἀδρήεις τέχνης μνηεῖα λίπντο
 ζωγράφου ἐργάταις ξυγγραφέωσι καλῶ,
 ἧτ' ἄρ' ταῦθ' ὀρώωντες, ἀπελλήεις μόνον ἡμῖν
 ἀλλὰ καὶ ἀρείοις τὸν δόσιον, εἴωρον, ἔην.

F I N I S.

ERRATA.

Folio 7. pagina 1. columna 2. versu 3. fatuere, lege facere. Fol. 8 pag. 1. colum. 1. versu 41. addensebis, lege addensabis. Fol. 13. pag. 1. col. 2. versu 40. acito, lege facito. Fol. 91. pag. 2. versu 2. parare, lege pare. Fol. 94. pag. 2. versu 25. 27. & 34. lege z, pro 3. Fol. 95. pag. 1. versu 6. maximæ, lege maxima. & versu eodem, z, legendum puto c. Fol. 96. in schemate peruertentis. pro Mensura longæ ex gracilis, lege Mensura longæ & gracilis.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

1771

1771

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

RARE
FOLIO

85-B
6161

